

مهلا نووری ناغجه له‌ری
"نووری عه‌بدوللا صالح"

بیره وه‌ریه کانم
له‌نیوان بینین و بیستندا

ناماده کردنی
سدیق سالیح

بنگه‌ی زین
سلیمانی ۲۰۰۹

٩٢٣,٧

د ٢٣٥ ئاغجه له لری، نووری عهبدوللا سألح

بیره وهریه کانه له نیوان بینین و بیستندا / نووسینی نووری عهبدوللا سألح،
ئاماده کردنی سدیق سألح - سلیمانی: بنکه ی ژین، ٢٠٠٩.

٢٧٢ل: ١٧,٥×٢٥ سم - زنجیره: ١٠٤

١- نووری عهبدوللا سألح ئاغجه له لری - بیره وهری ٢- ناو نیشان

٣- سدیق سألح (ئاماده کار) ٤- زنجیره: ١٠٤

کتیبخانه ی گشتیی سلیمانی زانیاری سهره تاییی پۆلین و پیرستی ئاماده کردوه

سهره پرشتی له چاپدراوه کانی بنکه: سدیق سألح

زنجیره: ١٠٤

ناو: بیره وهریه کانه له نیوان بینین و بیستندا

نووسهر: مهلا نووری ئاغجه له لری "نووری عهبدوللا سألح"

ئاماده کار: سدیق سألح

پیتچنین: سیروان خلیل

مؤنتاج: لاس

خهت و رووبه رگ: نه حمه د سه عید

تیراژ: ١٠٠٠

نرخ: ٤٠٠٠ دینار

ژماره ی سپاردن: ١٨٥٤ ی سالی ٢٠٠٩

شوینی چاپ: سلیمانی، چاپخانه ی شقان

هموو مافیك پاریزراوه. به بئ مۆله تیکي پیشوهخت، به هیچ شیوهیهک ری نادرئ ئەم کتیبه یا به شیکي دهر بکریتهوه، یان له جوارچیوهی زانیاری به دهسته تهناندا هه لگبری یا بگوینزرتیهوه.

له بلاو کراوه کانی

بنکه ی ژین

بو بووژاندنه وهی که له پووری به لگه نامه یی و پوژنامه وانیی کوردی

عیراق: ههرتیی کوردستان، سلیمانی، شه قامی ١١ پیره مه گروون، گهره کی ١٠٧ بهرمان،

تهلاری ژین - ته نیشتی (مزگهرتی شیخ فهرید)، سنووقی بوست: ١٤

نورمال: ٢- ٣١٩٤٧٣١ موبایل: ٠٧٧٠١٤٨٤٦٣٣ - ٠٧٧٠١٥٦٥٨٦٤ - ٠٧٥٠١١٢٨٣٠٩

www.binkeyjin.com

به ناوی خودای به خشندهی میهره بان

هه بوو نه بوو، کهس له خوا گه وره تر نه بوو؛ کهس له بهندهی هه ژار بی دهسه لاتر نه بوو. خیزانیک هه بوو؛ له پیاویکی "عه بدوللا" ناو، ژنیکي "جهمین"، واته جهمیله ناو، کچیکی "ره عنا" ناویش که له جهمین نه بوو، پیک هاتبوو. ئهم خیزانهی دانیشتووی دیی (ئاغجه له ر) ی سهر به قه زای ناحیهی (چه مچه مال)، حال و باری له پرووی ئابوورییه وه مام ناوهندی بوو.

ئاغجه له ر، به میژوو، ده چیته وه بو سهرده می ساسانیه کان. به لگهیش بو ئهمه، قه لآو ئاسه واره کۆنه کانی ناوچه کهن که تائیسستایش ماون. به لگهیه کی تری ئاشکرایش، مزگه وته کهیه تی که سهرده می هاتنی سوپای ئیسلا م بو ئهم به شهی کوردستان، دروست کراوه. هه ر له بهر ئه وهیش بووه که "عه بدولحه میدی دووهم" ی سولتانی عوسمانی بایه خیکی زوری پی داوه، سالی ۱۳۱۰ک (۱۸۹۲-۱۸۹۳) پارهییه کی باشی بو تازه کردنه وهی ته رخان کردوو. به لام به داخه وه ئهم شوینه واره میژوویی به پیروزه سالی ۱۹۸۸، وه ک سه ده ها مزگه وتی تری کوردستانی عیراق، له لایه ن پژی می دیکتاتوری به عسه وه پروخینراو ته خت کرا.

وشه ی (ئاغجه له ر) تورکییه، له دوو برگه پیک هاتوو: (ئاغاج)، واته دار و دره خت، (له ر) واته زور، به سه رییه که وه (دارو دره ختی زور) ده گه یه نی. ئه وی راستی بی، ناوی خو ی به خو یه وه بوو، ئه و ناوه ی که م وزور خه سار نه کردبوو. ناوچه که زور به پییت و به ره که ته؛ هه م گه رمیان، هه م کو یستانه؛ به شیکی شاخ و به شیکی ده شته. ئاوی زور، میوه هاتی وه ک هه نار و قه یسی و تری و هه نجیریشی مشه یه. مه ره زه و دانه ویله یه کی، هه رله وه به تر، زوری شی ئی ده کرین.

بېرەۋەرىيەكام لەنئۆان بېننۆر بېستندا

ئاغجەلەر، مەركەزى ناھىيەى (قەلاسىۋوكە) يەكە (۶۲) دىٰ لە سنوورەكەيدا ھەن. چەند دىيەكەيان، ەك (ەسكەر، گۆپتەپە، تەۋەكەل، تەليان)، زۆر ناسراون، چەندەھا گەۋرەپىاۋى ناۋداريان تىدا ھەلكەۋتوۋە، لەۋانە: جەغفەر ەسكەرى كە كاتى خۆى سەروكى ئەنجومەنى ۋەزيران ۋە يەككە بوۋە لە دامەزىنەكانى حوكمى پاشايەتتىى عىراق بە سەروكايەتتىى مەلىك فەيسەلى يەكەم؛ تەحسىن ەسكەرى، كە براى جەغفەر ەسكەرى بوۋە؛ "بەكر صدقى" ى رابەرى كودەتاي سالى ۱۹۳۶. لەروۋى خىلايەتتەشەۋە، پىاۋى بەناۋبانگى ەك شىخ ەبەدوللاى ەسكەر ۋ جوامىر ئاغاۋ كوچا رەشىدى ئاغجەلەرۋ پىشمەرگەى قارەمانى ەك - بۆنمۈنە - ەلى ەسكەرى ۋ حاجى قادرى سۆتكەيان ھەبۋە.

دىيەكانى سەر بەم ناھىيە، ھەندىكەيان دەكەۋنە ناۋ ەشېرەتى شۋان ۋ ھەندىكەيشيان ناۋ ەشېرەتى شىخ بزهىنى ۋ زۆر بەيشيان لە ناۋچەى (قەلاسىۋوكە)ن. ئەم خىزانە بچۋوكە شەۋ ۋ رۆژ دەستەۋدوۋعا بوون كە دەروۋى خىريان ئى بكرىتەۋەۋ خوا ھەقى ئەۋ دوۋكۋرە "كەرىم" ناۋەيان بۆ بكا تەۋە كە يەك لە دەۋاى يەك بردبوۋنىۋەۋ بۆ بارەگای خۆى. ناۋەراستى سالى ۱۹۲۸ يا ۱۹۲۹ خۋاى گەۋرە روۋى رەحمەتى تى كەردن ۋ خۆشىى خستە دلىانەۋە بەۋەى كە كورپكى پى بەخشىن. ئىتر مال پىروۋ لە شادى ۋ كامەرانى ۋ سوپاسى يەزدان. بەلى، باۋك لە خۆشىدا رايكردە مالى شىخ كاكەھەمەى پىاۋچاكى دراۋسىيان لە گەرەكەكەدا ۋ مژدەى دايى ۋ پىى وت: قوربان خوا كورپكى دايى، دەبى تۆ ناۋى بنىى ۋ بانگ بەگويىدا بخۋىنى. نابى، لەگەل پىاۋانى گەرەكدا، بۆ شەۋارە گرتنىش بەجىمان بەيلى.

بە باۋەرى ئەۋكاتەى دىنشىنان، ئەمەى بۆ دەكرا تا شەۋە نەبباتەۋە. بىر لە شتى تىرىش كرايەۋە. ئاخ چى بكەين دىى (ەۋدالان) دوورە، خۆزگە نەختى موفەركى سەر قەبرى "شىخ ئىسماعىلى ەۋدالان" ى بۆ بەينرايە! بەم جۆرە شادى ۋ ناسودەيى، بۆ ماۋەيەكى درىژخايەن، باليان بەسەر ئەم خىزانەدا كىشا، كورە ناۋنرا "نوورى"، چونكە مانگى لەدايكبوۋنەكەى زۆر پىرۆز ۋ بە كوردى مانگى (نوور - روۋناكى)، واتە (رەجەب) بوۋ.

ئەم خىزانە ھەمىشە لە گەشەدا بوۋ، تا خوا روۋى رەحمەتى تى كەردەۋەۋ سالى ۱۹۳۱ كورپكى تى پى بەخشى، ناۋى نا "صدىق". ئىتر ھەر پىاۋچاكىك پىى

بکه و تايه ته ټهو دهوروبه ره، به پیره وه دهچوون و داوای دوعای خیریان ئی دهکرد، بؤ ټهو دی خوا به لوتف بی له گه لیانداو ټهم دوو کورپه یان بؤ بهیللی و ببنه خوینده وار. پوژگار هات و پویشنت، هردوکیان گه وره بوون و چاویان کرایه وه، ته ماشایان کرد له چا و منالانی تری گوند یا گه رهدا نازدارترن و زور دلنه وایی دهکرین.

وهک له یادم بی، سالی ۱۹۳۳ سهرنوسی گشتی کرا. کورپی گه وره به (۵) سال دانرا؛ باوکه نارازی بوو، دهیوت: زوریان نووسیوه، ټهم کورپه خوئی لوقنه و ته مه نی که متره. خویشیان به (۵۵) په نجاوپینچ سال نووسی، دهیوت: زور له وه زیاترم. بهم جوړه ټهمرو درایه دم سبهینی.

پوژیک، له کاتیکدا ټیمه ی منال یاریمان دهکرد، دیم دانشتوانی دیی ناغجه لهر، که و تنه مقومقو: هه ی هاوار ټه مانه یان بؤ هیناوه؟! له مال و منالی خو یان دور خراونه ته وه. روانیم چهند هیسترسواریک هات و به ره و سهرای حکومته که له ناو مزگه و ته که دا بوو؛ جامانه کانیاں سوورو شهرواله کانیاں خه تدار و په ننگا و پهنگ و درلنگ پان و دهل بؤ. وتیان ټه مانه بهر زانین، له بهر ټه وهی سهرپیچی له سیاست و په فتاره کانی حکومته تیان کردوه، دور خراونه ته وه بؤ ئیره.

ټه وانه ماوه یه که مانه وه و پیاوماقوولانی ناغجه لهر دهچوونه لایان. ټهم پروداوه له سالی ۱۹۳۳-۱۹۳۴ دا بوو. پاشان وه کوو ده یان وت، نارديانن بؤ سلیمانی. چهند سالی که له وه به دا ټه مجا زانیم، شیخ ټه جمه دی بهر زانی پیشتتر جوولانه وه یه کی چه کداری دژی پژی می پاشایه تیی ټه ودمه بهر یا کردبوو. به لام سهره نجام، به هوئی فروفیلی پژی م و خیانه تی چهند سه روک عه شیره تیکی دهورو پشستی ناوچه ی بهر زانه وه، سه ری نه گرتبوو. سه رانی جوولانه وه که، که بریتی بوون له شیخ ټه جمه دو مه لا مسته فاو شیخ محمه دسدیق و شیخ ئیسماعیلی شیخ عه بدوسسه لام... هتد، دواتر به ده سته سه ری هیئرابوونه ناوچه ی ناغجه لهر.

وه کوو له بیرم بی، داوای ماوه یه که له ناو ئاواپی و -به تايه ت- سه ر حه وزی مزگه وت و کانیی ژنان، بوو به قسه و قسه لوک که گوايه جه عفر عه سکه ری سه روکی ټه نجومه نی وه زیرانی عیراق خه لکی دیی (عه سکه ری) سه ر به ناحیه ی ناغجه لهر، ده و ترا باپیریان کاتی خوئی چووه ته ټه سته مبول، له وئی منالیان پی گه یشتووه، جه عفر له گه ل مه لیک فه یسه لی یه که م دا هاتووه ته به غدا و حکومته تی عیراقیان پیک هیناوه و به ردی بناغه ی پژی می پاشایه تییان داناوه.

بېرەۋەرىيەكام لەنئۆان بېننر بېستندا

پاش چەند پۆزىك گۆيم لە دەنگى تەپل بوو. ھەموو منالان بەرھو ئەو دەنگە رامان كرد. پوانىم دەورى (۵۰) پەنجا سواریك زیاتر، لەگەل شىخ عەبدوللاى عەسكەردا، ھاتن؛ تەپلىك لەپىشەوھ و یەككى تر لەدواوھ ئى دەدرا. ئەوھ نىشانەى دەسەلاتداریتیی شىخ عەبدوللا بوو لەو سەردەمەدا، چونكە سەرۆكى ناوچەى قەلاسیوگە بوو.

سوارەكانىش، لەناو خۆياندا، كەوتنە پمبازى و بەرھو (دەربەندى بازيان) پۆيشتن. ھەمان كات، دەست بە پاكدردنەوھى ناحیەكە كراو "مەھدى ئەفەندى" ى بە پەچەلەك توركمانى بەرپۆھبەرى ناحیە، لەبەر بايەخى سەردانى گەورەپیاوانى و لات بۆ ناوچەكە، نەیدەزانى چى بكات. بەلى، بەرايى ئوتومبیلەكان دەرکەوت و سوارەكانى شىخ عەبدوللا لەمدیو و ئەودیویانەوھ دەپۆيشتن، تا گەيشتنە بەردەمى مزگەوت، كە مەرکەزى ناحیەكە لە ژورىكىدا بوو.

ئىمەى منال رامانكردە بەردەم كابرایەكى شەپقەبەسەر كە سىپایەكى دانابوو بۆ وینەگرتن. بە یەكترمان دەوت: كۆرە مەچۆرە پىشەوھ، بەخو وینەت دەگىرى و دەبى پۆزى قىامەت پۆخى بە بەردا بكەى. قورپ بەسەر، ئەوسا چى دەكەى؟! مامۆستا مەلعارف پیاویكى داناو زانای دینی و ئىمام و خەتیبى مزگەوتى ئاغجەلەر و ئامۆزای دایكم بوو، ئەو پاشتر ئەم بەسەرھاتەى دەگىرايەوھ و دەیوت ئەو پیاوانە بریتى بوون لە: جەغفەر عەسكەرى سەرۆك وەزیران، تەحسین عەسكەرى وەزیرى بەرگى، نوورى سەعیدى وەزیرى ناوخوا، عەلى رەزا بەگى مۆتەسەرىفى لىواى كەركوك و چەند پیاویكى ناودارى تر، كە پاشتر لەگەلىاندا چوونە دى (عەسكەر).

جەغفەر عەسكەرى، لەوئى داواى كردبوو چاوى بە خزمەكانى بكەوئى. خزمىكى كە ناوى "ئەحمەدى مەلا عەبدوللا" بوو، ئەوكاتە -وھك دەگىرنەوھ- سەپانى مالى شىخ عەبدوللا بوو، بە خۆى و كەرەستەى دروینەى دەغڵەوھ ھینزابووھ لای، چونكە پاشا وتبووى: خۆى چۆنە، ئاوا نامادەى بكەن و بېھیننە لام. كە گەپرايەوھ، لەگەل خۆیدا بردیە بەغدا.

دواتر پاشا داوايشى لە شىخ عەبدوللا كردبوو بىباتە سەر ئارامگەى باپىرە گەورەى خۆى بۆ زیارەتكردن. شىخ بردبوونىە سەر ئەو گومەزە كە گۆرى باووبايرانى تىدايە. وھك دەلین، پاش فاتیحە خويندن، پارەيەكى باشى پىشكەش كردبوو بۆ چاككردنەوھى گومەزەكە.

ماوهیه که له ووه به دواوه وتیان: سى قوتابخانه، به فرمانی پاشا، له ماوچهیه، له ناغچه له ووه سکه رو گوپته په، ده کرپته وه. بوو به واته وات له ناو خه لک و منالاندا که ماموستایه کی خوانه ناس دیت و ده که ویته لیدانی منالان. نینجا چی بکهین؟ بو کوی بچین و پابکهین؟

نیواره یه که دهمه و روژنا و ابوون نوتومبیلیکی گه ووه به ره و مرگه و ته که ده چوو، پری بوو له ته خته و دارو کورسی. وترا: نه ری و هللا مه کته ب هات! دووسی پیاو خیرا تییان ته قاند بو داگرتنی که لوپه له کان، به نیازی نه وه ی بیانکه به فپراشی قوتابخانه که. به لام "مام نادری قاله سهره پ" له ناویاندا ده ستگری بوو. ده یانوت: بابه، نه مه به ریوه به ری ناحیه له پشتیه تی، بویه دایانمه زانندوه به فپراش.

نیمه ی منال، سیان و چوار پیکه وه دانه نیشتن، هه ری که درویه کمان ده کردو ده مان وت: نه مرو مام نادر چوه بو نه و چه مه، یه که ده سته شولکه هه ناری هیناوه بو نه فه نی، تا لیمان بدات. یه کی که ده یوت: به خوا من ده قووچینم بو نه و شاخه، نه وی تر بو دی (شیخ پالنه وان) بو مالی خالم. دواى دوو روژ که مه کته ب ری که خرا، له ناو ناوییدا بوو به هه را: و هللا نه ووا چوار پولیس، له گه ل کوپخا فهره ج دا، ماله و مال ده گه رین، به خوا قوش ده رناچی! ناچار له گه ل دایکما، له به رده م مالی خو ماندا وه ستام.

نه وه نده م زانی پووره نامه ی دراوسیمان ده رکه وت، خو ی له قور هه لکیشاوه و مامه قاله ی میردی به دواپه وه؛ ده یوت: و هللا من کوپری خو م نانیرم، "کاکل" نانیرم، هه ی هاوار. کاکى پولیس پالیکی پیوه ناو وتی: له سه ری بروی، چه پست ده که م. نوره هاته سه ر من. دایکم وتی: کوپه که م مناله و له سه ر لوقه، هیشتا پینج سال نه بوه. وتیان قه یناکا ده یبه یین. نیتر دایکم ده سته سرپیکی سووری کرده له چکم و ده سته به دهم و چاومدا هیناو پیی وتن: بیبه ن. هه ناسه یه کیشی هه لکیشا.

نیمه ییش رویشتن به ره و مرگه وت، یانی قوتابخانه. نزیکه ی په نجا منال ده بووین. به یی ده نگى له سه ر سه کو ی مرگه وت دانیشتن. سه یر نه وه بوو قوتایه کان له ته مه نی (۵-۱۴) سالی داو هه موو له پوی یه که م بوون. دواى ماوه یه کی کورت نه فه نی په یدا بوو؛ پیاویکی بالابه رزی دهم و زمان شیرینی ته مه ن مامناوه ندیی "سه ید عه بدوله مجید" ی ناو بوو، به خیره اتنی کردین و به پیکه نینه وه به مام نادری فپراشی وت: نوقولیان بو بینه.

ده ممان شیرین کردو له یه کتری ورد ده بووینه وه، ده مان وت: نه فنه ی پیاوی چاکه، لیمان نادات. که و ته ناموزگاری کردنمان که چون پاک و خاوین بین و هه لسوکه و تمان له گه ل دایک و باوک و هاوړیکانماندا جوان بی و ریزو لیبور دنمان هه بی. نیستا هه ست ده کم که ماموستا باش دهیزانی مانای په و رده ی راسته قینه چیبیه و چون به کار دیت؟ خوژگه هه موو ماموستایه ک، به تایبته هی پوئی یه که می سهره تای، به و چه شنه مامه له یان له گه ل جگه رگوشه کاندایه بگردایه.

به لگه بؤ دلسوزی خوالیخوشبوو نه وه بوو: هه موو روثیک، تا ماو هیه کی دریز، داوای له مام نادر ده کرد مهنجه لیک ئاو گهرم بکات بؤ شوشتنی ده ست و دم و چاوی نه و منالانه ی که پاک و خاوین نه بوون. نه گهر روثیک منالیک نه هاتایه، زو و ده داوایدا ده نارد. له هه مووی خوژتر نه وه بوو، نه سپیکي ره شی هه بوو، ده چوو قوتابی هه له اتووی له شاخ یا دهشت پی ده هی نایه وه.

به راستی، سوودیکی زورمان لی وهرگرت. به لام جیاوازی ته مهن و راده ی زانیاری قوتابیان، بوونه مایه ی زیاتر ماندو بوونی نه فنه ی. بؤ نمونه، قوتابی و هه بوو، قورئانی ته و او کرد بوو و دهیزانی بنووسی و بخوینی؛ هه بوو وه ک ئیمه منال بوو، هیچی نه ده زانی و دوا ده که وت له خویندن. نه و ساله، ئیمه (۱۰) که س زیاتر بووین، له پوئی یه که م ماینه وه. گویم لی بوو ماموستا به باوکی وت: زیره که، به لام مناله. و اباشه له پوئی یه که م بمینیتته وه، دوا روث زیره که ده بی. به لی ماموستا راستی بؤ چوو، دوا ی نه و ساله هه موو سالیک به یه که م دهرده چووم.

چهند روثیک دوا ی ده و امکردنمان له قوتابخانه، به یانیه کیان سه یرم کرد ژنان ده گرین و ده لین: دایکیان کویر بی، هه موویان منالیشن. دهرکه وت نه وانه گشتیان سه رباز بوون، له گردی (قولی) ی پشت مالان کو بوو بوونه وه بؤ مه شقکردن. خویمان ده دا به زه ویداو رایان ده کرد.

ده لین نه وه "به کر صدقی" ی ناموزای جه عفر عه سکه ری بوو، که به فه و جیک عه سکه ره وه هاته ناغجه له رو له ناو دی له گه ل ماموستا و پیاو ما قولانی ناوچه که دا کو بووه وه و قسه ی بؤ کردن، ئیمه یش هه ر تیمان دهر وانی. نه فنه ی ده یوت: نه وه به کر پاشای خه لکی گوندی (عه سکه ه). به م بونه یه وه، با نه م باسه خویش و ناخوشه بگپر مه وه: نه و نه حمه دی مه لا عه بدوللایه ی خزمی جه عفر عه سکه ری که پیشت باسم

کرد، خزمی "بەکر صدقی" ش بوو. کوپێکی تەمەن (۱۶-۱۷) سالی هەبوو، لە مزگەوت دەیخویند، واتە فەقی بوو. بەکر پاشا بردیە لای خۆی و بە ماوەیەکی کورت گەیشته پلە (رئیس عرفاء) و بوو بە یەکیک لە یاوهرەکانی. بەداخەو لەگەڵ پاشا لە فرۆکەخانە ی مووسل شەهید کرا، کاتیکی لەسەر سەفەر بوو بۆ تورکیا.

بەکر صدقی، سی مانگ زیاتر لە ئاگجەلەر مایەو. هەندێ جار دەبینرا گفتوگۆی لەگەڵ گەورەپیاوانی ئەو ناوهدا، بەتایبەت لەگەڵ مامۆستا مەلا عارفدا دەکرد. مامۆستا، چەند سالیکی دواتر دەیگێڕایەو: چەند پیاویکی ناسراوی وەك "توفیق قەزاز" هاتوچۆیان دەکردو لەگەڵ چەند ناواریکی تری ناوچەکەدا بە نەهینی کۆ دەبوونەو لە کوردایەتی دەدوان.

چەند پۆژیکی دوا ی جیگێریوونی فەوجەکی بەکر صدقی لە دەشتی (عەلی ئاغاچی)، ئەفەنی زۆر بە شادییەو پێی وتین بەکر پاشا فەرموویە: دەبی قوتابیان بێنە لام بۆ ئۆردوگا (مەسکر). ئیمەش هەموو خۆمان رێک خست و بەپێی ئامۆزگاریی مامۆستا، پێرەویی پاک و خاوینیمان کردو بەرەو ئۆردوگا پۆیشیتین.

قوتابییهک هەبوو لە پۆلی شەشەمی سەرەتایی بوو، لە سلیمانی دەیخویند. ناوی شیخ حەسیب کوپی شیخ ئەحمەدی شیخ غەنی (ئەحمەد فەوزی شاعیری کاتب ناحیە ئاگجەلەر بوو. حەفتانە دەهاتەو بۆ سەردانی مائی باوکی. سەری لە قوتابخانە شەمان دەداو فییری سروودی نەتەووییە لە جۆری (ئە ی کوردینە، خویە وەتەن ئاواکی، پیرەمەگروون موقەددەسی... هتدی) دەکردین. ناویرا، پاشتر بوو مامۆستا لە سلیمانی و بەشی خۆی، بەتایبەت دوا ی شوێشی ۱۴ ی تەمووز، دەوری لە تیکۆشاندا هەبوو.

بە پیرۆ سروود خویندەو پۆیشیتین، تا گەیشتینە ئەو گۆرەپانە کە سەربازەکان دووگۆلییان تیدا دەکرد. دوا ی تاویک، بەکر صدقی و چەند ئەفسەریک هاتن و سلویان کرد. مامۆستا وتی: یەللا سروودی (ئە ی کوردینە، ئە ی مەردینە...) بلین. وتمان و چەپلەیان بۆ لی داین، بەکر پاشا وتی: دانیشن. پاشان لەگەڵ ئەفەنی دا چوونە خێو تەکەو. ئیمە ی منالان هەریەکە خەیاڵمان بۆ شتیکی دەچوو.

کاتەکە، نزیک ی نیوهرۆ بوو. سەیرم کرد خواردنیان لەناو تەشتدا بۆ هیئان، لەو هی کە پێی ئەلین (قسعی عەسکەری)، بریتی بوو لە گۆشت و شلەو برنج؛

بیره وریه کاتم له نیتوان بینن و بیستندا

به پراستی خوښ و به تام بوو، یه کهم جار بوو بهو چه شنه وا به کو مه ل نان بخوین. به
دولکه یش چایان بو هیناین.

ماموستا له خپوه ته که هاته دهره وه و تسی: هه ستنه سهر پی و بی دهنک
بوه ستن. له پر نه فنه نی، له گه ل به کر پاشا و چه ند سهر باز ی کدا، هاتنه لامان. پاشا
مه تره یه کی قوماشی پی بوو، دایه دهستی یه کی که له نه فسه ره کان و تسی: بیان پیوه،
بزانه یه کی چه ند قوماشیان نه وی؟ یه کی کیش له ده فته ری کدا دینووسی. دواپی ریز
بووینه وه و سروودی کی ترمان خویند و به ره و ماله وه که وتینه ری.

چه ند روژیک له وه به دوا، نه فنه نی به هه مان ده ستور بردینه وه بو ئوردو وگا بو
لای پاشا. هه ر قوتا بییه که ده ستی جلی که شافه ی و هر گرت. به نه فنه نی شیان و ت:
سروودی (نحن کشف العراق، خیر رکن للوطن) مان فی ر بکات. سیه هم جار که
چووینه وه، نه و سرووده مان به رامبه ر به پاشا و فه و چه که ی و ت و قوماشمان و هر گرت
بو جلی کوردی.

به کر صدقی، پی او یکی چوارشانه ی سوورو سپیی ته مه ن مامنا وه ندی بوو،
کوردی باش نه ده زانی، چونکه له کوردستان نه ژیا بوو. دواپی ناغچه له ری به جی
هیشت و گه رایه وه بو سهر باز گه ی چه له ولا (جلولاء)، که نه وده مه سهر باز گه یه کی
گه وره و گرنگ بوو. پاش چه ند سالی که دهر که و ت که کاتی خو ی چه عفر عه سکه ری و
چه ند وه زیریک پرژه یه کیان بو چا کوردنی کاروباری سیاسی عیراق به ده سته وه
بووه؛ وا که سی (لامه رکه زی) پیک به یئری، به شی کوردستان بو کوردو هی ناوه پراست
بو سوننه و هی باشور بو شیعه، یه که حکومه تی مه رکه زیش سهر په رشتییان بکات.

پرژه که، پیچه وانه ی خواسته کانی مه لیک غازی بوو، بو یه هانی به کر صدقی
دا جوولانه وه یه کی عه سکه ری بکات بو پو وچه لکردنه وه ی. به کر پاشا، به خو ی و
سوپا که یه وه، که و ته ری پرو به به غدا. چه عفر پاشایش، له به ر نه وه ی خزمی بوو و
خو ی گه وره ی کوردبوو و گه یان دبوویه نه و پله یه، هه ولی دا ریگری نه و جوولانه وه یه
بکات، به لام نه ی توانی و له ناکامدا کوژا.

جوولانه وه که سهری گرت، په رنگ و بو یه کی کوردیشی پیوه دیار بوو.
ده گپ نه وه، به کر پاشا بپاریکی دهر کوردوه بو لوانی عه شیره ته کانی کورد، که بو یان
هه بوه دوا ی ته و او کوردنی خویندنی سهره تایی یا ناوه ندی، بچه قوتا بخانه ی

بیره وریه کاتم له نیتوان بینن و بیستندا

عهسکه ری له به غدا تا بینه نهفسه. چهند که سیکی وا له شیخانی بهرنجه و میرانی شه قلاوه - بۆ نمونه - بوونه نهفسه. نهو سهردهمه، باو باوی نازیتی بوو؛ پیپره و پروگرام و پروپاگنده کانی، بهگشتی جیهان و بهتایبته پوژمه لاتی ناوه پراست و ناو گه لی کوردی گرتبووه. خیزانه که ی بهکر پاشایش نهلمانی بوو.

دلسۆزییه کی بهکر صدقی بۆ کورد، لهه بهسه رها ته دا پهنگ ده داته وه: سالی ۱۹۵۰ کاتیک قوتابی بووم له کۆلیجی شه ریعه ی به غدا، مامۆستایه کی قوناغی چواره می سه ره تاییم له گۆره پانی کۆلیجدا بینن، وه ستابوو. له پهنگی زهردی بویه دیواره کان ورد نه بووه وه. که تیم روانی، ناسیمه وه به گهرمی به خیره اتنم کرد. ناوی "سه یید فه تاح" و خه لکی هه ولیر بوو. فه رموم لی کرد پشوویه که بدات و چایه که بخواته وه، زۆر خو شحال بوو که قوتابییه کی گه یشتووه ته قوناغی زانکو.

له دریه ژهی قسه کانیدا، وتی: من ده رچووی نه م کۆلیجه م که پیشتەر (دارالعلوم) یان پی دهوت. ته ماشای لای دیواره بویه کراوه زهرده که ی کردو هه ناسه یه کی قوولی هه لکیشا، وتی خوژگه نهو کاته بمردمایه. ئیمه چهند قوتابییه کی کورد بووین، له م کۆلیجه ده مانخویند. سیانمان، له سه ر کوردایه تی، لی ده رکرا. که کوده تاکه ی بهکر صدقی سه رکه وت، چووینه لای و ناره زایی و خراپیی حالی خو مان بۆ ده ربیری. وتی: باشه، دوو پوژی تر دیمه کۆلیجه که تان. خه بهرمان گه یانده "نعمان الأعظمی" ی راگری کۆلیج خیرا که وتنه خو یان بۆ ریکخستن و پازاندنه وه ی کۆلیج و بویه کردنی دیواره کانی که ئیستایش نهو پهنگه یان پیوه ماوه. به لی بهرینی هاته لامان. نهو ناوه به جاری خرۆشا. راگر بانگی کردین و وتی: ئیوه به فهرمانی بهکر پاشا له گه ل هاو پیکانی خو تاندا دهوام ده که ن و سالی پارتان بۆ حیساب ده کری، که وتیشه ستایش و باسی چاکه ی بهکر صدقی. پاشان خوا حافیزی کردو پویشته.

* * *

با بیینه سه ر باسی خویندنی مزگه وت و حوجره له کوردستان. نه م ولاته، هه ر له دیرزه مانه وه مه لبه ندیکی گه وره بووه بۆ پیگه یان دنی زانایان و پیپه وانن ئاینی ئیسلام. هیچ شارو شارو چکه و گوندو ناوایی یه کی به ی مزگه وت نه بووه، به لکه به پیی لیوه شاوه یی و تین وتوانی زانستی ئیمامی مزگه وت، قوتابخانه ی دینی هه بووه،

بیره وریه کاتم له نیتوان بینن و بیستندا

دانیشتوانی ناوچه که خویمان ژبانی ماموستا و فقیکانیان دابین کردووه. به وپیییه، چندها زانای دینی و شاعیرو نووسه ری بهرزی تیدا هه لکه وتووه، که به زبانه کانی کوردی و عهره بی و فارسی و ته نانه توره کیش نووسیویانه: له وانه: "ئین قوته بیبهی دینه وهری" (واته که نگا وهری) دانهری زانستی ره وانبیژی ژبانی عهره بی (علم البلاغة)، ئین صلاحی شههره زووری داهینی (علم الحدیث)، ئین خه له کانی زانای بهرزی میژوو نووس، باقلانی زانای به ناوبانگی هه موو زانستیک و تازه که ره وهری دینی ئیسلام له سه دهی شه شه می کۆچیدا، زانایانی ناودار مه لا عه بدوللای بیته ووشی و شیخ مه عرووفی نودییی؛ له شاعیران بابا تاهیری هه مه دانی و نالی و مه وه لوی و کوردی و نه حمه دی خانی و مه لای جزیری و هی تر.

نه مانه به گشتی ده رچووی حوجره ی مزگه و ته کان بوون. هه تا هه ندی له و قوتابخانه دینیانه له پایه ی زانکوی ئه م سه رده مه دا بوون: وهک (دار الاحسان) له شاری (سنه)، مه دره سه ی (بیاره)، مه دره سه ی (قوبه هان) له نامیدی، که تانیستایش ناسه واریان ماوه.

* * *

ناغجه له ر، له بواری دینی و کومه لایه تیدا، قوتابخانه یه کی گه وهری دینی تیدا بوو، هه موو کاتیک زیاتر له (۲۰) بیست قوتابی، تیدا ده یخویند. نه وانه یش، به پیی زانست و زانیاریان، دوو بهش بوون:

۱- موسته عید (مستعد): راسته و خو له لای ماموستا درسیان ده خویند، له و کتیبانه دا که په یوه ندییان به زانسته کانی که لام یا ئو صول یا ره وانبیژی (بلاغه) یا (علم المنطق) وه هه بوو، وهک کتیبه کانی (تهذیب الکلام، جمع الجوامع، المختصر و المطول، شرح العقائد... هی تر).

۲- سوخته: ئه م فه قیانه راده ی زانیاریان که متر بوو، ئه م درسه نه یان له لای موسته عید ده خویند: له (علم النحو) و (الظهار فی النحو)؛ له (علم الصرف) کتیبه کانی (تصريف الزنجاني، تصريف الملا علي، مراح، الوضع والاستعارة). ئه م سوخته، له هه مان کاتدا، چیشته و نان و چایان بو ماموستا کانیان و خویمان ساز ده کرد.

* * *

دوو ته ریکه تی دینی له ناوچه ی ناغجه لهر هه بوو:

۱- ته ریکه تی قادری: که شیخانی عه و دالان بهر پرسی بوون، پشتا و پشت له شیخ نیسماعیلی عه و دالانه وه هاتووه، تا گه یشتووه ته دهستی شیخ عه بدولکه ریمی کوپی شیخ عیصاموددینی عه و دالان. دایک و باوکم دهرویشی ئەم شیخه و سه ر بهم بنه ماله یه بوون.

به بیرم دیت، رۆژیکي ناوه راستی سالانی سی، ئاواپی به ته واوه تی شله ژا. خه لک که وتنه سه ره تاتکی و چاوه روانی هاتنی شیخ و دهسته و موریده کانی بوون که له مانی حاجی عه بدوللا میوان ده بوون، ده توت خوا پله و پایه یه کی گه وره ی به خشیوه بهم بنه ماله یه که هه زه ته شیخ ته شریفی هینا یه لایان. وه ختی کمان زانی دهنگی ته پیل و دهف ئاواپی پر کرد. شیخ، عه بابیه شان، به سواری ماینیکه وه ده رکه وت. نزیکه ی (۵۰) دهرویشی له گه لدا بوو، زکریان ده کرد، باوکم به نزیک بوونه و هیان، جله وی ماینه که ی به ره و مالمان راکیشا. هه ر ژنیک بهاتایه شان یا دهستی شیخ ماچ بکات، باوکم پیی دهوت: برۆ به ولاوه، با دهستنوژی شیخ نه شکي. نیتر کوپی زیکر له بهرده می مالمان گیرا. دانیشتوانی گوندیش که سه ر به ته ریکه ته که بوون، هاو به شیبیان تیدا کرد. مه لا نیسماعیلی ده فرژن، هونراوه ی دینی به دهنگه زولاله که ی ده خوینده وه، نیستایش له گویمدا ده زرگیته وه، به تایبهت نه و شیعره ی که شیخ عیصاموددینی باوکی و تبووی:

بۆ نه فسی خه تا چوو به عه بهس، غه رقی خه تا خۆم

هه مسایه له گه ل فاسیقی بی شه رم و حه یا خۆم

شیخ، ته شریفی له بهر هه یوانه که ی ماله وه دانیشت، خه لکان به گه وره و بچوو که وه ده هاتن بۆ زیاره تی. باوکم و دایکم منیشیان برد تا دهستی ماچ بکه م و دوام بۆ بکات، خیر بیته ریم و ته مه نم دریز بی و دواپۆژ بیمه خوینده وارو زانایه کی دینی. پاشان نان خورا. شیخ ته شریفی برده دییه کی تر. پیاوانی ناغجه لهر بهر پیمان کرد تا نه و جیگه یه که شیخ بوی ده چوو. نه وی راستی بی، تافی منالی و لاویتی سۆزو عه شقیکی پاک و بی گهرد و گه وره م هه بوو بۆ شیخان و دهرویشی عه و دالان. به لام کاتیکی پی گه یشتم و عه قلم کامل بوو، چووم بۆ سهردانی (عه و دالان)، نه و سۆزو عه شقه م که م بووه وه.

۲- تهریقه تی نه قشبه ندی: شیخانی شه ده له سهر به م ریبازه بوون. به شی له دانیشتونانی ناغجه لهر، لایه نگر و پیړه ویان بوون. شه شیخانه، باپیریان کاتی خوی په یوه ندیی به مهولانا خالیده وه کردبوو، پیش شه وهی کوردستان به جی بهیلی. واته مهولانا خالید، دوی وهرگر تنی تهریقه ته که له شیخ عه بدولای دیهله وی، بووه پیرو سهرچاوه بو ه موو شیخانی نه قشبه ندی له کوردستان و زوربه ی ناوچه نیسلا میه کانی تر، وه ک شیخانی بیاره و بهرزان و زه مبیله و نه هری و... هی تر. شیخانی شه ده له که لیان دده ویین، له ناوچه که دا زیاتر ده ستیان دهر پویشته. شیخ عه بدولای عه سهر، وه ک پیشتر وتمان، سهر وکی ناوچه که بوو؛ توانی بووی عه شیرته هی هه مه وه ند که د ه سته به سهر شه ناوهدا گرتبوو، دهر بکات و خوی سهر وکیایه تی (قه لاسیوکه) بگریته ده ست. براگه وری شیخ عه بدولکه ریمی شه ده له ییش بوو، که رابه ری تهریقه ته که بوو. شه وانه، بهوشیوه یه، ده سه لاتی دینی و دنیا یی یان هه بوو.

ناوچه کانی ژیرده ستیان، سهره تای سالانی سی، بزوتنه وه یه کی به ناوی (حه قه) وه تیدا دروست بوو. هندی شیخ و موریدیان بهرگی ناسایی خویان فری داو گونیه یان دووری و له بهریان کرد، دی به دی و ناوچه به ناوچه گهران و ده یانوت: حه قه، نیمه شه هلی حه قق و راستین. چهند گورانی و سرو دیکی دینیان دوت. شه وانه زور دیهات و شوینی تایبه تی خویان هه بوو. دوی چهند سالیك به ره و شه مان چوون.

پیړه وانی شه تهریقه ته له ناوچه که دا بوون به سی به شی سهره کییه وه:

د- شیخ عه بدولکه ریمی شه ده له: شه مانه له سهر شه سلای پیړه وکردنی داب و نه ریت و نویزو و پروژو و په فتاری تهریقه ته که مانه وه.

ب- حه مه سووری: شه مانه به پیوا و ژنه وه له (۲۰۰) که س زیاتر دهبوون. پیشه واکه یان حه مه سوور بوو، گوايه مؤله تی تهریقه تی له شیخ عه بدولکه ریم وهرگرتوو، به لام راستیه کی وا نه بوه. شه پیوا و ریواو زیره ک بوو، نه ده زانرا خه لکی کوییه؟ بهرنامه و ریوشوینیکی تایبه تی خوی هه بوو. موریده کانی، به ژن و پیوا وه، له دی (کلاوقوت) ی ناوچه ی (شوان) ی نریک به شاری کهرکوک، له چهند خانویه کدا کو کردبووه وه که به شیوه یه ک دروست کرابوو هه موو پشتیان به یه که وه بوو. پیوا یان هه موو کاسبییه کی ده کرد، به تایبه ت ته سبیح دروستکردن. هه موو

بهره مه کانیان ده کرده دهستی همه سوور. شهویش، له لای خویه وه به بی جیاوازی دابه شی ده کرد به سه ریاندا. پیاویان، جامانه یان به تهرزیک ده به ست که دیار بوو له و کومه له ن. همه سوور، بیرو پرایه کی سوشیالیستی هه بوو، چه ندین پیاوی خوینده واریش، بو بیرو بوچوون گوپینه وه له گه لیدا، ده هاتنه لای. دواي شوپشی ۱۴ ته مووز، ده ستگیر کرا، پاشتر نازاد بوو. دییه که یان سه رده می به عس، وه که هه موو دیهاتی تری ناوچه که، چول و خاپوور کراو خه لکه که ی گوپزرایه وه بو ئوردو و گای زوره ملیسی حکومه ت. به کۆتاییی همه سوور، کۆتایی به تهریقه ته که ی شی هات.

پ- مامه په زای: برا بچووی شیخ عه بدولکه ریم بوو. بنکه که ی له دیی (که لکه سماق) ی نزیک ی (دووکان) بوو. موریدی زوری له ناو خه لکی دیهاتی ده ورو به ری (دووکان) هه بوو، ده سه لاتیکی گه وره ی له ناویاندا پهیدا کردبوو. نه وانه به ناو سه ر به تهریقه ته که مابوونه وه، هه تا له سالانی چلدا ناکوکی که وته نیوان شیخ عه بدوللای عه سه که رو کاکه حسینی سه یید نه حمه دی خانه قا. دواي له شکر کردنیان بو سه ری که تری و پیکدادانیان، که به شه ریک و دوان نه پرایه وه، بگره دریزه ی شی هه بوو، حکومه ت و پیاو ماقولانی ناوچه که که وتنه نیوانیان. به لام سه یید نه حمه دی خانه قا که ده سه لاداریکی دیاری کوردستان به گشتی و که رکوک به تایبه تی بوو، توانیی حکومه ت هان بدات مامه په زای بگری و دووری بخاته وه بو باشووری عراق.

هاوکات خزمیکی مامه په زای که ناوی کاکه په زای کاکه عه لی بوو، له دیی (عه سه که ر) داده نیشت، توانیی بچینه بن کلیشه ی موریدو پیاوه کانی مامه په زای وه، قه ناعه تیان پی بکات مال و مولک و په زو باخیان بفروشن و به ژن و پیاو و مناله وه، به ناوی نزیک بوونه وه ی پوژی قیامه ت و حه شرکردنی خه لکه وه له شاری شام، به ره و شاری که رکوک برؤن، چونکه - پییان و ابوو - هه ر که سیک پیدارانه گه یشتایه به شخوراو ده بوو.

نیت پیاوان و گه نجانیان هه ری که داریکی جوانی تاشراوو ری ککراو و بی گریی داربه لالوکی به ده سه ته وه گرت، که (داره قوله) ی پی ده و ترا، هه موو ئاخیزیان کرد به ره و که رکوک. نزیکه ی (۷۰۰۰) حه وت هه زار که س ده بوون، له سه ر ناوی (خاسه) مانه وه. حکومه تی نه و سه رده مه به ره نگاریان بووه وه، پرسیی: چییان ده وی و

بیره وریه کاتم له نیتوان بینن و بیستندا

بوچی ههستاون و نیازیان چییه؟ سه رگه وره که یان تیئی گه یاندن خواستیان ئازادکردنی مامه رهزاو گه پانه وهیه تی له باشووری عراقه وه بو کوردستان. به لئی، داواکانیان به جی هیئراو مامه رهزا هیئرایه وه. ماوهیه که له (بیاره) مایه وه، پاشان هاته وه ناو مال و منالی خوی. باشم له بیره، باوکم و دایکم به خیزانیکیان وت، که مال و که لوپه لیان به هه رزان ده فروشت، بو کوئی ده پون؟ خوا سه ری ئی شیواندوون؟! له وه لامدا وتیان: ئای قورپتان به سه ر. به خوا هه موو په شییمان ده بنه وه وه به دواماندا دین.

ئهم به سه رهاته، ناوه پاستی سالانی چل قه و ما. مامه رهزا دواتر له دئی (که لکه سماق) مایه وه. ناوچه که، پاش ۱۴ ته مووزی سالی ۱۹۵۸، به تایبته دوی کوده تای شوومی ۸ شوپاتی سالی ۱۹۶۳ ی به عسیه کان، بوو به مه لیه ندیکی دیار بو چالاکیی حیزبی شیوعیی عراق.

ئاغجه له ر، وه ک باس کرا، قوتابخانه ی دینی تی دابوو. باوکم به باشی زانی له پال خویندنی قوتابخانه ی ره سمیی حکوومه تدا، دریزه به خویندنی قوتابخانه دینییه که ش بده م. ئیتیر جزمیکی عه ممه یان بو پهیدا کردم، به پیئی ری وشوینی فیروونی خویندنه وه ی وشه و رسته به شیوه ی (حونجه) و پاشانیش (سایه)، له لای فه قییه که ده ستم کرد به خویندن.

ئای له ورژه خوئشه که خه به ر درایه باوک و دایکم که وا کوپه که یان گه یشتووه ته (میشکه ره شه)، واته سوورته ی (اذا جاء...) ته واو کردوه! کو تایی سوورته که به مه هاتووه ((انه کان توابا))، ((میشکه ره شه که بابه... بو ماموستا سه وابه)). واته ده بوو میشکیکی ره شی چاک پیشکه شی ئه و ماموستایه بکه یان که فیری کردووین. تا پۆلی دووه می سه ره تایی، توانیم خویندنی قورئان له قوتابخانه دینییه که ی کاتی ئیواران ته واو بکه م.

دانیشتوانی کوردستان، چه ند شتیکیان ده ره ق به قوتایی قوتابخانه دینییه کان پیپه و ده کرد: که قوتایییه که ئه و کتیبه بریار لیدراوانه ی له (نحو، صرف، بلاغه، منطق، اصول، کلام... هتد) ته واو ده کرد، پییان ده وت دوانزه عیلم. واته زانست و زانیاری پیویستی ئیسلامی خویندووه وه وه ری گرتووه، شایانی ئه وه یه بروانامه (ئیحازه) ی زانستی له لایه ن دوا ماموستایه وه بدریتی. ئه و بروانامه یه له به کالوریوسی ئیستا به رزتر، بگره له بواری خویدا هاوتای ماسته ر بوو. هه ر

بیره وریه کاتم له نیتوان بینن و بیستندا

به و بونه یه وه، یه کیك - که زیاتر دهوله مهنديکی ناوچه که ده بوو - ناههنگ و هه لپه پرکی سزان ده کردو خه رجیي نه و چه ند روزهی ده کیشا. نیتر مهلاو فه قیی تر بانگ ده کران، نه و قوتابییه که پروانامه کهی وه رگرتووه، میزه ریکی سپیی ده به ست و زنجیره ی پروانامه کهی قوناغ به قوناغ ده خویند رایه وه. نه م نیجازیه له هه زره تی نیمامی عه لی یه وه، خوی لې رازی بیټ، په یدابووه و تا نیستایش ماوه.

نه گهر قوتابییه که له و مهیدانه ی شاره زایی و خویندنی خویدا کاری بگردایه و داناو ژیر بوایه، نه و دانیشتونانی هه ر دییه که که مه لای نه بوایه، به پریره وه ده یانبردو ده یانکرده مه لای مزگه و ته که یان. نه گهر لیها توویش بوایه، قوتابخانه یان بو دادمه زاناند؛ نه و کاته بو ی هه بوو له دوا پرژدا، به هه مان شیوه، پروانامه بداته فه قیکانی خوی.

گه لی کورد هه ر له کونه وه بایه خیکي زوری به زانست و دینی نیسلام داوه و له هه ولی پیشخستنیدا بووه، به لام ژیانی فه قی زور ساده و ساکارو هه ژاران ه بووه. دوو یا سی فه قیییه کی پله یه که و دوو، دوا ی نویژی عه سران، هه رییه که یان پروی کردو وه ته گه پر کیك، که گه یشتو وه ته به رده می هه رمالیک، نه م قسه یه ی و تووه ته وه ((راتیه ی فه قی، ره حمه تتان لې بی)). نیتر خیرا به دهمیه وه هاتون، هه ر نان و چیشتیک ناماده بوایه، بو یان هیناوه. هه موویشی له حوجره ی فه قیکان کو کراوه ته وه، دوا ی نویژی نیواره ژه می نیواره یان لې خوار دووه و زیاده که یان هه لگرتووه بو ژه می به یانی.

پایزانیس، فه قیکانی مزگه و ته له گه ل چه ند پیامو قوولیکي ناوچه که دا، شه ویک یا دوو شه و مال به مال گه پاون بو کو کردنه وه ی زه خیره بو پرژانی به فرو سه رماو سو له ی زستان. به مه یان ده و ته (ده قنه ی فه قیکان).

* * *

دوا ی نه وه ی قورنانی پیروزم خه تم کرد، له مالی نیمه بوو به خویشی و شادی، چونکه هه موو ناواتی باو کم و دایکم نه وه بوو کو پرکیان بیته مه لایه کی چاکی ناغجه لهر. سو پاس بو خوا که هیوا که یان هاته دی.

سالی ۱۹۳۶ گه یشتمه پو لی دووه می سه ره تایی، به ته واوی ده متوانی بنووسم و بخوینمه وه. نه فه نیی به ریژ: نه مسال دهرسه کانتان گرانه و پیویسته زیاتر کوشش بکن، له بهر نه وه ی هه ر دوو دهرسی میژوو و جوگرافیاتان بو زیاد بووه، میژوه که،

بیره وریه کاتم له نیتوان بینن و بیستندا

بریتی بوو له ژياننامه ی هریه که له مهلیک فهیسه لئ یه که م و "شهریف حسین" ی گه وریه باوکی، رابه ری شوپشی عه ره بی دژ به حکومه تی عوسمانی له حیجازو عه بدولکه ریمی پیفی و عه بدولقادی جه زائیری و عومر موختار و پیغه مبه ری ئیسلام و خوله فای راشیدین. جوگرافیایش، باسی سه فه رکردن بوو به شه مه نده فه ره له که رکوو که وه بؤ به غدا، به و دیهات و شارو شارو چکانه دا که له سه ر پیگه که بوون؛ هه روه هاییش له به غداوه بؤ به سره و له به غداوه بؤ مووسل... هی تر.

پشووی هاوینی ئه وساله، باوکم به چاکی زانی بچمه حوجره ی مزگه وتی دیی (شیخ پالوان) بخوینم. پوژیک ده چووم و دوان نه ده چووم. به شیکم له کتیبه کانی سمایلنامه و گولستانی سه عدی خویند.

نای ئه و پوژم چهنه به لاهه خویش بوو که شیخ کاکه حه مه ی دراوسیمان له سلیمان گه رابوو وه، چهنه کتیبیکی فارسیی به راسپییری باوکم له ویوه بؤ هینا بووم. کتیبه کان (سمایلنامه، ناگه هان، بیا داود، سه نگته راش... هی تر) و پیشه کی بوون بؤ خویندن دوا ی خه تمکردنی قورئان، لای مه لاعه لیبی سه حاف به ۱۰۰ فلس کریبونی. ئه و سه رده مه به راستی زور هه رزانی بوو؛ مه تریک خام به ۱۰ فلس، بلووری به ۱۲ فلس، چیت بؤ کراسی ژئانه به ۱۰ فلس، هوقه یه که (دوو کیلوو نیو) پون به سی دره م.

باش له بیرمه، کابرایه کی ده وله مهنه هه بوو له دیی (موتلیجه)، ناوی فه تاح چاو که له شیر بوو. هاته مالمان، به باوکی وت: حاجی ئه م پونم له کوئل بکه ره وه؛ دز پهیدا بووه، پون ده دزن. ئه وکاته پون ده خرایه هیزه وه، هیزه که یش ده خرایه ناو (هیزه لدان)، که وه کوو کونده له قور دروست ده کراو جیگه یه کی فینک و له باری ژووری خوارده مهنی بوو بؤ به ساغی هیشتنه وه ی پونه که، له ناو عه مارو که ندوودا ده پاریزرا. دزی شاره ز، ده چوو له پشتته وه ی خانوه که چهنه به ردیکی به رامبه ره به هیزه لدانه که له دیواره که ده رده هیئا، پونه که ی ده دزی. ده یانوت: دیواره که ی بریوه. جا باوکم (۲۰) هوقه ی ئی کری به (۳) سی دینار.

ئه و وه خته، داها تی نیشتمانیی عیراق سالانه سی ملیون دینار، ژماره ی دانیشتوانیشی هه ر ۳ ملیون که س ده بوو. پوژیک له ماموستامان پرسی: موچه که ت چهنه؟ وتی: ۱۰ ده دینار. هه مان سه رمان سوپ ما، له دلئ خوماندا ده مانوت: ئه م پاره زوره چی ئی ده کات و چون ده بریته وه؟!

پوژیک چوار فەقی به (۲۰) بیست سەر گیسکوه که به دهقنه دستیان کهوتبوو، رییان کهوته مالی ئیمه. دواى نیوه پوژه کردن، باوكم هەر سهريكى به (۷۰) حەفتا فلس ئى كړینه وه. ماوه يه كى پى چوو، ههريه كى به (۷۵) حەفتا وپينچ فلس فروشته وه. وتى: خوا نه پىرى، پينچ فلسم له هەر سهريك قازانچ كړدوه!

نۆرم پى خوښ بوو شار، واته كهركوك، بيينم، چونكه هاوپرئيه كم چوو بووه سليمانى، باسى خوښى كه باب و شهريه تى بۇ كړدبووم. وركم له باوكم گرت كه دهبى ئه مجاره چوو بۇ شار، له گهل خۇيدا بمبات. جوله كه يه كى "داود" ناو هه بوو، باوكم مامه لى بازگانى له گهلدا هه بوو. پيم وت: مام داود منيش له گهل خۇتاندا بهرن بۇ شار. وتى: باشه، به لام دهبى ئيسقانىكى گه وره به دهمته وه بگرى.

به ئينيان دامى و سه فهره كه م سوگهر كرد. له خوښيدا پيم نه ده كه وته سەر زهوى. دواى دوو پوژ، وتيان ده چين بۇ شار. ئه و شهوه خهوم ئى نه كه وت. له گهل شه به قدا، سواری و لآخ بووين بۇ ماوهى چوار سهعات تا دهر به ندى بازيان. سهعاتيك چاوه پروان بووين تا لوړييه كه هات. مام داود له پيشه وه سوار بوو، ئيمه يش له دواوه. يه كه م جار بوو سواری ئوتومبيل بم.

كاتيك گه يشتینه سەر جادهى قير، قيراندم: باوه، جاده كه كه پيسى كړدوه. ئه ها ترسى پيوه يه. چون دهبى كه به سه ريدا بروات؟! د پروانم ئه رز له بهر چاوم ده خولپته وه. خهريك بوو برشييمه وه. وتيان: سهرت دانه ويينه، ته ماشاى دهره وه مه كه. گه يشتینه چه مچه مال ئاى ئه و شاره چهند خوښ بوو! له دوو كانيك دابه زين، ويينه يه كى گه ورهى مه ليك غازى تيدا هه لواسرايوو. نهم دهرانى سه يرى چى بكم. باوكم وتى: ئه گهر كهركوك بيينى، چى ده كهى؟! منيان له (خانه سپى) داناو سه رقالى كارى خۇيان بوون. وركم گرت بۇ خواردى كه باب و شهريه ت. دووشيش كه بابى گه وره و نانيك كه هه ر بؤم ته واو نه ده بوو، بايى پينچ فلس بوو. يه كه په رداخى گه ورهى شهريه تم به فلسيك خوارده وه. له دللى خۇمدا وتم: ئوخهى ئاواته كه م هاته دى. داواى ده فته رو قه له مم كرد، پينچ قه له م و ده ده فته رى بيست په رهبى و دوو قه له م دا يهن و دوو لاستيكى خه ت كوژانه وه، به (۲۵) فلس بوون. هاوكات، له و هه رزانيه دا، كريكاريك له لادى به (۲۵) فلس و له شاريش به (۵۰) فلس ئيشى ده كرد.

بیره وریه کاتم له نیتوان بینن و بیستندا

داوده جوو وتی: به حه زره تی موسا، ده بی بچینه مالی خو مان. منیش زور ده ترسام، چونکه داپیره کانی ناغجه لهر جووله که یان له حیکایه ت و چیرۆکه کانیاندا به ئیسلامکوژ داده نا! مالیان له گه پره کی (جووله کان) بوو. "مریه م" ی ژنی بانگ کرد، پیته (پی) ی مریه مه که ی به قه له وی وت، وتی: ئەمه سو فی عه بدوللا و نووری کوپه تی. به خیره اتنیکی گهرمی کردین، پومته کانه می ماچ کرد و ترسه که ی منیش ره وییه وه.

ئیواره نانمان خوارد، شه وه که ی چووینه چایخانه ی جووله کان. به یانیه که یته چووینه ناوبازار، سه رمان له دووسی سه ربازی ناغجه لهری دا له سه ربازگه ی که رکوک. هه ره له ویش، زور شاد بووم به بینینی فرۆکه که له سه ری نووسرابوو (الحکومة العراقية). حه زم ده کرد زوو بگه ری مه وه بو ئاواپی، تا بو منالانی بگه ری مه وه.

* * *

سال بوو به ۱۹۳۸، گه یه شتمه پۆلی سیه هم. بی گومان ده رسه کانمان گرانتره زورتر بوون. مامۆستایه کی به غداییمان بو هاتبوو، ناوی "عه بدولقادر" و باوکی به ئەسل خه لکی ناغجه لهر بوو، پیشته به ماله وه چوو بوونه به غدا. مامۆستا، خو ی و خوشکه که ی، کوردییان باش نه ده زانی. خه لکی ئاواپی به شانازییه وه ده یانوت: مامۆستا خزمانه. موچه که ی شه ش دینار بوو. ده مانوت: به چی ته واو ده بی؟!؟

مامۆستای تازه کار، شاره زای داب و نه ریتی کو مه لایه تی کورده واری نه بوو، له به ره شه وه له کاره که یدا سه رکه وتوو نه بوو. له گه ل مامۆستا سه یید مه جید و به ریوه به ری ناحیه دا، هه میشه هه راو به زمیان بوو. دووسی مانگیک نا کو کییه کی گه وه که وته نیوانیا نه وه. ته نانه ت به ریوه به ری ناحیه فرمانی گرتن و به ندکردنی بو ده رکرد. پاشان موفه تیش هات بو لی کو ئینه وه له گه لیدا، گواستیانه وه بو قوتا بخانه یه کی تر.

* * *

له پۆلی سیه هم، فیری هه ندی کرداری وا پیویستی بیرکاری بووم که بتوانم له ژبانی رۆژانه دا سوودی لی وه ربگرم. میژووی ئیسلامی ئەمه وی و عه باسیه کانمان

بیره وریه کاتم له نیتوان بینن و بیستندا

ده خویند. له پوښی یه که میشته وه، زبانی عه ره بیمان ده خویندو خویندنه وه ی
(خلدونیه) مان هه بوو. فیږی چنده ها سروودی عه ره بیی وهک (عش هکذا فی علو ایها
العلم) کرابووین.

پشووی هاوینی نهو ساله، "مهلا مسته فا" ی خالم که فه قی بوو له مزگه وتی
گه په کی (موسه لای) که رکوک، خه به ری بو ناردم که بچمه لای بو فیږیوونی زیاتری
زانسته کانی دینی نیسلام، تا له دواړوژدا بېمه مه لایه کی زیرهک و توانا. دایکم وتی:
خالی راست دهکات، خو نیازمان نییه بیکه ین به نه فه ندی. نیمه هر له باووبا پیرانه وه
مهلاو مهلازاده بووین، ده بی کوره کانیشمان هه مان ریگه بگرن.

له گه ل خزمیکمدا چومه که رکوک. دهستم کرد به خویندنی (عوامل) ی
"جورجانی" له ریژمانی عه ره بیدا. خالم، به توندوتیژی له گه لمددا ده جوولایه وه.
زورم هنز له گه پان بوو به ناو که رکوک دا، به لام نهو به هیچ شیوه یه که نهیده هیشت
له ده رگای مزگه وت بچمه ده ره وه. منالانی تورکمان زور جار رییان پی ده گرتم و
به گژمدا ده هاتن، ده یانوت: ((کورده باخ))، واته ته ماشای نهو کورده بکه. دوی
ماوه یه که، که ناسیپانم، پییان ده وتم ((فاقی در))، واته فه قییه. نیتر په یوه نندیان
له گه لمددا خوش بوو.

خالم، له ۲۰ی ته مووزدا، گه رایه وه بو دنیه که ی خویمان که (قوجه له ر) ی ناو
بوو، منیش بو ناغجه له ر. نهو پشووی هاوینه م له مزگه وت به خویندنی کتیپی
(بینا) ی زانستی (صرف) ی تایبه ت به چونیته پیی دروستکردنی کردارو راده ی گورانی
کردار به زیاد یا کهم-کردنی پی تیک به سه ر برد.

* * *

سالم کرده ۱۹۳۹ و له پوښی چواره می سه ره تاییم. ده رسه کانی به پیی پوله کانی
تر قورس بوون، بو پوښی شه شه می سه ره تایپی نیستا ده شیان. خویندنی زبانی
نینگلیزی، هر له پینجه می سه ره تایپی یه وه بریار درابوو. "شیخ حه سه ن" کورپکی
دراوسیمان و هوت سال له من گه وره تر بوو. وا ریکه وت له پوښی چواره مدا به یه که وه
بووین. نهو کوره زور توانا زیرهک بوو. چاک له ده رسه کان تی گه یشتبوو، به راستی
سوودیکی زورم لی وه رگرت.

دوو مامۆستامان هه بوو، له خویندنه وه نووسینی کوردیدا که دهست بوون: "سهیید فتاح" ی دهرچووی "دار العلوم" ی به غدا، که وه ک باسمان کرد، پر زانیاری بوو، به لام بۆ مامۆستایی دهستی نه ده دا؛ "مستهفا نه فندی" ناوی دهرچووی شه شه می سه ره تایی، که به خولیکی تایبهت کرابوو مامۆستا و نیرد رابوو ناغجه لهر. نه میان، نه وهنده ی خو ی - به تایبهت - له بیر کاردیدا دهیزانی، فییری کردین. بۆ نموونه، کهرتی دهیی و ساده به جۆره ها نمونه وه فییر بووین.

سه ریگمان له قوتابخانه ی چه مچه مال دا. ئیمه هه ر زۆر سه رکه و تووتر بووین له قوتابیانی پۆلی چواره میان. کتییی جوگرافیا و میژومان به کوردی نه بوو، ئیتر له زبانی عه ره بییه وه ده مکرنه کوردی، له پۆلدا بۆم ده خویندنه وه و قوتابیانیش ده یاننووسییه وه.

پۆژیکی باسی نه وه مان خویند که چۆن بنه ماله ی ناوداری به رمه کیه کان "هاروونه ره شید" یان گه وه کردو گه یان دیانه نه و پله و پایه به رزه، که چی پاداشتیان کوشتن و برین و له ناوچوون بوو به فیت و پیلانی هاروونه ره شید خو ی. شیخ حه سه نی هاوړیم وتی: نه مه له کرده وه ی مه لیک غازی ده چی ده رهق به خییی جه عفه ره سه کهری و به کر صدقی که له ناوی بردن، نه گه رچی پیکه وه حکومه تی عراقیان دامه زانده بوو. نه م به راورد، بۆ قوتابییه کی پۆلی چواره می نه و کاته، زۆر بوو.

پۆژیکیان مامۆستا مسته فا ها ته پۆله وه، زۆر بیزار دیار بوو. چه ند ده قیقه یه ک وه ستا، پاشان وتی پرواننه سه ربانی سه را. دیمان دوو پۆلیس ئالای حکومه تی عراقی داده گرن. وتی: کورینه، ده زانن نه وه مانای چییه؟! مه لیک غازی نه ماوه، به ئوتومبیله که ی خو ی له دارته لی کاره با داوه و مردوو. ئیمه ییش پیمان ناخۆش بوو، چونکه نه و ده مه پروپاگه نده ی نیشتمان په ره یی له باره وه بلآو ده کرایه وه. جگه له وه، ماوه ی ده سه لاتی نه و له عراق دا زۆر هه زانی و خو شی بوو، ولات ئارام و پر له ناشتی و بی شه پره شوپ بوو.

خه لکی ئاواپی، به گشتی، دلگه ران بوون بۆ مردنی مه لیک. باو کم ده یوت: کورپکم بمر دایه، هه ر نه وه نده م پی ناخۆش بوو. گه لانی عراق تیگرا مه لیک غازی یان خو ش ده ویست، چونکه له لایه که وه به ته مه ن گه نج بوو، توانیی بزوتنه وه ی ناشووریه کان له لیواکانی مووسل و دهوک و کهرکوک و - به تایبهت - ده وروبه ری

بیره و ریه کام له نیوان بینو بیستندا

فیشخابور، سهرکوت بکات، ئەمەى به کاریکی مهردانه و ئازایانه بۆ له قەلەم دەدرا، دەوترا به هاندانی ئینگلیز کردووێه؛ له لایهکی ترهوه ئەو کاته دووم جهنگی جیهانی له نیوان ئەلمانیاى نازى و ئیتالیای ژاپۆن (دەولەتانی تەوهره - محور) و ئینگلیز و ئەمریکا و یهکیتی سۆقییت (دەولەتانی هاوپهیمان) دا به ریا بووبوو، گەلانی عیراق به گشتی و کورد به تاییهتی ئاواته خواز بوون هیتلەری نازی سهرکهوتن به دەست بهینی. ئەم ههلوێستەى کورد له بهر ئەو بوو که کورد ئارى، عهرەب و جوولهکەش به رهگەز سامین. هیتلەر دژی رهگەزهکانی تریوو، گوايه قهلاچۆی جوولهکەى دهکردو نهیده هیشته بچیتە ناو (قودس) ی دوومین جیگه ی پیروزی ئیسلام پاش (مهککه)، کوردیش له دواپۆژدا پرگاری دهبوو له دهسهلاتداریتی عهرەب و ئینگلیزی داگیرکەر و دهولەتیکی بۆ دادهمه زینرا. تهنانهت له بهر خۆشهویستی هیتلەر، قاو داکهوت که به ئەسل کوردو خەلکی شارەزورە، یا دەوترا، نهخیر، ئیسلامه.

نهتهوه په رستانی توندپهرو، له بهر ئەوهی نازی ئامانجیکی نهتهوهی و رهگەزه په ستانهی ههبوو، دیندارانیش له بهر ئەوهی عوسمانیهکان خهلافهتی ئیسلامییان به دهستهوه بوو، ههردوولا له یهکهه جهنگی جیهانیدا هاوپهیمانی ئەلمانیا و پهروشی سهرکهوتنی هیتلەر بوون.

بگه ی زین
www.zheen.org

من و شیخ حهسهنی هاوپییم ئەو ساله به یهکهه ده رچووین. به هیوا بووین خهلکی دی تئ بکۆشن بۆ سالی ئاینده پۆلی پینجهه له قوتابخانه که دا بکریتهوه، به لام ئەو ئاواته مان له بهر چهند هۆیه که نههاته دی:

۱- ئاغجه لهر، ناوچه یهکی کوردنشینی دووربوو له کهرکوک وه، به زهحمهت مامۆستای بۆ دههات.

۲- کاربه دهستانی مهعاریفی کهرکوک، زۆربه یان تورکمان بوون، بووبونه کۆسپیکی گهره ی بهردهم پیشکهوتنی دیهاتی کوردنشینی لیواکه؛ بگره تۆرانیش بوون، پییان وابوو گهر منالانی کورد پی بگات، دواپۆژ تورکمان دهتویننهوه. له گه ل ئەوهیشدا، خاوهن پایهکانی حکومهتی وهک موته سه پریف و سه روکی دادگا و زۆربه ی ئەفسهرانی تیدا کورد بوون.

پشووې هاوین براهه وه، به لآم به داخه وه پوړی پینجه ممان بو نه کرایه وه. له خه م و په ژاره دا ده تلامه وه، چونکه دوو هاوړېم توانیبوو یان - به هر شیوه یه که بی - خو بگه یه ننه لای سه یید نه حمه دی خانه قا، ژوریکې لی وهر بگرن و له قوتا بخانه یش بخوینن. قوتابیانی پوله که په روه وازه بوون؛ نه وانه ی که به ته من گه وره بوون، چوونه عه سکرې و کردیانه وه زیفه ی خو یان و تییدا مانه وه؛ نه وانه ی تریش هریه که به گوړه ی ته منی خه ریکې کارو کاسیبیه که بوو. ته نها من به مهراق و داخی قوتا بخانه وه گینگلم ددها.

زورم بو هات، وړکم له باو کم گرت که بمنیړی بو که رکوک، تا خویندن ته اوو بکه م. دایکم توره بوو، وتی: مه کته ب مه کته بی چیته؛ خالت مه لای (قوجه لهر)، ه بجوره لای ببه به فه قی. قوجه لهر، وشه یه کی تورکییه، له دوو برگه پیک هاتووه: (قوجه) یانی پیر، (لهر) واته زور، به سه ریه که وه پیری زور. له راستیدا وابوو؛ هر (۳۰) سی خیزانی نه و دییه، پتر له ۱۰-۱۵ ژن و پیاویان ته منیان له نیتوان ۹۰-۱۱۰ سال و بگره زیاتریشدا بوو.

قوجه لهر، دییه کی ناووه وها سازگاری دلگیری خاوه نی باخ و باخاتیکی زور بوو. جوړه ها میوه هاتی تییدا بوو، وه که ه نارو هه نجرو تری و گوړ و... هی تر. ناویکی زوری هه بوو، به کار دهات بو مه رزه. زه وی و زاریکی له بارو به پیتی هه بوو، بو هه موو چه شنه دانه ویله یه که دهستی ددها. پووش و پاوانیکی زوریشی هه بوو بو له وهر و نالیکی نارهل. دانیشتوانی زور ریکوپیک و ساده و دلفراوان بوون. هر چه نده نه و سه رده مه گرانې و قات و قری دهستی پی کردبوو، که چی ژنانیان که به یانیان له سه ر ته نور نانیان ده کرد، هر پیاویکیان به لادا تیپه ر ببوايه، فه رموویان لی ده کرد نان بخوات. زور جار، گهر ۴۰ نانی بکر دایه، ۲۰ بیستی لی ده برده وه بو ماله وه.

خه لکی دی، زوربه ی کاره کانیان به هه ره وه زی ده کرد. بو نمونه، نه مړو فلان مال گه نمی ده دورییه وه، هه موو ژن و پیاو و لاوان به کوړو کچه وه ده چون بو یارمه تی، به پوړیک ته و اوویان ده کرد؛ سبه نی مایکی تر تووتنی لی ددها، یا خانوی گل ه بان ده کرد، پیکه وه به نه جامیان ده گه یاند. له هه مووی جوانتر، نه ره بوو که یه کی که مردووی لی بمر دایه، هه قی به سه ر خه رچی و هه لسو و پانندی پرسه که وه نه بوو، به لکوو ده که و ته سه ر شانی خه لکه که. ده توانم بلیم: بایه خدانی زوریان به دینی ئیسلام، ای لی کردبوون نه م ریکه یه بگرته بهر.

ئهو زستانه مان برده سهر. ههر چوارپینچ هفته یه کتیبیکم به پچرپچری ده خویندو وازم لی دهینا، وهک (انمودج) له ریزمانی عه ره بیدا، (سه عدولای بچوک) له (صرف) داو، (إظهار). به مجوره ژیانم له مالی خاله کاتم ده گوزهراند. فهقی ئه حمه دی براگه وره یان، پیاویکی دلفراوانسی نوکته بازی زمان شیرین بوو، مالیان ههرگیز بی میوان نه ده بوو. ئه وره حمان، پیاویکی ساده ی کاسبکارو میردی ئه و خوشکهم بوو که له دایکم نه بوو. مه لا مسته فای برا بچووکیان، راده ی زانست و زانیاری، وهک ئیستا بوم دهرکه وتوو، مامناوهندی بوو، له هه مان کاتدا، مه لای دیه که ش بوو.

ههر ئه و ماوه یه توانیم پینچ شه ش منالی دی فیری خویندنه وه ی قورئان بکه م. هه ندیکیان، هه قه بلیم، فیری نووسین و خویندنه وه ش بوون. به لام خراپی ژیان و گرانی و قات و قری، به هو ی دووم جهنگی جیهانییه وه، رۆژبه رۆژ زیادیان ده کردو بالیان به سهر هه موو عیراق و به تاییه ت کوردستان دا، ده کیشا. خه لک، به پروپاگهنده ی نازیه کان هه لئه له تابوون، ده یانوت: ئه م ناخوشییه ههر سالیک ده بات. هیتلر به خو ی و سوپاکه یه وه دیت، ناوچه که مان بۆ ده کاته به هه شتی به رین!

بیکه * ژین

هاوین گه رامه وه بۆ ئاغه له ر، به بی ئه وه ی پله یه کی ره چاوکراوی زانیاریم به دی هینابی. رۆژیک، هاوړییه کم به هه له داوان به ره و پیرم هات، وتی: مژده، مژده وا قوتابخانه مان بۆ ده کریته وه. وتم: چۆن ده زانی؟ وتی: باوکم له به رپوه به ری ناحیه ی بیستوو. به لی راستی کرد. مامۆستایه کی "عومه ر" ناوی گه نجی تازه ده رچووی (خانه ی مامۆستایان) مان، له سه ری سالی تازه ی خویندندا، بۆ هات، خه لکی چه مچمال بوو.

پاش چه ند رۆژیک تر، مامۆستا "مه مه د قه رده اگی" مان بۆ هات. مامۆستا عومه ر ئینگلیزی پی ده وتین، که ههر به یه که م دهرس فیری ئه لف ویی زبانی ئینگلیزی کردین، به که پیتهل و سمۆل بۆی نووسینه وه. که توانیمان، دوا ی دوو هفته، پیته کان بناسینه وه و له به ریان بکه ین و بیاننووسینه وه، زۆر وشه ی فی ر کردین که له بیرمان نه چیته وه و یه که م پیتی به که پیتهل بنووسین. به لی، دهرس به

دهرسی ماموستا عومەر بوو به بناغیه کی چاکی زبانی ئینگلیزی بو زۆربه ی قوتابیان. دهفته ریگمان دانابوو بو نووسینه وهی مانای کوردی و عه ره بیی هه ر وشه و پرسته یه کی ئینگلیزی.

"مه مه د قه ره داغی" ش، ماموستایه کی هیمنی له سه رخوی پیکوپیک و پۆشنیرو خاوه نی به هره ی خۆشنووسی و دلسۆز و دیندار بوو. عه ره بی و دین و چه ند ده رسیکی تری پی ده وتین. به م پییه، سالمان به نیازی کردنه وهی پۆلی شه شه م برده سه ر، بوو به خولیای سه رمان، تۆ بلیی بکریته وه، هه لومه رچی دنیا له بار بی بو مشوورخواردنی خویندنمان؟! به لام گرانی و نه هاتی و که میی پارو گه نم و جو ولاتیان گرته وه. گه لی خیزانی هه ژاری بی ده رامه ت، ناوچه کانین به ره و شار یا شوینه عه ره ب نشینه کان که که متر گرانی و هه ژارییان پیوه دیار بوو، به جی ده هیشت.

ته نها من و دوو هاوپییم، به ته مای کردنه وهی پۆلی شه شه م، ماینه وه. قوتابیان تر پرویان کرده عه سه کهری. سال به ره و ۱۹۴۱ ده رۆی. بووه هه مه مه مو شادی له ناو دیدا، چیه یه؟! ره شید عالی گه یلانی فه رمانی غه زای دژی ئینگلیز ده ر کردوه و بریاری داوه له خاکی عیراق ده ریان بکات. سوپای ئەلمانیش، به هه موو جوړیک یارمه تیی ده دات و پشتی ده گری.

ئیت پۆزبه پۆز سۆزو په رۆشی بو جوولانه وهی گه یلانی، به تاییه ت له ناوچه کوردنشینه کاندایان ده کرد، چونکه خه لکه که یان واتئ گه یانده بوو که ئەو راپه رینه غه زایه به رامبه ر به ئینگلیزی کافری نه فره ت لیکراو. ده سه ته ده سه ته ده رویش و سو فی کو ده بوونه وهو زیکریان ده کردو ده یانویست بیان نیرن بو غه زا. سه رانی عه شیره ت و شیخانی ده سه لاتدار، هه والیان بو سه رکرده کانی راپه رین ده نارده که ناماده ن. هه ریه که به هه زار که سه وه، به شداری له م جه نگه پیروژه دا بکه ن. مه لاکانیش ده ورکی باشیان هه بوو، له ریگه ی راپۆژکردن و خوتبه ی هه یینییه وه پیاوانیان په وانیه ی غه زا ده کرد! پروپاگه نده به راده یه ک کاریگه ر بوو، که ده وترا: چه ند پۆژیکی تر ئینگلیز له ولات ده رده کری و سه ربازی ئەلمانی به فرۆکه له (سن الزبان)، واته حه ببانییه، که سه ربازگه یه کی گه وره ی ئینگلیزی لی بوو، داده به زن!

به لام به داخه وه، ئەم گه له هه ژارو ساده یه نه یده زانی که ئەم جه نگه نه جیهاده و نه غه زایه، به لکه چه ند ئەفه سه ریکی عه ره بی نه ته وه په رستی توندپه ری

بیره وریه کاتم له نیوان بینور بیستندا

موسلی پرهشید عالیان کردوه به قه لغان به دهست خویناوه، بۆ به دیهینانی مه رامه گلاوه کانیان. ناوبراو ناوبانگی به نیشتمانیپه روه ری دهر کردبوو، له خانه واده ی نه قیبی شیخی گه یلان بوو، نه وانه مه به ستیان بوو به هو ی نه ووه خه لکانیکی زور له خو یان کو بکه نه وه، تا ئینگلیز دهر بپه ریئن و حوکمرانیی عیراق له سهر بنچینه یه کی نه ته وه ییی عهره بی بگر نه دهست. نه وانه له و باوه پره شدا بوون که کورد له زه مانی به کر صدقی یه وه به ته و او ه تی دهستی وهر داوه ته کاروباری ولات و - به تایبته - سوپا، پیویسته نه وه دهسه لاته ی که م بکه نه وه یا نه یه یئن. نه وی له م باره یه وه له بیره وریه کانی "صلاح الدین الصباغ" ی یه کی له نه فه سه ره کانیاندا نووسراوه، راستیی نه و نامانجه یان دهر ده خات.

شهر و پیکدادانی نیوان راپه ریوان و کار به ده ستانی بریتانیا، دریزه ی کی شتا تا به هاری ۱۹۶۱. خه لک پیی و ابوو سه رکه وتنی یه کجاری مسوگهر ده بی و ئینگلیز له م ولاته دا کو تاییی پی دیت. هه تا به چاوی خو مان سه ربازی هه لاتوومان له ناوچه که دا دی، که به زمانی خو یان ده یانگی راپه وه چون سوپای عیراق شکاوه و ژماره یه کی زوری لی کو ژراوه و رهشید عالی و هاوکارانی هه لاتوون. ئیتر "عه بدو ئیلا ه" ی سه ر دهه لو یست (وصی) ی کاروباری مه لیک گه راپه وه بۆ عیراق، نووری سه عیدو تا قمه که یشی هاتنه وه و دهست به کار بوونه وه، تا به پیی خواسته کانی ئینگلیز مامه له له گه ل بارودوخی تازه دا بکه ن.

"حسین فه وزی" ی هه مه وه ندی، بووه سه روکی نه رکانی سوپا. خه لک واق و پرمای خه م و په ژاره دایگرت، ده توت ناوی ساردیان به سه ردا کراوه، وایان ده زانی نه م نوشوستیی هه گوره یه به سه ر گه ل و ئیسلامدا هاتووه. شه ری گه یلانی، به م چه شنه پر ناسورییه دوا ییی هات.

* * *

نائومی دی نه کردنه وه ی پو لی شه شه م بۆ سالی ئاینده، سه ری تی کردم. له بهر پیری و ماندو بوونی "مه لا عارف"، له قوتابخانه دینی که داپرام. ناله باری و گرانیی نه و ساله ییش، کاریکیان کرد به ریوه بردنی قوتابخانه نه سته م بی. پوژیک له ماله وه بی کار به خه مباری و دوش دامای دانیشتی بووم. پیاو یک به سواری ولا خیکه وه به ره و مالمان هات. دوا ی به خیره ینان و نان و چاخاردن، پووی کرده باو کم و وتی: مه لا

بیره وریه کاتم له نیتوان بیننر بیستندا

مستهفا له دئی (عهسکهر) سلاوت لی دهکات، دهلی با کوره که ی بنیرینه لام بو
خویندن. باوکم وتی: زورچاکه، پیاویکی زیرهک و ناوداره و چندها که سی پی
گه یاندوه و له پله ی موسته عیددایه.

کهلویه لی پیویست ناماده کرا، له گهل هه مان پیاودا که وتینه ری بو ماوه ی دوو
سهعات، تا گه یشتینه (عهسکهر). دئییه کی پرپیت و بهرکهت بوو؛ له پروی
کشتوکاله وه زور گونجاو و چاک بوو بو چاندنی جورها دهنه ویله، ره زو باخ و
بیستانیکی زوریشی تیدا بوون.

عهسکهر، دانیشتوانی (۱۰۰) خیزان زیاتر ده بوو. سه رۆکیکی ژيرو داناو
پیاوچاکي "کاکه رهزای کاکه عه لی" ناو و مه لایه کی چاکیشی هه بوو، پیشتنوژی و
پراویژکار بوو و خوتبه ی هه یینی ده خوینده وه، ناوی "مه لا ره شید" بوو. به لام مه لا
عارفی ناغجه لهر زیره کتر بوو، چونکه خوتبه کانیی به کوردی ده خوینده وه و خه لک
زیاتر سوودی لی وهر ده گرت.

چوومه ژووری فه قیکان له مزگهوت، دهستی ماموستای گه وره و هی "مه لا
مستهفا" شم ماچ کرد. ماموستا، پیاویکی خوینده واری ره وشت بهرز بوو، لیی
پرسیم: چی ده خوینی؟ منیش ناوی نه و کتیبانه م پیوت که خویندبووم. وتی: زور
چاکه. کتیبی (تصریف) ی مه لا عه لی و (مراح الأرواح) بخوینه، هه ردوکیان له سه ر
زانستی (صرف) ن. بریار له سه ر خویندنی (مراح الأرواح) درا که زور به باشی
دهمخویندو له به ریشم ده کرد.

دوای دوو هفته، مه لا مستهفا وتی: برام دنیا گرانییه، وا چاکه بچینه دئی
(تلیان) ی ناوچه ی شوان. ده لئین: مه لایه کی زور باشی هه یه، دانیشتوانه که ی زور
چاکن بو به خویندنی فه قیبیان. وتم: قسه ت به جییه. چی ده لئی نه وه ده که ین.

نیواره یه کی، بی نه وه ی مه لا ره شید خه به ردار بکه ین، که وتینه ری.
سهعاته رییه ک رۆیشتین. گه یشتینه دئی (حه یدهر به گ). چووینه مالی پیاوماقوولیکی
دی، ناوی شیخ صدیق بوو. به گهرمی خولقی کردین. پیاویکی چاکي نان بده دیار
بوو. ده یانوت: هیچ کاتیک بی میوان نه بوه. به لام دایکیکی پیری هه بوو، به پرته و بۆله و
خوته خوتکه ر بوو بو میوان. نه ویش زوری پی ناخوش بوو که دایکی ناوایه. نه و
شه وه، جگه له ئیمه، چهند میوانیکی تریشی هه بوو، له وانه - وه ک بیرم بی - جوامیر

ئاغای سه رۆکی عه شیره تی شیخ بزهینی و سه ربازیکی هه لاتووی شه په که ی "په شهید عالی گه یلانی" ش، که به وردی بوی باس کردین چییان ئی به سه هاتوو و چۆن شکاون و رایان کردوو.

به چاییمان خوارد، که وتینه ری به ره و دیی (تلیان). هه ری که کۆلی خۆی به کۆله و بوو. دوا ی پینچ سه عات پۆیشتن و ماندووی و تینویتی، گه یشتینه جی. به لام پینش نه وه ی بگه ی، کۆمه له سه گیک ی دپمان بۆ هات، به یارمه تی چهن د پیاویک که به رییان کردین بۆ مزگه وتی دی، پزگارمان بوو. چهن د کتییکی دپراو له تاقی هه یوانی مزگه وته که دا دانرابوو، خۆمان پیوه خلافاند، تا مامۆستا هات و به گهرمی به خیره اتنی کردین، وتی: زۆر دلگران بووم که له پزگه تووشی زه حمهت و ناخۆشی بوون. فه رموی لی کردین، بر دینه وه بۆ مالی خۆیان. دۆینه و پۆنیک ی خۆشمان خوارد.

مامۆستا که وته باسی ناوچه که وه فه وتانی ده غل ودانی ئه و ساله به سن و کولله. ئیمه ش تیمان گه یاند که بۆ مه سه له یه کی وا هاتووین. وتی: به داخه وه، منیش هه زم ده کرد مزگه وته که بی فه قی نه بی. به لام چارمان ناچاره، بۆمان هه لئاسوو ری. ئه و شه وه ماینه وه. خزمه تیک ی باش کراین. به یانی، دوا ی خوا حافیزی، گه راینه وه بۆ (هه سه کهر)، ئیواره گه یشتینه وه. ئه مه مان به ه یچ شیوه یه که له لای مامۆستا ره شه د نه درکاند.

پاش سی حه فته ی تر، مه لا مسته فا بریاری دا بچینه وه بۆ دئییه که ی خۆیان که ناوی (سه رگه لوو) بوو بۆ سه ردانی ماله وه یان، تا منیش له قوتا بخانه دینه که ی نه وی بی و هه ر خۆی ده رسم پی بلی. ئیواره وه خت گه یشتینه دیی (ده ره نار)، له ناوچه ی (سوورقاوشان). زۆر فینک و خۆش بوو. هه ر چوارده وری به باخ و په ز و بیستان ته نرابوو، ئاویکی زۆری هه بوو. هه رچه نده له چله ی هاویندا بووین، ئه و هه لکه وته جۆره ساردی و سه رمایه کی دابوو دئییه که. بۆیه من و مامۆستا مه لا مسته فا، له گه ل دیی (تلیان) دا به راوردمان ده کرد، ده مانوت: ئیره له چا و نه وی دا به هه شته.

له مالی پیاوچاکیک ی دی نیوه پۆزه مان کرد. پاشان چوار سه عاته ری ملمان نا، چهن د شاخ و دۆلکی سه ختمان بری، تا گه یشتینه دیی (شه ده له). چووینه خانه قای "شیخ عه بدولکه ریم" ی به رپرسی ته ریه ته نه قشبه ندی، پینشوارییه کی گهرمی لی کردین، هه ردو کمان ده ستمان ماچ کرد. مه لا مسته فا خۆی و خزم و که س و کاری، مورید و سو فیی ئه م شیخه بوون، سۆزو عه شقیکی بی نه ندازه یان هه بوو بۆ شیخ.

شیخ، پیاویکی کورته بالای پيش چه رموی نوورانی بوو. خانه قایه کی زور گه و ره خوئی، به چه وزو ساباتیکی فراوانه وه، هه بوو. خاوه نی مه پرمالاتیکی زوریش بوو. خانه قاکه ی، هیچ کات له (۵۰) کهس که متر نانیان نه ده خوارد. پیشنوژیی ئیواره ی بو کردین به جه ماعت. شیخ هه ندی کوانگی داربه پرووی له ته که خوئی وه دانا بوو، پیی ده و ترا (پووشوو)، به کار ده هات بو داگیرساندی جگه ره به ئهستی و بهرد. هه ر یه کیکی خوش بویستایه، پیشکه شی ده کرد.

به یانیه که ی، نان و که ره و هه نگوینیکی چاکمان خوارد، به شاخی (دابان) دا که (شه ده له) پشتی پیوه دابوو، لیمان داو پویشتین. له سه ر دابانه وه، پوانیمان (پیره مه گروون)، سه وزایی تییری دارو درهخت و په زو باخ قه دی شاخه که ی ته نیبوو، به فری زستانی سه ر لوتکه که ی به شیوه ی بووکیکی پاراوه ی تاراسپی به سه ریه وه ده هاته بهرچاو. به لام به داخه وه بایه خیکی ئه وتوی پی نه درابوو.

ئیتز ورده ورده لیژ بووینه وه به ره و (سه رگه لوو). دوا ی سه عاته پرییه کی ناو په زو باخی تری و دارقوخ و دارچواله، که هه ر سه یرکردنیکیان هه زار دلی خه مباریان شادو پووناک ده کرده وه، گه یشتینه دی. سه رگه لوو، گه و ره ده بینرا. زیاتر له ۴۰۰ خیزانی تیدا بوو. دوو سه رۆکیان هه بوو: کاکه ره زای حاجی شیخ عارف که زوربه ی ئاواپی سه ر به و بوون، شیخ محه مه د صدیق که خوئی نه مابوو و شیخ جه لالی برای سه ر په رشتی به شه که ی تری ئاواپی ده کرد؛ واتا دوو ئاغایان هه بوو. یه کیک ناخوئی له گه ل شیخه که یدا ببوایه، په نای ده برده بهر شیخه که ی تر، که به گه رمی به خیری ده هیئاو داوا ی چای بو ده کردو جگه ره یه کیشی بو چه وا ده دا. چه ند پوژیک به م چه شنه ده بوو، دواپی ده چوو په ریزی مسکینه کانی تره وه.

ئهم دئییه، قوتابخانه یه کی په سمی مه عاریفی تا پوئی شه شه م تیدا بوو. ماموستای قوتابخانه دینینه که ش، که ناوی مه لا په سوولی ته لانی بوو، زور خوینده وارو ژیر و ئیمام و خه تیپ و پراویژکار بوو. پیشه کیی بو کتیب و شه رحه کانی شیخ عومه ری قه ره داغی له بابته زانسته کانی (منطق، نحو، صرف، آداب و مناظره... هتد) وه که له میسر به خه رجی فه ره جو للاً زه کی ئه لکوردی له چاپ درابوو و تائیس تا له قوتابخانه دینیه کانداه خویندرین، دانا بوو. ئهم دیره شیعه ری له کو تایی نووسینی پیشه کیه که یدا ده نووسی:

بیره وریه کاتم له نیتوان بینن و بیستندا

((أفقر الوری الی عفو ربّه الصمدانی))

محمد الرسول الشهیر بالثلاثی))

مهلا ره سوول، له (خانه قای مهولانا خالید) له سلیمانی خویندبووی و قوتابی شیخ عومری قهره داغی بووبوو، نیجازهی زانستی له و زاته وهرگرتبوو.

قوتابخانه دینی که ی سهرگه لوو، له پشوی هاویندا، دهگویندبویه و به بینای قوتابخانه که ی مه عاریف. منیش هه ره له وی دمخویند، مهلا مسته فا دهرسه کانی پی دهوتم. هه موو روژیک که به پوله کانددا دهگه رام، زور راپورت و بلاوکراوه ی پینماییی دهرس و تنه و هم به کوردی و عه ربی و ئینگلیزی تیدا ددی. به ناواته وه بووم روژیک له پوژان ببه وه به قوتابی و قوناهه کانی خویندن ته و او بکه م. ماموستاکه م پی دهوتم: ده زانم دلت بو ئه و خویندنه ئی ده دات.

نزیکه ی مانگیک وه ک سوخته له گه ل فه قیکانی تردا که چوار کهس بووین، ورده ورده دمخویند. موسته عیده کانش هه چوار بوون. زورچار ده چووم نان و چیشتم دهینا، یا بهرچینه یه کیان ده دامی تا میوه ی تیدا بهینم و له حوجره ی فه قیکان پیکه وه بیخوین. میوه که مان زیاتر له مالی کاکه ره زای حاجی شیخ عارف دهینا.

روژیک ماموستاکه م وتی: ده پوم بو سلیمانی، تا مه لاو جیگه یه کی باش له شوینیکی باش ده دوزمه وه. تووش بگه پریره وه بو ناغجه لهر. نه گه ره دهستم که وت، هه وائلت بو ده نیرم. پاش نیوه پوی روژی دواپی، له گه ل فه قی عه بدولمه جیدی مه لا توفیقی ته وه که لدا که خه لکی دپی که نزیکی ناغجه لهر بوو، که وتینه ری. شه و گه یشتینه (شه ده له)، له مالی شیخ لامان دا. باوکی عه بدولمه جید ناسراویکی ناوچه که بوو، شیخ باشی ده ناسی. روژی دواپی گه یشتینه ناغجه لهر.

مانگ نه یلوول بوو. نه گه رچی، به یارمه تی گه وره پیاوان و کاربه دهستان، زور تی کووشا بووین بو کردنه وه ی پوی شه شه م، به لام بی هووده بوو. دوا دوو حه فته، روژیکیان پیاویک خه به ری بو هینام که ماموستاکه م جیگه ی بو ناماده کردبووین له (مرگه وتی بن ته به قی مه لا فه تحوئلای پاوه پی) له سلیمانی، پیویسته منیش به ده م هه وائله که وه بجم. زورم له لا گران بوو، چونکه نه چوو بوومه نه و شاره. هه رچونیک بوو، باوکم که لوپه ی پیویستی بو ساز کردم و تا (دهربه ندی بازبان) له گه لمداهات، غیره تی نایه به رم و زوری هان دام و وتی: بنه ماله ی ئیمه له زووه وه سهرچاوه ی زانست و زانیاری ناوچه که بووه، ده بی تووش هه مان ریگه بگریته بهر.

له دهریبه نند، سواری ئوتومبیل بووم به بیست و پینچ فلس بؤ گهراجی (قاله) له سلیمانی. که لویه له کاتم دا به حه مائیک، به پانزه فلس بؤی هه لگرتم تا مرگه و ته که. ته ماشام کرد مامؤستاکه م چاوه پیم دهکات. مامؤستای گهره ش، مه لا فه تحوللا، به هه یبته و سامدار دهاته بهرچاوم، پروی کرده مه لا مسته فاو وتی: ئەمە یه سوخته که ت؟! منالیشه.

ئەوی راستی بی، ئەوه نده شاره زای داب و نه ریتی خه لکی شار نه بووم، بویه سه رم له دانیشتون و هاتوچۆکه ران و نوپژخوینانی مرگه وت سوپر مابوو. مامؤستاکه م، هه ر زوو ئاگاداری کردمه وه که ئیره شاره و جیاوازه له لادی. ئیواران، پینش بانگ، منالان له گه ل باوکیاندا دههاتن بؤ نوپژ؛ هه ریه که یان کتیبیکی چوار یا پینجه می سه ره تایبی به دهسته وه بوو، ده یخوینده وه، بؤ تیگه یشتن له بابته که ان، پرسیاریان له یه کتری ده کرد. منیش رامکرده ناویان تا به شدارییان بکه م. به لام مامؤستاکه م به تووره یی یه وه بانگی کردم و وتی: تو هارپیی ئەمانه نیت، ده بی ئوسوول بزانی. به لام جاروبار به دزیبه وه ده چومه ناویان. خو ش بوو، دواي (۱۰) سال که بووم به مامؤستای ناوه ندیی سلیمانی، ئەو قوتابیانم ده بینیی و ده مناسینه وه، دوانیان بوو بوونه ئەفسه ر، یه کیان مامؤستای سه ره تایبی و دوانی تر له ئاماده ییی ئیواران قوتابی بوون.

به رده وام بووم له سه ر خویندن. ژیان، له سالی ۱۹۴۲ هوه بؤ ۱۹۴۳، پۆژبه پۆژ به ره و گرانی ده پوی. ئیواره یه کیان، نوپژخوینیکی "مه لا صالح" ناو وتی: خه لکینه شتیکی تازه په یدا بووه، به (دائیره ی ته موین) ناسراوه. په ریه که بیتاقه (بطاقة) ی پی ده لین، ده داته هه ر مائیک تا خواردنی پی وهر بگری. یه کیک له کۆمه له که وتی: که واته ئەمه جه جاله و هه ستاوه. بوو به پیکه نین.

ئەو پایزو زستانه م زۆر به ناخو شی برده سه ر، چونکه زۆریه ی ژمه که ان تییر سکی خۆم نه ده خوارد. مامؤستا، هه رچه نده پیاویکی باش و په وشت جوان بوو، به لام زۆر په زیل و چاوبرسی بوو؛ ئەو نانه ی که کۆم ده کرده وه له مالان، سئ چواریکی گل ده دایه وه، گوایه ئەوی تری ده فروشت و شه کرو چای پی ده کپی! وانه بوو، پاره که ی بؤ خو ی هه لده گرت. دوا یی منیش فییر بووم که نانه که م کۆ ده کرده وه، له ریگا سئ چواریکم لی ده فروشت.

به عه زره ته وه چاوه پروانی پوژانی جومعه م ده کرد. حاجی عه لی ناویک، پیش مردن، وه سییته کرد بوو هه موو نیوارهی جومعه یه که سینیی گه وره پلاوو گوشت بنیرن بو فیه قیکانی مزگه وت. ماموستا مه لا فته توللا و مه لا عوسمانی کوپی، خویان لی خویش بی، به شداریی خواردنه که یان ده کردین. نیمه زورمان پی ناخویش بوو.

مه لا فته توللا، زیره ک و شاره زبا بوو. هه موو دهرسه پیویسته کانی زانستی دینییه ده وته وه. چهنه قوتابییه کی هه بوو، یه کیک له وانه شیخ نیسماعیلی به زانی بوو. ده یانوت برزای شیخ هه حمه دو مه لا مسته فای به زانی یه. هه و سهرده مه، شیخ هه حمه دی به زانی و خزمان و عه شیره ته که ی دور خرابوونه وه بو سلیمانی. مه لا مسته فا له مزگه وتی (شیخ سه لام) لای مه لا عه بدوللای چروستانی ده یخویند. سهرنجم دها زور به کوله مهرگی ده ژیان. ههندی نه فام، جاری واهه بوو گالته یان پی ده کردن. به لام زوربه ی خه لک پزیزان لی ده گرتن، ده یانزانی له سهر کوردا یه تی دهریه دهر و مالویران کراون. حکوومه ت، ههر له سهره تای راپه پینه که یانه وه، به نارپه و بالوی ده کرده وه که هه مانه دژ به دینی پیروزی نیسلان!

هه مان سال، موته سه ریغی کی تازه ی "به هادین نووری" ناو بو سلیمانی دانرا. ده یانوت: باو و باپیری خه لکی قهره داغ بوون. ناویراو، گه شتنامه که ی "کلودیوس جهیمس ریج" ی به ناوی (رحله ریج) وه له ئینگلیزییه وه کردوه به عه ره بی، تاییه ته به گه شتیکی له ۱۸۲۰د - به داوه تی مه حمود پاشای بابان - له به غداوه بو کوردستان. هه م کتیبه، سهرچاوه یه کی به نرخ میژوی هه و سهرده مه ی کورده.

موته سه ریغی تازه ده یویست پیپره وی سیاسه تی پوژ بکات. بو نمونه، هه موو پیاماقوولان و مه لاو شیخانی له (مزگه وتی گه وره) کو کرده وه، پیی وتن: له مه ودوا به کوردی ده خوینری، کاروباری ئیداریی گشت دام وده زگایه کی حکوومه ت، ته نانه ت خوتبه ی جومعه ییش، به کوردی ده بی.

هه وه بوو بلندگو یه کی له سهر هه و چه تره که بو پولیسی هاتوچو هه لدرابوو، دانا، راکیشرایه دووکانیکی نزیک، تا به مایکروفون پروپاگهنده بخوینریته وه و بلاو بکریته وه. هه تا ره شول و دوو کوپه گه نجه که ی حه مه ی له یلی، هه حمه دو مه حمود، گوران بیان پی ده وت بو هه و جه ماوهره ی که هه موو شه وانیک له بهر دهرکی سهره کو دهبوونه وه. زور جار هه م بره شیعه ریان به گورانی ده وته وه:

((ناوی خوای ئی ئەهینین))

دەرکی عه مار ئەشکینین

به بار گه نم دهر دینین))

عهسری پوژیک، دیم نزیکهی (۲۰۰) سهربازی ئییرانی، به پیزو پویشتنیکی عهسکهری، به ره و باره گای شاهه ندهر (قونسول) ی ئییران هاتن. شاهه ندهر، به پیریانه وه چوو، بردنیه باره گاکه ی. خه لکیان نارد له بازار نانیان بو بهینن. وا بلاو بووه وه که سوپای رهزا شا به رامبه ر سوپاکانی ئینگلیز و پروس شکاوه، هه ندیکی هه لاتوو ه بو عیراق، هه نیکی تری ته سلیمی ئینگلیزو پروس بووه. سه روک عه شیرته کورده کانیش، له ناوچه کورده نشینه کاندای، ده ستیان به سه ر دام و ده زگا کانی حکومه تدا گرتوو ه و زوریان ئی تالان کردوو ه.

هه ر ئەوه مه، هه مه ره شید خانی بانه که له دئی (داروخان) ی سه ر به قه زای پینجوی ن داده نیشته، ناوچه ی (بانه) ی گرت و بوو به حاکی. شیخ له تیفی شیخ مه محمود، له گه ل مه لا ئەسه دی مه حوی دا، چوو ه (سه رده شه ت)، ئەو بووه حاکم و ئەم قازی. ئییران دابه شه بوو: به ری نازه ربایجان و کورده ستانی که و ته ژیر رکیفی پروس، عه بادان و باشووری که و تنه به ر به شی ئینگلیز.

بنه ی زین
* * *
www.zheen.org

پوژیک، له گه ل مامۆستا که م و مسته فا عه سکه ری هاو پیمدا، بریارمان دا سلیمانی به جی به یلین و بگه رپینه وه بو دئییه کانی خۆمان. به یانیه که ی به پی که و تینه پی. ئیواره گه یشتینه دئی (هه یاسی) ی نزیکه به ته ینال. ئەو شه وه له مالی شیخ ئەوه رحمانی باخ که گه وه ری دئ بوو، ماینه وه. خووی و خزمانی، پیشوایی و میواندارییه کی گه رمیان کردین. بلاو کراوه یه کی پروپاگه نده ی ئینگلیز دژ به نازیته ی هیتله ر له دیوه خانه گه وه که ی هه لواسرابوو. ئەم رسته یه ییم له یاده که به عه ره بی نووسرابوو: ((ترید المانیا إعادة الوثنية الجرمانية القديمة)).

پوژی دوایی، پرومان کرده دئی (قۆجه له ر) که مالی خالوانمی ئی بوو. له وه و پیمش بیستبووم خاله ئەوه رحمانم ئەم ری خوای به جی هیناوه. مالی باوکم له ناغجه له ره وه بو پرسه که ی چوو بوون. به پیاده یی دوا ی پینج سه عات گه یشتین. براده ره کاتم ئەو شه وه له گه لندا مانه وه تا به یانی. ئیتر هه ر که سه و به ره و دئی خووی پویشته. هه یج بریاریکمان

نه دا بؤ گه پانه وه بؤ سلیمانی. مانگیك له قوجه لهر مامه وه. راسته یه که ی نه مده زانی چی بکه م. ژیان، پرووی له ناله باری و ناخوشی بوو. زور خیزانم ده بینن، له بهر نه داری و گرانی، ناوچه که یان به جی ده هیشت و ده چونه گه رمیان.

پوژیکیان، دایکم به خوشییه وه وتی: دانیش توانی دیی (هه بیبه) ی سهر (خاسه) داوایان له مه لا مسته فای خالت و کاکه حه مه ی شیخانی چناره کردو وه، نه ویان بییته مه لای مرگه وت و نه میشیان به شیخی ناوچه که. خالت خه بهری بؤ ناردوین له گه ل هردوو ژن براهیدا بچیته نه وی، له مرگه وت که دا درستان پی بلی. نه و ساله ناوچه که یان هاتی بوو، گه نم و جویه کی زوریان به ره م هینا بوو.

حه زم ده کرد، به لام نه شمده زانی خالم تاقه تی دهرس وتنه وه ی نه ماوه، هه ر کات به سه برندنه و به س. له گه ل باوکمدا له قوجه لهر وه که وتینه پری، دوی دوانزه سه عات به پی پویشتن، نه مجا گه یشتینه مالی خالم له (هه بیبه). نه و شه وه، به دریزی باسی ناوچه که ی بؤ کردین، له و پرووه که هه موویان سهر به ته ریه تی شیخانی کانی چنارن که قادری یه، بویه داوایان کردو وه شیخ کاکه حه مه بیته ناویان. تا له هه مان کاتدا کاریک بکات حکومته رییان بدات ناوی خاسه به کار بهینن که به شیکی به ناوچه که یاندا تیپه ر ده بوو بؤ ناو شاری که رکوک. نه م ناوه، سه رچا وه که ی له دیی (بنگرد) ه. نه و دییانه که به ناویاندا دهرات، بؤ بیستانی شووتی و کاله ک به خستنه ناو چال نه بی، هه ر له زه مانی عوسمانییه وه له خه لکه که یان قه ده غه کراوه به کاری بهینن بؤ کشتوکال و باخ و باخات، چونکه شاری که رکوک زیاتر پیویستی به م ناوه هه بوه و له گه ل ناوی بیری مالاندا به کار هینراوه. به یانی، سه یرم کرد ده وار یکی گه وره له گوژه پانیکدا هه لدراره. خالم وتی: نه وه مالی شیخ و ته کیه که یه تی. چووینه لای شیخ. کابراهی کی زمان شیرینی دم به پیکه ذین بوو. که واو سه لته له به رو ته سبیح به ده سته، جامانه یه کی له سه ر پرچه کانی به سته بوو، به لام نه خوینده وار بوو. خالم، منی له هه موو پرووه که وه پی ناساند. شیخ وتی: ئینشائه للاً سوودی لی ده بینن بؤ منالانمان.

باوکم هه مان پوژ گه رایه وه. خالم وتی: کوپم، تو دهرس به کوپی شیخ و مامه و مه هدی جووته ژن برام و چه ند منالیکی دی، منیش به تو ی ده لیمه وه. به مجوزه به ناچاری له دیی (هه بیبه) جیگیر بووین. خه لکه که ی زور باش بوون. شیخه دی بوو. ده ستم کرد به دهرس وتنه وه. خه لک هه موو پوژی گه نم و جویه کی زوریان بؤ زه کات

دهینایه مالی شیخ. خهرمانی گهنم جو به بار له بهر دهرکی مالیاندا هلدرا بووه وه، بهلام بهشی خالم زور کم بوو. شیخ هه موو جارئ دهیوت: من نووری دهکمه مه لای خوم، ژنیشی بو دهینم. منیش، که باسی ژنهینانی دهکرد، کولیکم پی خوش بوو. هه بیه، دواي دانه ویله، بیستانی شووتی و کاله کی زور بوو. پوژئ شیخ وتی: برؤ، ببه به مه لای دیی (شوپیجه)؛ و امده زانی زورم دست دهکوهی. که چی پارو دهرس وتنه وه هیچیانم دستگیر نه بوو، چونکه نه فقهی هه بوو دهرسی پی بلیم، نه خویشم بوم ره خسا بخوینم. بویه بریارم دا بجمه وه بو (مزگه وتی باشچا وهش) حاجی مه لا ره سوول له سلیمانی، که مه لا مسته فای قسه خووشی کورد په روهری داناو زیره کی کوپی سهر په رشتی دهکرد.

مه لا مسته فا، زور خوشحال بوو که زانیاریه کی تا راده یه ک باشم له جوگرافیاو میژوودا هه یه. "عیزه دین" ی کوپی له پوئی پینجه می سهره تای بوو، زور زیتهل دهرده که وت. ماموستا، تووشی نه خووشی سیل بوو. خه فته و په ژاره مالله کی داگرت. توانرا، بو چاره سهر، بنیریتنه ولاتی لوپنان، که نه وکاته خه سته خانه یه کی چاکی بو چاره سهری نه و نه خووشییه تیدا بوو. ههر له لوپنانه وه پارچه شیعی کی بو گو قاری "گه لایژ" نارد که کوتایی یه که ی بهم به یته ته و او ده بوو:

((به لام ناگاته تو، وه لالا، نه ی کوستانی کوردستان
لالاییم دایه، خو نییه خزمهت وه ک جیگا و شوینان))

مجه وریکی "مام نه حمده" ناوی قسه خووش له مزگه وته که دا بوو. فقه قییه کی "شیخ ئیسماعیل" ناویشی لی بوو، خوینده وارییه کی مامنا وه ندی هه بوو. نه و زستانه مان به بی دهرس خویندن، ته و او کرد. شیخ ئیسماعیل به زهوق و که یفچی و دهنگخوش بوو، هه میسه دهیانبرده نه م یا نه و گه پرک، تا به دهنگه زولاله کی شیعه رکانی "شه کیب"، واته مه لا فره جی واژه، به گورانی بلیتته وه.

ماموستایه ک، بو ماوه یه ک، هاته مزگه وته که، به پچرپچری هه ندی دهرسی له کتیبی (مختصر) ی ره وانبیژی و (شرح العقائد) ی زانستی که لامی پی خویندین. نه ویش، به هوئی دوو کچی برازایه وه که ئیشیان له مالی عیززهت به گی وه سمان پاشای جاف دهکرد، خووی دابووه مالی نه و پیاوه. دواي ماوه یه کی کورت قاری نه وه له شاری سلیمانی دا داکه وت که عیززهت به گ یه کیکیانی ماره کردوه. چوئ

بیره وریه کاتم له نیتوان بینن و بیستندا

دهبى پیاویکی وا دهسه لاتدار و عه شیرهدار کچه خزمه تکاره کهى خوۍ بهینى! دهوترا: بو منال هیناویتى، چونکه هر کورپى لالى هه بوو. له ژنه تازه کهى که "فاتمه خان"ى ناو بوو، خوا کورپى دایى، ناوى نا "نومید"، نیستا دکتوره له ئەمریکا. ژنه گه وره کهى که "زارا خان"ى کچی مستهفا پاشا یامولکى بوو، سلیمانیی به جی هیشت و له به غذا جیگیر بوو.

* * *

سالى ۱۹۴۳، بیستمان مهلا مستهفا بهرزانی، به یارمه تیبى شیخ له تیفى شیخ مهحمود، هه لاتووه و چووه ته وه بو ناوچه ی بهرزان. دواى ماوه یهك، حكومته هه موو بهرزانیه کانی گرت و نه زانرا په وانه ی کوئى کران.

* * *

پوژیک له مزگهوت بیستم که مهلا عه بدوللای کرپچه یی ئیجازه ی لای مهلا عه بدوللای چروستانی وه رگرتووه، شیخی کرپچه به لینی داوه تی قوتابخانه یه کی دینی به خه رجی خوۍ بو بکاته وه و دهرسى تیدا بلینه وه به فه قی. منیش له دایک و باوکم بیستبوو که خالم خویندنه که یی به جی هیشتووه و چووه ته ریزی نه و دهرویشانه که شیخ حسینى کورپى شیخ قادری کورپى شیخ عه بدولکه ریمی کرپچه له دیى (خاوی) رابه رایه تیبی ده کردن. نه وانه، خوویان دابووه (زوه و ته قوا)، واته وازه یان له کاروباری دنیاو چوونه خه لوه ت له و شاخانه دا ته نیا بو په رستنی خواى به خشنده.

نه وهم هاته وه یاد، هه ست و سوژم بویان به جو ش و خرۆشتر بوو. بویه هه ولم دا پروو بکه مه مه زاری پیرۆزی کرپچه و په یوه ندی بکه مه به مهلا عه بدوللای موجه وه که ده بوه ماموستای قوتابخانه دینییه که، تا منیش ببه فه قبییه کی. گفتی دامی و وتی: باشه، تۆش خۆت ناماده بکه.

سال به هاریکی درهنگه وخت بوو. و ایزانم پینچ کهس ده بووین، به ره و کرپچه که وتینه پى. هه ر که سه و کولى خوۍ پى بوو. دوانیوه پو گه یشتینه دیى (تیمار). چووینه دیوه خانی مالى شیخ فه رج، خزمه تیکی چاکیان کردین. چوار کورپى گه وره ی به ریزو زمان شیرینی هه بوو، هه ر به پیوه له حوزورماندا وه ستابوون. نه و شه وه له مزگهوتی دیدا نوستین.

به یانی، به شاخی (سه گرمه) دا سهر که وتین و ملمان نا. له (کانیی باجگه) ی سهر ریگه (سلیمانی - سهنگاو) لامان داو حه ساینه وه. سه گرمه، شاخیکی به رزی ته و اوکهری قوپی و شاخهکانی تری قهره داغه. قوپیه که ی، زور چرو سهخت و کهنده لانه، جوړه ها گیانله بهری وهک پلنگ و گورگ و ورچ و که متیار و نازه لی کیوی وهک مهر و بز و بهران و ناسک... ی تیدا بهدی دهکرا. پراوچی، زور پووی دهکرده ئه و ناوه. هاوینه هه واریکی باش و نزیک بووه بۆ خلیفهکانی عه بیاسی، به تایبته هارونه رهشید. گه شتنامهکانی (پیچ و فرایزه) یش باسیان کردووه.

دوای سهعات و نیویک ریگردن، له سهر کانیهکی بۆ نویژکردن سازکردن نزیکی کرپچنه که دارتوویهکی له لاه بوو و چواردهوری به تاشه بهردی گوره گیرابوو بۆ نویژکردن، لامان دا بۆ پشودان. دیمان شیخ عه بدولکه ریم له سهر یه کی که له و تاشه بهردانه دانیشتووه. ماموستا عه بدولای کرپچنه ههر زوو ناگاداری کردینه وه و حه زه تی شیخی نیشان داین که باوکی یه کی که له خلیفهکانی بوو. شیخ که ئیمه ی دی، هه ستایه سه ری و به بزه و دم و زمان و پوویهکی خوشه وه، به گهرمی پی شوازی کردین. دهستان ماچ کرد، لپی پرسین: ناوتان چیه و خه لکی کوین؟ ده تانه وی چی بخوینن؟ که وتم: خه لکی ناغچه لهرم، ئه حوالی خالمی پرسی. زور شادمان بوو که زانیی خالمه.

ئیت شیخ فه رمانی دا جی و ریمان بۆ ری که بخه ن و نانیکی باشمان بۆ ناماده بکه ن. شه و هه موومان له مالی شیخ کو بوینه وه. له گهل کوره شیخه کاند، که خوالی خوشبوو شیخ حسینی کوری شیخ عه بدولکه ریم و شیخ تاهیری شیخ حسین و شیخ محمه دو ۱۰ که سی تر ده بوون، که وتینه قسه و باسی خوش. کاتی هه ستان، ماموستا به شیخ عه بدولکه ریمی وت: توخوا باش حورمه تم بگره، مه مشکینه. شیخ فه رموی: حورمه تی خوت به خوته وهیه. ئه م قسه یه ی ماموستام، به راستی، زور پی ناخوش بوو. به که می و سووکایه تیم ده زانی بۆ ماموستا.

شیخ، پیاویکی خواناسی بالا به رزی ری کوپیکی دم به خنده بوو، سه لته و که وای له بهر ده کرد و مشکیی ده به ست، ده مانچه یه کی به لاقه ده وه بوو. ته سبیح به ده سته وه، به رده وام سه لاواتی لی دها. به که می ده زانی بنووسی و بخوینتیه وه. پی رستیکی دینیسی ته وای هه بوو. زور به هیزو توانایش دهر ده که وت. ته مه نی،

بیره وریه کاتم له نیتوان بینن و بیستندا

نزیکه ی ۲۵-۳۶ سال دهبوو و جینشینى شیخ حسینى برا گه وړه ی بوو. له زوربه ی ناوچه کاندا، ناوی به زوهدو خواپه رستی دهرکردبوو. همیشه هه ولئى بلاوکردنه وه و چه سپاندنى دینى پروژى ئیسلامى دها له ریگه ی ته ریقه ته که یه وه. هه رچه نده شیخ کاکه حه مه ی براى به ته مه ن له و گه وړه تر بوو، به لام که سیئى و هه یبه تى شیخ عه بدولکه ریم خوئان له ناوچه که دا سه پانددبوو و سه دان خه لیفه و هه زاران دهروئشى له کوردستانى عیراق و دیوى ئیران و بگره تورکیا و زور دئى عه ره بنشینى سامه پراو تکریت هه بوو.

به وپیئیه، پئى ده که وت چوار یا پینچ ده سته که هه ریبه که یان ۶۰-۴۰ که س دهبوو و خه لیفه یان له پیشه وه، به ته پل و ده ف لیدانه وه ده هاتن، تا ده که یشتنه به رده مى ته کئى یا مزگه وت. تاویکى باش، به زیکره وه، (حى الله) یان ده کرد. دواى پشوویه کى کورت، ده چوون بو ده ست ماچکردنى شیخ و له دهورى داده نیشتن و داواى دوعاى خیریان لى ده کرد. دواييش ده چوونه زیاره تى نزرگه پروژه کانى ناوچه که. هه ندىکیان به هه مان ته رزى (سیاچه مان) ی هه ورامى، سه عاتیک زياتر سوژ ده یگرتن.

شیخ عه بدولکه ریم کورى شیخ قادری کورى شیخ عه بدولکه ریمى که سنه زان بوو، ده چوونه وه سه ر شیخ ئیسماعیلی و لیانى، نه ویش سه ر شیخ عیساى به رنجی کورى شیخ بابا تاهیری هه مه دانى. شیخ حسین و شیخ محه مه دى جووته کورى شیخ، له حه پسه خانى کچى شیخ عه بدولقادری گولله نه بر بوون. شیخ عه بدولقادرو شیخ عه بدولکه ریمى کورى، نه وده مه له (گۆپ ته په) ی سه نگاو داده نیشتن و له و ناوچه یه دا زور ناو داربوون.

شیخ حسینى کوره گه وړه ی حه زره تى شیخ، لاویکى ئازاو زیره ک و وریاو تفه نگچى و پراوچییه کى چاک بوو، ده نگیکى زولالى خوشى هه بوو، زور حه زى له گورانى فیارسى ده کرد. برایه تى و هاوړییه تیمان زور به تین بوو. سالانى خویندمن له کوليج له به غدا، هه میشه سه رى لى دهادام. به لام به داخه وه نه م لاوه شوخه ته مه نى کورت بوو، زو جوانه مهرگ بوو، ناوه راستى سالانى په نجا، به نه خوشی شیریپه نجه کۆچى دوايى کرد.

شیخ محه مه دى کورى، ته مه نى هه شت سالان دهبوو. من دهرسم پئى ده وت، وه ک شیخ زور مه به ستى بوو، به شى خوئى فییرى نووسین و خویندنه وه بوو. دواى

بیره وریه کاتم له نیتوان بینن و بیستندا

کوچی دوایی باوکی، بووه جینشیننی و ئالای ته ریه ته که ی درایه دست. ئیستا، له ناو چ کورد چ عه رهدا، یه کیکه له شیخه به ناو بانگه کانی عراق. په یوه ندیم تا کاتی خویندتم له به غداو ماموستایه تیم له دواناوه ندیی سلیمانی، هه ر به رده وام بوو. هه موو کاتی سهرمان له یه کتری ده دا.

روژیک بیستم مالی شیخ و ته کیه که ی گویراونه ته وه بو ته کیه ی خه لیه سه عیدی خویان له قه لای که رکوک. له گه ل "قانیع" ی شاعیردا، بریارمان دا سهر له مالی شیخ بده یین له قه لای نانی نیوه رویشی له لا بخوین. شیخ، له ته کیه که، ۲۰۰ ده رویش زیاتر له ده وری دانیشتبوون. چووینه لای، ده ستیمان ماچ کرد. نه ویش خو شحالیی خو ی به بینیمان ده ربی و چه ند پرسیاریکی سه یری له قانع کرد سه باره ت به گه روکیی خو ی و کیسه کانی ژیان.

ده رویشیکی شه لی مه هابادی، له ناو کومه له که دا دانیشتبوو، شیخ محمه د پی وت: ده رویش، هیچ ده زانی بومان بلیی؟ وتی: نه گه ر شیخ ئیجازم بدات. ده ستی دایه ده ف و به ده نگه ره وان و خو شه که ی که وته خویندنه وه ی شیعریکی قانع. نه م دیره م له بیر ماوه:

((نه ی وه تن پایز به خیر بی، چونکه ئیستا باومه))

نه وه ی بو شه هید قازی محمه دی سه روکی کوماری کوردستان له مه هاباد وتوه. به راستی وا توند کاری کرده سهر مه جلیسه که، بی ده نگ بوون و ده توت خو ل و دویان به سه ردا کراوه. زوریان له گه ل شیخدا جیگه ی خویان گواسته وه به پیوه وه ستان. شیخ پروی کرده قانع و وتی: وات لی کردین، ئیمه ش لیروه تفهنگ هه لگرین و بده یینه نه و شاخانه!

له ده رویش نزیک بوومه وه، لیم پرسی: بوچی نه م پارچه شیعره ی "قانع" ت هه لبراردوه؟ وتی: ئیمه، له ده ورانی کوماری مه هابادا، چه ند ده نگ خوشیک بووین. پی شته وا قازی محمه د هانی ده داین به دیهات و شاروچکه کانه وه بگه رپین و به ده نگه وه بو خه لکی بخوینینه وه. منیش له دلی خو مدا وتم: به راستی پی شته وا بو، له کیسی کورد چوو. شیخ محمه د ئیشاره تی بو کردم بجینه ده ره وه، وتی: ماموستا بوچی واخوت چه پس کردوه؟ نیوه رو، نان و که بابمان له گه ل شیخدا خوارد.

ئهو ساله له کرپچنه مامه وه. به پچرپچری ده مخویند. زیاتر بایه خم به دهرس پی و تنه وهی منالانی ناوچه کهو - به تایبهت - کورانی شیخ حسینی گه وره و شیخ کاکه حه مه دها. شیخ تاهیری کوره گه وره ی شیخ حسینی گه وره، له من گه وره تر بوو، خوینده وارییه کی باشی هه بوو. خاوه نی مال و منال بوو، دهرسی له لای ماموستا ده خویندو به شی خوی عه ره بیی ده زانی. دوا ی شیخ، ئهو ده هات. په یوه ندییه کی پرسوزو ریژی تایبهت له نیوانماندا هه بوو. زور شه و پیکه وه داده نیشته تین، کتیبی (فتوحات الشام) ی ده کرده کوردی و (الفیه ابن مالک) ی له لای ماموستا ده خویند.

به م جوړه پوژمان ده گوزهراند. چاوه پروانی مانگی ره مه زانیش بووم، تا ماموستا بمنیریتته دییه ک و بیمه مه لایان و بری پاره و شتی تر په یدا کهم. به لام ره مه زان هات، دی نه بوو بو من. خیلکی پانزه مایی ده وارنشینی جاف هه بوو، خرم و کهس و کاری یه کتر بوون، له بهر ژیانی کچه ریتی هه مه رومالاتیان به خیو ده کرد. ماوه ی ۱۰ پوژ له ناویاندا بووم، پیشنویریم بو ده کردن و له مایی سه رگه وره که یان ده خه وتم. نویژی جه ژنم بو کردن. ئه وانیش سه رفتره که یان کو کرده وه و دایانمی، وتیان: ماموستا تو قره خاسی، نابی پیمان لی بری. ده بی جه ژنی قوربانیش بییته وه بو لامان.

فهقی علی خه لیفه مه حمودی هاویریم له سلیمانی، زور په روشی بینینی کرپچنه و شیخه کانی بوو، چونکه باوکی ده رویشی ئه وان بوو. گه پامه وه بو سلیمانی و له گه ل خومدا هی نام. هه ردو کمان جگه ره کیش بووین. له یادمه پیم وت: سیفارت پییه تا بییچینه وه؟ له کرپچنه، فهقی عه لیم به شیخ ناساندو پیکه وه ده ستمان ماچ کرد. له فهقی عه لیبی پرسی: باوکه... چی ده خوینی؟ وتی: کتیبی جامی.

شیخ، هه ندی جار، ناره زایی له هه لسوکه وتی ماموستا مه لا عه بدوللا، به تایبهت له سه ر ته لاق و چاککردنه وهی و بیوه ژن ماره کردن، هه بوو. هه تا شه ویکیان ماموستای، له سه ر شتیکی بی بایه خ که به ناوی شیخه وه کرابوو، به ته واوی بی تاقه ت کرد. ماموستا، به ناوی ژنه یانانه وه، گه رایه وه بو سلیمانی. ئیتر من و فهقی علی ئه وپه ری نازادیمان بوو. شیخه کان، له بهر دهرس و تنه وه به مناله کانیان و نووسین و خویندنه وهی نامه بویان، به گشتی خوشیان ده ویستم.

ئو و ساله تهنیا درسم و ته و. حهزم کرد سهر له مائی باو کم بدهم. بویه به یانیسه کی زو و در چووم به ره و ناغجه لهر. نیوهر و، له مائی شیخیکی دیی (هه شه زینی) لام دا بو ناخواردن و حه وانه وه. ناموژگارییان کردم که له په رینه وهی ئاوی (باسه ره) دا ناگام له خووم بی. راستیه که ی زور به زه حمهت په ریمه وه. ئیواره گه یشته دیی (گوشت قوت) ی یه کی که له دیییه کانی ناوچه ی هه مه وه ند. رووم کرده دیوه خانی گه وری ئاوی که هی حه مه ی ئیمام بوو. پیاویکی، به سهر و سیم، به هه یبهت بوو، عه گال و چه فته ی هه مه وه ندی ده به ست.

دوای شیوکردن، دیوه خان پرو گهرم بوو، که و ته پرسین له باره ی خووم و پاده ی زانیاریم و مائی باو کم و شیخانی کریچنه وه. به وه لامه کاتم بوی در که و ت خوینده واریکی باشم. له بهر ئه وه چه نده ها بابه تی تایبهت به جوگرافیا و میژووی ناوچه که و عیراقی به گشتی له گه لدا باس کردم. یه کی که پرسیی: ناغا، بوچی حکومت له سهر دمی عوسمانیدا ئیوه ی هه مه وه ندی دوور خسته وه بو ته رابولسی غه رب و جه زائیر؟ سهر یکی بادا، وتی: له ئاوی (سیروان) هه تا ناو داسنیه کان، واته ئیزدییه کان، به گشتی زه لاله تیان بوو به ده ست ئیمه ی خوانه ناسه وه. سهرانه مان له زور به ی ده وله منده کانیان ده سه ند. ههر بازرگانیکه که رکوک و سلیمانی پیاوی ئیمه نه بوایه، خیری له کارو کاسیبه که ی نه ده بیینی. جار جار پیمان به سوپای عوسمانیش ده گرت. کار به ده ستانی عوسمانی، نار ه زایی و سکا لایان بو (بابی عالی) له ئه سته موول به رز کرده وه. دوای ماوه یه ک، حکومت سوپایه کی زه به لاهی کرده سهرمان، به شیکی به ره و چه مچمال، ئه وی تری به ره و سه نگاو هات. زانیمان نیازیان خراپه. هه ندی سواره مان له سیروانه وه هه لاتنه ئیران. ئه وه هه مه وه نده ش که مایه وه، زور به یان ده سته گیر کران و بریار درا ولاتمان لی پاک بکه نه وه. ۴۰۰-۵۰۰ که سی خزمی یه کتر ده بووین، هه ندی جار به پی و جاروباریش به پا پور ده یان بر دین. پاش دو مانگ، نیوه مان گه یه نرایه شاری (ته رابولسی غه رب) له لیبیا، نیوه که ی ترمان بو جه زائیر. دووسی خانوویان بو ته رخان کر دین. دانیشتوانی شاره که زور له گه لماندا باش بوون. ده گریان و ده یانوت: ئه مانه موسولمانن و له ولاتی خویمان دوور خراونه ته وه. جه ندرمه خانه یه کی لی بوو، پوژانه سهرمان لی ددها. ماوه یه که له وه به دوا، ئیواران ده چووینه مزگه وتی ناوچه که، نویژمان تییدا ده کرد. خه لکه که، له گه لماندا

بیره وریه کاتم له نیتوان بینن و بیستندا

به به زهیی و خیرۆمەند بوون. دواى چەند هەفتە یەك، هەندى گەنج و لاومان كرده وەى خراپیان ئى وهشایه وه، ئەوانیش دەستگیرۆیى و كۆمەکیان كەم بووه وه. حكومەتى ئەویش لیمان بیزار بوو. هەرچۆنیک بوو، سالیك یا كەمترمان له وى به سەر برد. هەندى كمان بیرمان له وه كرده وه كە چۆن بگهینه وه به ولاتى خۆمان. كەوتینه رى و چەندەها شهو ئەستیره مان كرده پینۆین تا ون نه بین. بهم چەشنه هاتین تا گەیشتینه ولاتى شام.

رۆژیک هەر بهم زبانهى خۆم سوالم ده كرد. پیم كه وته به ردهم مالىك. ده پروانم ژنىكى شوخى بالابه رزى جلى كوردى له بهر، له حەوشەى خانووه دوو قاته كەیدا وه ستاوه، دوو مندال له بهر ده رگای كراوهى مالىندا یارى ده كەن. ژنه به كوردى بانگى كردم و وتى: وه ره. زۆرم پى خووش بوو. له دللى خۆمدا وتم: ئیستا تیرم ده كات. كه نزیك بوومه وه، له قهیه كى لى دام و پشتا و پشت كە وتم. وتى: حەمهى ئیمامى سه گباب، ئیمهى زهنگه نه تان ده رپه راند. به مناله كانى وت: به رده بارانى كەن. منیش هەتا توانیم رام كرد.

دواى چەند مانگىك، په نجاشه ست كه سیكمان یه كمان گرتە وه. بریارمان دا بگه پیننه وه وه به زۆریش بووه ناوچه كانى خۆمان بگرینه وه. بیرمان كرده وه چۆن و له كوئى چەك پهیدا بكهین. به چاكمان زانى له ریگه توشى هەر جه ندرمه خانه يك هاتین، به فرۆفیل چەکیان ئى بدزین. گەیشتینه دئیەكى سهرووى شارى مووسل. نه مانویرا به ناو ئیزدییه كاندا برۆین، چونكه دوژمنایه تییه كى به رده واممان له گه لیاندا هه بوو، دهیان ناسینه وه. جه ندرمه خانه یه كمان هاته رى، چووینه به رده مى، خۆمان دا به نه رزدا، وتمان: هه ژارو بى كارو كاسبین. قسه و باسى خووشمان له گه لدا كردن. واى ئى هات بتوانین بچینه ناو جه ندرمه خانه كه و بیینه ده ره وه. ئاوا، هه تا شوینی چه كه كانمان ده ست نیشان كرد بو شه ویک كه بدهین به سه ریاندا. سى كه سمان دانا په لامارى پاسه وانە كه بدات و پینج شه شىكى تریشمان تفهنگ و فیشه كه كانى ژووره وه بهیننه ده ره وه.

پیلانه كه مان به سه ركه وتوویى به جى هیئاو به ره و شاخه كان هه لاتین. بووینه خاوهنى چهك و تفاقى خۆمان. ئیتر كى ده ره قه تمان دى! به شه وه ده رپوشتین، به رۆژیش خۆمان حەشار ده دا. تا نزیك بووینه وه له ناحیهى ناغجه لهر، ئینجا خۆمان

دەرخست، به ناو خەلکدا بلاومان کردووه که هه مه وهند گه پراونه ته وه و چه کی تازه شیان پییه. شهویک بپارمان دا ناحیهی ئاغه له بگرین. نیوه شه و ئاگرمان له سه ره موو گردو ته پۆلکه یه کی چوارده وری کردووه، توانیمان ده ست به سه ره سه رای حکومه تدا بگرین و کار به ده ستانی ده ستگیر بکه ین. "سه عه ی قادر" مان کرده به پریوه به ری ناحیه. په راگه نده ی هه مه وهند له هه موو لایه که وه لیمان کو بوونه وه. پلانمان بو گرتنه وه ی چه مچه مال دانا. به لام که حکومه ت زانیی هه مه وهند به و شیوه یه گه یشتوو ته وه ناوچه کانی خو ی، و توویژی له گه لدا کردین، بپار درا بچینه وه سه ره جی وری خو مان و قایمقامی چه مچه مالیش ئیمه هه لی بژی رین و له خو مان بی. نا به م جو ره گه پراینه وه.

* * *

به یانی، ئەو دئیهم به جی هیشت روو به چه مچه مال، له وی شه وه رویشتم بو ئاغه له ره. سال ۱۹۶۵ و وهرز به هار بوو. ماله وه مان لایان وابوو من شه و روژ ده خوینم. لییان پرسیم: چه ندت ماوه بو ئیجازه وه رگرتن و بوونه مه لا؟ ده موت: دووسی سالی تر. دوا ی چه ند روژیك مانه وه م، کو یخا ئه و پرهمانی کو یخای ناحیه یی و تم: له گه ل بیست که سی تر دا ناوت هاتوو ته وه بو عه سه کهری، تا حه فته یه کی تر خو تان ئاماده بکه ن، ده تانبه م بو ته جنیدی چه مچه مال. ئەو حه فته یه م به هه ل زانی، تا هه ندی په نیرو که ره و ماسه ت ئاماده بکه م و پروانه یه کی دینیسی متمانه یی کراویش له قوتابخانه یه کی دینی به ده ست به یینم.

براده ریکم تووش هات، پیم وت: ناوم بو عه سه کهری هاتوو ته وه. چووینه لای ماموستا "مه لا عه بدولمه جیدی قوتب". مه به سه ته که مم تی گه یاند. ئەویش هه ره به پیوه وتی: ره سمت پییه؟ ده ستی دایه په ره یه کی سپی و، به عه ره بی لی نووسی: ((الی من یهمه الامر... ان السید نوری عبدالله صالح الملصق صورته اعلاه هو أحد تلامیذ مدرستنا ولایزال مستمر علی دراسة)). ئیمزای کردو ناردمیه ته جنیده چه مچه مال.

شه و، له گه ل کو یخا و پۆلیس و ئەوانه ی که ناویان هاتوو وه، که وتینه ری و به یانییه کی زوو گه یشتینه چه مچه مال. سه عات هه شت چووینه به رده می ته جنید. ئەفسه ریك هاته دهر وه، وتی: کوان موالیده کانی ئاغه له ره. یه که م که س من چوو مه

پیشه وه. بېروانامه کهم دایه دهستی، سهری هه لپری و وتی: تو فه قی؟! دوو نه فهندي له لاهه دانیشتبوو، له فه مانبه رانی چه چه مال ده چوون. یه کیکیان به ته وسه وه وتی: وهره نه مه بخوینه ره وه، گو قاریک بوو. منیش چوارپینچ دیرم به ره وانی بو خوینده وه. وتم: ده تانه وی مانا که یتان بو لیك بده مه وه؟ نه فسه ره که، خیرا نایب زابتیکی بانگ کردو وتی: ده قتهر خده مه که ی بو پر بکه نه وه، نه مه شی بو بنوسن: ((یدعی بانه طالب علم حسب الشهادة المرقمة...)). ئینجا ته و قه یان له گه لدا کردم، سوپاس و خواحافیزیم لی کردن. هاوړیکانم زانیان پرگارم بوو، له دلوه پییان خویش نه بوو.

حکومه تی نه و زه مانه و زانایانی دینی، وا ریك که تیبوون که قوتاییانی دینی له عه سکه ری ببه خشرین، به مه رجیک ماوه ی شهش سال تا قیکردنه وه یان هه بی و نه فسه رانی ته جنید و چه ند مه لایه که که یه کیکیان مه لا عه بدولمه جیدی قوتب بوو، پرسیار دانین و سه ری ه رشتی تا قیکر نه وه کان بکه ن.

پاشتر برپارم دا بچه که رکوک بخوینم، هه ره له وییش تا قیکردنه وه کان نه انجام بده م. به لام بوم نه چووه سه ر، تا مانگی مایسی سالی ۱۹۶۶ که چووم بو تا قیکردنه وه که ی ته جنید. نه و ماوه یه، له نیوان ئاغه له ره و قوجه له ره و سلیمانی دا ها توچوم ده کرد. روژیک له سلیمانی بیستم: مه لا کاک نه حمه دی حاجی سه یفولای ناو دار، که خه لک به شیوه یه کی سه یر تییان ده روانی و ناویان ده برد و ده یانوت: ره فتاری له هی هیچ مه لایه که ناچی، چووه بو لای شیخ عه بدولکه ریم له کرپچه! منیش سوژو عه شقی شیخانی کرپچه خستمیانه سه ر که لکه له ی سه ر لی دانیان. ده بینم مه لا کاکه حه مه له وییه.

لییان ده گپرایه وه: له سه رده می حوکمداری شیخ محمود دا قازی بووه، به لام به بیرو بوچوون به رده وام له گه ل شیخ دا ناکوک بووه. دواپی وازی هی ناوه، چووه ته ناوچه ی گه رمیان، قوتا بخانه یه کی میللی کردوه ته وه، وا که قوتاییه کانی هه موو پیکه وه بزین و نان بخون. هه موو کتیبه برپار لی دراوه کانی کردوه ته کوردی، خو ی پروگرامی قوتا بخانه که ی داناوه و تی که ل به دهرسه تازه کانی وه ک بیرکاری و جوگرافیا و میژوی کردوه. دهرسی قانونیشی به کوردی داناوه بو خویندن، پی به پیی کتیبی (المنهاج) له فیهی شافعی دا.

مه لا کاکه حه مه، پی او یکی خاکی و ساده بوو، گوپی نه ده دایه جلوه برگی. چاکه تیکی له به ردا بوو، پشتینیکی به سه ره وه به ستبوو. گرامه فونیک ی له گه ل چه ند

بیره وریه کاتم له نیتوان بینن و بیستندا

قهوانیکدا له لای خوی دانا بوو، بهیناوبهین گویي ئی دهگرت. بهراستی خوینده واریکی بهرزی زانا بوو، ناگادارییهکی باشی له سیاسهتی نه ودهمه ی جیهاندا هه بوو. دواي حهفتهیهک، له کرچینه پوی بهره و گهرمیان.

کاتی خوی باسی مهلا کاکه حه مه م بوی خوالیخوشبوو مسته فا نه ریمان کرد، که چون نیشیتمانه پهره ریکه و خاوه نی قوتابخانه یه کی له و چه شنه یه و خویشی له گهرمیانه. ماموستا نه ریمان سه فه ریکی تایبه تی له کهرکو وکه وه کرد بوی نه و دییه که مهلا کاکه حه مه ی تیدا داده نیشیت. نزیکه ی مانگیک مایه وه. بابه تیکی جوانی له سه ر نه و زاته و قوتابخانه میلیه کانی گهرمیان نووسی.

* * *

پاشان گهرامه وه بوی ناغجه له ر. کاتی تاقیکردنه وه کاتم نزیک بووه وه. چوومه کهرکووک بوی لای ماموستا عه بدولمه جیدی قوتب. له وه وپیش پیی وتبووم: بجمه مزگه وته که ی خوی، هه ره له ویش بخوینم. جیگه ی شانازیم بوو که له لای پیاویکی وه ها زانای گهره بخوینم. به لی، که لوپه لی پیویستم پیچایه وه وه به خزمه تی گه یشتم. وتی: دواي نوئیژی به یانیا ن وه ره بوی ماله وه، له وی دهرسه کانت پی ده لیم. ئیوارانیش، کوپه کانییم له گه ل پیاوماقوولان و کاربه ده ستانی شاردا که زور حه زی به تیکه لییان ده کرد، به پیشکه شکردنی قاوه و ئاو، بوی به پوه ده برد.

ماموستا، مروقیکی کومه لدوستی ره واننیژی زیره ک و توانا بوو، کوردی و عه ره بی و فارسی و تورکیی به خوینده وه نووسینه وه ده زانی. یارمه تی زوری خه لکی دها، به تایبه ت نه وانه ی که ئیشیان تی بکه وتایه. ناره زوی ده کرد له نا و که سانی خاوه ن پله ی بهرزی کومه لدا ناسراو بی، جاروبار دیاریشی وه ده گرت. ده یانگیپرایه وه: دووسی سالی پیشووتر، ده رسی له سی مزگه وت وتبووه وه. به لام دوايی وازی ئی هینا بوون و ته نها له قوتابخانه یه کی دینی پی ره سمیی کهرکووک دا ده رسی ده وته وه.

تاقیکردنه وه کانی رزگار بوون له عه سه کهری ده ستی پی کرد، مهلا عه بدولمه جید و نه فسه ری ته جنید و چه ند که سیکی تری توانا، پرسیاره کانیان دانا بوو، سه د که س زیاتر بووین تاقی ده کراینه وه. من به سهرکه وتووی ده چووم بوی قوناغی دووم. پشوو ی هاوین ها ته پیشه وه. بیرم ده کرد وه نه گه ر دواروژم به م شیوه یه بمینیته وه، تاریکه.

پوژیک به ماموستام وت: حهن دهکهم ههر له سایه ی چاودییری جه نابتدا بمینمه وه، به لام له مرگه وتیکی تر. وتی چاوه پروان به. مهلا نه حمه دی عهره ب که فه قییه کی عهره بی له قوناغی موسته عیددایه، به کوردی دهرس له مرگه وتی (بلاخ) ده خوینی، خه لکی دییه کی (حه ویجه) یه، تووشی نه خویشی سیل بووه و بو چاره سهر چووته به غدا. نه گهر نه هاته وه، تو بچوره جیگه که سی. دوا ی دلنیابوون له نه هاتنه وهی، چوومه قوتابخانه ی مرگه وتی بلاخ. مهلا سدیقی براشم، له گهل علی هادیی خه لکی ناغجه له ردا، هینا یه لای خووم. قوتابیانی گهره که که، بو سه عیکردن، ده هاتنه حهوشی مرگه وت، هاوپییه تییه کی چاکم له گهلدا به ستبوون. نان و چیشتیکی باشی خه لکی گهره کمان، به ریگه ی راتبه، بو ناماده دهکرا.

کاتی کردنه وهی قوتابخانه په سمیه که هاته وه پیش. ماموستا وتی: وهره، به گوینگر دهوام بکه. ههر کاتیک جیگه یه ک چول بوو، ده تکهینه قوتابیی په سمی. به وه ده بوومه خاوه نی موچه یه کی مانگانه ی سی دیناری! نه و قوتابخانه یه، سه رده می عوسمانی به ناوی (الکلیه العلمیه الدینیة) وه کرابووه وه، تا نه وکاته مابوو. "گوران" و "بیکهس" ی جووته شاعیری گه وره ی کورد، دهرچووی نه م کوللییه یه بوون، نه م جوره قوتابخانه یه له به غداو مووسل و به سرهش هه بوو.

به دهره تم زانی خویندنی مه عاریفیش ده ست پی بکه مه وه. بو نه و مه به سته، پروم کرده قوتابخانه ی سه ره تاییی ئیوارانی (قه لعه) بو کوپان. قسه م له گهل به ریوه به ره کهیدا کرد، وتی: ((سه ن فاقی سه ن)). وتم: ((نه وه ت))، وهرگیرام. به پوژ له قوتابخانه دینییه که، شه ویش له پوژ شه شه می قوتابخانه که ی مه عاریف ده مخویند. ههر نه و ساله دهنگ هه بوو که وتووژ له نیوان به زانی و حکومه تدا هه یه. نه وه نده ی پی نه چوو وتیان: ریکه که وتننامه که یان مور کردوه، شتی زور چاکی بو کورد تییدایه، له وانه، مهلا مسته فا وه که نه فسه ریکی پایه به رز ته ماشا بکری، ماجد مسته فا وه زیری تایبه تی بی بو کاروباری به زانیه کان و هه موو جیگری وه زیریکی عیراق کورد بی. ئینجا وترا: به زانی سه ره له که رکوک ده دات.

فیرقه ی دووه می سوپا له که رکوک بو پیشوازی سازکرا بوو. نه مبه رو نه و به ری جاده ی (مه جیدییه) یان تا کوتایی جاده ی (أم الربیعین) گرتبوو. جه ماوهریکی زور له پشت سه ر بازه کانه وه، دوو منالییش یه کیان به جلی کوردی و نه وی تر به هی

بیره وریه کاتم له نیتوان بینن و بیستندا

عهره بییه وه، وهستا بوون. که دهرکهوت، بوو به چه پله لیدان و ههله له کیشان، نه فسه ران و خه لک پیشوازییه کی پالنه وانانه یان لی کرد. له به رده می مالی سه یید نه حمه دی خانه قادا دابه زی. کوره کانی سه یید وهستا بوون، سه یید نه حمه د خویشی له خانه قاکه یدا پیشوازیی لی کرد. به راستی نایه ته وه یادم بوجی هات و بو کوی پوی؟ نه وهنده دهرانم ئینگلیز ریکه و تننامه که ی پی په سند نه بوو. سوپای عیراق به فرمانده بیی "چه کمه ن" ی سه رکرده ی ناوداری ئینگلیز که وته جموجوول. به رزانی، دوی شه ریکی قورس، توانی خوی بگه یه نیته دیوی کوردستانی ئیران. قازی محمه دیش، له کوماری مهاباددا، پله ی جه نه رالی پی به خشی.

* * *

به رده وام بووم له سه ر خویندن له هه ر دوو قوتابخانه که. پوژیک قوتابییه که هات بو نوژکردن. پاشان سه ری له حوجره که مان دا، به خیره اتنمان کرد. باسی خوی کردو وتی: ئیستا قوتابی پی پوی یه که می کولجی شه ریعه م له به غدا. وتم: دهرسه کانتان چین؟ وتی: (نحو، شرح ابن عقیل، تفسیر، عقائد، میژوو، زبانی ئینگلیزی). منیش به پیی زانیاریی خوم وتم: ئەم دهرسانه ئاسانن. وتی: ئیمه چه ند قوتابییه کمان له گه لدا یه، دهرچووی قوتابخانه ی دینی مووسلن، که وه که نه وه ی که رکوک وایه.

ئیتر بوو به خولیا م بیمه قوتابی کولجی شه ریعه ی به غدا. قوتابییه که بوو به هاوړیم، ناوی "ئیحسان عه بدولمه جید" بوو. هه موو کاتیک سه ری لی دهدام، زورم پی خوش بوو. هاوړییه تییه کی گیانی به گیانم له گه لدا به ست و ئیستایش به رده وامه. له گه ل حه سیب محمه دی خوالی خوشبووشدا هه روه ها، که به یه که م شه هیدی ماموستای کوردستان داده نری و قوربانیه کی سه رته تای شوپشی ئه یلوول بوو، له پشت ناغجه لهر له ناوه راستی شه ردا شه هید کرا.

دوی نیوه ی سال، ماموستا عه بدولمه جید ناگاداری کردمه وه که جیگه یه که له قوتابخانه دینییه که چول بووه و پریریان داوه منی لی دابنن. زورم پی خوش بوو. ئوخه ی، ئیتر دهمه خاوه نی مانگانه ی سی دیناری! وتی: ده پرؤ که باب بو ماموستا کان و فه راشه که بکهره. چووم و بای نیو دینارم کپی، خوشم له گه لیاندا خواردم.

ئهو ساله به سهرکه و تووی له ههردوو قوتابخانه که ده چووم. به لام وتیان: له بهر سی دیناره که بوت ههیه ئه مسالیش هه ر له پوئی یه کهم دهوام بکهی. له پشوو ی هاویندا ویستم نه ختیک پارهم دهستگیر بی، تا پیویستی و خه رجیه کانمی پی جیبه جی بکه. حکوومهت بریاری دابوو هیلی ناسنی شه مه نده فهر له کهرکو و که وه بگهیه نیته هه ولیر، تا بتوانی سوپا و هه ر پیویستییه کی تر به شیوه یه کی له بارتر و زووتر به ریته ناوچه ی بهرزان.

براده ریکم وتی: با پیکه وه بچین، به لکوو ئیشی کی ناسان و چاکی بو تو تیدا بی. پرۆژه که له ده ره وه ی شار بوو، خه لکی کی زوری به نیازی دامه زران لی بوو. پیکه وه چووینه ئوفیسه که. براده ره کهم پروی کرده شه پقه به سه ریگ و هه ردو کمانی پی ناساند، پیشی وت: ئه م هاوړییه م خوینده وار. ئه ویش به شیوه زمانی بادینانی وتی: باشه، با ئیشی نووری ئه وه بی، هه موو پوژی به یانیا ن ناوی ئه و کریکارانه که ده چنه سه ر ئیشه که له فلانه کارتدا تو مار بکات، ئیوارانیش به هه مان شیوه ناویان بنووسی، بومی بهینی. پوژی دیناری کی ده بی، جگه له (ئوقه ر تایم) که هه ر سه عاتیگ چاره که دیناری کی ده بی. خیه وتی کی تایبه تی له ته ک ئه وی خومه وه بو داده نری. له وانیه پاره که شی بو زیاد بکری.

ئهو کهرته ناوچه یه که بوم ده ست نیشان کرا، له ده شتی (بیانی) بوو. نزیکه ی په نجا کریکاری بو ته رخا ن کرابوو. کاره کان جوړا و جوړ بوون. یه کهم پوژ، ناوه کانم به ته من و پوژانه یانه وه تو مار کرد، کو ی هه موو پاره کهم له خواریه وه نووسی و بردمه لای کابرای مه سیحی که "میسته ر هه ننا" ی ناو و نه خوینده وار بوو، به لام ئینگلیزی چاک ده زانی. پیی وتم: دیاره تو خوینده واری کی زور باشی. ئه گه ر له لاما ن بمینیته وه، دوا پوژت زور باش ده بی. خشته ی پاره کانیش، با له لای خو ت بی، تا پازده پوژی تر دیینه خیه ته که ت و مووچه به سه ر کریکاره کاند ا دابه ش ده که ین.

یه کهم پازده پوژی دابه شکردنی مووچه، به ری کو پیکی کرا و ئیمزام لی وه رگرتن. کابرای ئینگلیز، دوا ی ئه وه، ده ستی دا به سه ر شانمدا و وتی: ((قیری گود)). کاره کانم به نیو سه عات ته وا و ده کردو ده چوومه مالی هاوړیانی قوتابخانه دینی که له دی (بیانی). چا و نانیان بو ساز ده کردم و یه ک سه تل دوی ساردیان ده دامی، له گه ل خومدا ده مهینانه وه بو خیه ته که م. شه وانیش، به قسه ی خو ش و پیکه نین راما ن ده بوارد.

بیره وریه کاتم له نیتوان بینن و بیستندا

مانگو نیویک زیاتر ده بوو له وی بووم. په نجا دینارم په یدا کردبوو، بۆ خه رجییه کاتم زور زور بوو. نیتر به چاکم زانی بگه پیمه وه بۆ که رکوک، سه رقالی به ده سته یانی پروانامه ی پوئی سیهه می قوتابخانه دینییه که بم. داوای یارمه تیم له ماموستا عه بدولمه جید قوتب کرده وه که نه و پروانامه یه له لای ماموستا نه حمه دی مه لا حه کیمی به پیره بهری قوتابخانه بۆ په یدا بکات. به پیره بهر، هه موو پوژی وه لامیکی ده دامه وه. زور جار ده یوت: تۆ قوتابییه کی زیره ک و توانای، نه گهر برۆی، کی خزمه تی دین بکات له شاره که مان؟! نه و ماموستا نه حمه ده زوری که رکوک چیتی و تورکچیتی ده کرد.

نه و ماوه یه، قوتابییه کی دینی زیره کی مزگه وتی (شوپریجه) بوو به ناسیام، ناوی "مه لا شوکور مسته فا" ی وه رگپرو نووسه ری به ناوبانگی کورد بوو. مه لا شوکور پریازه دینییه که ی له هی من توندتر بوو. هه موو هه فته یه ک دوو جار یه کترمان ده بیینی. پوژیکیان پیم وت: بۆ نایه ی بچین بۆ (مدرسة الهدایة الاسلامیة) ی به غدا، منیش له کوللییه ی شه ریعه که ی بخوینم؟

کوللییه ی شه ریعه، بانگه وازی وه رگرتنی قوتابیانی له رادیوه بلاو کرده وه، گهر پروانامه که م بۆ بکرایه، مه رجه کانی منیشی ده گرته وه. نیواره یه که به ره و ته کیه ی "خادم السجادة" پویشتم، بۆ به شداریی کۆری "عه لیی خادم السجادة" و پیاو ما قوولانی که رکوک که جوړه ها باس و خواسی تیدا ده کرا. نزیک به "مام شه ریفی هه ورامی" ی قاوه چییان دانیشتم.

ریکه وت، مه لایه کی کویر قورنانی ده خویند. کاتی خویندنه وه ی نه م نایه ته: ((لیس البر أن تولوا وجوهكم قبل المشرق والمغرب)). عه لی نه فهن دی بانگی کردو وتی: مه لا به (لیس البر) بیخوینه ره وه، چونکه (البر) (اسم) ه بۆ (لیس) ه، له بهر نه وه (مرفوع) ده بی. بوو به مشتومر. مه لا کویره وتی: من وام له بهر کردووه. دانیشته وه کان نه مانه بوون: "ابراهیم القاضی" ی قازیی که رکوک، به پیره بهری نه وقاف که فه رمانده یه کی عه سکه ریی دابه زینراوی له سوپا ده رکراو و زور رقی له هه موو دام وده نگاو کاربه ده سستیکی ده ولت بوو، مه لا عه بدولمه جیدی قوتب و چه ند که سیکی تر که نه م ده ناسین.

هه لی خۆده ر خستتم قۆسته وه. وه ک قوتابییه کی پۆل په نجه م هه لپری. به پیره بهری نه وقاف وتی: ((تفضل اتکلم)). وتم: ((لیس البر)) راسته، چونکه (خبری)

بیره وریه کاتم له نیتوان بینن و بیستندا

(لیس) پیښ که وتوو. (ان تولوا، فی تأویل المصدر) (اسم) ه بؤ (لیس) که دواکه وتوو. وینهی نهمه له چهن دین به لگه ی تری زبانی عهره بیدا هه یه. وهک نه وهی شاعیر وتوویه تی:

((سلی إن جهلت الناس عنا وعنهم
فلیس سواءاً عالم وجّهول))

به پړیوه بهری نه وقاف وتی: تو چیت؟ وتم: من قوتایی دینیم. که واو سه لته م له بهر، مشکیم به ستبوو. وتی: سبهینی وهره بؤ نه وقاف، له مزگه وتیکی بی مه لا دات دهنیم مانگی به هه شت دینار. وتم: زور سوپاستان ده کم. داوام له به پرتان نه وهیه بړوانا مه یه کی پوئی سیه می قوتا بخانه دینه که م بؤ وهر بگرن، تا بتوانم هاوبه شی تاقیکردنه وهی وهرگرتنی قوتاییان له کوللییهی شه ریه م. وتی: ئاسانه، به یانی وهره، مه لاکان له وی دهن. بړوانا مه که یان پی دهنووسم.

نهو شه وه له خو شیدا نه خه وتم. به یانی زو له به رده می نه وقاف قوت بوومه وه، به پړیوه بهر هات. لپی چوومه پی شه وه و سلوم لی کرد. ویستم بیری بخه مه وه، که چی خو ی پی شم که وت، وتی: ((زین ابني، أعراف، أصر)). مه لاکان، دوا ی سه عات یازده، له قوتا بخانه کانه وه هاتن. منیش نریک به ژووری به پړیوه بهر وه ستام. بوو به دهنگه دهنگ، تومن به پړیوه بهری قوتا بخانه رازی نه ده بوو. به پړیوه بهری نه وقاف دهنگی هه لپی و قیرانندی به سهر مه لاکه دا، وتی: ئیوه ناهیلن مروقی تواناو زیره که به رز بیته وه، به لام شت بؤ نه زان ده کن. ماموستا عه بدولمه جیدیش به مه لاکه ی دوت: قهینا کا کوپی خو مانه. واته به سه ریدا ده هات و خاوی ده کرده وه. بانگیان کردمه ژووره وه. به پړیوه بهری نه وقاف وتی: ((تفضل ابني هذه هي الشهادة، واصبر أكتب لك رسالة الى عميد الكلية)). ماموستا عه بدولمه جیدیش پیی وتم: وهره دهستی مه لا نه حمده ماچ بکه. دهستی هه موویانم ماچ کرد، نه وانیش نه ملو نه ولایان ماچ کردم.

ئینجا چوون به بی شاره زایی بگه مه به غدا؟! پوژیک مه لا شوکور، له گه ل کابرایه کی جلوبه رگی مه لای به غدا یی له به ردا، له چایخانه ی (مه جیدییه) دانیشتبوون، سلوم لی کردن. مه لا شوکور وتی: وهره خوا بو ی ره خساندووی. نه مه جهنابی مه لا سدیقه، له مزگه وتی (قه مبه ر عه لی) یه له جاده ی (الأمین) ی به غدا. پاش

بیره وریه کانم له نیتوان بینن و بیستندا

یه کترناسین، مهلا سدیق وتی: چ کاتیک هاتنه به غدا، وهرن بؤ ئەم شوینە ی من. پارە ی چاکانم داو له یه کتر جیا بووینه وه.

دوا ی حەفته یه ک، له گەل مهلا شوکوردا خوومان سازکرد بؤ به غدا. ئەو دەمه، پویشتین له کەرکووکه وه بؤ به غدا، به شه مه نده فەر بوو. نیواریه ک دەرچووین، سه عات حەوتی به یانی گەیشتینه (باب الشیخ). عەرهبانیه کی دوو ئەسپیمان گرت بؤ مزگه وتی (قه مبه ر عه لی). مهلا سدیق دەرگا که ی لی کردینه وه. به گهرمی خو لقی کردین. به رچایی به یانی بؤ هیئانین، بریتی بوو له قه یماغ و ههنگوین و شیرو چاو سه موون. وتی: بخه ون ئیسرا حەت بکه ن. سبه ینی ده چین. کاره که تان چیی پو یست بی، جیبه جیی ده که یین.

بؤ نیوه پو برنج و شله و مریشکی بؤ لی ناین. سه رنجم دا، سی چوار کوردی تر له و ناوه ئیشیان ده کرد، دوو قوتایی عه ره بیه ک که ده هاتن بؤ نوێژ، هه موو له وی نانیان ده خوارد. ئیمام و خه تی بی مزگه وته که که پیاویکی سامدار ده هاته به ر چاو، نیوه پو به رنوێژی بؤ کردین، ناوی حاجی مهلا حه ویش بوو. مهلا سدیق ئیمه ی پی ناساندو داوا ی لی کرد یارمه تیمان بدات تا وه ریکریین.

نیواره، مهلا سدیق وتی: له دهره وه نان ده خوین. دوا ی نوێژی خه وتنان ته کسی بؤ گرتین و به غدا ی گپراین و زور شوینی نیشان داین و بوی باس کردین. له جیگه یه ک دابه زین و نانمان خوارد. به یانی چووین بؤ قوتابخانه ی (الهدایة الاسلامیة)، که مهلا حه ویش له لیژنه ی وه رگرتنه که یدا ئەندام بوو. باش بوو، مهلا شوکور به ناسانی وه رگیرا. دوا یی روومان کرده کوللییه ی شه ریعه. پو یستیه کانم ته سلیم کرد، مهلا شوکور به تورکی ئەسته مبوولی له گەل راگری کولجدا دواو، زور ستایشی منی بؤ کرد. منیش نامه که ی به ریوه به ری ئەوقافی کەرکووکم دایه ده ستی، خویندی وه وه سه ری هه لپری و وتی: ((ابني، اعتمد على الله وعلى نفسك في الامتحان)).

دیار بوو ژماره یه کی له پو یست زیاتری دەرچوانی سیهه می ناوه ندی و قوتاییانی دینی به غدا و مووسل، داوا ی وه رگرتنیان کرد بوو. پاگر وتی: تاقیکردنه وه تان له دهرسه کانی (زبانی عه ره بی، نحو، الأدب، الإنشاء، النصوص، میژووی ئیسلامی، جوگرافیا، ئەندازه، بیرکاری) دا هیه. (۱۰) پوژم مابوو بؤ تاقیکردنه وه. به چاک زانی بجمه وه بؤ ناغجه لهر، هه ندی پو یستی بؤ خووم و چواله و په نیریش به دیاری بؤ مهلا سدیق بهینم.

مهلا سدیق، داوای دوو خه نجه ری بچکۆله ی کردبوو، له کهرکوک بو ی بکرم. ئه و سه رده مه، شیرگه ر له کهرکوک هه بوو، خه نجه ریان دروست ده کرد. له ناغجه له ر باسی دیاریه کانم کرد، باوکم وتی: زۆر باشه بچۆ بۆ گوندی (گه وره دی)، ته نه که یه ک چواله به یینه. به (۵۰) فلس بوو. له ری ی گه رانه وه شدا، بچۆره ناو کافرۆشه کانی (سه رچاوه)، به مالی حاجی هه مه شه ریف بلی: باوکم ده یوت سی هۆقه په نیری جوانم بداتی، واته نۆ کیلۆ.

گه رامه وه بۆ به غدا. دیاریه کانم پی شکه شی مهلا سدیق کرد. گه لیکی پی خوش بوو. هه ندیکی ئی به خشی به ناسیاوانی. هه ردوو خه نجه ره که شم دایه. ده یوت: ده بی له لای من بمینیته وه. گفتیشی دامی هه رکاتی ک له کۆلیج وه رگیرام، قاتی ک چاکه ت و پانتۆلم بۆ بکری. شه وی سی شه ممه، هه وت کوردی بۆیا خچی پیلاو هاتن. داوی نانی ئیواره و نوژی خه وتنان، که وتنه زیکرکردن. سه رزا کیره که یان مهلا سدیق بوو. مهلا ته سبیحیکی گه وره ی به ده سه ته وه بوو، هه ر خۆی مجیور و بانگیژی مزگه وته که بوو. ئه وانه داوی پۆیشتن.

دوو پۆژ له وه به دا، مهلا سدیق وتی: براده ریکی خوشه ویستم کوردی هه له بجه یه، ژن ده هی نی. چووینه شایی و نا هه نگه که ی، خه رجییه کی زۆری بۆ کرابوو. له دلی خۆمدا وتم: ئه م کابرایه و ئه و هه موو خه رجییه یان نه وتوه. مهلا سدیقی ش، به پیی موچه که ی بی، ناتوانی خه رجییه کی زۆر بۆ ئیمه و ده یانی تر بکات!

شه ویکیان، سه عات دوانزه به توندی له ده رگا درا. مهلا شوکور ده رگای کرده وه. کۆمه لیک پۆلیسی به غداو چه ند ئه فسه ریکی گه وره هاتنه ژووره وه. به ریوه به ر پرسیی: ((من هو ملا صديق؟)). ئیمه ش له ترسا پیشانمان دا. مهلا، په نگی زه رد هه لگه رابوو، ده له رزی. وتیان: ((وین غرفتک؟)). ژووره که یان پشکنی. هه زارو پینجسه د دیناریان تی دا دۆزیییه وه. که له پچه یان کرد، ئیمه شیان له گه لدا راپیچ کرد به ره و پۆلیسه خانه ی به غدا.

له ریگه زۆر پارینه وه و وتان: ئیمه قوتابین و میوانیان بووین. باش بوو نازادیان کردین. ئه و شه وه دۆش داماین و به خه مباری دانیشتن و نه خه وتین. به یانی زوو بیستمان منالان ده یانقیژاندو ده یانوت: ((تصریح من مدیر شرطه بغداد حول سرقة بیت وزیر المالیه السید صبحی الدفتری: وجدنا رأس الشلیله فی جامع

قمبر علي))، ئەمانه کۆمه لیکى گه وری دزی بوون، له تاقمه کوردیک پیك هاتبوو. چهندها دزییان کردبوو. له هه موویان گرنگتر، ئەمه بوو که تییدا گیران. چواریان، له ناوی پووباری دیجله وه چوونه ته مالى وه زیرو ئەو که تنه یان داوه.

داوی ئەوهی پاره که یان بردووه و له ناو خۆیاندا بهشیان کردووه، یه کیکیان گه پاره ته وه بۆ سلیمانی، یه کیکی تریان ئەوه یان بوو که ژنیان بۆ هیئا. دۆزینه وهی پاره که، له نه فامیی مه لا سدیقه وه بووه. چه ند هه زاریکی بردووه بۆ براده ریکی عه ره بی به غدایی، مامه له ی بازرگانیی پیوه بکات. پاره کان، هه موو له سه ر په قه م بوون. حکومه تیش به ناو خه لکدا بلاوی کردبووه وه، پاریسپاردبوو گه ر پاره یه کی به و شیوه یه له سه ر په قه میان بینى، خه به ر به دن به کار به ده ستانی حکومه ت.

پاش سی سال، پوژیک له کولێج بووم. مه لا سدیق په یدا بوو. زۆر پووت و داماو و که ساس بوو. تازه له به ندیخانه به ریوو بوو. ئەوه نده ی توانیم یارمه تیم دا، چونکه کاتی خۆی زۆر یارمه تیى دا بووم. حاجی مه لا هه ویش، یه کجار دلگران بوو به وهی که شتیکی وا له مزگه وته که یدا پووی داوه. پییشنویژی بۆ کردین، وتی: هیچی به جئ هیشتووه؟ وتان: به لی، چه ند کیلویه که برنج و پۆن و شه کرو چا. وتی: بۆ خۆتا بیخۆن. وه ختی نوێژ ده رگا بۆ نوێژ که ران بکه نه وه و لیڤه بمیننه وه و سه عی بکه ن.

تاقیکردنه وهی وه رگرتن ده ستی پی کرد، پوژنار پوژیک بوو. (۱۰) پوژى خایاند. (۱۵۰) قوتابی بووین. ئەوان چل قوتابییان ده ویست. یه که م تاقیکردنه وه زمانی عه ره بی بوو، زۆر قورس بوو، له ئاستی سیی ناوه ندیدا نه بوو. به لام دلنیا بووم که له هه موو قوتابییه کان باشترم وه لام داوه ته وه.

ئهنجامه که یم وه رگرت و ده رچووم، دوو پوژى ما بوو بۆ جه ژنی قوربان. قوتابییه ده رچووه کان پییان وتم: عه مید تۆی خو ش ده وى. برۆ داواى که فاله تنامه ی لی بکه. هیشتا ئاکامی له ش و چاو ساغیمان نه گه یشتبوه کولێج، چوومه لای. به عه ره بی و تورکی تیم گه یاند. وتی: ((اشوفک زین)). وتم: ((زین)). وتی: ((نعطي ورقة الكفالة لك فقط)). له خو شیدا ئاگام له خو م نه ما بوو. که له شه قامی (په شید) په ریمه وه بۆ چیشته خانه ی (شمس)، پیم له تویکله مۆزیک هه لخوا و که وتم. باش بوو، نازاریکی زۆرم پی نه گه یی.

نانی نیوه پۆم خواردو به پى که وتم بۆ که رکوک، پوژى دواییش بۆ ئاغجه له ر. جه ژن، له مالى ئیمه بوو به دووجه ژن، به یانی بووه هه مه مه مه له ناو ژناندا که کوپى

فلان کەس له بەغدا وەرگیراوه. چیشتهنگاو، دواى نانى بهیانی، بهرپۆه بهری ناحیه فهراشه کهیی به دوامدا نارد، تا چاوی پیم بکهوی. کاتی چوومه ژوروه، هه موو فه رمانبه ران و بهرپۆه بهری قوتابخانهی ئاغجه لهر دانیتشبوون، لییان پرسیم: چۆن وەرگیرای و دواپۆژ دهبی به چی؟ بۆم باس کردن و وتم: به پیی یاسای کوللییه که هه موو مافیکی وهک هی دەرچووی کوللییه کانی ترمان ههیه. به روالهت خو شحالییان دهربرپی و داواى سهرکه وتنیان بۆ کردم.

که فاله تنامه کهم له ئاغجه لهر و کهرکوک ته و او کرد. دواى ناماده کردنی جگه ره و تووتن و پیویستیه کانی تر، گه رانه وه بۆ بهغدا. چوومه خانهی قوتابیان (قسمی داخلی) که به تهنیشت بینای کۆلیجه که مانه وه بوو. بهرپۆه بهر، پیویستیه کانی وهک قهره ویله و دۆشهک و جی راکه ری تری بۆ ساز کردم" وتی: بۆت ههیه له بهیانییه وه لی ره نان بخۆی. به مجۆره توانیم ببه قوتابی کۆلیجی شه ریه.

زۆربهی مامۆستا کاتمان کۆنه مه لا بوون. شیوهی دهرس وتنه و هیان نه ده زانی. حاجی "حمدي الاعظمي" ی راگری کۆلیج توانا ترین مامۆستامان بوو. حه وت زبانی ده زانی، سهرده می عوسمانی مامۆستای فه لسه فه ی ئیسلامی بووه له نهسته نبوول، هاوپی نووری سه عید بووه و پیکه وه له نهسته نبوول خویندوویانه. یه کهم کهس بووه که قانونی عیراقی به تازه ترین شیوه نووسیوه ته وه. ده توانم بلیم: هه موو قانونه دەرچووه په سندرکراوه کانی ئیداره ی حوکمی پاشایه تی، له کاتی فهیسه لی یه که مه وه تا نه و زه مانه ی ئیمه، له بهر کردبوو. نه وسا ته مه نی له هه شتا سال زیاتر ده بوو. بهرپۆه بردنی گشت کاروباری کۆلیجی، به بی مووچه یا پاداشتی تر، گرتبووه نه ستۆی خو ی. ده وله مه ند بوو، هه میشه دهیوت: ده مه وی کۆمه لیک زاناو دانای سوود به خش بۆ نه وه کانی دواپۆژی عیراق پی بگه یه نم.

مامۆستا "محمد سعید أبو خلیل" دهرسی (نحو) ی پی ده وتین. شاره زایی و زاناییه کی ته وای له دهرسه که ی خویدا هه بوو. قسه خو ش و زمان شیرین بوو، به لام شه خسییه تیکی نه وتۆی له پۆلدا نه بوو. شیخ "نجم الدين الواعظ" (فقه، تفسیر) ی پی ده وتین، شیوازی وتنه وه ی له گه ل دهرسه زانسته یه کاندانه ده گونجا. شیخ محمه د قرلجی، (مطلق) ی ده وته وه. شیوه ی قسه ی رۆژانه ی زبانی عه ره بیی چاک نه ده زانی. به لام هه موو که سیك ددانی به وه دا دنا که رۆشن بیرترین که سه له عیراق دا.

بیره وریه کاتم له نیتوان بینن و بیستندا

بهره بهره چاوم کرایه وه. وا فیری عه ره بی بووم که هیچ ریگریکم له کاروباری پوژانه مدا نه بی. دهرسه کانم به چاکی ده خویندو ده چوممه هه موو موحازره ره یه که وه. زوریه ی دهرسه کان پیویستیان به له بهرکردن هه بوو. پابه ندی پیپره وکردنی یاسای کوللیج بووم، هه تا کاریکم کرد، راگری کوللیج به تایبه تی و ماموستایان به گشتی بمناسن و باوه رپم پی بهینن.

* * *

ماوه یه کی کورتی پی چوو. بووه واته وات له به غدادا که فهله ستین به سهر جووله که و عه ره بدا دابه ش کراوه. نه نجومه نی گشتی نه ته وه یه کگرتوه کان بریاری داوه فهله ستین بیته دو ده ولته بۆ جووله که و عه رب، نه مریکاو یه کیتی سوقتیش په سن دیان کردوه و دانیان پیدا ناوه. نارهای، له به غدا دهستی پی کرد، به جوری که قوتابخانه و کوللیجه کانی گرتوه. قوتایان له هه موو لایه که وه دهرچوون بۆ خویشاندان.

راستیه که ی، زور سهرودرم له سیاستی پیپره وکراوی جیهان و دنگدانه وه ی له ناوه نده سیاستیه کاندانه ده کرد. بۆ نمونه، کاتیک گه یشتمه لای کومه لانی خویشاندن، نوینه رو سهرکرده ی کومه لیکیان که دواپی بوم دهرکوت کورده و خه لکی سلیمانی یه، بهرز کرابووه وه و هاواری ده کرد: ((یا جماهیر شعبنا نرید الخبن)). سهرم له م دروشمه سوپ ما. کومه لیک تر وه لامیان دایه وه: ((فلتسقط الشیوعیه)). دواپی زانیم نه وانه ی که داوای نانیان ده کرد، کومونیسست بوون. له بهر نه وه ی یه کیتی سوقتیش دانی به قه واره ی جووله که دا نابوو له فهله ستین، کومه لکه ی تر داوای پروخانیان ده کرد.

خویشاندان به رده وام بوو، تا گه یشتنه گوره پانی نه نجومه نی وه زیران، صالح جه بر سهرۆکی نه نجومه نی وه زیران بوو، وته یه کی بۆ جه ماوه ره که خوینده وه و وتی: نیمه به ته نها هیچیمان پی ناکری، ده بی په یوه ندی به کومه له ی ولاتانی عه ره به وه بکهین. هه ر تا قمی و دروشمیکی بهرز کردبووه وه. به لام هه موان تیکرا داوایان ده کرد ناوه ندی خوئاو نووسکردن بۆ به شداریی شهرو خو به ختکردن له هه موو کوچه و کولان و گه ره ک و مزگه وت و قوتابخانه و کوللیجیدا بکریته وه.

بیره وریه کاتم له نیوان بینن و بیستندا

سوپای عیراق، که کوردیکی زۆری تیدا بوو، که وته خو ساز و ته یارکردن و جووله به ره و فهلهستین. ته نانهت فیرقهی دووهم که فه رمانده که ی کوردی که رکوک بوو، دهستوبرد ناوچه یه کی له وی نازاد کردبوو. به لام فه رمانی پی درا که هیرش بوهستین، ئیتر نه ویش دهستی له سوپا کیشایه وه و خو ی خانه نشین کرد. دواتر سوپای ولاتانی عه ره بی به شکاوی گه رانه وه. جووله کهش، چه نده خاکی بو دیاری کرابوو، توانیی به شه ری پارتیزانی زیاتری بخاته سه رو داگیری بکات. هه زاران ئاواره ی عه ره بی فهلهستین پروویان کرده عیراق و ئوردون و سوریا. ناوچه بریارلیدراوه کان بو عه ره بی فهلهستین، له نیوان میسرو ئوردون دا دابهش کران: غه زه بو میسر، قودس و که ناری پوژئاوا (الضفة الغربية) بو ئوردون. له بهر نه وهش بوو که مه لیک عه بدوللای باپیری مه لیک حسین له ئوردون کوژا.

* * *

ناوه ندی خو نا و نوو سکردن له کۆلیجه که ی ئیمه ییش کرایه وه، دوو قوتابی ناوی خو یان نووسی و بهرگی فیدایی یان پۆشی، هه موو قوتابیان پینان دهوتن: ((بارک الله بکما)). پوژگاری کۆلیج، نه و ماوه یه مان زیاتر به خویندن به سه ر ده برد، چونکه راگر زور پابه ندی دهوام و خویندن بوو.

سه ره تای سالی ۱۹۴۸، ئاسووده یی و هیمنی بالی به سه ر شاری به غدادا کیشا. به لام نه وه نده ی پی نه چوو ناره زاییی قوتابیان کۆلیج و قوتابخانه کان، به تایبته له (اعظمیه)، دژی په یمانی (پورتسموٹ) ی نیوان "صالح جه بر" ی سه روک وه زیرانی عیراق و "بیقن" ی سه روک وه زیرانی بریتانیا، دهنگی دایه وه؛ گوايه به نده کانی په یمانه که عیراقی، به تایبته له پرووی سیاسییه وه، به هه موو شیوه یه که به ستووه ته وه به بریتانیا وه.

کۆلیجه کانی تری به غدا بریاریان دابوو خو پيشانندان نه که ن. له بهر نه وه ی کۆلیجی ئیمه پيشتر خو پيشانندان نه کردبوو، به هه لمان زانی خو پيشانندانیکی گه وه، به جبه و عه مامه وه، ساز بکه ین. نه وانهی که رابه رو هاندهر بوون، زیاتر نه ته وه په رست و سه ر به حیزبه کانی (الاستقلال، إخوان المسلمین) بوون. به ئیمه ی نه و چه ند قوتابیه کورده ییشیان دهوت: ((کاکه ضروري لازم تشرتکون))، زوریان به لاوه مه به ست بوو.

بیره وریه کاتم له نیوان بینور بیستندا

هویه کی نادیاریش نه وه بوو، "محمد احمد عمر" ی ماموستای میژووی ئیسلامی و هاوکات حاکمی (الاعظمیة)، به بیروباوهر نه ته وه ییی ئیسلامی و زور توندوتیژ بوو؛ هه موو کاتیك دهیشکاندن و پیی دهوتن: ((انتم شلون عرب! هذا الاخ كردي يعرف تاريخ امتكم بحذاقها، وانتم جهلة حتى بتاريخ آبائكم و اجدادكم)).

بریار بوو به یانی تاقیکردنه وهی دهرسه که ی نه و بی. له براده ریکی سه رکده ی ئیستقلالی "قاسم" ناوم پرسسی: ناخو تاقیکردنه وه مان ده بی؟ وتی: تاقیکردنه وهی چی! به یانی دهرده چین بو خو پيشاندان. بریار درا، به یانی له گهل شه به قدا، نه چینه مزگهوت بو نو یژگردن، چونکه پاگری کوليج که زور شه رمان لئ ده کردو پریمان ده گرت و به یانیان وه ک ئیمه له و مزگهوته نو یژدی ده کرد، نه ک بمنابینی و سه رنجی رابکیشین و بلی بو کوی ده پون؟

به لئ، دواي نو یژ ملی جاده ی (الاعظمیة) مان گرت. به هوتاف کی شان وه پرومان کرده گو په پانی کوليجی قانون که نه و کاته ناو بانگیکی تاییهت و گه وری له سه رتاسه ری عیراق دا هه بوو. قوتاییانی یاسا، به هوتافه وه بو پروخانی صالح جه بر، به ره و پرومان هاتن و تیکه ل به یه کتر بووین. هه موو ده یانوت ((صالح جبر قندرة، نوري سعید قیطانة)). سه عات هه شت و نو ی به یانی بوو.

هینده ی نه برده خه لکیکی زور، له ژن و پیاوو قوتایی، که وتنه ناومان. میزه رو که واو سه لته که ی ئیمه، کاریکی به تینی کرد بووه سه ر جه ماوه ری به غدا. پاشان نزیکه ی (۱۰) ئوتومبیلی پولیس هاته ناو خو پيشاندانه که و پرویان کرده لای ئیمه. گه وره که یان دابه زی، وتیان به ریوه به ری گشتییی پولیسی به غدا یه. بانگی کردین و وتی: ده مه وی چه ند قسه یه که له گهل قوتاییانی شه ریعه دا بکه م. له بهر نه وه جیا بنه وه. هه ر که جیا بووینه وه، نزیکه ی سه د پولیس که وتنه نیوان ئیمه و جه ماوه ر، سواری ئوتومبیله کانیا ن کردین. سه رانی خو پيشاندانه که مان که خه لکی به غدا بوون، خو یان دزیبوه وه. ئیتر له نیوان پولیس و جه ماوه ردا، بووه پی کدادان.

ئیمه براینه گرتوو خانه (مه وقیف) ی سه را له به ریوه به ری تییی گشتییی پولیس، چه پسیان کردین. هاوار و قیزه و ده نگه ده نگ له هه موو کوچه و کولانیکی به غدا وه به رز ده بووه وه. "جه عفر" ی برای "جه واهیری" ی شاعیری گه وری عیراق، له م خو پيشاندانه دا شه هید کرا. جه واهیری باشتین پارچه شیعیری به ناو نیشانی (اخي جعفر) وه پیدا هه لدا.

تا پوژی دوایی لەوێ مایهوه. شهوهکهی لییان پرسینهوه. نیوهی شهوی دووههه درگای گرتوو خانهمان لێکرایهوه. وهختیک چووینه دهر، راگرو هه موو مامۆستاکانمان لهگهڵ بهرپهوه بهری گشتیی پۆلیسدا بینی، وهستا بوون. بهرپهوه بهری پۆلیس وتی: له بهر پێزو پایه ی بهرزی ئەم زانایانه ی بهغدا، نازادمان کردن. ههریه که ناوی خوێ بنووسی، بۆ ئهوه ی دووباره ی نهکاتهوه. راگر بوو به که فیلمان. به ئوتومبیل براینهوه بۆ کۆلیج.

بهیانی، که لهناو گۆرپانی کۆلیجدا هاتوچۆمان دهکرد، ههراو قیزه و جار جاریش تهقه ی تفهنگمان ده بیست، نیشانه ی بهردهوامیی خوێشانمان بوون. بۆ نوێژی نیوه پو، چووینه مرگه وتی (اعظمیه). نوێژکه رهکانی، ستایشکی زۆریان کردین، زیاتر له بهر ئهوه ی که صالح جه بر شیعوه خه لکی گه رهکی (اعظمیه) ش سوننی بوون. قوتابیان که وتبوونه هاشه وهووشه و باسی قاره مانیتیی خوێان. خه لکه که ش پێیان ده وتین: ((بارک الله بکم، انتم ابطال)).

نیواره، بانگه وازیکی گرنگ له دهرباری شاهانه (البلاط الملکی) وه درچوو، ناوه پوکه که ی ئه وه بوو که نه نجومه نی وهزیران هه لوه شاهه ته وه و له جیاتی صالح جه بر، "سه یید محهمه د سه در" ی یه کی که له زانایان و پیاوماقوولانی شیعوه دانراوه وه زاره ت پیک ده هی نی. سه یید محهمه د له سه ره تای دامه زانندی عیراقه وه، به شداری هه موو چالاکییه کی نیشتمانیی کردبوو، ماوه یه که وش دوور خرابووه وه بۆ ئێران. خه لکی عیراق به گشتی شادمان بوون به م گۆرانکارییه. سه روک وهزیرانی تازه نازادیی بیروپاو پوژنامه وانیی راگه یاند. هاوکات "توفیق وهه بی" ی وهزیری مه عاریف بریاری پشوودانی بۆ هه موو کۆلیج و په یمانگه و قوتابخانه کان ده رکرد.

ئه و پوژگاره، هه موو حیزییکی ناشکرا یا نه یینی که وتنه خو، بهرنامه و ئامانج و دروشمی خوێان دژ به ئیستیعمار و نوکه ران بلاو ده کرده وه. حیزیه نه یینه کان خوێان خسته ژێر بالی حیزیه ناشکراکان. بۆ نمونه، حیزیی شیوعی که جه ماوه ریکی بهر بلاوی هه بوو و نه یینی بوو، خوێ خسته پال حیزیی (الوطني الديمقراطي) به سه روکیه تی "کامل الجادرچی"؛ (پارتی دیموکراتی کورد) یش چوووه پال حیزیی دیموکراتی عیراقی که "حسین جه میل" ی نه دامیکی سه رکرایه تی له وه زاره ته نوێیه که دا وه زیرو ناوی به نیشتمانیه ره وه ری ده رکردبوو؛ حیزیه نه ته وه یی

بیره وریه کاتم له نیتوان بینن و بیستندا

و ئیسلامیه کانیش چوونه پال حیزی (الاستقلال) که "محمد مهدي کبة" سه رۆکیان و وهزیریکی وهزارهتی نویش بوو.

که بریاری پشوودان دهرچوو، پاره ی پیگه م وهرگرت، گه پامه وه بۆ ناغجه له ر. به گه یشتنم، فه رمان به ران لیم کۆ بوونه وه و که وتنه پرسیار له باره ی پرودا وه کانی به غدا وه. به ندهش، به قسه ی زل و پفه له دراو، خۆم کرده قاره مان و ده موت: فلان وای کردو ئیمه و امان کرد، تا توانیمان حکومه ته که ی صالح بر ووخینن. به ریوه به ری ناحیه وتی: نه وی لای ئیمه وتت، له شوینی تر نه یدرکینی، چونکه بۆ خۆت باش نییه. له نامۆژگارییه که ی حالی بووم و سوپاسم کردو به لیم دایه و ابکه م.

دوای چه ند پۆژیک بانگه وازی ته و او بوونی پشوو بلاو کرایه وه. له ویستگه ی شه مه نده فه ری که رکوک، چاوم به لویکی جلویه رگ کوردی که وت، "وریا" ی ناو بوو، یه کترمان ناسی و قسه مان کرد، وتی: خه لکی (کانی ماران) ی نزیکه ی رانیه و کوری "مه لاهلی" م. وتم: باوکت ده ناسم، ها توچۆی ته که یه ی (شیخ باقی) ده کات له که رکوک. وتی: به لئ، راسته. دوایی به قسه کانیدا بۆم دهر که وت، لویکی نه ته وه په رستی توند په وه، به سوژیکه گه رمه وه باسی قازی محمه دو کۆماری مه هابادی ده کرد. وتی: قوتایی دوانا وه ندی (اعظمیه) م، خانوویه کی سه ربه خۆم گرتوه، نزیکه کۆلیجه که ی ئیوه یه. نه و لاه، پۆژیک له پۆژان بوو به حاکم له سلیمانی.

دووسه ی پۆژیک له وه به دوا، تاقیکردنه وه ی نیوه ی سال دهستی پی کرد، به سه رکه و تووی ئه نجام دا. عیراق نه و ماوه یه که وته ناو گێژاویکی سیاسی. جۆرها حیزب و سیاسه تمه دار به ناوی نیشتمانی په روه رییه وه په یدا بوو. حیزی شیوعی، له حیزبه کانی تر زیاتر، به عیراق ته نیبووه وه.

* * *

له گه ل "وریا" ی براده ری تازه مدا، که وتینه ها توچۆی یه کتری. پۆژیک له لای بووم. وتی: یه کیک له دامه زینه کانی کۆماری مه هاباد لیڤه یه، چه ند کورد په روه ریکی وه ک کاکه زیاد، دوو کانیکی بچووکیان به رامبه ر به (حه یده رخانه) بۆ دانا وه، خۆی پیوه خه ریک کردوه، شاعیره و ناوی "هه ژاره" ه. منیش شیعه رکانیم له گۆقاری "گه لایژ" دا خویندبووه وه، زۆر تاسه ی بینینیم ده کرد. ئیتر کاک وریا منی پی

ناساند، وتی: قوتاییی شەریعەو مەلایە. ئەویش وتی: ئیئە هەموومان مەلا بووین. تیئینیم دەکرد هەندێ پیاوی نیشتمانی پەرەوێ کوردی وەک عەلادین سوجادی و کاکەزیادو هی تر.

دوای چەند سەردانیك، بۆم پوون بوووەو کە بێباوەری مارکسییە. زۆر سەرسام بووم کە زانیم ئەم ناوێ دیارەو دەورانی مەهاباد مارکسییە، چونکە یەکیئە سۆقیت بە ریککەوتن لەگەڵ "اقوام السلطنة" ی سەرۆک وەزیرانی ئێران داو بۆ دەستکەوتنی بەشیکی نەوتی ئێران، دەستی کورد و نازەرەکانی بێری و پشتی تێکردن و حکوومەتی ئێرانیش توانیی هەردوو کۆمارەکیان لەناو بەری، قازی محەمەد و چەند گەرە پیاویکی تری کورد لەسێدارە دران. پیم وت: ئەوانە مارکسین. لە وەلامدا وتی: "اقوام السلطنة" بە تۆپ و تەیارەو ئەمریکی کۆمارەکی لەناو بەردین. ئەمریکا چەندەها جار کوردی هەلخەلەتاندوو. با سۆقیتیش ئەمجارە بمانخەلەتینی. وتم: بەهائەیهکی کزو بێهیزە، هەلۆیستی سیاسی ئیستای سۆقیت بۆ ئیئە لەبارو بەکەلک نییە. پاشان باسی دەرەبەگەکانی باکوورو باشووری عێراقی کرد کە جووتیاران -بە تاییبەت- لە ناوچە زەلکاوەکانی باشووردا دەچەوسیننەو.

ماوەیهکی پێچوو، چوومەووە بۆ دووکانەکی. وتیان: پۆیشتوووە بۆ سووریا. ئیتر چاوم پێی نەکەوتەو، تا سالی ۱۹۵۱ پۆژیک لەگەڵ مەلا شوکوردا لە کەرکوک دیم. بە دزییەو لە مەلا شوکورم پرسی: هەژار چی دەکات؟ وتی: شاگردی وینەگریکی گاورە بە سەد فەلس. شیخ پەشیدی پینجویینی خواوەنی ئوتیلە درێژەکی سەر (خاسە)، ژووریک بچووی داوەتی، تییدا دەژی. سەرم لی دا، ژوورەکی پێس بوو، زۆر سەرم لی دەداو دەهاتە مالمان لە گەرەکی (جوولەکان) و بە دایکمی دەوت: دیزم بۆ تێکە لە کاسەدا.

پۆژیک مەلا شوکور و هەژارو پارێزەر عومەر مستەفای ناسراو بە "عومەر دەبابە" ی ژێرەژێر ئەندامی پارتم لە کەرکوک بینی، هەندێ قسەیان کرد، بەلام تەواو تیی نەگەیشتم. دوایی بۆم دەرکەوت کە کۆنگرەو فەستیئالیکی ناشتی لە بۆدایست ساز دەکری، پارتمی "مەلا شوکور" و حیزبی شیوعی "هەژار" ی دەستنیشان کردوو بێنیری؟ هەردوکیان چوون بەشداریی تییدا بکەن تا کیئە کورد بۆ بەشداران پوون بکەنەو.

که گه پانه وه، "هه ژارم" م بینن. به دهم و دوو، بوچوونی به رامبه ر به دهوله تانی سوشیالیستی که هه نگاریا (مه جهر) ی شوینی فیستیقاله که یه کیکیان بوو، گۆرپابوو؛ له دووکانی خوالیخوشبوو مه جیدی کاکه حاجی مه حموود دانیشتبوون. کاتیگ چوومه لایان، مه جیدی کاکه و شیخ ماری به رزنجی زوریان سه رزه نشت کردو پییان وت: به خیری نوینه ری (حیزی شیوعی) بووی. که چی نیستا پروپاگه نده ی کۆنه پرستی (ره جعییه ت) بلاو ده که یته وه! هه ژاریش پیی وتن: من کابرایه کی خوینده واری خاوه ن نه زموونم. دوو نامانج له م کۆنگره یه دا هه بوو. یه که م: مه سه له ی کورد نیشانی دنیا بده م؛ دووهم: ناگاداری و زانیاری ته واو له باره ی دهوله تانی سوشیالیستییه وه به ده ست به یینم. براده رانی عه ره ب نه یانه یشت ئیمه ی کورد ده نگمان بگه یه نینه گه لان. کاتیکیش به ناو جاده و چه ند گه ره کیکی میلی پیشت ئوتیله که ماندا گه رام، بینیم خه لک سه رزه نشتمان ده که ن که هاتووین، به گشتی بیزارییان به رامبه ر به حکومه ته که یان دهر ده بری له و پرووه که باری ئابووریان خراپه و نازاد نین. له به ر نه م هو یانه، چیتر پروپاگه نده بو مه سه له ی که ناکه م که ناهینی!

* * *

هه ر سالی ۱۹۴۸ و پییش تاقیکردنه وه ی سه ری سال بوو، رۆژکیان دوو مه لاو دوو لای کورد له گۆره پانی کۆلیج وه ستابوون. چوومه لایان و به گه رمی به خیره اتنم کردن. داوی یه کترناسین، دهر که وت یه کیکیان مه لا عه بدولکه ریمی موده رریس و نه وی تریان شیخ نووری شیخ بابه عه لی یه، له گه ل مه مه دو به هادینی کورپاندان. خولقم کردن نانی ئیواره لای ئیمه بخۆن. سه رۆکی چیشتکه رانی کۆلیج "باقر" ناویکی کورد بوو، داوام لی کرد نان و چیشتیکی چاکمان بو ساز بکات.

به داوای نه و دوو به ریزه له گه لیاندا چوومه دهره وه ی کۆلیج. له پردی (اعظمیه) په رینه وه؛ نه وکاته (دوبه) بوو، له یه که جیا ده کرانه وه تا پاپۆری بچووی ناو دیجله بتوانی به ئاسانی هاتوچۆ بکات. به ره و (کاظمیه) چووین که نه وسا ده شتایی یه کی فراوان له (اعظمیه) ی داده بری. هه ردوکیان پییان وتم: به لکوو قه ناعه ت به کورپه کانیا ن به یینم له کۆلیجی شه ریعه بخوینن. به وپییه که وتمه قسه و پییم وتن: شه ریعه کۆلیجیکی چاک و به سوود و پایه ی به رزه، هیچ جیاوازییه کی له گه ل

بیره وریه کاتم له نیوان بینن و بیستندا

کۆلیجه کانی تردا نییه. به لām ئەوان، له بهر ئەوهی بیروباوه پریان پیچه وانهی هی قوتابیانی شهریعه بوو، گالتهیان پی دهات. کاک به هادین، له یانهی کۆلیج چاوی به هندی ژمارهی گۆقاری (المسلمون) كهوت، وتی: ئەمانه بدرینه، با خه لک به جاسوستان دانه نین. وتم: به شیکی زۆری قوتابیان سهر به (إخوان) و به ناشکرا خاوهنی ئەم گۆقارن، هیچ شتیکیش پئی له بلا و بوونه وهی گۆقاره کەیان نه گرتوه.

* * *

ئەوسالەمان گوزهراند. سالی دواپی، پۆژیک فهراشه کهمان هاته لام، وتی: ((تعال کاکه نوري واحد عربي یریدک)). که چووم پوانیم، به هادین نووری به چهفته و عه گال و جلی عه ره بییه وه! پرسیم ئەمه چییه؟ وتی: له قاچا خچیتی هاتوومه ته وه. تووتنمان برد بۆ دهوری سامهراو تکریت، فرۆشتمان و گه پامه وه، ئەم بهرگه عه ره بییه بۆ ئەو ناوچانه باشه. من نه مده زانی که سهرکرده یه کی حیزبی شیوعی عیراقیه، شانیهان له (اعظمیه) ی نزیکی کۆلیجه کهمان بوو. ههتا له وه به دوا پۆژنامه کانی به عدا به سهردیپی یه کهم و خهتی گه وره بلاویان کرده وه، که به هادین نووری سکرتهیری حیزبی شیوعی، له گه ل چه ند هاو پییه کیدا، له (اعظمیه) گیرا وه. ئیتهر هه نه مدییه وه. دوا پی پهرینی ۱۹۹۱ دهر که وته وه، حیزبیکی سهر به خۆی پیکه وه نا.

پشوو هی اوینی ساله کهم به پی کاری له نیوان ناغجه له رو کهر کووک دا ته واو کرد. چه ند براده ریکی خۆم بینی، ده یانویست بینه کۆلیجی شهریعه. یه کی که له وانه خوالیخۆشبوو عه بدور په حمانی حاجی رهزای خۆشه ویستم بوو، که بوو به بهر پیوه بهری دوانا وه ندی ئیمام قاسم له کهر کووک و سالی ۱۹۶۸ گویزایه وه بۆ به عدا، له وی کۆچی دوا پی کرد. ناو براو، کورد په ره ریکی داناو ژیر بوو، پی شنیارو تیپینی کهانی له سهر روودا وه کان راست دهر ده چوون، به لām به داخه وه ته مه نی پی نه دا سوودی زیاتری ئی وهر بگیری.

کۆتایی مانگی ئەیلوول، دهستان به دهرس و دهر کرده وه. پۆژیک راگر بانگی کردمه ژوره کهی خۆی. که چووم، خوالیخۆشبوو مه لا مسته فای حاجی مه لا ره سوول و عیزه دینی کوری دانیشتیبون، سالوم لی کردن. راگر وتی: کورم شیخ ده ناسی؟ وتم: به لی. وتی: ده یه وی عیزه دینی کوری لی ره بخوینی. ده بی تو

بیره وریه کاتم له نیتوان بینن و بیستندا

چاودیږی بکه ی. وتم: به هه موو خوښییه که وه، به سهر چاو. کاک عیزه دین سیهه می ناوه ندی ته او کردبوو، زور زیتهل و وریاو بزئو بوو. حهفته یه کی نه برد هه موو قوتابیانی ناسی و زانیی بیروباوه پریان چییه. خویشی، مارکسی بوو و حهزی به مشتمپرو بیروپراگورکی ده کرد. زور جار جنیوو قسه ی خراپی ده گرتنه ته وه په رست و ئیسلامییه توندپروه کان. کاتیك ده چووین بؤ ناخواردن له یانه ی کولییج، ده یوت: ((فلیسقط مهدی کبه))، که نه وکاته وه زیری ته موین و سه روکی حیزبی (الاستقلال) بوو. براده رانی سهر به ئیستیقلال ده هاتنه لام و ده یانوت: ئیمه له بهر توئم قسانه له عیزه دین قیوول ده که یین و ده نگ ناکه یین. دیار بوو باوکی زوری لی کردبوو له شه ریعه بخوینی، بویه ههر تا نیوه ی سال مایه وه، پاشان دهستی لی هه لگرت و گه پرایه وه.

* * *

وه زارته ی سه یید محمه د صه در، که نازادی پوژنامه وانی و چالاکیی حیزبایه تی دابین کردبوو، دهستی کیښایه وه. وه زارته یکی تازه پیک هیئرا، صالح جهبری تیدا وه زیری ناوخو بوو. قوتابیانی کولییج، دیسان که وتنه وه مقومقو و قسه وباس، به نیازی سازدانی خویشاندانیکی گه وری دژ به صالح جهبر. داوای به شداریان لی کردم، پیم وتن: دهرسم له خویشاندانه کی پار وه رگرتووه، چونکه گه وره و پابه رکان پالیان پیوه ناین، کاتی ته نگانه و گرتنیش خو یان دزییه وه! نزیکه ی (۳۰) قوتابی که یه کیکیان کاک "په حه مه توللا" بوو، چونه دهره وه بؤ خویشاندان. پولیس توانی پریان لی بگری و بلاوه یان پی بکات. قوتابییه کی کورته بنه ی "مالوللا" ناو هه بوو، به پاکردن هاته وه بؤ کولییج. منیش به دممدات هات و تم: ((أشرف الكلية بعناية الله بفسفس بهلوان)). ئه م نه گبه ته، له ناو قوتابیاند، ئه و ناوه ی به سه ردا بپرا. نه نجومه نی وه زیران فه رمانی دا قوتابیانی به شداری خویشاندان، له خویندنی ئه و ساله بی به ش بگرین، واته ساله که یان له که یس چوو. ئیتر بارودوخی سیاسی عیراق به ره و ئارامی ده چوو، حوکمی عورفی بؤ ناساییکردنه وه ی ولات بؤ ماوه یه کی دیاریکراو پراگه یه نرا.

* * *

ئهو سالة تاقیکردنه وهی نیوهی سال و سهری سالم به سهرکه وتویی بپی. پئی وشوینی تایبه تم بۆ خۆم دانابوو. له بهر ئه وهی ته نها دوو تاقیکردنه وه مان هه بوو، هه میشه هه ولم دهدا، به تیگه یشتن بی یا له بهرکردن، خۆم بۆ موحازره ی رۆژانه ناماده بکه م، به جوړیک که به نمره یه کی به رزی وهک (۸۰) یا (۹۰) و جاروباریش (۱۰۰) دربچم. کردبووم به نه ریت، هه موو رۆژیک پییش شه به ق ده چوومه مزگه وتی (المام الاعظم). ده رگایه کی کۆلیج ده چووه سه ر حه وشه که ی. به بیریکی ساف و تیژوه، ده رسه کانی رۆژانه م ناماده ده کرد، لای هیچ قوتابییه کیش نه م ده درکاند. ئه وانیش واقیان و پرده ما، ده یانوت: ((هذا الكردي لا يقرأ، ولكن يحصل على درجات عالية)). هاوکات زۆبه ی قوتابیان واسیته یان ده کرد بۆ ده رچوون.

پشووی هاوین نزیك بووه وه، باوکم هه رچییه کی وهک ناژهل و خانوومان هه بوو له ئاغجه له ر، فرۆشتبووی. هاتبوه که رکوک و دووکانیکی بچووی دانابوو. وتبوی: مه لا صدیق له که رکوک ده خوینی، ئه وی تریشیان له به غدايه، وا باشه لیئانه وه نزیك بین. هۆده وه هه یوانیکی نزیك به دووکانه که ی له گه ره کی (بولاخ) گرتبوو. زۆرم پی ناخۆش بوو، چونکه ئاغجه له ر به پییت و به ره که ت بوو، ده مانتوانی به و چه ند ناژهل به بژین، به لام له وانه بوو له شاردا سه رکه وتوو نه یین.

بنگه ی زین
www.zheen.org

دایکم وتی: مه لا مسته فای خالت خه به ری ناردوو که بووه به مه لا له دیی (باخی نزیك به شاری سلیمانی، داوای کردوو ئه م پشووی هاوینه بجیته لای. دوا ی چه ند رۆژیک، به پیی رینوینی باوکم، رۆیستم، له (تاسلوجه) یشه وه لابه لا ملم نا تا له عه سردا گه یستمه جی. باخ، به قه دیالیکه وه یه و ئاو له و شاخه وه دیته خواری به ناو دیدا ده روات. هه ر له دووره وه خویشی و دیمه نی جوانی سه رنجیان راکیشام. خالم بینی، له گه ل چه ند پیاویکی تردا، نزیکی مزگه وته که وه ستابوون، دیار بوو ئه ویش له دووره وه به دیی کردبووم. من ده ستی خالم و ئه ویش ئه ملائه لای ماچ کردم، وتی: ئه مه خوشکه زامه، له کوللییه ی شه ریه ی به غدا ده خوینی. جوابم بۆ ناردوو ئه م هاوینه لای من بی. ئیت ئه وانیش به گه رمی به خیره اتنیا ن کردم و خویشالییان به هاتنم ده رپی.

باخ، ناوه که ی به خویه وه بوو، باخ و باخاتیکی زوری هه بوو، جوړه ها کشتو کالی وه ک دانه ویله و تووتن و مەرزه ی باشی تیدا ده کرا، پەزو بیستان و میوه هاتی هه مه جوړی هه بوو. نزیکه ی چل مال و شیخه دی بوو، واته شیخه کانی سه ییدی به رنجه و خز می شیخ مه موودی گه وره بوون. چەند پیاویکی مەردی نان بده له و ناوچه یه هه لکه و تبوون: وه ک خوالیخو شیبو شیخ نه وره حمانی باخ و شیخ مه مه د صالح و شیخ عه بدوول. نه وانه تیکه لییان زور خوش بوو، پیزی تایبه تیان ده گرتم و هه ولیان ددا بیزار نه بم، تا هه موو پشوو یه کی هاوین سه ریان لی بده مه وه. کاک "صالح بابو" اش خز مه تیکی بی نه ندازه ی من و خال می ده کرد. خوشه ویستیه کیان، زیاتره ی نه وه بوو که (۱۰) منالیانم فیزی خویندنه وه و نووسین کرد. نه و په یوه ندییه م تائیس تاش له گه لیاندا نه پچراوه. هه تا سالی ۱۹۷۰، دوی ده رچوونی به یان نامه ی (۱) بازار، سه ریه رشتی قوتابخانه کانی سه ره تایی بووم، توانیم قوتابخانه یان بو بکه مه وه و ماموستایان له گه ل خۇمدا بو به رم.

نه و ماوه یه، من و خالم چەند جاریک له دییه کانی چه قژو قایکه ندو زاهیرو لای خیله کانی نیسماعیل عوزه یری داوه ت کراین، شه و له لایان ماینه وه. مانگی نه یلوول گه رامه وه بو ک ره کوک. مالی نیمه و خاوه ن ماله "وه ستا ره شید" ناوه که مان گویرا بوویانه وه بو گه ره کی (جووله کان) له (پیریادی)، چووینه ناو خانوویه کی به جیهیلراو و ده ست به سه رداگیراوی خوشی جووله که یه ک که کوچی کردبوو بو فه له ستین؛ بریتی بوو له زیاتره له هه شت ژورو هه یوان و هه وشه و بیری ئاوی تیدابوو. سه رم سوپ ماو وتم: حکوومه ت ناهیللی هه روا به خوړایی و به ئاسانی له ناویدا دابنیشین. وتیان: دواړوژ هه ر کرییه کی که ممان له سه ر داده نی.

ماوه یه و ماینه وه. ئینجا وتیان: حکوومه ت کریی مانگانه ی شه ش دیناری داناوه. به راستی نه و په ری زورو مووچه ی دوو فه رمانبه ری نه و زه مانه بوو، کی دیتوانی بیدات! ناچار هوډه و هه یوانیکمان مانگی به سی پو به دینار گرت، هه روه ک سه ریه خو و ابوو. ده رگای ده ره وه ی، هه ر نیمه هاتوچومان پیدا ده کرد. دوو لای تریش، "سلیمان" ی تورکمانی (له یلان) و عه لیی خه لکی قه ره داغ، هوډه یه کیان له ته نیشتمان هه گرتبوو؛ په یوه ندییه یان پیمه وه زور به تین بوو، به راده یه ک که زوربه ی شه و کاتیان له مالی نیمه به سه ر ده بردو به دایکمان ده وت (دایه) و باوکیشم (بابه).

له بهر ئه وهی مالمان نزیکی مزگه وتی (مه لا رهزای واعین) بوو، سه رم لی ددها و نویره کانم له وی ده کرد. ناسیاویم له گهل کاک "نوره دینی واعین" دا پهیدا کرد؛ نه وکاته قوتابی کولیجی (حقوق) و سه روکی کومه لهی قوتابیانی (إخوان المسلمین) بوو. باوکی، زاناو گه وره ناوداری که رکوک بوو، بویه گهل خوینده وارو پوئشنیرو پیاوماقوولی کورد و عه رب دهاتنه لای. توانیم هه ندیکیان بناسم و په یوه ندییان له گهلدا ببه ستم و سوودیان لی وهریگرم و له گهل یاندا بکه ومه ئالوگوری بیرو بوجوون. به حوکمی ئه وهی که قوتابی شریعه بووم، له گهل باس و خواسدا که لکیان لی ده بینیم. لیکنده وه و توویره کانمان به قوولی و زانیاری فراوانه وه کوتایی یان پی دهات. له ناو ئه واندها، په یوه ندییه کی گهرم له گهل خوالیخوشبوو "ئه حمده سه یید محیدین" ی تورکماندا هه بوو، کاتی پیویست زور یارمه تیی یه کترمان ددها.

پشوو ی هاوین برایه وه، چووینه وه بو کولیج. گهلک قوتابی کورد وهرگیرابوو. ئه گهرچی بیرو باوه ریان جیاواز بوو، به لام هه ست و سوژیکی کوردایه تی له هه مووماندا هه بوو. زورمان به نهینی کارمان ده کرد. هه ر ئه وساله خوالیخوشبوو مه لا جه میلی پوئیه یانی نووسه ری ناوداری کورد، یه کدوو جار سه ری له کولیجه که مان دا، بو دیده نیی دووسی ماموستامان که پیشتر له به ندیخانه پیکه وه بوون: وهک "جمال الالوسی"، "ناجی مه عرووف" که دوا یی بوو به راگری کولیجه که مان، "عه بدو پررهمان به ززان" که نه وکاته لای ئیمه مو حازره ی هه بوو و راگری کولیجی حقوق بوو. مه لا، پاش ئه وان، دهات ه لای ئیمه ی قوتابیانی کورد و ده که وته قسه و باسی هه ندی مه سه له ی وه کوردایه تی و میژوو و نه ده بیاتی کوردی و شاعیران و زانیانی کون و تازه ی کوردی بو ده کردین.

من پیش ئه م له نزیکه وه ناسینه ی مه لا جه میل، له که رکوک زور جار دیبووم، ناگاداری چه رده یه کی ژیا نی بووم و ده مزانی باوکی مه لایه کی داناو توانا بووه و شیخانی تاله بانی کوشتوویانه، خویشی فه قبییه کی زیره کی که رکوک بووه. په یوندم له گهلیدا خوئش و گهرم کرد. پوئیکی هه مان سال هاته کولیج و بری په نیری بو هینام. وتی: ده چین بو مالی عه بدو پررهمان به ززان. راستیه که ی، شه رم به دانیشتن له گهل ئه و پیاوه گه وریه دا ده کرد. کاتی چووینه مالیان له (اعظمیه)، عه بدو پررهمان به ززان خو ی درگای لی کردینه وه، پیشوازییه کی گهرمی - به تایبه ت - له مه لا جه میل کرد.

بردینییه ژووری میوان، پینچ شهش میوانی تریش دانیشتبوون. پیی وتین: ئەمانه مامۆستای گه وریه میسرین، داوامان کردوون بۆ کۆلیجی حوقوق. به زاز کاتیک مهلا جه میلی پیشکەش کردن، وتی: ده توانم بلیم ((هذا أفة إنسان في العلوم المتداولة، العربية والفقهية)). ئەوانیش به سهرسامییه وه تییان روانی، وه بلیی چۆن ده بی کابرایه کی جلی کوردی و کهواو سه له وه ده ریپی دریت له بهرو جامانه له سهر، ئە وه نده زانا بی. بۆ سه له ماندن پاستیی قسه که یشی، وتی: ((والله زين أجيت، عندي مشكلة في فهم حديث من أحاديث البخاري. سألت علماء كثيرين منهم خالي نجم الدين الواعظ)). پرووی کرده منیش و وتی: ((ومنهم عميدكم الحاج حمدي الاعظمي)). پاشان هه دیسه که ی بۆ مهلا جه میل خوینده وه. ئەویش، ئە وه نده ی هه لېگری و چ یاسایه کی شه رعیی ئی وه ر بگری، مانا که یی له هه موو پرویه که وه لیک دایه وه. وه لامه که ی بووه مایه ی سهر سورمانی مامۆستا میسرپییه کان و دلنیا یی و ره زامه ندیی به زاز.

ئینجا بۆی پروون کردنه وه که ئەم پیاوه کییه و چۆن ناسیویه. وتی: له ناوه راستی سالانی چلدا، من و مهلا جه میل و نزیکه ی ۳۰ ناوداری ئیستای به غدای وه ک صدیق شه نشهل و " فائق السامرائي " و " عبدالرحمن خضر " ی به ریوه به ری ئەو ده مه ی ئەوقاف و " جمال الالوسي " ... هه موو به تۆمه تی نازیتی گیرا بووین. بریارمان دا کاته که مان به فریوه نه دین، به لیکۆلینه وه ی زانسته کانی وه ک (نحو، بلاغه، حدیث، فقه، قانون، زمانیک یا دوو زمانی پیویستی بیانی) سوودی ئی وه ریگرین. له ناو خۆماندا بووین به چه ند تا قمیکه وه. سه هیر ده که ین مهلا جه میل له تیکرایی زانسته کانا له هه موومان شاره زاتره و تورکی و فارسی ده زانی. به راستی مامۆستا پیشه و امان بوو. له بهر ئەوه ئیستا جیگه ی ریژی گشت لایه که مانه.

ئیتیر عه بدورپره حمان به زاز هه ر له ویوه ته له فۆنی بۆ براده ره کانی کرد، پیی وتن مهلا جه میلی له لایه. که ته له فۆنی بۆ به ریوه به ری گشتیی ئەوقاف کرد، داوای کرد له مائی براده ریکیان بیینی و هه موانیش ناماده بن. ئەوه بوو دانیشتنه که خرایه ئیواره ی هه مان پۆژ. هاتنه سهر باسی مهلا جه میل، لییان پرسی: تاکه ی به م جوړه ده مینیته وه؟ به ریوه به ری گشتیی ئەوقاف وتی: قوتابخانه یه کی دینیمان هیه، بی مامۆستایه. وه ره له وی داتمه زینم مانگی به هه ژده دینار. پیی وت: نا، له قوتابخانه

دینییه په سمییه کهی کهرکوک داممه زیننه. منیش به کوردی پیم و ت: خوت توشی سرئیشه مه که، ئیره باشه. به لام مه لا جه میل هر له سهر قسهی خوئی سوور بو. فه رمانی بو دهرکرا که سالی داهاتوو، له گهل مه لا نه حمه دی مه لا حه کیم و مه لا عه بدلمه جیدی قوتب و حاجی مه لا عومهردا، بچینه قوتابخانه دینییه کهی کهرکوک. پشوی هاوین گه پرامه وه بو کهرکوک. "مه لا جه میل" یش گه پرایه وه، پوژیکیان ناگام لی بوو په حمه تی مه لا عه بدلمه جیدی قوتب به خوالیخوشبوو مه لا نه حمه دی دهوت: مه لا جه میل لی ره دامه زینراوه. سه عید قه زازی موته سه پرفی کهرکوک به مه لا مه جیدی وتوو: مه لا جه میل دیته ئیره. تکایه ریژی لی بگرن و شتی کوئی له گهلدا مه خویننه وه.

ئیواره ی پوژیک توشی مه لا جه میل هاتم، پوژنامهی "الندی" ی به دهسته وه بوو. له به رده م چایخانه یه کدا پوژنامه کهی دامی و وتی: تو لی ره دانیشه، ده چم بو (به رید) ته له فونیک ده که م. زور چاوه پروانم کرد. دره نگانیک، براده ریکی کولیم که کوری مه لا حه کیم بوو، وتی: لی ره چی ده کهی؟ وتم: دانیشتوم. وتی: شتیکی سه یرم بینی. وتم: چیه؟ وتی: "مه لا جه میل" م دی، دوو پولیس که له پچه یان کردبوو و کولیکیان نابووه کولی، به ره و ویستگهی شه مه نده فریان برد. ئیتر نه مدییه وه تا سالیکی تر که له به ندیخانه به ریوو، پاشان بوو به ئیمام و خه تیپ له (سه عدییه)، واته (قزابات) ی جارن.

* * *

چه ند پوژیک دواتر، مه لا مسته فای براده رم دی، خه لکی دیی (عه سکه ر) بوو. وتی: بوچی ئەم هاوینه نایه ی، لای من له دیی (گورگه دهر) ی پشت گویزه و نزیکی دیی (نودی) به سهر ببه ی، دامه زراوم به ئیمام و زور بی تاقه تم، هه میشه به ته نیام. وهره مووچه که م به یه که وه ده خوین. پینوینیی کردم چون بچم. پوژیک چه ند کتیبیکم پیچایه وه تا له وی بیخویننه وه، که وتمه ری. شه ویک له سلیمانی مامه وه. به یانیه که ی، وتیان: به دهرای گویزه دا برۆ، ده گه یته چایخانه که، ئینجا سه ری گویزه، دیهاتی (سیتکه) و (بزه نیان) و (گورگه دهر) ت لیوه دیارن. ئەوکاته سلیمانی بچوو بوو. له سه رووی گه ره کی (مه لکه ندی) یه وه تا شاخی (گویزه)، چول و ده شتیکی خوینی فراوان بوو، خانووی تییدا نه بوو. دنیا گهرم بوو.

منیش به خووم و کۆله که مه وه، تهنه او شه که ت و ماندوو، هه موو ئاواتیکم ئه وه بوو بگه مه چایخانه که، به لام به داخه وه داخرا بوو. دواى تاویک پشوو، ملم نایه وه. له سه ری گویره، ته ماشای دهشت و شاخه کانی ئه مبه رو ئه و به رم کرد، هه مووی سه وزی ده کرده وه، له خواریشه وه چه ند ره شماییک هه لدرابوو. منیش له نزیکیانه وه پویشتم، به لکوو خوايه خوولقم بکه ن و نان و چایان له لا بخووم. پووم کرده ره شماییکی گه وره، ژنیک وتی: فه رموو کاکه فه قی لابه دو ئیسراحه تی بکه. دانیشتم و کاسه یه که دو ی بو هی نام، خواردمه وه. له په نایانه وه نان ده کرا به ساج. دوو نانی گه رم و ژه مهنه که ره یه کی تازه و ساردی بو هی نام. وتی: ئیستا چایشت بو لی ده نیم.

ئه وی راستی بی، ئه و نان و که ره و دو یه یه کجار خووش بوو. کورد، چ ژن چ پیاویان، هه رده م به پیاوه تی و نان بده یی ناوبانگیان پویشتوو. وتم: ده پووم. وتی: کاکه گیان خزمه تیکی ئه وتومان نه کردی، پیاومان له ماله وه نییه. وتم: به زیاد بی و خوا زیاتری کات و مالتان ئاوابی. وتی: دیی (بزه بنیان) له به رده متایه، له و یوه بو (گورگه ده ر) به پی سعاته رییه که.

له بزه بنیان وه، به ناو شیوو و ره زو باخدا، پویشتم تا گه یشتمه (گورگه ده ر). به ره و مزگه وت چووم. سه یرم کرد مه لا مسته فای هاو پیم له هه یوانی مزگه وتدایه، به پیکه نینه وه، وه ک نیشانه ی شادمانی، پینشوازیی کردم. منیش ئه و پره کتییه تازه ده رچوو هی که پیم بوو، وه ک (نظرات و عبرات) ی "منفلوطی" و (الإسلام والأوضاع الإقتصادية) و (الإسلام والمناهج الإشتراكية)... نیشانم دا. مه لا، سی فه قی هه بوو، ده رسی پی ده وتن.

دییه که له خواری دیی (نو دی) وه بوو. باخ و باخاتیکی زوو، ئاو وه هه وایه کی سازگارو زه وییه کی بو کشتوکال به پیتی، به تایبه ت بو تووتن و ته ماته و بامی و جو ره ها سه وزه و میوه هات... هه بوو. هه ندیکی خه لکه که ی شیخ بوو. پیاوماقوول و قسه زان و دنیا دیوی هه بوو، زور جار له گه لیاندا داده نیشتن و گفتوگومان ده کرد. ئه و سه رده مه، "خوله پیره" له و ناوه چه ته یی ده کردو ئازاری خه لکی ده دا. ئاواپی، به گشتی، لیی ده ترسان. گلکوی کوپی شیخ عه بدولقادی گه یلانی له ناو دیدا بوو.

دواى چه ند پوژنیک، سه رو پووم کرایه وه. بووم پری که وت له گه ل شیخیکی کریچنه ییدا دیده نیی هه ردوو دیی (نو دی) و (چنگیان) بکه م، به راستی ئه و په ری

دلگرو خوښ و ناوهدان و پر له میوه هات بوون. ئەو ترییهی که له نۆدی خوار دوومه، بپروا ناکم له هیچ شوینیکی تر خوار دبیتم. هه لووژه قادریی چنگیان که به دیم دهکرا، کهم وینهیه. نۆدی، زیدی پیروزی شیخ ماری نۆدی و حاجی کاک ئەحمه دی شیخه. باووباپیری شیخ ماری، واته شیخ مستهفا و شیخ ئەحمه، لهوی نیژراون. له چنگیان چاوم به "مهلا عارف"ی زاناو موبارهک کهوت، زبانی فارسیی زور چاک دهزانی.

ئەو هاوینه مان، له گهه له مهلا مسته فادا، پیکه وه به سهر برد، شهش دیناری مووچه که یمان ده خوارد. دهمه وپایز خوم سازکرد بۆ گه رانه وه و هاتم. له پیکه لام دایه دیی (باخ)، سی شهوی ئی مامه وه، هه ندی تووتنم هینا، بپیکه بۆ خوم و ئەوی تریشی بۆ فرۆشتن له به غدا، مانگی ئەیلوول گه یشتمه وه که رکوک. ماله که مان گوینز ابوو وه. خوم پینچایه وه، بجمه وه بۆ به غدا.

ئەو ساله، له کولنج تهنه خهریکی دهرس و دهوری خوم بووم، هیچ پروداویکی وا نه بوو، شایانی باس بی. دهرچووم بۆ پۆلی سیهه م. هه ندی قوتابی که وتنه پروپاگهندهی نارهوا دژی "ناجی مه عرووف"ی راگری کولنج و ماموستامان. بۆیه ماوه یه که له سهر توند ره ویی نه ته وه بی خرایه به ندیخانه. جیگره که ی به راگر دانرا. راسته ئەو پیاوه به بیروباوه نه ته وه په رست بوو، به لام هیچ جیاوازییه کی له نیوان قوتابیانی کوردو عه ره بیدا نه ده کرد.

سالی خویندنی ۱۹۵۲-۱۹۵۳ له پۆلی چواره م بووم. خویشاندان و راپه پینی جه ماوه ری قوتابیان و فه رمان به ران و کاسبکارانی به غدا، دژ به "مسته فا ئەلعمه ری"ی سه رۆکی ئەنجومه نی وه زیران ته قییه وه. دوو قوتابی شه هید کرا. ئەمه بووه هوی دریزه کیشانی خویشاندان له سه رتاسه ری به غدا. هه تا حوکمی عورفی پاگه یه نراو "نووره دین مه حمود"ی سه رۆکی ئەرکانی سوپا بوو به سه رۆک وه زیران. قوتابخانه و کولنجه کان، بۆ ماوه یه کی نادیار، داخران. منیش گه رانه وه بۆ که رکوک. ئەو هه لومه رجه، ئازادی گشت عیراقی گرته وه. ئیتر حیزب و پۆشن بپرو گه وره پیاو و سیاسه ته داران، سه رجه م به ئازادی و به بی هیچ پیکرێک، بیروپرو بۆ چوونی جیا جیای خوینان دهرده بپی. نرخ بۆ شتومه ک دانراو هه رزان دیار بوو. زۆری پۆژنامه وانان و تار و په خنه ی سه یرو سه مه ره یان دهنووسی. یه کی، بۆ نمونه، له پۆژنامه یه کدا نوسی بووی: ((تسعیرکم للخلج اثلج صدورنا، فسیروا علی برکه الله)). خه لکی عیراق، کهم و زور، به شادی و کامه رانی ژبانی ده گوزهراند.

هەر ئه و سائله، دوو حیزبی گه وره پیک هیئرا: (الإتحاد الدستوري) به سه روکایه تیی نووری سه عید، (الامة) به سه روکایه تیی صالح جه بر؛ ئه مانه توانییان عیراق - به گشتی - بکن به دوو به شه وه، هەر کۆمه ل و لایهن و خیلک سهر به یه کیکیان بی. بۆ نمونه، له سلیمانی مائی حه مه ی ئه وره حمان ناغا و میرزا توفیق قه زاز سهر به حیزبه که ی نووری سه عید، شیخانیش سهر به ئه وه ی صالح جه بر بوون. له یادمه، شیخ حسین شیخ عه بدولکه ریمی کرپچنه و شیخ تایه ری ئاموزای به نابه دلی بردمیانه کۆنگره یه کی حیزبه که ی صالح جه بر، له باخیکی گه وره دا ساز کرابوو. "عزالدين النقيب" ی سه رکرده یه کی ئه و حیزبه، کۆنگره که ی به رپوه ده بر و وه لامی پرسیاره کانی ده دایه وه. پرسیارک ئه وه بوو: که به رنامه یان بۆ به ردانی به رزانییه کان و گێرانه وه یان بۆ سه ر جی و رپی خویان چییه؟ له وه لامدا وتی: ئه و مه سه له یه له به رنامه ماندا یه. به لام ئیمه ی راسته وخو تیدا نین و هیچمان پی ناکری. ئه و دوو حیزبه، درێژخایان نه بوون و زوو هه لوه شان وه، چونکه بناغه ی دروستبوونیان پته و نه بوو و له ناو جه رگه ی گه له وه نه خولقا بوون، به شیوه یه کی کاتی بۆ ده سته که وتی خوی قوت کرانه وه. سالیک یا دوانیان پی چوو و نه مان.

مانگیک پيش تاقیکردنه وه ی سه ری سال، قوتا بخانه و کۆلیجه کان کرانه وه. قوناه ی چواره مم به سه رکه و تووی تی په راند. حکومه ت بریاری دا مه شقی عه سه که ری به ده رچووی زانکۆکان بکات. به لام ئیمه ی ده رچووی شه ریعه، چووینه گۆره پانی ئه نجومه نی وه زیران. یه کیکمان هه ستاو رووبه رووی نووری سه عیدی سه روک وه زیران وتی: زانست بۆ میلیه ت له پيش عه سه که رییه وه یه. ئیتر نووری سه عید، ههر له و جیگه یه دا بریاری دا عه سه که ری ئیمه ئه و سائله دوا بخری و له شوینه دیاریکراوه کانی خو ماندا که قوتا بخانه ئاماده ییه کانه، به ماموستا دایمه زین.

ئابی ۱۹۵۳ مامه له ی دامه زاندم ته واو کرد. له ئه یلوولدا، ناوم - به پیی زنجیره ی ده رچوون که وا دانرابوو یه که م له به غدا و دووم له مووسل و سیهه م له به سه ره بی - بۆ قوتا بخانه یه کی به سه ره ده رچوو. زور تی کۆشام له که رکوک یا سلیمانی یا کۆیه دامینین. بی هووده بوو، چونکه دکتور "عبدالمجید القصاب" ی وه زیری مه عاریف بریاری دابوو: ههر که سیک به و جیگه یه ی خوی پازی نه بی،

بیره وریه کاتم له نیتوان بیننر بیستندا

دانا مه زریځنری. "أسعد الکبیسسی" ی برادره م که بؤ سلیمانی دانرابوو، شوینه که یی له گه لدا گورپیمه وه، دوو باره رت کرایه وه.

سیر نه وه یه، دواى نه وه مو هه ول و ته قه لا و په نابردنه بی سوو ده م بؤ گه لیك له پیا و ما قوولانی کوردی سهرده مه که، به ناسانی و به دلای خوم بوم جیبه جی بوو! برادره ریکم هه بوو له کولچ، وتی: نه گهر نیشته که و ته و هزاره تی مه عاریف، نه م نامه یه بؤ کاتبیکی "حاجی" ناو به ره، کاره که ت بؤ راده په پرنی. چوومه لای. له ژووریکدا، له گه ل سئ کاتبی تر دا، دانیشته بوو؛ که نامه که م دایى، وتی: ((الله کریم)). فرموی لی کردم و دانیشتم، چایه کی بؤ بانگ کردم.

پاشان وتی: فرموو با پروین. تو هه ر ئیمزای داواکاریه که ت بکه، نه وی تری له سه ر خوم. خو ی به ته نیا چوو ژووری به پړیوه به ری خویندنی ناماده یی هه کان. له دلای خومدا وتم: نه م پیا وه واسیته مه و هیچی پی ناکری. دوا یی چووینه ژووری به پړیوه به ری خویندنی گشتی، به چه ندو چوونیکى زور رازیی کرد. بریاری دانانیشمی له دوانا وه ندی سلیمانی کوران، له وه زریری مه عاریف بؤ وه رگرتم. نه و ساله برادره کانی خه لکی سلیمانی م، هه مو له شاره کانی ناصریه و به سره و دیوانیه و عیماره و کووت وه رگیران و دامه زان. حاجی، هه ر خو ی بریاره که ی بؤ بر دم بؤ چاپ، دانه ی فرمان نامه که ی خومی دامی. نه م نیشه، سه ر و به ر سه عاتیکى خایاند. پی م وت: چه ز ده که م پاداشتی نه و خزمه ته ت بده مه وه. وتی: کوړم، کاتیک یارمه تیم دای، چا وه پروانی هیچ نه بووم، زانیم تو شایسته ی نه و یارمه تییه ی. من له دامه زان دنی نه م وه زاره ته وه لیږم. نه و گه وره پیا وانه ی که ده یانینی، کاتی خو ی یاریده ی هه موویانم دا وه. هیچم لی ت ناوی، نه ونده نه بی که توش بوت هه لکه وت و توانیت یارمه تییه خه لک بده و به ده نگیا نه وه بچو، خوا حافیزت بی. ناموزگار یه که یم پی په سند بوو، تا پی م کرابی له ژیا نی پوژانه مدا پیږه ویم کردو وه.

گه پامه وه بؤ که رکوک، نه م هه و اله خو شه م گه یانده دایک و باوکم. خوم سان کرد بؤ چوونه سلیمانی. سه عات (۵) ی ئیواره گه یشتم. وتیان بچو ده ست به کار به، به پړیوه به رو ماموستایان کو بوونه ته وه، قسه له سه ر دوانا وه ندی ئیواران ده که ن. و ابوو، له گه ل خوالی خوشبوو فوناد ره شید به کری سه روکی کومه له ی ماموستایان دا، سه ر قالی کردنه وه و ری کخستنی نه و قوتابخانه یه بوون. خوم پی ناساندن،

فوناده فنهنی به عه ره بی به خیره اتنی کردم. منیش به کوردی وه لأمم دایه وه. وتی: وام ده زانی عه ره بی، چۆن ده بی مامۆستای زبانی عه ره بی کورد بی!

مامۆستا کان، چواریان کورد و چواری تریان میسری و سیانیان مه سیحیی مووسل بوون. به ریوه بهر، ناوی مه عرووف عه بدوللا و خه لکی هه ولیر بوو. هه ره وه ساله ناوه ندیی سلیمانی کرایه وه، خانوویه کیان نزیك به خانه قا بو به کری گرت. پوژی دواپی له گه ل دوو مامۆستای تردا: فهله ستینه کی میزه ریسه ری "عطیه عبدالحی" ناوی ده رچووی نه زهرو مامۆستای عه ره بی و "مه سعود سه یید نه مین" ای مامۆستای کو مه لایه تی - به تاییه ت جوگرافیای - به نه سل خه لکی سلیمانی و دانیشووی به غدا، په یوه ندیمان به ناوه ندی و ناماده ییی سلیمانی په وه کرد. هاوکات، مامۆستایه کی مووسلی "محمد صالح قزاز" ناوی سه ره به حیزی (الاستقلال) یش له وی بوو.

هه رچوارمان بریارمان دا خانوویه ک پیکه وه بگرین، خه لکمان پاسپارد. دواپی پوژیک، خانوویه کی گه ره و چاکی پیکه اتوو له چوار ژورو هو ل و هه یوانیکیان، نزیك به مالی عیزه ت به گی وه سمان پاشا، مانگی به پینچ دینار بو دوزینه وه. که جیکر بووین، براده ران به چاکیان زانی دایک و باوکم به ینم بو سلیمانی، زوریان پی خوش بوو. نیوارهی پوژی دواپی گه یشینه وه سلیمانی. نه و براده رانه پویشتی بوونه وه. دایکم وتی: ناتوانم چیشته لی بنیم، پرۆ کیلویه ک گوشت بکره بو برژاندن. چوومه قه سا بخانه یه ک، قه سا به که ی "سه یید جاسم" ی ناو بوو، دواتر گوشتم هه ره وه ده کری. داوای کیلویه کم کرد. وتی: به یانیان به (۱۰۰) فلس و نیواران به (۹۰) فلس ده یفرۆشین. بایی (۱۰) فلس خه لووزم کری. که شتومه که که زور بوو، ناچار هه مالیکم بو گرت.

تووشی کو نه براده ریکم بووم، زوری پی خوش بوو که زانیی بوومه ته مامۆستا له سلیمانی؛ مالی باوکی ناژه لیکی زوریان هه بوو، پونیان ده فروشت، داوای هو قه یه ک پونم لی کرد. شه وه که ی هاتنه مالمان، دوو سه تل پونیان پی بوو. وتی: نه م سه تله یان له بری نه وه ی چیشته و نانتان بو ساز که ین، نه وی تریشیان نه وه هو قه یه یه به دوازه په نجایی.

نه و زه مانه نرخی شتومه ک، به پیی مووچه ی فه رمان به ران، هه رزان بوو. نه وی ده ست بلاو نه بوایه، مووچه که ی به شی ده کردو لی زیاد بوو. بو به لگه، مووچه که م

به گشتی (۳۰) سی دینار بوو. توانیم دواي سالیك مالیکی شارستانی دروست بکه م و خیزانیکیش پیکه وه بنیم. زور کهس دهیپرسی: ئەم هه موو پارویه چی ئی ده که ی؟! دهوامی ناسایی خۆم له دوانا و ندییه که ده کرد. به پریوه به ره که مان، کابرایه کی ته ماعکاری سهر به حکومته بوو، ته نانه ت به پیاوی ناسایش (المن) ی نه و کاته له قه له م ددرا؛ نامۆزگاریی کردم ناگام له خۆم بی و تیکه لی هه موو که سیك نه بم. داوای لی کردم دهرسی زبانی عهره بیی پوله کانی یه که م و دووهم که مامۆستایان نه بوو، بهش بکه یین. پاشتر بۆم دهرکه وت خوی مامۆستای وهرزشه؛ ده هاته دهرسه کانی منه وه و چیمان بخویندایه، بۆ پوله که ی خوی باس ده کرده وه. سه رباری نه وه، دهرسیکی ده وته وه و دوانی نه ده وته وه.

نازادیی بیروباوهر و کاری سیاسی نه و سه رده مه، قوتابیانی کردبوو به دوو دهسته وه: زوربه یان شیوعی و مارکسی، نه وانی تریش سه ر به پارتی بوون. پارتیه کانیش، پی به پی، خویان به مارکسی دادنه نا. مامۆستایه ک پۆشنیرو به ناگا نه بوایه، نهیده توانی له عه قلیهت و راده ی تیکه یشتنی قوتابیانی حالی بی. من که دهرچووی شه ریه بووم، ریبانیکی تایبه تم گرتبووه به رو بریاری یه کجاریم له سه ر دابوو، نه ویش بریتی بوو له نه خوارنه وه هاتوچونه کردنی یانه کان و پیپره و کردنی هه ندی داب و نه ریتی ئیسلامی و به پاکی کوردایه تی کردن. نه و قه ناعه ته م، له دهرسه کانی داپشتن (الانشاء) و نه ده ب و په ره رده ی ئیسلامیدا، رهنگی ده دایه وه. بابه ته جیا جیا کائیم، به بی ترس، تییه لکیشی ژیا نی پۆژانه و به سه رهاتی پۆژگار ده کرد، جاروبار قوتابیانیش به شدارییان ده کردم؛ بوو بوومه رزگار که رو هانده ری قوتابیانی بۆ خویندن و تیم گه یانندن که خویندن تاکه ریگه ی رزگاری و پیشکه وتنی نیشتمان و نه ته وه یه و به ئامانجه مان ده گه یه نی، زور خوشحال ده بوون که له گه لیاندا ده چومه سه یران.

به هاری نه و ساله، بۆ نمونه، قوتابیانی داوایان لی کردم بچینه (زه لم) بۆ سه یران. بریار بوو له گه ل قوتابیانی لقه که ی خۆمدا برۆم. کاتی که چووینه دهره وه، ده بییم وا ری که وتوون نه و پۆژه هه موو خاوه ن پیشه کان و قوتابیانی و مامۆستایان له (زه لم) کۆ ببه وه. نه مه زانی نه مه بریاریکی حیزبه. که گه یشتینه نه وی، سه یرم کرد مامۆستا هه ر خۆم و مامۆستا کانی تر که سیان نه هاتوون. ئتر قوتابیانی و

بیره وریه کاتم له نیتوان بینن و بیستندا

خاوه ن پيشه كان تيگه لي يه كتر بوون، ده ستیان كرد به وتارخویندنه وه و هوتا فکیشان و وتنه وه ی دروشمه سیاسیه حیزبیه کانی خو یان.

پاشان سواری ئوتومبیله کانیان بوون، پيشنیوه رۆ گه شتینه (هه له بجه). جه ماوه ریکی زوری - به تاییه ت- قوتا بخانه ی دوانا وه ندی هه له بجه که له پشت سه رای هه له بجه بو، به ره و پرومان هاتن و کو بوونه وه. له قایمقامیه ته وه نار دیان به دوا ی لیپرسراوی ئه و جه ماوه ردا، خو مم کرد به نوینه ریان و چووم. پروانیم پو لیس - به گشتی - سه ر بینای سه رایان گرتو وه و سازو ته یارن. که چوومه نا و سه را، به ریوه به ری پو لیس به تو وره یی یه وه وتی: کی ئه مانه ی له سلیمان یی یه وه هی نا وه؟ وتم: جاری کاتی ئه و پرسیارنه نییه. تکام وایه ئه مرکه پو لیسه کانت ددان به خو یاندا بگرن و به دروشمه کانی ئه و جه ماوه ره ته نگه تیلکه نه بن. تازه شتیکه و پرو ی دا وه. من هر ئیستا قوتا بیه کانی خو مان ده گپرمه وه بو زلم، وا له و کاسبکارانه ش ده که م بچنه وه بو شوینی خو یان.

هر سه ی قوتا بییانم له بیره، یه کیکی سه ر به پارتی و شیخ سدیقی شیخ مه حموودو جه لال ناویک که دوا یی بوو به به ریوه به ری کارگه ی شه کره که و به ده ستی پيشمه رگه کوژرا. له گه ل شیخ سدیقا که و تمه قسه، پی م وتن: شیخ ماری به ررنجی و شیخ حسینی به ررنجی، هه ردو کیان له که رکوک براده رم بوون. ده بی هه رسیکتان کاریکی و ابکه ن قوتا بیان قه ناعه ت بکه ن و بگه ری نه وه بو زلم، چونکه پو لیس نیازی خرا په. با ئیمه نه بینه مایه ی کوشتن و سه رلیشیوانی ئه م خه لکه. بانگی قوتا بیان یان کرد بو سه رکه وتن و گه رانه وه. به لی هه ر قوتا بییه که له گه ل لقی خویدا سه ر که و ته نا و ئوتومبیل. منیش له گه ل ئه و سیانه دا سه رکه وتم، له ریگه پی م وتن: ده بی سه رانی خو مان بکه ین. نان ده خوین و هه لده په رین و قسه ی خو ش و نوکته ش ده گپری نه وه. ئه گه ر گو یپرایه ل نه بن، ئه و به جیتان ده هیلم، چی ده بی با بی.

گه شتینه سه ر زلم. قوتا بیان بلا وه یان لی کرد، تا قم تا قم دانیشتن بو نانخواردن. له م کاته دا، پروانیم دوو ئوتومبیلی پو لیس له سلیمان یی یه وه هاتن، چوومه پيشه وه لیان، مو عاوینه که یان ناوی تا هیر بوو، ده مناسی. وتی: کاک نووری چی پرو ی دا وه له هه له بجه؟ وایان تی گه یان دین که سه رایان گرتو وه و خه لک گیرا وه. وتم: نه مانه یشت هیچ بی، بچوره هه له بجه تا راستیت بو ده ریکه وی.

دوانیوه پړو، دواى هه لپه پکى و گورانى و موسيقا لیدان، گه پراينه وه بۇ سلیمانى .
ده زمانى مه سه له ی ئەم سهیرانه م به سه ره وه ناچى و ده گاته وه به حکوومه ت. پوژى
دواى، ماموستا کان پرسىيان چونتان پابوار د؟ وتم: زور خوش، ناوچه يه کى خوش
بوو. سه رنجم دا هه ندى کيان که وتنه چرپه چرپ و پیکه نین. ماموستا مه عرووف
عه بدوللاى به پړیوه بهر له کوتایى ده و امدا وتى: قوتایان دوینى چىيان کردووه له
هه له بجه؟ بۇچى خوت دوچارى سه رنیشته کرد؟ نه تده زانى ئەمانه شیوعین و حیزب
ئهو دى پى کردوون. وتم: ماموستا، خوشبختانه منیان له گه لدا بووم، ئەگه رنا
کاره ساتى گه وره ده قه و ما. من ژیرانه جوولامه وه و نه مه نیشته هیچ روو بدات. وتى:
پاست ده کەى، به لام به پړیوه بهر ی مه عاریف و کاربه ده ستانى حکوومه ت وا
تى نه گه یشته وون. له بهر راستگوىیت، تىيان ده گه يه نم که فریشته بووى له گه لیداندا،
ناهیلم هیچت بۇ ببى.

پاست بوو، هیچ لییان نه پىچامه وه. به لام لای خومه وه بریارم دا ئیتر له مه و دوا
له گه ل قوتایاندا نه چمه سهیران. نه متوانى ئەو بریاره تاسه ر به جى بهینم. هه مان سال،
حکوومه ت مؤله تى کردنه وه ی ناگرى نه ورؤزى دا. به م بۇنه يه وه، ئاهه نگیكى زور گه وره
له (تووى مه لیک) ساز کرا. ئەو ناوه چول و چوارده ورى هه ر ده غل و دان بوو. خه لکىكى
زور ناماده ی بوون. ده ست به وتار خویندنه وه کرا. وه ک له یادم بى، قادری حاجى
حسین به ده نگه خوش و زولاله کەى (گولى سه ربه ستى) ی وت. قوتایى به کى ناماده ی
پارچه شیعرى (این حقى) "محمد بحر العلوم" و صالح دیلان (کوتره نه خشینه) ی
خویندنه وه. یه کىكى تر وته يه کى له سه ر گواتیمالا پىشکەش کرد، له ولایه نه وه که
نیشتمانه پره ران و نازادى خوازانى به ده ستى ئیستیمارى ئەمریکى سه رکوت کراون.
ئاهه نگه که، ده رفه تیک بوو بۇ ده برینى هه ست و سوژى نه ته وایه تى و کوردايه تى.

پیش ته و او بوونى پشووى هاوینى ئەو ساله، خوالی خوشبوو "صالح
سه عید" ی به پړیوه بهر ی مه عارف داواى کرد بچمه لای. وتى: کاک نوورى، جه نابى
موتسه رپف توى ده وى، ته له فونى بۇ کردم سه رى لى بده ی. وتم: نازانى چىى ده وى؟
وتى: نه خیر. له دللى خومدا، ده موت: ره نگه قوتایى به کى خزمى هه بى و بیه وى
یارمه تىى بده م. موتسه رپف، "شامل الیعبوبى" ی خه لکى که رکوک بوو. چوومه لای
"مه دحت موباره ک" ی به پړیوه بهر ی ته حریر که خه لکى کفرى بوو، به گه رمى به خیرى

هینام. نه وکاته "نومید" ی کورپی قوتاییی دواناوهندی سلیمانی بوو. پرسیم: جه نابی موته سه ریف منی بو چییه؟ وتی: قاوه کهت بخوره وه، نیستا پیی ده لیم که هاتووی.

کاتیك چوومه ژوره وه، به پیکه نینه وه به خیره اتنیکی گهرمی کردم. همه ی نه وره حمان ناغا دانیشتیوو. دواي چا خوار دنه وه، پرسیمی: ماموستا که ی خویندنت ته واو کردووه؟ وتم: نه وه سالیکه. وتی: خه لکی کوئی؟ وتم ناغجه له ری که رکوک. همه ناغا له پر سه ری هه لپری و تیی پروانیم. موته سه ریف وتی: کورم پرسیموه زور ستایشت ده کن و ده لیم کابرایه کی عه شایه ری. له بهر نه وه تۆمان بو کاریکی گرتگ پیویسته. نیازمانه ناوه نندییه که له پشده ر، واته قه لادزی، بکه ینه وه. "بابه کر ناغا" به ره لسته. پیی وایه کردنه وه ی نه و قوتابخانه یه، ده کی شیتته وه بو بلا و بوونه وه ی بیرو باوه ری شیوعی له ناوچه که دا. منیش نامه وی نه م و لاته به نه زانی و نه خوینده واری بمینیته وه. ده مانه وی تو بجیته قه لادزی و ببیته به ریوه به ری قوتابخانه که. وه ک پرسم کردووه، هه ر تو له م کاته دا ده توانی کاریکی وا جیبه جی بکه ی.

همه ناغاش، به هو ی "که ریم ناکه" ی یه کی که له پیاوه کانی و "سه ردار و سالار" ی کوریه وه، منی ناسییه وه. وتی: پاشا، ناوه ندی سلیمانی - وه ک له کوره کاتم بیستوه - هه ر نه م ماموستایه ی تیدایه زیره ک و توانا و چاک بی. له بهر نه وه نابی پروات. موته سه ریف وتی: ناغا با نه م نیشه مان بو راپه ری نی. نه وسا خو ی هه ر کاتیك ئاره زوی کرد، ئیمه ده یگپرینه وه. منیش وتم: سه لتم و خه لکی نه و ناوچه یه نانا سم. تکام وایه لیم ببووری، نه م کاره گرتگه م پی نه سپیری. وتی: نا، زور مه منون ده ب و شایانی ری زنی ئیمه ده بی. نه مه کاری خیره، ده بی قسه مان نه شکینی. ناچار وتم: باشه. خیرا ته له فونی بو به ریوه به ری مه عاریف کرد، پیی وت: کاک نووری بریاری داوه بجیته قه لادزی، هه موو پیویستییه کی قوتابخانه ی بو ناماده بکه ن.

روژی دوايي که چاوم به به ریوه به ری مه عاریف که وت، سوپاسیکی زوری کردم که رازی بووم، به ته له فون "قادری همه سیو" ی لیپرسراوی مه خزنه ی ناگادار کرده وه که ده فته رو کتیب و ریحله و ته خته ی رهش و چرا و... ی بو ناماده بکه ن، لورییه کی بو بگرن و له گه ل که لویه لی خویدا بو ی بگوینه وه. روژی ۱۹۵۴/۹/۵ من و ناسیاویکی "وه ستا ره شیدی سه عاتچی" ناوم، به یانی سه عات شهش و نیو که وتینه ری. نه وکاته نوتومبیل به قایه غ، له ریگه ی (کونه کوتر) هوه بو (میرزا روسته م) ی

مه رکه زی ناحیه ی (چناران) ده په پریه وه، تازه ده ست به دروستکردنی به نداوی (دووکان) کرابوو. دوا ی پشوودان و نیوه پوژده کردن له میرزا پوستم، دیسان به قه یاغ په پریه وه بو ئه و بهری ئاو که (بهری مه رگه) یان پی ده وت.

عه سر بوو. پی ش ئه وه ی بگه ی نه (قه یاغی سندو لآن)، گو ی مان له ته قه بوو. جیی ک پی ش ی پی گرتین و وه ستا. کو مه لیک ئا غاو کو په ئا غای ئی هاتنه خواره وه. شو فی ره که ی ئی مه یان داگرت، دوو سی زلله یان لی داو پی یان وت: مانای چیی ه، ئه وه نیو سعات زیاتره هو پنت بو لی ده ده یین که لابه دی و تی په پرین، که چی ری مان ناده ی؟ له وه لاما دما وتی: گو یم ئی نه بوه. وه ستا ره شید پرووی کرده من و وتی: جه نابی مودیر، من گو یم ئی نه بوو، ئه ی تو گو یت له هو پنی ئه وان بووه؟ وتم: نه خیر. کو مه له که وتیان: جه نابی مودیری کو یی ه؟ وه ستا ره شید وتی هی قوتا بخانه ناو هندی ه که یه که تازه ده کریته وه. لی م هاتنه پی شنه وه، وتیان: جه ناب عه فوومان بکه. وتم: ئه م کرده وه یه ی ئی وه ناوچه که ی له بهرچا و خستم، بریا نه هاتما یه. وتیان: نا، نا، ئینشانه لآ ئی مه ده بی نه بچو وکت. هه رچه نده بایان دایه وه وه رهوشتی جوانیان به رام بهرمان نواند، به لام له پاش چی!

دوو باره به قه یاغ په پریه وه بو بهری قه لادزی. ئیواره گه یشتین، بردیانی نه ئه و خانو وه که بو قوتا بخانه دانرابوو. پی او یکی، به سهرو سیما هه ژار، له بهر ده میدا وه ستا بوو. به خیره اتنی کردین و وتی: ئه قه نی، شتومه کی ناو سه یاره که دابگرم؟ پرسیم: تو کی ی؟ وتی: "حه ملاو" م. ئه مسال له بهر نه خو ش ی هیچ کاس بیی ه کم بو نه کراوه. دهنگی کرده وه ی ئه م قوتا بخانه یه هه بوو. داوام له (مه عاریف) کرد، بمکه ن به فه راشی. وتیان: هه رکاتی به ری وه بهری بو دیاری کرا، ده توانی داتمه زری نی. ئی تر خو ت و ویزدانت. وتم: باشه، به یانی ئه و په زامه نندی هت بو ده نو سم، بیی ه بو مه عاریف.

خانوه که، دوو هو ده و هه یوانیک بوو. به هیچ شی وه یه که به لکی قوتا بخانه نه ده هات، هی "وه ستا زا هیری خه یات" ی پو شنبیری نی شتمان په روه ر بوو، پی شکه شی کردبوو بیی ته قوتا بخانه بو بلاو کرده وه ی زانست و زانیاری و نه هی شتنی نه خو ینده واری و پرزگار کردنی خه لک له زولم و سته می ئا غاکانی ئه و زه مانه. هه ر ئه وه هه بوو، ناچار بووین پی ی رازی بین. وه ستا زا هیر که ماله که ی دراوسی ی قوتا بخانه که بوو، به گه رمی به خیره اتنی کردم. یه که م شه و لای ئه و مای نه وه. زورمان قسه کرد، که وته سه ر با سی ژیا نی کو مه لایه تی خه لک و ئا غایانی میرا وده لی که ده ستیان به سه ر ناوچه که دا گرتو وه و

بیره وریه کاتم له نیتوان بینن و بیستندا

خه لکه که ی ده چه وسیننه وه. له وه ده چوو یروبا وه پری مارکسیی هه بی. دوا یی بوم
دهر که وت نه ندامی کی لیژنه ی مه حه لیلی ناوچه ی قه لا دزیی حیزبی شیوعییه.

به یانی به نووسراو بلاوم کرده وه، که قوتابیان دهرچووی پوئی شه شه م
به لکه نامه ی پیویست بینن، تا له پوئی یه که می ناوه ندی ناو نووس بکرین. دوا ی چه ند
سه عاتی که دهوری پازده قوتابی هاتن، ته مه نیان به گشتی جیا جیا و گه وره ش بوون.
به لام چه ند قوتابییه کی منالی ناغا کان نه هاتبوون، هه ندیکیشیان له که رکوک و به غدا
ده یان خویند، گوا یه نه یان ده هیشت تیکه ل به منالانی ناوچه که بن و له گه لیاندا
بخوینن. سه رنه نجام بوم روون بووه وه، وانه بوو.

که وتمه خو تا هه موان پراکیشم له و قوتابخانه ناوه ندیه بخوینن. یه که م هه نگاو،
چوومه مزگه وتی گه وره ی قه لا دزیی که ماموستا و پیشنو یژه که ی "مه لا محه مه دی
گه وره" ی رو شنیریک ی زیره ک و خوینده وار بوو، نزیکه ی پازده فه قی هه بوو، هه موو
جو ره زانستی کی پیویستی پی ده وتن؛ زور خوشحال بو که زانیی منیش
شاره زایی یه کی باشم له زانستی دیندا هه یه و به پیره بهری قوتابخانه م. وتی: جیی
شانازیت بو هه موو ناوچه که و خه لکه که ی دلنیا ده بن که منالانیان دینیان به هیژتر
ده بی. خو م و فه قی کانم تا بتوانین پشتت ده گرین و یارمه تیت ده دین. چاک بزانه
ناغایانی گه وره ی میراوده لیلی وه ک بابه کر ناغای گه وره و با پیر ناغای کو ری و مالی
حاجی ناغا دینه قه لا دزیی، له مزگه وت میوان ده بن، تییان ده گه یه نم که جه نابتان
وه کوو نه فه ندیه کانی تر نین. کاریک ده که م سه رت لی بدن و منالکانیان به ییننه
قوتابخانه که ت.

نه وی راستی بی، که مته رخه می نه کرد. روژیک پی او یکی چه کدار خو ی کرد به
قوتابخانه که دا، وتی: بابه کر ناغای گه وره و ماموستا مه لا محه مه د ته شریف دینن،
سه ر له خو ت و قوتابخانه که ده دن. منیش، به ده ستوری عه شایه ری، جزوه یه کی
قاووم له گه ل خو م دا هی نا بوو. به فه راشه که م وت قاووه یه کی جوان لی بنی. میوانه کان
هاتن، ۱۰-۱۵ چه کداریان به دوا وه بوو. هه ندیکیان کو ره ناغا بوون.

به گه رمی پیشوا زیم کردن. دوا ی دانیشتن، بابه کر ناغا وتی: تو خانه دان و
خاوون کوانگی، نه و قاووه جزوه یه به لکه ی نه وهن؛ به خیره اتنی کردم و خوشحالی به
کردنه وه ی قوتابخانه که دهر پری، وتی: به راستی من ریگری کردنه وه ی بووم، تا نه م

بیره وریه کاتم له نیتوان بینن و بیستندا

بیروباو پره پیسه بلاو نه بیته وه. به لام کاتئ جه نابی مه لا محمه د بوی باس کردین که تو پیاویکی عه شایه ری دوور له و بیروباو پره بوگه نه ی و زانیارییه کی باشت له کاروباری دینیدا هه یه، دلنیا بووین.

دریژه ی به قسه کانی دا، هاته سهر باسی زور لایه نی سهر نه که وتنی سیاستی نه وده مه ی ئینگلیز له گه لی شوینی جیهاندا و نشوستی دکتور موصه دده ق له ئیران و گیرانی قه لای (بیان قو) له کوریا. وتی: کاتیک ئینگلیز پیی نایه نه م ناوچه یه، من بوومه حاکمی پشده رو شیخ مه محمود هی سلیمان و ئیسماعیل به گ هی ره واندن، ئینگلیز چهند پرژه یه کی به دهسته وه بوو، له وانه کردنه وه ی بازار پکی گشتی له م سنوره دا، به وینه ی بازار ی (به پروت). من به ره لستیم کرد، تا ناغایه تیه که مان له دست درنه چی، هه رچه نده به رده وام نابی و ناشمیئی. نه و جه نابت په یدا بووی. پی که نی و وتی: داوات لی ده که م پوی دوومان بو بکه یته وه، تا مناله کانمان بیته وه و لی ره بخوینن. پوی کرده "میناغای گریداغ" ی ناغای قه لادزی، وتی: کوا مال و حالی، خو هه ره له مه کته به که ده خه وی؟! منیش هه لمدایی و وتم: گه وره م، پیم خوشه له قوتابخانه که دوور نه بم. پاشان قاوه یان خوارده وه و چهند نوکته یه کی تری خوشی گیرایه وه. هه ستاو خواحافیزی کرد. منیش هه تا دره وه به ریم کردن. نه م سهر دانه ی بابه کر ناغا، بوو به قسه ی سهر زاری خه لکی ناوچه که.

میناغای گریداغ، کوره که یی ناره لام، خو ی ناو نووس کرد. هه موو هفته یه کیش پیاویکی دهناردو داوه تی ده کردم بو ناخواردنی ئیواره. هه ره له و ماوه کورته دا، دوو ماموستای تر هاتن و په یوه ندیبان به قوتابخانه که وه کرد، یه کیان "په حمه توللا" ی که رکووی ماموستای عه ربه ی و هاوپی کولیم بوو، دهرسه کانی کومه لایه تی و ئینگلیزی شی ده وته وه. نه وی تریان په حمه تی "توفیق به گی شه فیق به گ" بوو، که هه موو دهرسه زانسته کانی ده وته وه. پوژیکیان له مالی میناغا داوه ت کراین، سهرسامی کردم. نه و پیاوه، سهره پای نه خوینده واری، قسه زان و زانیارییه کی زوری له سهر سیاستی نیوده و له تان هه بوو، سهری له زبانی عه ره بیش درده کرد. که چی نه و دوو ماموستایه، له ناستی نه ودا وه که نه خوینده وار و ابوون.

شه وی که له مالی میناغا دانیشتبووم. دوا ی شیوکردن، وتی: مودیر به گ حه ز له مه قامان ناکه ی؟ چاپه زه که مان دهنگی زور خوشه. وهره حه سه ن، مه قامی کی بو

بیرەوهریەکانم لەنیوان بینۆر بیستندا

مودیر بەگ بلی. تومەز ئەو "حەسەن زیرەک بوو". بە شیۆوی لاوک و حەیران و بەو دەنگە زلأل و ڕەسەنەیی، باسی ڕۆیشتنەکەیی بەرزانیی لە مەهابادەو بە یەکییتی سوڤیەت کرد، نازایەتی و بەجەرگیی بەرزانی و پێشمەرگەکانیی بەرامبەر بە دوژمنانی دەخستە ڕوو. تەزوویەک بە لەشمدات، هەست و سوۆزی کوردایەتی جوولاندمی و چاوم پڕبوو لە فرمیسک.

کە تەواو بوو، وتم: کاکە، تۆ کە دەنگت ئەوئەندە خۆشە، بۆچی ناچیتە ئیزگیی رادیۆی کوردیی بەغدا. وتی: ئەقەنی هیچ بەلگەیهکم پێ نییە، من ئێرانیم. وتم: بەیانی وەرە بۆ لام لە قەلادزی، بۆتی جییەجی دەکەم. هات بوو بە خاوەنی ناسنامە. دواى دووسى مانگ، گویم ئی بوو لەو ئیزگییەو گۆرانیی دەوت.

میناغا، بەپاستی بەخزمەت بوو بۆ میوانەکانی، جۆرەهاخواردنی بۆ دەپازاندینەو. ئەو برنجە سەدرییە خۆش و بۆنداریی کە لە دیوێخانەکەیی خواردوو، پێم وانییە لە هیچ شوێنیکی تر خواردیتم. هەموو شەویک، پیاویکی خۆیی بە چرایەکەو لەگەڵدا دەناردین، تا جیگەیی خۆمان بەرپێ دەکردین.

قەلادزی، ئەو سەردەمە شارۆچکەیهکی بچوک و نزیکەیی (۵۰۰) خیزانی تێدا بوو، بە ناوجەرگیی پشدر دادەنرا. ئاغاکانی میراودەلی، لە هەندێ ناوچەیی بەشی ئێرانی وەک دیهاتی دەوروپەری (سەردەشت)، دەسەلاتدار بوون. ئەم ئاغایانە بریتی بوون لە تیرەیهکی گەورە، وەک بەرەبابی بابەکر ئاغا و حاجی عەباس ئاغا کە کاتی خۆی ناوچەیی (دۆلی) بەدەستەو بوو. سەرگەرەیی هەموویان بابەکر ئاغا بوو. بەشیکی دیهاتی سەر بە قەلادزی لە ناوچەیی (مەرگە) بوو. ئاغاکانی میراودەلی ئەویشیان لەژێر دەستدا بوو. بۆ نمونە، پیرۆت ئاغا کە پیاویکی زۆر بەدەسەلات بوو، لە شارۆچکەیی مەرگە دادەنیششت. بەرپۆبەری ناحیەیی ناوچەکە لە (بنگرد) سەر بە قەزای پشدر (قەلادزی) بوو.

گەلیک بۆچوون سەبارەت بە ناوی (قەلادزی) هەیه، لە هەموویان کۆتەر و راستتر (قەلادزی) یە. گەردیکی گەورەیی بە (گەردی حوسنی) ناسراو، لە بەشی پێشەویدایە. هەندێ خانوو بە چواردەوریدا دروست کراو. راستەشەقامیک ئەو شارۆچکەیهیی کردبوو بە دوو بەشەو، ئەوکاتە لە سەرەوێ سەرای حکوومەت کۆتاییی هاتبوو. نزیکەیی پەنجا شەست دووکان لەمبەرۆ ئەوبەری شەقامەکە بوون،

جوره پاییستیان تیدا دفروشرا. چیشتهخانه یه کی "حه مه جه میل" ناویک هه بوو، ژهمی نیوه پرو له کاتی خویدا نه چوویتایه، خواردنت دهست نه ده کهوت. یه کدوو که بابخانه یشی لی بوو. ژنان، زور به زه حمهت ناویان له کانی یا له چه مه وه سهر ده خست بۆ ماله کانیا. حه مامی گشتی نه بوو. خه لک یا له مال یان له سهر چه مه که ی قه لادزی خوی ده شوشت. دوو مزگهوت و سی قوتابخانه یشی لی بوو: ناوه ندییهک و سهره تاییه کی کوپان و یه کیکی تری کچان.

دوای چه ند پوژیک، هه والمان زانی که "عومهر عه لی" کراوه به موته سه رپی فی تازه ی لیوای سلیمانی. وترا زور توندوتیژه، که وتووته ناو شاره که بۆ گرتن و سزادانی فرمانبه ران یا کاسبکارانی سه رپی چیکه ری یاساو فه رمانی حکومهت. چه ند به ریوه به ریکی قوتابخانه یشی گوپیوه و گوپزاونه ته وه بۆ دهره وه ی شار، له وانه "مه جید سه عید" ی به ریوه به ری قوتابخانه یه ک نیردراوه بۆ قوتابخان هی سهره تاییه کی کوپانی قه لادزی. کاتی چاوم به مه جیده فه نی کهوت، هوی گوپزانه وه یم لی پرسی، وتی: عومهر عه لی که سهری له قوتابخانه که مان داو هاته ژوره که م، پرسیی: کوا وینه ی مه لیک؟ وتم: نیمانه. وینه یه کی ته پوتوزاوی مه لیک له ناو مه خزنی قوتابخانه دا دی و هه لیگرته وه، وتی: ناوا ریژی مه لیک ده گیری؟! پو بۆ قه لادزی. منیش هاتم، به ریوه به ری قوتابخانه ی سهره تاییه کی کوپان خرایه شوینی من.

حه فته یه کی تر، پوژیک "عه لی مامه شیخه؟" ی قایمقامی قه لادزی سهری له قوتابخانه داو وتی: کاک نووری بیستوو مانه عومهر عه لی دیته ئیره. پیوای چاک به، ره سم و شتی وات بیر نه چی و ناگادار به، ده لئین کابرایه کی تووره و خراپه. نه م هه واله له ناو بازارو لای کارمه ندانی حکومهت و ناغاکانی میراده لی بلاو بووه وه. دوای دوو پوژ ناگادار کرامه وه که هه موو فرمانبه ران ده چنه پیشوایی عومهر عه لی له دهره بندی قه لادزی. وتم: من قوتابخانه که م به جی ناهیلیم.

* نه م ناوه هه له یه، چونکه ناوبراو سالانی په نجای سه ده ی رابوردوو له ژیاندا نه بووه له ۱۹۴۹دا کوچی دوایی کردوو. زور پی تئ ده چی ئیسماعیل یا محمه دی کوپی بووین، که له ته مه نی وه زیفه دار بیاندا هه ریبه که یان ماوه یه ک قایمقامی قه لادزی بووه. پروانه ژیاننامه که یان له: سدیق صالح، نه وقات عه لی مامه شیخه، گو قاری "سلیمانی"، سلیمانی، ۲۲، نایاری ۲۰۰۲، ل ۱۹-۲۰.

پیشنیوه پړو بوو، له هه موو لایه که وه بوو به دهنگه دهنگ، وتیان: عومر عهلی گه یشت، به ئوتومبیلیکی موسه للهه وه رووی کرده سهر، ئوتومبیلیکی تری له و شیوه یه ییش له بازپدا دسووریتته وه. ئیمهش وه کوو پوژانی تر دهرسمان دهو ته وه. حهزم دهکرد سهرمان ئی بدات، تا بینای بی که لکی قوتابخانه که مان ببینی و چه ند پیویستییه کی تریشمان بو جیبه جی بکات، به تایبهت فه رمانی دامه زانندی فه پراشه که مان که هیشتا دهرنه چوو بوو و ههر خویم یارمه تیم دها.

دهوام نیو سه عاتی مابوو ته واو بیی، عومر عهلی له گه ل مه لا محمه دی گه وره و گشت کار به دهست و فه رمان به رانی قه لادزی و عهلی مامه شیخه و فه وزی صائی بی قایمقامی پانیه دا هاتنه لامان، پیشوازیم کردن. ماموستایان له پولدا بوون. به نه ریتی ناسایی خویم، قاوه ساز کرابوو. به لام دووسی کورسی هه بوو بو دانیشتن. دواى قاوه خوارده نه وه، رووی تی کردم و وتی: زور سوپاست ده کم. ماموستا مه لا محمه د زور ستایشت ده کات و ناوت به چاکى دهری. ئینجا به قایمقامی وت: ((أگولک ما تفتهم. لو کان غیرک بنی المدرسه من الحصران. روح انت ومدير الناحية دزو قنفاکتم للمدرسه. حتی کرسی ماعنده یگعد علیه)). منیش به کوردی وتم: قوربان جه نابی قایمقام یارمه تیی پیویستی داوین. قوتابخانه که مان تازه یه وه هه موو شتیکی ته واو نه بوه، ته نانهت فه رمانی دامه زانندی فه پراشه که شمان دهرنه چوه.

پیویستییه کانیا ن نووسی. پیی وتمه وه: پوولی دووه م بکه ره وه، چونکه چوارپینج قوتابیمان هه یه، له که رکوک و سلیمانی ده خوینن. با ئه وانیش بینه وه بو ئیره. بو نانخواردنیش وهره بو سهره وه. پیش ئه وه ی بروت، وتی: جانم تو م دیوه. وتم: به لی، له که رکوک لای مه لا مه جیدی قوتب. سهری راوه شان دو وتی: راسته. سهر ئه وه بوو له گه ل مندا به کوردی و له گه ل قایمقامیشدا به عهره بی که باشی نه دهرانی، قسه ی ده کرد. مه لا محمه د دیسان ستایشی کرده وه. عومر عهلی پیی وت: با فه قیکانی توش بینه ئیره، سوود له دهرسه کانی جوگرافیا و بیرکاری و میژوو وهریگرن. جیی باسه، کاتی پوولی دووه ممان کرده وه، دووسی قوتابی ناویان نووسی، یه کیکیان با به کر ناغابوو که دواپی بوو به پاریزگاری سلیمانی و ماوه یه که سهروکی ئه نجومه نی ته شریعی ناوچه ی حوکمی زاتی بوو و پاشان کرایه وه زیری کار له به غدا و سهروکی (لجنة العمل العربي) له قاهره.

پیش نیوه پوژده کردن چوینه سهر. قایمقام به دریژی باسی ناغا کانی
میراوده لیبی کرد که چون سهر پیچی یاسا ده کهن و به ئاره زوی خویمان
ده جوو لینه وه، هندیکیان و - به تایبهت - بابه کر ناغا سهر به ئیرانن. بابه کر ناغا نیو
سه عاتیک دوی ئەم قسانه، گه شته جی، به خیره اتنی عومر عه لیبی کردو پیی دهوت
(پاشا)). عومر عه لی وتی: ده بی دوو پوژی تر بیته سلیمانی. ئەویش پیی وت:
سه عید قه زازی وه زیری ناو خو خه به ری بو ناردووم بچمه به غدا بو لای نووری پاشا.
به لام عومر عه لی دوو جار لیبی دوویات کرده وه که ده بی بچته لای له سلیمانی.
قسه که یان گوپی، هاتنه سهر باسی دیهاتی سهر سنووری عیراق - ئیران و
به رقه رار کردنی ناسایشی سهرتاسه ری ناوچه که وه راده ی به شداری هندی ناغا له
نانه وه ی کیشه و رو داوی ناره وادا.

دوو پوژ له وه به دوا، ئوتومبیلیکی رهش که لیفه یه که له دوا که یدا دانرابوو،
له به رده می دوو کانی "سوفی فه تاح" ادا که بابه کر ناغای لی دانیشتبوو، وه ستا. ناغا،
له گهل دوو ناغای تر دا، سهر که وته ناوی و چون بو سلیمانی. ئەو سهر دمه، وای
پیویست ده کرد حکوومهت دلی بابه کر ناغا رابگری و فه رمانی "عومر عه لی" اش
جیه جی بگری! پاش چهند مانگیک، نووری پاشا و سه عید قه زاز، به ناوی
به سهر کردنه وه ی پوژده ی به نداوی دوو کانه وه، چوونه دیی (نووره دین) لای بابه کر ناغا!
دووسی مانگیکی پی چوو، شاره زایی یه کی ته واوم له داب و نه ریتی
ناوچه که دا په یدا کرد، دوستانه تیم له گهل هندی که سدا گرت که چه پره ویان تیدا بوو
و سهر که وتنی قوتابخانه که یان ده ویست. ئەو دمه، کاک عیزه دین مسته فا ره سول
له وی ماموستای قوتابخانه ی سهره تایی بوو. "سه یید ئەحمده" یش که له سلیمانی
فه قی بوو ده مناسی، به سهر په رشت (مشرف) ی ئیشی کریکاری دانرابوو. هه موو
پیکه وه شه ومان به قسه و باس و خواسی خوش به سهر ده برد. فه رمانه رانی قه لادزی،
به بونه ی کردنه وه ی قوتابخانه که وه یه کتر ناسینمانه وه، یه کدوو سهرانیان بو (دولی
شه هیدان) ریک خست. هه ره ئەو ماوه یه، "شیخ حه سه نی سندولان" ی پیواویکی
به ده سه لاتی ناوچه که بوو بوو به دوستم. خه ریک بوو به ته واوی تیکه لی قه لادزیان بيم
و له وی ژن به یتم. به لام بوم سهر نه چوو، فه رمانی گه رانه وه م بو سلیمانی ده رچوو.

* * *

سهرپهرشتی پسیپوری (المشرف الإختصاصی)، شه و زه مانه، پریزو پایه یه کی بهرزی له لای حکومت هه بوو. پش گه رانه وهم، پوژیک به ریوه بهری مه عاریفی سلیمانی پی و تم: "محمود شکری الالوسی" ی سهرپهرشتی پسیپوری به ریوه بردن (مشرف اخصاصی اداری) له سلیمانی یه، بریاره بیته ناوچه که تان بو بینینی چونیته یی به ریوه بردنی قوتابخانه که تان. قایمقامیش ناگادار بکه ره وه که سبه ینی دهگاته لاتان. له گهل قایمقام و چهند فه رمانبه ریگ و ماموستایاندا تا دهره وهی قه لادزی به پیره وه چووین، به خیره اتنیکی گه رمان کرد. زور خوشحال بوو و سوپاسی کردین. نیوه پو له مالی قایمقام مایه وه بو ناخواردن. عه سر سه ری له قوتابخانه که مان دا. پاشان به ناو بازارو گه رکه و چوارده وری شاردا گه را.

به جووته گفتوگو مان کردو زور باس مان بو یه کتر کرده وه، وه که ده سه لاتی ناغایانی میراوده لی و په یوه نندیان به حکومت ته وه. پیم وت: قوتابیانی پو لی شه شه می (سهردهشت) که ناوچه یه کی کوردنشینی ئیرانه، داوایان ده کرد لای ئیمه بخوینن. منیش به هول و کوششی خوم ره زامه ندیی تایبه تی وه زاره تی مه عاریفم بو وه رگرتن، پی خوش بوو. ئیواره له یانه ی قه لادزی نانمان خوارد، خوشبه ختانه خواردنه وهی نه بوو. شه و چوه مالی قایمقام بو خه وتن. پوژی دوا یی سه ری لی داینه وه و چهنده ها ئاموژگاری به سوودی له باره ی به ریوه بردنی قوتابخانه که وه کردین. شه سهردانه په یوه نندیه کی گیانی له نیوانماندا دروست کرد، به جوړیک که تا خانه نشین کرا، زور جار سه رم له مالیان ده دا له به غدا.

دانیشتوانی قه لادزی به گشتی و ماموستا مه لا محمه دو فه قیکانی و که س و کاری قوتابیان و برادران به تایبه تی، پیان ناخوش بوو فه رمانی گویرانه وهم بو سلیمانی دهرچوه. گه رانه وه بو ناوه ندیی سلیمانی. گوړانکاری شاره که، به هاتنی عومر عه لیی موته سه ریف، له قوتابخانه که یشدا په نگی ده دایه وه. چهند قوتابییه که، له سه ر کاری سیاسی و دروستکردنی شانیه ی حیزبی، ده ستگیر کرابوون. قوتابییه کانی تریش مانیان گرتبوو تا هاوړیکانیان نازاد بکرین. عومر عه لی، بو شه مه به سه ته، هه موو ماموستایانی له سه را کو کرده وه و داوای لی کردین ناوی قوتابیانی سه به بکاری مانگرتنه که ی بو بنووسین. به داخه وه هه ندی ماموستای پیشترا - گوايه - نیشتمانه پره ور، ناوی چهند قوتابییه کیان نووسی و گیران. به لام که س و کاریان

بېرەۋەرىيەكام لەنئۆان بېننر بېستندا

بۆيان تىكەوتن، دواى چەند پوژىك ھەموويان بەگشتى نازاد كران و گەرانەۋە بۆ قوتابخانەكانيان. ئەم پروداۋە، جموجوولى سياسىي قوتابيانى كەم كردهۋە.

* * *

سالى ۱۹۵۴، مالمان برىتى بوو لە من و دايك و باوكم، لە خانووى "حاجى دارتاش" دا لەگەل شىخ "عطية" ى فەلەستىنىي ماموستاي دواناۋەندىدا دەژيان. شىخ "عطية"، ھاوینی ئەوسالە لە مىسر ژنى ھىنابوو. پوژىك باوكم و شىخ وتیان: ھەز دەكەين ژن بىنى. "ھەپسە" ى كچى حاجى دارتاش بە چاك دەزانين بۆتى بخوازين. منىش شەرم دەكردو كچەكەم بە منال دەزانى. بەلام شىخ وتى: باوكى و دايكى زۇريان پى خۆشە. منىش وتم: باشە، تۆ و باوكم چۆنتان بوى وا دەكەم. ئەم پەلەپەليان ئى دەكردم، چونكە گومانيان لىم ھەبوو و پىيان وابوو بە تەمام كچىكى قەلادىيى بھىنم.

چى پىويست بوو، بە ئاسانى جىبەجى كرا. ويستم زىرو زيو و پىويستى ناومال بكم. حاجى باوكى وتى: ژيان بەرى دووردىژە، بۆچى خۆت قەرزار دەكەى؟ چ كاتىك پارەت بەدەستەۋە بوو، دەتوانى ھەموو شتىك بكم. كۆتايىي كانوونى يەكەمى ۱۹۵۴ گواستەۋە. ئىستا كە ئەمە دەنوسم، بەرەحمەت چوۋە. يارمەتى و دلسۆزىي ئەوم بۆ پىكەۋەنانى خىزانىكى بەختەۋەر كە خواى گەۋرە سى كور (نازاد، نارام، شوان) و چوار كچ (مەھاباد، مىديا، كەژال، شنۆ) ى پى بەخشىن و توانيمان خويندنيان پى تەۋاو بكمەين و ببنە خاۋەنى پلەى كۆمەلايەتى و ژيانى سەربەخۆى خويان، ھەرگىز لەياد ناچن. ھەست دەكەم ھەقىكى زۆرى بەسەرمەۋە ھەيە، چونكە ئەو ماۋە درىژەى ژيانمان پوژىك لە پوژان دلى نازار نەداوم و ھاندەرم بوۋە بۆ كارى چاكەو يارىدەى ھەژاران و دل پراگرتنى دراوسى و خزم و برادەران. خوا لىي خۆش و جىگەى بەھەشتى بەرىن بى.

* * *

ھەمان سال، حكومەت چەند پى وشوئىنىكى دانا بۆ سەپاندنى دەسەلاتى خۆى بەسەر لىواكەدا، تا ئاسايش و ئارامى بچەسپىنى؛ عومەر عەلى خۆى كە دەسەلاتى پى درابوو، ھەلسوورپىن و جىبەجىكەريان بو!

۱- تا قمی خوله پیزه چند سالیك بوو له ناوچهی شارباژیر یاخی بوو بوو، حکومه تی سه غله ت کردبوو. نه ده توانرا له ناو برین، یا ده ستگیر بکرین، چونکه هندی پیاوی ده سه لاتداری سهرده مه که، وهک په حمه تی شیخ له تیفی شیخ مه حمود، یارمه تی ده دان. به لام عومر عه لی توانی چه ند که سیکیان خوبه خو به کوشت بدات، چه ند که سیکی تریشیان به لای حکومه تدا رابکیشتی و لیبور دنیان بو وه رگری و بیانکاته دوژمنی تا قمه که و سهره نجام کوتایی یان پی بهینی. نه مه سهرکه وتنیکی گه وره بوو بو عومر عه لی، ناوچهی شارباژیریش نه مانی نه وانه ی تاراده یه ک پی خوش بوو.

به داخوه، نه و تا قمه هر به چه ته یی بر دیه سهر و مه سه له یه کی ره وای خو ی نه بوو، تا حکومه ت به چاویکی تر ته ماشای بکات. له گه ل نه وه یشدا، کاتی عومر عه لی داوی شوړشی ۱۴ ته مووزی ۱۹۵۸ درایه (دادگای گه ل) له به غدا، براده رانی شیوعی مه سه له ی خوله پیزه یان خسته قالبیکی نیشتمانییه وه و دایکی خوله پیزه یان هیئا تا شایه تی دژی عومر عه لی بدات، گوايه نه مان نیشتمانییه روه ر بوون و عومر عه لی دژایه تی کردوون و به ناهق له ناوی بردوون. حالی حازریش، هه ن به رگی کوردا یه تی یان کردووه به به ری نازایه تی خوله پیزه دا و وه ک قاره مان ناساندوویانه و فلیمی سینه مایی یان له باره وه ساز کردووه.

۲- نه و ده مه حکومه ت هه ولی دا زوریه ی تویرته کانی دانیشتون له سیاست دور بکه ویتنه وه و خو ی پیوه خه ریک نه کات و بی کار نه مینیتنه وه. خه لک، له نیوان لایه نگریی پارتی دیموکراتی کوردستان و حیزی شیوعی عیراق دا دابه ش بوو بوو. بویه چه نده ها خو لی جیا جیا بو خاوه ن پروانامه بی نیشه کان کرایه وه، داوی چه ند مانگیک بوونه برینیچ و نزیکه ی (۲۰۰) مه لاشیان بوونه ماموستای سهره تایی. به نده له وانه بووم که کاروباری خوله کانی به ریوه ده برد. که سی وای بی نیش نه ما، به راده یه ک پوژی به ریوه به ری مه عاریف شه ش که سی خاوه نی پروانامه ی خویندنی شه شه می سهره تایی بو چه ند وه زیفه یه ک ده ویست، زور گه رام و هه ولم دا یه کیکم بو په ییدا نه کرا.

۳- حکومه ت که وته مملانیی بنه ماله ی شیخانی سلیمانی. نه وه بوو داوی له شیخ مه حمودی گه وره ی نه وکاته دانیشتووی دیی (داریکه لی) کرد، بیته سلیمانی جیگیر بیی. نه گه رچی شیخ سهره تا تا ماوه یه ک ملیچی کرد، به لام داوی بوی درکه وت

که لکی شاخی پیوه نه ماوه و ناتوانی به رهه لستیی حکومت بکات، بویه داواکه ی به جی هیئاو تا کوتاییی ژیا نی له سلیمانی نیشته جی بوو. شهوه کرا، تا پله و پایه ی به رزی شیخ له لای نه وانه ی که وهک نیشتمانه پهره ریکی مه زن تییا ن دهروانی، که م بکه نه وه.

حکومت به وه شهوه نه وه ستا. شیخ له تیفی کورپی که به دهسه لات بوو و خه لک تا راده یه که وه فادارو گوپرایه لی بوون، ده سنگیر کرا و به تاوانی یارمه تیدانی خوله پیزه درایه دادگا. کاتیکیش تهرمه که ی شیخی گه وره له ۱۹۵۶ دا هیئرایه وه، له به غداوه تا سلیمانی خه لکیکی ژوری به دواوه بوو، دانیشتونانی شار به گشتی که وتنه خو پیشاندان و خو سازدان، ژنان و پیواون دهیانوت: ((پو پو مه لیک ی کوردستانم پو)). هندی خو پیشاندن به ره وه نه وه بندیخانه یه چوون که شیخ له تیفی تیئا به ند کرابوو. بوو به شهرو پیکدادان له گه ل پولیسدا. نه وه شهوه، "نه خته ر" ی هاوسه ری "ره شول" ی دهنگخوش و گورانییژ و هاوده می مالی شیخ له تیف شه هید کرا. فه قییه کی "عه لی" ناویش شه هید بوو. پاشتر تهرمی شیخ که ۱۰۰ ئوتومبیلی له گه لدا بوو، گه یشته مزگه وتی گه وره، پوژی دوا یی هر له و مزگه وتهدا و له تهنیشت کاک نه حمه دی شیخه وه به خاک سپیردرا. شیخ له تیفیش هر له به بندیخانه دا مایه وه، تا دوا ی ۱۴ ته مووزی ۱۹۵۸ ئازاد کرا.

۴- حکومت بو ده مکتورکدن شیوعیه کان، چووه ویزه ی ئاغا و دهره به گه کانی ناوچه ی سلیمانی، به تایبه ت ئاغایانی میراوده لی له ناوچه ی پشدر؛ هندیکی خسته زیندانه وه، هندیکی سزا داو چه کی کردن. خوم سالی ۱۹۶۳ که هیزی پیشمه رگه سه رای قه لادزیی گرت، نه وه چه کانه م دی که نزیکه ی ۴۰۰ تفهنگ ده بوو. نه وه ی کرد، تا به شیوعیه کان بلی: ئیتر چیتان لیمان ده وی؟ وهک چوون بی کاریمان نه هیشت، نه وا دهره به گیشمان بو نه هیشتن. واته داواکاریه کانتان لای حکومت جیبه جی بوون. شهوه کاریکی به رچاوی کرده سهریان، چه نده هایان پاکانه یان له شیوعیتی کردو له پوژنامه دا بلاویان کرده وه که ئیتر دل سوژی گه ل و نیشتمان و مه لیک ده بن.

* * *

تشرینی دووه می ۱۹۵۵ که "ئازاد" ی کورم له دایک بوو، خوا ی گه وره به ختیاریه کی بی نه ندازه ی پی به خشین. دایکم و باو کم، به و بونه یه وه، له

بیره وریه کاتم له نیتوان بینن و بیستندا

ئاغجه له ره وه هاتن بۆ سهردانمان. ناههنگیکی خو شمان بۆ ساز کرد. " حاجی
حهسه ن" ی خه زورم هه میشه دهیوت: نازاد دهکەین به (نه جزا خانه چی - صیدلانی).
دوایی هه ر وا دهرچوو.

* * *

سالی ۱۹۵۶، دوی ئارامبوونه وهی ناوچه که، مهلیک و جیگری سه روک
وه زیران و سه عید قه زازی وه زیری ناو خو و سه روکی ئه رکانی سوپا، له گه ل شیخ
مهحمودی گه وردها، سه ریان له سلیمانی دا. پیشتتر چه ند تاقیکی سه رکه وتن (نصر)
له چه مچه ماله وه تا سلیمانی، وه ک نیشانه ی دلسۆزی وه فاداری بۆ خاوه ن شکۆ و
خوشحالیی لیوا به و سه ردانه، لی درا. که گه یشتن، دانیشتان به گه رمی پیشوازییان
لی کردن. بوو به خویشاندانیکی گه وره ی نیشتمانی په ره ران و لایه نگرانی پارتی و
کوردایه تی، که چواردهوری ئوتومبیله که ی شیخیان دابوو و هاواریان ده کرد: ((بژی
مهلیکی کوردستان)).

مهلیک، له گه ل "عه زیز حه مه کاکه" ی به رپوه به ری مه عاریفدا، دوانا وه ندی
سلیمانی به سه ر کرده وه. ئیمه ی مامۆستایان و قوتابیانیش به گه رمی به خیره اتنمان
کردن، له دهر وه ی قوتابخانه وه تا ژووری مامۆستا "سلیمان مه للاح" ی به رپوه به ر
به پیریانه وه چووین. زهنگی چوونه ژووره وه بۆ قوتابیان لی درا. خاوه ن شکۆ و جیگری
سه روک وه زیران و عه زیزی حه مه کاکه و سلیمان مه للاح چوونه ئه و قۆله که پۆله کانی
ئاماده یی لی بوو. سه عید قه زاز و کاک "سامی حسین نازم" ی یاریده ده ری
به رپوه به رو کاک ئیحسان حیکمه تی مامۆستای زبانی ئینگلیزی و به نده به ره و قۆلی
به شی ناوه ندی چووین. پیشت ئه وه ی بگه ینه پۆله کان، سه عید قه زاز پووی کرده کاک
سامی و پرسیی تۆ چیی حسین نازمی؟ وتی: باوکمه. سه ری پاوه شاندا و وتی:
ئه ها... به چاوتدا دیاره. ئینجا له ئیحسان حیکمه تی پرسى: ئه حمه د فه خرى چیته؟
وتی: ماممه، پیی وت: وایه، سه رو گویت له و ده چی. ئیستا له کوپیه؟ وتی: ئه ی
به رپوه به ری ناحیه نه بوو، دهرتان کرد. ئیستا مامۆستای سه ره تاییه. وتی:
قه یناکه. به منی وت: ناتناسم. وتم: خه لکی ئیره نیم، خه لکی ئاغجه له رم. پرسیی:
کوپى کییت؟ وتم: به رپرتان له کوپى ئاغجه له ری ده ناسن؟ به دهنگیکی به رز وتی: با،
ماوه یه که له وی فه رمانبه ر بووم. وتم: کوپى حاجی عه بدوللام. وتی: به لى، باوکت

پياۋيكي كەلەگەتى دريژە. سلاۋى منى پى بگەيەنە. پرسىيى: ئاغجەلەر چۆنە؟ وتم:
ويړانە، ئاوو كارەباى نىيە. وتى: ئىنشائەللا ھەردوكيانى بۇ رادەكيشين.

جىي باسە، سالى دوايى بە رېكەوت مەلا شوکورم لە بەغدا دى، وتى چونكە
بروانامەى حوسنى سلووکم نىيە، دام نامەزىنن، كەس دەناسى يارمەتيم بدات؟ وتم
پار سەعيد قەزاز ھاتە قوتابخانەكەمان، دەمناسى. ۋەرە با بچينە لاي، خۇ ھىچ زەرەر
ناكەين. چووينە ۋەزارەتى ناوخۇ. ناۋى خۇم ۋەك مامۇستاي نامادەيىيى سلىمانى
دايە سكرتيرەكەى، برديە لاي و پاش دوو دەقەيەك بانگى كردمە ژوررەۋە. ھەر كە
دىمى، وتى: ھا ئاغجەلەرى بەخىر بىيى. وتم: ھىچتان بۇ ئاغجەلەر بۇ نەكردين. وتى:
نا، ئاومان بۇ راکيشاۋە. پرسىيى لەكەيەۋە نەتبىنيۋە؟ وتم: چوار مانگىك دەبى. وتى:
بۇيە نازانى. ھەر كاتىك پېرۇژەى كارەباى دووبز (دبس) تەۋاو بوو، كارەبايشى بۇ
رادەكيشين. ئىنجا وتى: خىر چىت دەۋى؟ وتم: گەنجى ئىستا دەم لە مىسالىيات و
شتى ۋەك ئىشتىراكييەت دەرژەنن؛ كە دادەمەزىنن، فس دەدەنەۋە دەگۆرپن. ئەم
گەنجەيش ھەر لەۋانەيە و داۋاي حوسنى سلووكى ئى دەكەن لە ۋەزارەتى مەعاريف.
دەم ۋەدەست تەلەفۇنى بۇ "بەھجەت ئەلەطىيە" ى بەرپۆەبەرى (تەحقىقاتى جىنائى)
كرد، كە ۋا شوکور دەنيرمە لات بروانامەكەى بەدرى. وتم با لە سلىمانى داينىنن. وتى
نەخىر، ئىمە بۇ كەركوك پېۋىستىمان بە مامۇستاي كوردە. ھەر بە تەلەفۇن بە ۋەزىرى
مەعاريفى وت لە كەركوك جىيى بكا تەۋەۋە كرىدى. ئىتر مەلا شوکور لەۋى دامەزىننرا.
خوالىخۇشبوو سەعيد قەزاز، ھەر لەۋ دانىشتنەدا وتى: ۋا قەزاي (كۆيە) ىش دەخرىتە
سەر لىۋاي كەركوك. من ئەم قسەيەم لە كەسى تىرىش بىستوۋە، لە زمانى ئىبراھىم
ئەحمەدەۋە گېراۋايانەتەۋە كە خۇى سەعيد قەزاز پىيى وتوۋە، بەلام نازانم بۇچى ئەم
بېرارە جىيەجى نەكراۋە!

چووينە پۆلى دوۋەمى ناۋەندى. مامۇستا مەسعود سەيىد ئەمىن جوگرافىيى
بەشى ئەلمانىيى لە ئەۋروپا دەۋتەۋە. سەعيد قەزاز لە قوتابىيەكى چاۋشىنى جوانى
"فەتاح" ناۋى پرسىيى: تۆ چىيى ھەمەمىن ئاغاي نۆركى؟ وتى: باۋكەمە. دواى
ھەۋال پرسىنى باۋكى، پىيى وت: دەرسى ئەمپۇتان چىيە؟ وتى: باسى ئەلمانىيە. لىيى
پرسى: ئەلمانىيا چەند بەشە؟ وتى: دوو، شەرقى و غەربى. پرسىيى: چ بەشىكىان باشە؟
فەتاح وتى: ئەلمانىيى شەرقى، چونكە ديموكراتى و نىشتمانى و پىشكەوتوۋە. بەلام

ئه لمانیای غه ربی دواکه و تووه و موسته عمه ره ی ئه مریکایه. سه عید قه زان پییشی وت: ترچیو، چاکت نه زانی! ئه و فه تاحه کوپه ئا غایه ی پاشتر خویندنی ته او کردو بوو به ماموستا، هینده ی نه برد په یوه ندیی به شوپشی ئه یلووله وه کرد، بوو به ئامره یزی (پزگاری)؛ سه ره تای سالانی هه شتا، له (حاجی هومهران) شه هید کرا.

دوایی چووینه پوئی سیه می ناوه ندی، خوالیخوشبوو ماموستا حاجی باقی دهرسی فیزیای ده و ته وه. سه عید قه زان به عه ره بی لی پیرسی: شسمک استاذ؟ وتی: الحاج عبدالباقي. پرسیی: جنابک وین؟ وتی: من کویسنجق. به کوردی پرسیی: که ی چووی بو حج؟ وتی: قوریان حاجی تیه که م ساخته یه. پرسیی: تووخوا... حاجی ئاوی حه ماموکت نه خواردووه ته وه؟ وتی: قوریان لو غه ربیان خه راپه، لو خومان قهیدی نییه. سه عید قه زانیش وتی: ئاوی (کاریزی وه ستا شهریف) یش لو غه ربیان خه راپه. دهستی خسته سه ر شانی حاجی و هه موومان هاتینه دهر. له گه ل خاوه ن شکو دا وینه مان گرت. سه عید قه زان کاتی خو ی ماموستای قوتا بخانه که مان بوو، سه یری وینه که یمان کرد له تو مار (سجلی) ماموستایاندا. دوا جار مه لیک و هاوه لانیمان به ری کرد.

پوژی دواتر، کارتی داوه تی ناخواردنی نیوه رو بو هه موو ماموستایان، له (باخچه ی میلی) و له سه ر شه رفی مه لیک، له شاره وانی سلیمانیه وه هات. له گه ل به ریوه به ری مه عاریف و پیاوماقوولانی شاردا، له سه ر خوانی مه لیک نانمان خوارد. خوالیخوشبوو شیخ عبدالقادر چو یسه، که او سه لته یه کی جوانی له به رو دوو پرچی شیخانه ی به ردا بووه وه، به سه عید قه زانی وت: ده مه وی چه ند قسه یه که له گه ل خاوه ن شکو دا بکه م. هه رسیکیان مه جلسه که یان به جی هیشت و دوورکه و تنه وه، دوا ی تاویک هاتنه وه.

شیخ عه بدولقادر، پیاوماقوولیکی ناوچه ی پینجوین بوو، له دئی (چو یسه) داده نیشت. له ناوچه که ی خو ی و دیوی ئیرانیش، به ده سه لات و ده سترۆیشتوو بوو. په نگ و پروویه کی دینی هه بوو، به دل فروانی و نان بده یی و ده سترۆیی هه ژاران ناوی دهر کردبوو. هه میشه له پرووی کار به ده ست و گه وره پیاوانی حکوومه تدا راست و هه قبیژ بوو. سالی ۱۹۸۲، کاتی "سه ددام حسین" ی سه روکی پژی می عیراق سه ری له سلیمانیا دا، له ته له فزیونی به غدادا دیمان، شیخ قادر له کوپونه وه یه کدا که شیخ محمه دی شیخ عومره ی خه تیبی (مژگه وتی گه وره) ش ناماده ی بوو و قسه کانینی بو دهرده عه ره بی، پرو به روو به "سه ددام" ی وت: بوچی دانیشتوو ی ئه و دییانه که

کاول کراون، ناگپریته وه سهر جی وړی خویان؟ وتیشی: نه گهر ئیوه به ته وای یاریده ییوان و لاوانی هم سنووره بدن، ئیرانیه کان ناتوان پی بنینه نه مدیوی ولات. نهو قسانه، بهراستی، رهق و توند بوون. بؤ کاتی خوی، جوړه نازیه تی و بویرییهک و به قازانجی کورد بوو. به لام خه تیبه نهیتوانی هه موو قسه کانی بکاته عهره بی. سهره نجام نهوانیش له ناوچه ی خویان گوپزانه وه، دوا ی چهند سالیك برانه (سه یید صادق)، ئینجا حکوومه ت پانتایی یهک زه ویی له سلیمانی پی به خشین و خانوو و مزگه وتیان تیډا دروست کرد. ئیستا نهو ناوه به گه ره کی شیخان ناسراوه. شیخ قادر خوی سهره تای سالانی نه وه د کؤچی دوا یی کرد.

* * *

سالانی ۱۹۵۴-۱۹۵۸/۷/۱۴ پروپاگهنده کانی "جه مال عه بدون ناصر" ی سهرکؤماری میسر، هه موو نه فریقاو ئاسیای گرتبوه وه. خه لکی، زیاتر به هو ی ئیزگه ی (صوت العرب) هوه، بانگ ده کرد دژئ ئیستیمار بوه ستن. "نه حمده سه عید" ی وتارییژی به ناوبانگ زؤربه ی هه وال و وتارو ده قه کانی سهرؤکی ده خوینده وه، نهوی عهره بیی نه زانیایه، به گوپگرتن له دهنگه که ی دلخوش ده بوو. کاتیك عراق، له گهل ئیران و تورکیا و پاکستان دا، (په یمانی به غدا) ی به ست، "جمال عبد الناصر" نوینه ری خوی نارده لای نووری سه عید که نه وکاته له هاوینه هه واری (سهرسه نگ) بوو، گفتوگو یان کرد بوو. گویم له (صوت العرب) بوو، تانه و ته شه ری ده گرتنه نووری سه عید، له بهر نه وه ی گوايه و توویه: عراق، له چاو ده وله تانی تری عهره بدا، جیاوازه، چونکه خاکی کوردستان به شیکیه تی. نوینه ری میسر له وه لامدا و توویه: نووری سه عید هیشتا نهیتوانیوه نهو کوردانه بتوینیته وه و عراق سهرتاسهر بکاته به شیکیه گه لی عهره ب. هم قسه یه، بیروباوهری شو قینیا نه ی "جمال عبدالناصر" و هاوکارانی به رامبه ر به کورد پروون ده کرده وه. که چی ئیمه ی کورد لیروه به ده وئلی نهو هه لده په رین، له بهر نه وه ی برادرانی شیوعی که سیکیان پی په سند بوو به راست و درؤ توانج له ئه مریکا بدات و به خراپی ناوی ئیستعمار بهینی و پی تی (ر) که ی به قه له وی بخوینیته وه! له کاتی کدا له سالانی شهسته وه تا ئیستا دیومانه نه ته وه په رستانی عهره ب چییان پی کردوین!

* * *

دوای نه وهی عومر عه لی به شیکي دیاری مه به سته کانی حکومتی له ناوچهی سلیمانی به دی هیئا، کاریان پی نه ما، برایه وه بۆ لیوای یه که م له (دیوانییه). "عبدالمطلب امین" ی فه رمانده یه کی گه وره ی سوپا که دور خرابووه وه و کرابووه بالویزی عراق له (نه نده نووسیا)، دواتر سالی ۱۹۵۷ کرایه موته سه ریفی سلیمانی. نه م پیاوه، خوینده وارو پوښنیر بوو، چوار زبانی به خویندنه وه نووسین ده زانی، شاره زانی یه کی باشی له میژوو و - به تایبته - میژووی ئیسلامیدا هه بوو. به نده به هوی مه لا جه میلی پوښه یانی یه وه، ده مناسی و په یوه ندیم پیوه هه بوو. پوښیک سه رم لی دا، هاته ته نیشتم دانیشتم. وتی: محه مه دی کورم زور ستایشتم ده کات و له شیوهی ده رس و تنه وه ت رازییه. پرسیی چ جوړه کتیبیک ده خویندنه وه؟ وتم: میژوو و شیکردنه وهی - به تایبته - میژووی ئیسلام، زیاتر مهیدانی خویندنه وه مه. وتی: وه ک چی؟ وتم: (فجر الاسلام، ظهر الاسلام). وتی: نافه رین، دواپوښ خویندنه واریکي چاکت لی ده رده چی. چی له میژووی قه ره داغ و قوپی قه ره داغ ده زانی؟ وتم: نه ونده ده زانم که سه رده می میرنشینی بابان، دوای سلیمانی هاتووه. کوتر نازانم. وتی: با من بو تی پوون بکه مه وه. نه م ناوچه یه، سه رده می عه باسی، به تایبته کاتی خه لافه تی هاروونه ره شید، سهیرانگا و هاوینه هه واریکي له بارو چاک بووه. هه تا هاروونه ره شید سالی چهنده جار سه ری لی داوه، بۆ ماوه ی دريژخایه ن ماوه ته وه، له بهر نه وه ی نزیکي به غدا بووه. هه روه ها به فری چپای (پیره مه گروون) به هاوین نیرواوه بۆ به غدا. وتی: خوا یار بی، نه گه ر ماین نه و پوښه یه تازه ده که یینه وه.

* * *

۱۹۵۷ که لکه له ی سه فه ریکي ئیران که وته سه رم بۆ گه شت وگوزار. داواکارییه کم دایه به ریوه به ری پولیس. نه ویش ناردییه لای (ته حقیقاتی جینائی)، واته ناسایش. هه موو سلیمانی هه ر یه ک مو فیه وه زی ناسایشی به ناشکرا هه بوو، ناوی "له تیف" و دراوسیمان بوو. دوو وینه ی فوٹوگرافی خوم و (۷۵۰) فلسی داوا کرد، دوای چوار پوښیش پاسپورته که م وه ر بگرمه وه. هیشتا وه رم نه گرتبووه وه، کرامه به ریوه به ری تاقیکردنه وه کانی به کالوری شه شه می سه ره تایی له (به رزنجه).

بهرزنجه، دئییه کی مەرکهزی ناحیه ی (سرۆچک) و دانیشتوانی ههزار کهس زیاتر بوو. قوتابخانه یه کی سه ره تایبی هه بوو، مامۆستا "ئه حمه د یوسف" ی به رپوه به ری، پیاویکی زۆر وریا و لیها توو بوو؛ له ناوچه که دا ناوی به وه ده رکردبوو که ژیرو چالا که و په یوه ندیی به تینی به شیخ له تیفی شیخ مه حموده وه هه یه. زۆر به خزمهت بوو بۆ میوان. ماوه ی (۱۰) رۆژ مامه وه، له مائی ئه وان نانم ده خوار دو خزمهت ده کرام؛ گه لیك به سه ره هاتی لاویتی خوی بۆ گپرامه وه، له وانه که چۆن راوچییه کی لیوه شاوه و نازا بووه و چۆن زۆر ئیشی بۆ شیخ له تیف له شه ودا کردوو و نه به ییش تووه کهس پپی بزانی، رۆژی دواییش ده وامی ئاسایی خوی کردوو. زۆری له لا مه به ست بوو قوتابییه کان خویندن ته و او بکه ن و پله یه کی به رز به ده ست به یئن.

بهرزنجه، له پرووی دینییه وه، به شوینیکی پیروژ ده زانری، چونکه شیخ عیسی و شیخ موسی پشتا و پشت ده گه نه وه به بابا تاهیری هه مه دانی و حه زه تی "عه لی" له وه چه ی پیغه مبه ر (د. خ). ئه وانه له (هه مه دان) وه هاتو نه ته به رزنجه و لیی جیگیر بوون. زۆریه ی ساداتی کوردستان، له وانه وه ک به نه ماله ی شیخ مه حمودی گه و ره و شیخانی قادر که ره م و کرپچه و گله زده و ناغجه له رو... هتد، به گشتی له و به نه چه یه ن. گه لی پیاوی خوینده وارو زانا و چاکیان تییدا هه لکه و تووه، وه ک شیخ مه حمودی نو دی و کاک ئه حمه دی شیخ. گلکوی ئه و دوو شیخه، له به رزنجه یه و بووه ته نزرگه یه کی پیروژ، خه لکانیکی زۆر بۆ زیاره تکردن پوی تی ده که ن. پیرانی ته ریقه تی قادری، په یوه ندیی راسته خویان به وانه وه هه یه.

ئه و دئییه، له ناو دۆلی نیوان شاخه کاندا بوو. خانوه کانی به چه شنیک دروست کرابوون که سه ربانی هه رییه که یان ده بووه حه وشه بۆ خانوه که ی سه رووی خوی، به وپییه به قه دپالی شاخه وه تا لوتکه که ی به رز ده بوونه وه. له سه ربانی خه سته خانه که ده نوستم. ئای ده نگه زولا له که ی "ام کلثوم" چه نده به گویم خۆش بوو، که گۆرانیی (یا ظالمنی) ی ده وت و له گه ل هه وایه کی فینکدا به ر گویم ده که و تن، هه رگیز ئه وه م له یاد ناچیته وه. ئه و ماوه یه، هه ندی پیا و ما قوولی به رزنجه، به تایبهت مامۆستا کانیم ناسی و په یوه ندیم به چه ند که سیکیانه وه هه ر ما بوو، کاتی ده هاتنه سلیمانی، سه ربان لی ده دام و دۆی خۆش و ساردیان بۆ ده یئام.

که گه پامه وه بو سلیمانی، بیستم کراوم به سه روکی لیژنه ی نمره دانان بو دهفته ری تاقیکردنه وه ی قوتابیان شه شه می سه ره تایی. پاسپورت ته که مم وه رگرت ه وه، نه و کاره شم جیبه جی کرد. ئیتر بریارم دا پشوو ی هاوین له ئیران به سه ر به رم. نه و کاته شابه ندر (قنصل) ی ئیران له سلیمانی داده نیشته، بو ری کخستننی کاروباری سه ر سنوری نیوان عیراق- ئیران. سکر تی ره که ی "ئاغای په حیمی" ناویکی برادره رم، فه پاشه که ی ششی "حه مید ئاغا" ی دراوسیمان بوو. بویه، بو وه رگرتنی قیزه و پینوینی و زانیاریش سه باره ت به شوینه واری کۆن و گرنگی ئیران، چوومه لای شابه ندر.

پوژی ۱/۷/۱۹۵۷، له گه ل برایان له تیف نه سه که ندر و عه لی میرزا عارف و خیزانه که مدا، نه و سه فه ره مان ده ست پی کرد. له (خانه قین) وه چووینه (قه سری شیرین) که شارو چکه یه کی خو ششی کوردنشین و هینده ی خانه قین بوو. ئاوی (ئه لوه ند) به ناوه راستیدا ده روات. پردیکی له سه ر دروست کرابوو، نه مبه رو نه و به ری چی شته خانه و گازینو بوو. به شارو چکه ی (زه هاو) دا تی په رین. پاشان به نزیکه ی (۳۰) پیچی شاخیکی سه خت و پردارستاندا سه رکه وتین. شارو چکه ی (کرند) له خوارمانه وه ده رکه وت، جوان و رازا وه بوو و جوره ها داری میوه و به پرو و شاتووی تیدا بوو. کرند، مه لبه ندی کوردانی (عه لیولاهی) ن که به خو یان ده لین (ئه هلی حه ق) و نزیکه ی ملیونیک ده بن له ئیران. پیم سه یر بوو هه ر شارو شارو چکه یه کی نه و ولاته، به قه زاو ناحیه شه وه، بانقیان هه یه. دوو که سی خه لکی کرند له (قه سر) له گه لماندا سه رکه وتن. له (کرند) چووینه مالی یه کیکیان، زور به شانازییه وه ده یانوت: ئیمه کوردو هاو زبانی ئیوه ین. پرسیار ی زوریان سه باره ت به شو رشی به رزان و ئاستی هه ستی نه ته وه ییی کوردی عیراق ده کرد.

به شه و گه یشتینه (کرماشان)، له میوانخانه ی (بیستوون) دابه زین. شه قامیکی گه وره له سه ریکی شاره که وه دریژ بوو بووه وه و کو تایی به (تاق وه ستان) هات بوو. خه لکه که ی که دوو ملیون که س زیاتر ده بوو، به شیوه زمانی (لوپی) ی کوردی قسه یان ده کرد، به ششی هه ره زوری شیان کورد بوو. پوژی دوا یی که چوینه ناوبازا، قه یسه رییه کی گه وره ی وه ک هی (وه سمان پاشا) ی (سلیمانی) مان تیدا دی، جوره ها کو وتال و جلو به رگی ئاماده کراو و شتی تری تیدا ده فرؤشرا.

دوانیوه پړو چووینه (تاق و هستان) ی دهوری ۰ (کم دور له ناوهندی شاره وه. ریگه که ی باخ و باخات و سهیرانگه و گازینو بوو. نیواران واتده زانی هه موو خه لکی شار له سهیرانن. کچان و کوپان پؤل پؤل پیاسه یان ده کرد، ناسایی (بیره) یان ده خوارده وه. کهسانی دهنگخوشیان به کوردی یا فارسی گورانییان دهوت. له شوینی ناسراو به (شیرین و فرهاد)، وا به سه رهاته که یان گپرایه وه:

شیرین کچی پاشای ناوچه که و زور جوان و زیره ک و ساده، فرهادیش کوره هه ژاریکی لاری نازاو توانا بووه، دلای خوی داوه ته شیرین و په یمانی وه فاو خو شه ویستی یان به یه کتری داوه. کاتی خوازینییی "شیرین" ی بو ده کری، پاشای نه زان و زوردار به په وای نازانی و به هانه به فرهاد دهگری و داوای کونکردنی چپای (بیستون) ی لی دهکات تا "شیرین" ی بداتی. فرهادی عاشق له نه وینی بیگه ردی خوی دلنیا بووه، بویه دهستی داوه ته قولنگ و پرووی کردووه ته بیستون. خه بهر دراوه به پاشا که وا بیستون کون دهگری و "شیرین" ی له دهست دهچی. نه ویش که وتووه ته لیگدانه وه که نابی کچه که یی بداتی. پیره ژنیکی سه رناسنینه ی له خوانه ترسیان بو هیناوه، وتوویه: پاشا زور ناسانه، نه م کاره به من بسپیره. پاشا گفتی خه لاتی گه وری داوه تی. پیریژن ساجیک قوری به سه ری خویدا داوه و به شیوه ن به ره و بیستون چووه. که له فرهاد نزیک بووه ته وه، به جوشتر گریاوه. فرهاد پرسپویه: داپیره بوچی دهگری، چی قه و ماوه؟! نه ویش پیی وتووه: به قوریانت بم، چی بی له تو نهینی "شیرین" ی خو شه ویستت مرد. فرهادیش له داخا خوی ده کوژی. که "شیرین" ییش به و کوسته ی زانیوه، به هه مان شیوه خوی کوشتووه.

نارامگی هه ردوکیان نزیک به سه چاوه یه کی ئاو بوو، دره ختیکی زور له دوریان پوینرابوو. بوشایی یه کی گه وری به شاخی بیستون وه دیار بوو. وتیان: نه و جیگه یه یه که فرهاد ویستبووی کونی بکات. نه و به سه رهاته، بوو به داستانیکی به رزی خو شه ویستی، چه نده ها شاعیر به شاعر هونیانه وه. یه کی که له و شاعیرانه وتوویه:

((رنج گل بلبل کشید و عطر گلرا باد برد

بیستون را عشق کند و شهرتش فرهاد برد))

نه و نیواره یه مان یه کجار به خوشی له گهل سهیرانکه ران و گه شتیاراندا به سه ر برد. شانازییه کی زور به شیرین و فرهاده وه دهکرا.

برپاری چوونه (همه دان) مان دا. که که وتینه پړ، دواى دوو سعات گه یشتینه (که نگاوه)، به عه ربهى (دینه وهر). شاروچکه یه کی میژووی کوردنشین بوو. چه ندین زانای گه وره ی وهک "ئین قوته یبه ی دینه وهری" ی تیدا هله که وتوو. (۵کم) یک پیش که نگاوه، شوینه واری ئیسلامی به دی ده کرا، که به لگه ی شارستانیتیه کی مه زنی کاتی خو ی بووه. سهرده می عه باسی به شاریکی گه وره ی کوردنشین ناسراوه. شاروچکه که، کوستانیکى سه وزی پر کانی و ئاو بوو. خه لکه که ی به کوردی ده دوان. دواى دوو سعاتی تر رویشتن به ناو دیهات و باخ و ده شتاییدا، له گزینوی نزیکی شاروچکه ی (ئه سه دناباد) لامان دا.

نیرانیه کان ده یانوت: "جه ماله ددینی ئه فغانی" خه لکی ئیره یه. ئه و پیاوه یه که م زانای پوژه لاتى ئیسلامی و ماوه یه که سه روک وه زیرانی ئیران بووه. قه یسه ری پروس، له بهر زانایى و داناییه که ی، داواى کردووه بچیته پروسیا. له (میسر) پوژنامه ی (عروة الوثقى) ی ده رکردووه و کومله یه کی پیک هیئاوه، میسری به بیرواکانی خو ی هژاندووه، بو یه به تاوانی به ره له ستی حکومته دور خراوه ته وه بو بریتانیا. له ویش، له چالاکی نه که وتوو. به خه لکی (هیندستان) ی وتوو: ((ئیه ئه ی دانیشتوانی هیندستان، نه گهر هه ریه کی له ئیه تفیك بکه ن، به هه مووتان ده ریاهه که دروست ده که ن دورگه کانی بریتانیای تیدا نو قم ده بئ)). ئینگلیز داواى له سولتان عه بدولحه مید کردووه جه ماله دین ناچار بکات هیرشى پوژنامه که ی بو سه ر ئینگلیز و ولاته کانی ژیر ده سته ی بوه ستینى. سولتان پرووی لى ناوه بیته ئه سته نبوول و بیکاته سه روک وه زیران (الصدر الاعظم)، خه لافه تی ئیسلامی زیندوو بکاته وه و پیش بخت. داواکه یی به جی هیئاوه؛ که له پاپور دابه زیوه، ده گپرنه وه، سولتان لى پرسپوه: کوا بارو بارخانه ت؟ په نجه ی بو زمانى راکیشاوه و وتوو یه: ئه مه سه رمایه ی منه. به لام سولتان دواى ماوه یه که، له بوچوون و کاره کانی رازی نه بووه به مایه ی مه ترسیی زانیوه بو حوکمی خو ی. جه ماله ددین، زمانى توشى نه خو شیی (شیرپه نجه) بووه و پردراوه ته وه. به لام دواچار هه ر ته نگى پی هه لچنیوه و کوشتوو یه تی.

ده شوترى: جه ماله ددین خه لکی (ئه سه دناباد) ی ئه فغانستانه، چونکه حکومته تی ئه فغان سه ره تاي سالانى سى داواى تهرمه که یی له تورکیا کردووه ته وه و

براوته ووه بو ښه افغانستان. جیې وتنه، چهند ژنیک له مالیکې (ښه سه دنا باد) نانی تریبیان ده کرد له سهر ساج. چوومه پیشه ووه لییان و سلوم کرد، به کوردی وه لامیان دامه وه.

هر بهو پاسه گه یشتینه (همه دان) که به شاریکی خوش و جوان و کویستانی نیران ده ژمیردری. شه قامه کانی پیکوپیک دروست کرابوون. نه خشه ی شماره که بهم شیوه یه بوو: گوړستانی له ناوه راستدا، باخچه یه کی گشتی دوی ښه به پانتایی (۲۰۰۰ م)، به جوړه ها گولی جوان و هوزی ناو و فواره ی گه ووه پانیرابووه وه. په یکه ریکی گه ووه ی شا به سهر ښه سپه وه، له ناوه راستی باخچه که دا دنا رابوو. چهندین شه قام لهو گوړه پانه وه دریز ده بووه بو ښه شه کانی تری شار. جوگه ی ناو به دریزایی شه قامه کان پیک خرابوو بو ناودانی گول و گولزاری لاتهنیشتی خو ی ښه دارو دره خته زوره یش که سینه ریکی همیشه یی یان دروست کردبوو. بینا به رز به رزه کانیس، بهو ښه اندازه هاوشیوه یه یان، په ونه قیکیان بهو ناوه به خشیبوو.

شاره که، دوو گلکوی گرنګ و گه ووه ی لی بوو: یه کیان هی "نین سینا" ی فیه له سووف و پزیشک و ښه اندازیاری مه زنی نیسلام، ښه وی تریان هی بابا تاهیری همه دانایی ناسراو به (عوریان) ی زانای دینی و شاعیری بالادهستی کورد. سه رنجم دها زوری قاپ و قاچاخ و مافووورو بینا و شوینی دیاری شاره که، وینه ی "نین سینا" یان به سه ووه بوو.

جیگه یه کی دلگیری هاوینه هوار له سه راوردی شاره که بوو، (جه هان نوما) ی پی ده و ترا. هوزیکی گه ووه ی خر بوو به پانتایی (۲۵۰ م) و چواردهوری به ردی مه پمپر و گول و گولزار بوو. شه وان که سه یرت ده کرد، واتده زانی پارچه یه که له ناسمان له به رده متدایه و ښه ستیره کانی تیدا درده که وتن.

شایانی باسه، همه دان له سه رده می عه باسیدا شاریکی کوردنشین و پایته ختی کوردستان بوو. کاتیک شا نیسماعیلی صه فوه ی پیبازی شیعه گه ری له نیران سه پاند، ویستی هموو شارو ناوچه کان و میلله تانی وه ک فارس و کوردو نازهر واز له مه زه بی (سوننی) بهینن. به لام خه لکی همه دان دژی راوه ستان، شاره که یان دوی شه پیک دریزخایه ن داگیر کرا. زوره ی ښه دانیشته وانه ی که نه یانویست بینه شیعه، ښه لیان به جی هیشت و هاتنه دیوی کوردستانی عیراق. لهو خیزانانه ی که له سلیمانی نیشته جی بوون، بنه ماله ی حاجی سه عید ناغاو هی حاجی مه لا محیدین.

دوای سى پوژ مانه وه، چووینه (تاران). شه قامی پان و گه وریه تییدا بوو، جوگه ی ئاو به ناوه پراستیدا دهروی و جوړه ها گول به لاتنه نیشتییه وه شه قامه که ی دهرکد به دوو به شه وه. خواردنی زور هه رزان بوو. بو نمونه، مریشکیکی برژاو به دوو تمه، واته ۱۰ فلسی نه وکاته. چیشتخانه کان، به شه و دهبوون به تیاترؤخانه. هه ر جیگه یه ک نانی تییدا بخورایه، خواردنه وه یشی هه بوو. پیاو و نافرته پیکه وه له و شوینانه داده نیشتن. نازادییه کی به رچاو هه بوو بو نافرته تان.

ئیواره چووینه (ته جریش) و (دهر به ند) که دوو سهیرانگه ی خویشن به پال شاخی (نه لبورن) هوه، به تایبته دهر به ند که له دولیکی زور فراواندایه و خانوه کانی له شیوه ی کوشکدا دروست کراون بو سهیرانکهران بو مانه وه ی شه و. کوشکی (گولستان) ی شا بوو نزیکه به دهر به ند. گه پراپنه وه، له چیشتخانه یه کی گه وریه شار نانمان خوارد. دوای ناخواردن، په رده له شانوی هوله که لادرا و دست کرا به ناهنگ گپران. تیپیکی موسیقا به ساز و سهنتوور و ته پل موسیقای لی داو نافرته تی که سه مای پوژه ه لاتی کردو گورانیی فارسی و کوردی و تورکی و ترا.

پاشان هاتینه دهر وه، به شه قامی زور قهره بالخی (لاله زار) دا دهر ویشتن، گویم له دهنگی که بوو، دهیوت: ناغای نووری عه بدوللا! گویم نه دایه و پویشتم. که دووباره بووه وه، وه ستام و ناوړم دایه وه، دهر وانم هاوپولیکی کولیجی شه ریه مه، "جه عفر ده بوونی" ی سه رده می خویندم بوو. وتی: قوتابیی خویندنی ماجستیړم له کولیجی (مه عقوول و مه نقوول) ی زانکوی تاران. مه عقوول، تایبته به فه لسه فه و مه نتیق، مه نقوولیش شه ریه و ناداب و قانون دهر گریته وه. پوژی دوایی، واپیکه وت سه روکی زانکوه م دی، کوردیکی به ختیاری بوو. به ختیاری، عه شیره تیکی گه وریه کورده، نزیکی (نه سفه هان) دهری. نه و سه رده مه زور ده سه لاتدار بوون، چونکه له لیدانى دکتور موصه دده قدا یارمه تی شایان دابوو، شازنه "پریا" ش به ختیاری و باوکیشى سه روک وه زیران بوو. ناوچه که یان (چوار محالی به ختیاری) ی پی ده وتری و ناوه ندی ناوچه که یان (شه هر کورد) ه. کابرای سه روکی زانکوه به لیینی دامی سالی داهاتوو بو خویندنی ماجستیړ وه ریگریم و ناوی نووسیم، واکه به لگه نامه ی پیویستی وه رگرتن بنیړم، خویشم له مانگی نه یلوولدا بچم ده وام بکه م. نه و جه عفری برادره م، نیستا پروفیسوره له زانکوی تاران، هه ر له ویش نیشته جی بووه.

نزیکه ی پانزه شهویک له تاران ماینه وه. شهویک سی کهس هاتنه لام بو ئوتیل. یه کیکیان که زانیسی من ماموستا نووریم، خووی پی ناساندم که "عهلی بهگی ئه رکه وازی" یه، له عه شیره تی (ئه رکه وان) ی ده ورو به ری خانه قین. وتی: له وی پینان وتین لیړه، ناماده ی هه موو خزمه تیکین. حه ز ده که م سبه ینی یه کتر ببینن. پوژی دوا یی، وتی: کاریکمان پیته. ده مانه وی له گه ل دوو کوردی ئیرانیدا به هوی بالوین خانه ی میسر وه له تاران، دهنگی کورد بگه یه نیته "جه مال عه بدون ناصر".

به دوا ی عه لی بهگ، چه ند پوژیکی تر له تاران ماینه وه. به راستی هاوه لیکی زور باش بو، به هوی شاره زایی یه که یه وه، پیکه وه هه ندی شوینی تری تاران گه پراین. پاشان ئه ویی به جی هیشت، وتی: حه ز ده که م له کرماشان بتبینمه وه. چه ند پوژیک له وه به دوا به ته مای گه پانه وه بسووم. پوژیکیان له گازی نو یه که دانیشتبووم، ئوتومبیلیکی ژماره (۱) ی (دیاله - عیراق) م به رامبه ر به گازی نو یه که بینن، وه ستابوو، پی او یکی جلوه رگی کوردی له به رو مشکیه کی زل به سه ره وه، چوار کهس ده وریان دابوو. لییان نزیک بوومه وه. یه کیان له دووره وه وتی: بفرموو ماموستا. که سیانم نه ناسی. هه مان کهس وتی: من قوتایی پیو یی پینجه می زانستی ناماده یی سلیمانیم، به لام تو درست پی نه وتووم. ئه وه باوکه م، عوسمان به گی شه ره فبه یانی، سه روک عه شیره تی جافی ناوچه ی خانه قینه. حکومه ت، به جیگری خو ی داناه وه له ناوچه یه دا. وتی: ئه وه ش سه لاهی حامید به گی خوشکه زای باوکه م، ئه مه ش کاک عه بدوللا هه له بجه یی ناسراو به "عه به زرووف" ه، ئه وه شیان شو فیره.

به گه رمی به خیره اتنیان کردم، دانیشتین. که زانییان نیازمه پرومه وه بو سلیمان، وتیان: له گه ل ئیمه دا وه ره وه، به لام له زور شوین لاده دین. ئیتر خواحافیزیم له جه عفه رو له تیف کرد، به یانیه که ی له گه لیاندا گه پامه وه. وتیان: چاک بو له گه لماندا هاتی، تا ناغا بیزار نه بی. دوا یی بو م ده رکه وت، کوپوکاله که ی ده وری ناغا پاره یان لی ده سه ندو ده چوون بو که یف و سه فا و ئه ویان به ته نیا به جی ده هیشت. منیش له گه لییدا ده مامه وه. ناغا، پی او یکی قسه زانی دنیا دیوی مه رد بوو.

پوژی دوا یی (تاران) مان به جی هیشت و چووینه (کرماشان)، له ئوتیلی (بیستون) دابه زین. گه لیک پی او ما قوولی شاره که هاتنه دیده نی عوسمان به گ، یه کیک له وانه سه روکی عه شیره تی "باوه جانی" بو، ئه وه عه شیره ته ی که سالی ۱۹۵۶ شه ری حکومه تی شایان کرد، دوا جار په نایان برده بهر عیراق و سه عید قه زازی

وه زیری ناو خو بویان تی کهوت و شا لییان بورد. دیار بوو عوسمان بهگ دهوریکی گرنگی له وهدا هه بوو.

ئیواره، به ئوتومبیله کهی ئاغا زور شوینی ترم بینی، دووباره چووینه (تاق وهستان) و تونیله کهی دستکردی فهاد. شهو، قونسلی عراق له کرماشان، سهری له ئاغا دا له ئوتیل. پوژی دوايي پیاوماقوولیکی کرماشان داوه تی کردین. پوژی دواتر چووینه (قهسری شیرین). له وی پازده کهس زیاتر له ئاغا خر بوونه وه. یه کیکیان به دهنگی بهرز وتی: خوزگه ئه و پوژه ده مردم که باوکت هات (قهسری داگیر کردو له دست عهجه م و پروس پزگاری کردین. تو لاییکی زور جوان بووی، به خوټ و سهد سواره وه عهجه مت له و سهر ته پوله که یه شکاندا! هه موویان که وتنه باسی نازیه تی و جوامیری خوی و باوکی. دووسه د تمه نی لی سهدم و دابه شی کرد به سهر یاندا.

جیی سهر سوپرمان نه وه بوو که سهرنجم دا زور بهی خه لکی ئیران هه ژارو چه وساوهدی دهستی زولم و زوری حکومهت و کار به دهستان بوون، به چه شنیک پولیس هه موو دهسه لاتیکی درابوویه، به تایبهت له ناوچه کوردنشینه کاندا، چیی ده وی بیکات. کومه لیک دهر به گیش دهستیان به سهر زه وی وزاری به پیتی ئیران دا گرتیوو، وه ک کویله مامه لهی جووتیارانیان ده کرد. نه مه هویه کی هه ژاری بوو. زه مینه یشی بو دهر که وتنی حیزی "تووده" ی مارکسی و هه ندی حیزی تری ئیسلامی و نیشتمانی خو ش کرد، که دواتر توانییان حکومه تی شا پرووخین.

له گه رانه وهدا، له (خانه قین) لییان جیا بوومه وه. سهره تای سالانی هه شتا به کاری سهر پهرشتییه وه سهر م له قوتا بخانه ی که لار دا. واپی کهوت، باسی "عوسمان بهگ" م بو به ریوه بهر کرد. وتی: نیوه پو که چووینه وه بو مال بو ناخواردن، پیټ نیشان دده م. گه ره که کهی ماموستاو ئاغا، قورپو چلپاو و چالو بوو. کابرایه کی دشدشه سپیی نابینام له بهر دهر گای مالیکدا بینی، له سهر سه کو دانیشتبوو. هه ژاری به روخساریه وه دیار بوو. وتی: نه مه عوسمان بهگه! به لی نه مه دواي نه وه بوو که رژی می به عس هه موو گونده کانی دهوروبه ری خانه قینی عه ره بنشین کردو کورده کانی گواسته وه بو (که لار) و به زور نیشته جیی کردن، هیچم له گه لدا نه وت، تا برینه کونه کانی نه کولینه وه، چونکه ناخو شترین و جهرگ پرتن خه فته یادکردنه وه ی ساته خو شه کانی ژیا نه له کاتی په ژاره و ناخو شیدا.

كەڭەشچىسى بۇ سىلىمانى، كەڭەشچىسى سەر كەڭەشچىسى ئەۋەتىپ كەلگەن چى بىكەم و چۆن خۇم بۇ خۇيىندىنى بەرزى سالى داھاتوو ئامادە بىكەم. كاتىك "ئاغاي پەھىمى" نى بىرادەرم، سىكرىتېرى قونسولى ئىران، زانىسى ھاتوو مەتەۋە، ھەۋالى بۇ ناردىم كە شاھەندەر ئارەزۋى چاۋپىكەۋىتىم دەكات. كە دىم، ھەك ئەۋ پىيى خۇش بوۋ، باسىم كىرد لەۋ سەردانەى ئىران دا كۆي و كۆيىم دىۋە، "ئاغاي بەختىارى" نى سەرۋىكى زانكۆى تاران بەلىنى داۋمى بۇ خۇيىندىنى بەرز لە كۆلىتى (مەققول و مەققول) ۋەر بىگىرىم. ۋتى: خۇشم دەرىچۋى ھەمان كۆلىتىم، دەتوانم يارمەتتە بىدەم و پۇت بىنوسىم كە ئاغاي نۇورى شادۇستەۋ يارمەتتە بىدەن بۇ خۇيىندىنى بەرز بە خەرجى ھىكۆمەت تەۋاۋى بىكات. ئاغاي پەھىمى دۋاى چەند مانگىك ئاگادارى كىردەۋە كە بۇ سالى ۱۹۵۸ لە زانكۆ ۋەرگىراوم، ئەركەكەى تارادەپەك لەسەر ھىكۆمەتە.

ماۋەى ۱۹۵۷-۱۹۵۸ سەرقالى كاروبارى خۇم بووم. جاروبار لەگەل ئەم بىرادەرانەدا: جەمال ئەبەز، خۋالىخۇشبوۋ كامىل بەسىر، ئىھسان عەبدولكەرىم فۇئاد، فایەق عارف، لە كەركۋىكىش خۋالىخۇشبوۋ عەبدۋرەھمان حاجى رەزاۋ ئىھسان عەبدولھەمىدۋ لە ھەۋلىر شەمسەدىن مۇقتى و چەند كەسىكى تر كە ناۋيانم لە ياد نىيە، بە نەئىنى كۆ دەبوۋىنەۋە. چەند جارىك لە كەركۋىك كۆ بوۋىنەۋە، بۇ بىرۋاگۋىكى سەبارەت بە بارۋدۇخى سەردەمەكە ۋ ھەلبىزاردىنى بۇچۋونىكى ھەئسەنگىنراۋى گونجاۋ، تا بىخىتە چۋارچىۋەپەكى پىخراۋەپەى ۋەۋە لە ناۋ خەلكدا بلاۋ بىكىتەۋە.

بەندە، ھەر لە خەيالى ئەۋەشدا بووم كە چۆن مۇلتە بۇ تەۋاۋىكىندى خۇيىندى بەرز بەدەست بەئىنم و موچەكەشم بەردەۋام بى. ھەتا پۇژىك پەھمەتى مەلا جەمىل پۇژ بەيانى ھاتە مېۋانم، ئەم مەسەلەپەم پىۋت، ۋتى: زۇر ئاسانە، دەچىنە سەردانى "عەبدولموتەلىب ئەمىن" نى موتەسەپىف، كابراپەكى پۇشنىرەۋ ھەز بە ئەدەب و زانىارى ۋ ھاۋكارى زانستخۋازان دەكات. كە چۋوۋىنە لاي، زۇر پۇزى - بە تايبەت - لە مەلا جەمىل گرت، ۋتى: مامۇستا نۇورى: مەمەدى كۆپم كە قوتابىتە، ھەردەم ناۋى تۇى لەسەر دەمە. مەلا جەمىل پىيى ۋت: مامۇستا دەپەۋى خۇيىندىنى بەرز تەۋاۋ بىكات و ۋەزارەتى مەعارىف مۇلتەتى خۇيىندىنى بداتى. موتەسەپىف ۋتى: ۋەزىر چەند پۇژىكى تر بە سەردان دىتە سىلىمانى، مەسەلەكەتى تى دەگەپەنم.

دۋاى چەند پۇژىك، بە ئىمەى مامۇستايانى ناۋەندى سىلىمانى پاكەپەنرا لەگەل بەپۇۋەبەرى مەعارىف و موتەسەپىفدا بىچىنە پىشۋازى ۋەزىر لە (تەئىنال).

بیره وریه کاتم له نیوان بینن و بیستندا

له وی موته سه پریف وتی: نیواره وهره بو هاوینه هه واری سه چنار، مه به سته که تی پین ده لیین، چووم و موته سه پریف زوری وه سف کردم له لای وه زیر، که داوای کرد سه ری لی بدم له به غدا. وه زیرمان، پاش سهردانی بو ناماده بییی سلیمانی، به پری کرده وه تا تهینال. موته سه پریف پیی وتم: سه عات ۹ ی سه ره له به یانیی ۱۹۵۸/۷/۱۵ له بهر ده رگای ژووری وه زیردا ناماده به، خو شم دیم.

پینچ شهش مه نجه له ماستم بو به یانیی زوی ۷/۱۴ ناماده کرد، بیکه مه دیاریی ده ستم بو برادران، له بیست کیلوگرام زیاتر ده بوو. ریشم تاشی و سه فهرم ساز بوو. له پر بوو به ههراو ده نگه ده نگ، وتیان: له به غدا قه و ماوه و شوپرش بووه، مه لیک کوژاوه. گوی له رادیو بگرن. به لی عه بدوسسه لام عارف له دهنگی به غداوه هاواری کرد: ((الله اکبر، الله اکبر، لقد قضینا علی وکر الطغات...)). ریسه کهم بووه به خوری، ترووسکه ی هیوای خویندنی به رزم هه زو کوژایه وه. ناچار ماسته کهم نارده مالی "عه لی ئەکبەر"ی دراوسیمان بیژهنن، که ره که ی بو ئیمه، دوکه شی بو خویان.

چوومه بهر ده رکی سهرا، رۆژیکێ ره شه بای گهرم بوو. خه لک کو مه ل کو مه ل وه ستا بوون، گویان له هه والی نویی به شی عه ره بیی دهنگی به غدا ده گرت. وتی: ((أبها الشعب الكردي افتحوا الإذاعة الكردية)). که وه ختیئ کردمانه وه، بیژهری خوالیخوشبوو شیخ حسین قه ره داغی ده یوت: توانیمان نیستیعمارو کلکه کانی له ناو به رین. نیتر بو جه ماوه ری شار بلاو بووه که مه لیک نه ماوه شوپرش به ته واری سه ره که وتوه.

خه لکی عیراق سه ره تا زور شادمان بوو به سه ره که وتنی شوپرش، پیی وابوو له وه به دوا مافه کانی خو ی ده ست ده که وی و حکوومه ت به یه کسان ی مامه له یان له گه لدا ده کات، ئازادی ی بیروپا ده رپرین و کاری حیزبایه تی ده بی و جیاوازی چینیایه تی کهم ده بیته وه و ده ره به گ و زوردار نامینن. کوردیش پیی وابوو مافه زه و تکراره کانیی ده ست ده که ویته وه، به تایبه ت که ماده ی ((العرب والاکراد شرکاء في هذا الوطن)) ی له ده ستووری کاتیی نویدا بینی و بیست.

خه لک وه که سه ره خو شی لی هاتبوو. تا ماوه یه کی دریز هه ره سه ره قالی خو پیشانان و ئاهه نگ گپران بوو بو پشتگیری شوپرش. خه ونه کانی کورد، ئه ره خه وانی بوون. (مجلس الوصایة) که له سی کهس پیک هاتبوو و له جیی مه لیک دانرابوو، یه کیان کوردو "خالید نه قشبه ندی" ی ناو بوو. عه بدولکه ریم قاسم بوو به

سەرۆكى ئەنجومەنى ۋەزىران، عەبدوسسەلام عارف بە جىگىرى سەرۆك ۋەزىرى ناوخۇ. دوو ۋەزىرى كورد خرانە ۋەزارەتە كەۋە: د. محەمەد صالح ۋەزىرى تەندروسىتى ۋە باباعەلى شىيخ مەحمود ۋەزىرى ئابوورى. ناۋى گەلى ئەفسەرى نەخشە كىشى شۆپشەكە بلاۋ كرايەۋە، زۆريان كورد بوون. حىزبە سىياسىيەكان كەۋتتە جموجوول ۋە پروپاگەندە پاست ۋە درۆ. ھەرىيە كەيان ھەۋلى دەدا عەبدولكەرىم بۇ لاى خۇى پاكىشى، بەتايبەت حىزبى شىوعى. يەكئىتى سۇقىيە تىش داكۇكىي لە شۆپشەكە دەكرد ۋە نەيدە ھىشت دەۋلە تانى ئىستعمارو سەرمایە دار دەستى تى ۋەربدەن. عەبدوسسەلام عارف پىيازىكى نەتەۋەيىي گرتىۋوۋە بەرە سەر بە جەمال عەبدوناصرى سەركردەيەكى ناۋدارى ئەۋ دەمەى پۆژھەلاتى ناۋەرەست بوو. حىزبى بەعس، ناۋى كەۋتۋوۋە ناۋ ناۋان ۋە لە خۇيىشاندانە كاندا چالاكىي دەنۋاند، ۋەزىرىكى لە ۋەزارەتدا ھەبوو. پۆژمى نۆى، دۋاى ماۋەيەك پىرارى پىكھىنانى (دادگای گەل)ى دا بە سەرۇكاىە تىي "مەھداۋى"، بۇ موھاكە مەكردنى خائىنان ۋە كۆنە پەرىستان ۋە سەرانى پۆژمى پاشايەتى.

خەلك پۆژبە پۆژ دلخۇشترو ئاسوودەتر دەبوو، بەتايبەت كە پىرارى ھەلۋە شاندىنەۋەى (پەيمانى بەغدا) دراۋ ئەۋە بە ھەنگاۋىكى چاك لە قەلەم دەدرا. پىرارى سەربەخۇيىي دراۋى عىراقسى دەرچوو ۋە لە تەۋقى پاۋەنى ئىستەرلىنى دەرھىنرا. لە ھەموۋى گىرنگىتر، دەرچوۋنى ياساى چاككردنى كشتوكال بوو، كە ۋەزارەتتىكى بۇ پىك ھىنراۋ لە ھەر لىۋاىە كدا بەرپۆۋە بەرپۆۋە كىشىيەكى بۇ كرايەۋە ۋە سەدان فەرمانبەرى بۇ دامەزىنرا تا زەۋى ۋەزار بەسەر جووتيارن ۋە رەنجبەرانددا دابەش بگەن. حىزبى شىوعى ئەم دەسكەۋتەى بە بەرھەمى كارى خۇى دادەنا، چۈنكە خۇى بە تاكە نۆينەرى ھەزارو جووتيارو كرىكار دەناساند.

چەند پۆژىكى دۋاى سەركەۋتتى شۆپش، سەرم لە بەغدا دا، چاۋم بە چەند برادەرىكم كەۋت كە خۇشحال بوون بەۋ دەۋرە نۆيىيە. سەرم لە كۆشكى مەلىك دا، ئەۋ جىگەيەى تىيدا نىشتەجى بوو ۋە كوژرا. كۆشكەكە مامناۋەندى ۋە باخچەيەكى گەۋرەى ھەبوو. ژوورى نوستتى، زۆر سادەۋ ساكار بوو. چەند ئەفسەرو سەربازىك لەۋى بوون. ھەرىيە كەيان خۇى بە خاۋەنى شۆپش دەزانى. لە ئوتلى (الشمال الكبير) دابەزىبووم. دوو قوتابى كە سەرەتاي دامەزاندى دۋاناۋەندى سلىمانى قوتابىم

بوون، له ژووره که مدام بوون، یه کیان جه مال ناو و له کۆلیژی یاسا بوو، سالانی ههشتا بوو به سه روکی نه نجومه نی جیبه جیکردن (المجلس التنفیذی) ی ناوچه ی حوکمی زاتی، نهوی تریان فه تاح ئاغا بوو؛ له بیروباوه پدا ناکوک بوون. جه مال خوئی به شیوعی و مارکسی ده زانی و ده یوت: حیزبی شیوعی عه بدولکه ریم قاسمی به ره و نه م شوپشه برد. بویه ده بی گه لی عیراق سه رتاسه ر ببی به شیوعی. فه تاح ئاغا یش ده یوت: له قوتابیتیدا ماموستا "نووری" مان زور خووش ده ویست. نهو چ رپبازیکه هه بی، منیش له سه ر نهو رپبازهم. منیش ده موت: پیم وانیه هه چ حیزبیک ناگاداری نه م شوپشه بووبی. خو نه ته وه یی و به عسیه کانیش ده لئین ئیمه ناگامان له عه بدوسسه لام عارف بووه، به لام درو ده که ن.

به م پنییه شه ره ده نووکی نیوان حیزبه عیراقیه کان پروی له زیادی ده کرد و جو ره ها تاوانی نارهاواو دزیو و بی فه ریان ده دایه پال یه کتر. نهوه له ناو جه ماوه رو کوپو باس و خواسیاندا په نگه ده دایه وه. شاری سلیمانیش له وه به دهر نه بوو. سه رکرده کانی (پارتی) خویمان به مارکسی و نه ته وه یی ده ناسی. هه ندیکیان ده یانوت: نه گه ر مه لا مسته فا به خیر له یه کیتی سوقیه ت گه راپیه وه، چ بیروباوه رپکی هه بی، ئیمه یش نه وه مان ده بی. هه تا پوژیکیان، له سه ر نهوه، له براده رپکی پارتی تووپه بووم. حیزبی شیوعی توانی زوربه ی خه لکی عیراق به ره و لای خوئی رابکیشی، هه چ باکی له وه نه بوو که پروپاگهنده ی نارهاوا دژی حیزبه کانی تر بلاو بکاته وه، له وانه حیزبی نیشتیمانیی دیموکراتی (الحزب الوطني الديموقراطي) ی کامل جادرچی که چه نده ها سال بوو پاریزگاریی (حیزبی شیوعی) ی ده کرد. راده ی دلسوزی هه موو حیزب و که سیک، به پیوه ری حیزبی شیوعی هه لده سه نگینرا.

شوباتی ۱۹۵۹، بریار درا کومه له ی ماموستایان بکریته سه ندیقای ماموستایان. پارتی و حیزبی شیوعی بو نه م مه به سه ته که وتنه پروپاگهنده له سلیمانی. هه ریه که یان لیژنه یه کی ناماده کاری بو خوئی پیک هیئا. نهوی حیزبی شیوعی، ماموستا هه مه ره شه ید مه حموود سه روکی بوو، که له ناو خه لکدا به پیاوچاک و دیندار ناوی ده رکردبوو؛ حیزبی شیوعی توانیبوو بو مه رامی خوئی به کاری بهینی. نهوی پارتیش، یرم نایه ته وه کئ سه روکی بوو.

ماموستایانی ناوچه ی سلیمانی که م وزور (۶۰۰) که س بوون. سه رجه م له هؤلی مه عاریفی به رامبه ر به مزگه وتی گه وره کو بوونه وه. سه روکی لیژنه ی

ئامادەکاری ھەردوولا ناسینرا. ئەوی پارٹی ھەستاو وتی: من نە نوینەری ئەوانم و نە دەیانناسم! لایەنگرانی حیزبی شیوعی چەپلەیهکی زۆریان بۆ لێ داو گرتیانە باوێش. پاش ماوہیەك، ئەو مامۆستایەکی کە بۆ سەرپەرشتیی قوتابخانە سەرەتاییەکان دانرا، بەرگی موقاوہمەکی شەعبی (بەرگری میلی) ی پۆشی.

ئەو نەشوستییەکی گەرە بوو بۆ ئیمەکی مامۆستایانی پارٹی کە بێ سەرۆکی لێژنە ماینەوہ. پاش ھەفتەیک، مامۆستایانی حیزبی شیوعی لێیان گێڕاینەوہ کە دەیانەوی لە گەلیاندا پێک بکەوین بۆ دەست نیشانکردنی ئەندامانی سەندیکا. سێ مامۆستامان ناردا: عەبدوڵلا زێباری و ئیحسان عەبدوڵکەریم فوئاد و عەبدوڵلا پەزا. کە ھاتنەوہ وتیان سێ ئەندامیان داوہتە ئیمە، پێنج ئەندام و سەرۆکیش بۆ خۆیان. سێ ئەندامەکی ئیمە، ئەو سێ مامۆستایانە خۆیان بوون. ئیحسان عەبدوڵکەریم دانرا بە ئەندام بۆ کۆنگرەکی مامۆستایان. بەم شیوہیە سەندیکاکەمان دامەزرا. لە سەندیکاکی ھەرسی لیوای کوردستاندا، لە ھەشت ئەندام سییان پارٹی بوون.

سەندیکا لە ماوہیەکی کورتدا چالاکییەکی زۆری نواندا، توانیی زەوی بۆ خانووی مامۆستایان داڕین بکات. ئەمە سەرباری چەند دەسکەوتیکی تریش. زۆر کەس ھەوڵی دەدا وا بناسری کە سەر بە (حیزبی شیوعی) یە، بەتایبەت دوو تاقم: ئەو شیوعیانە کە سەردەمی پاشایەتی وازیان لە شیوعیەت ھێناو بەرائەتیان لە پوژننامەکاندا بلأو کردەوہ، ئەو پیاوانەیش کە سەر بە پزیم پاشایەتی بوون. حیزبی شیوعی دەویست - بە ھەر جۆریک بوو - لایەنگری زۆر بێ. لە دواپۆزیکێ نزیکیشدا دەرکەوت، جێ کردنەوہی ئەم دوو تاقمە لەناو (حیزبی شیوعی) دا، خستییە ناو گێژاویکەوہ، چەندین کاری ناپەوا و ھەلەکی ئی کەوتەوہ کە ھەر لەسەر حیزبی شیوعی خۆی حسیب دەکران.

ھەر ئەو سالا، لە دواناوەندی سلیمانی یەوہ گویژرامەوہ بۆ ناوەندی سلیمانی. ھۆیکەکی ئەوہبوو کە پەيوەندییەکی توندوتۆل و پەر خۆشەویستیم لەگەڵ ژمارەیکەکی زۆری قوتابیانی سەر بە پێبازی پارتیدا ھەبوو. لە ناوەندی سلیمانی ھەلبژاردنی قوتابیانی کرا، (یەکییتی قوتابیانی کوردستان) ی سەر بە پارٹی، بەرامبەر بە (یەکییتی قوتابیانی عێراق) ی سەر بە حیزبی شیوعی، سەر کەوت. یەکیک لە ھەلبژێراوہکانی (ی، ق، ک)، نەوشیروان مستەفا ئەمین بوو.

ئەۋ ماۋەيە دەنگ بىلەن بوۋ كە مەلا مستەفا بەرزانى لە يەككىتى سۆڧىت دەگەپىتەۋە، بە داۋاي عەبدولكەرىم قاسم. حىزى شىۋى، دەۋرىكى بەرچاۋى بىنى، خەلكى عىراقى لە بەسەرۋە تا بەغدا و كوردستان نامادە كرد بۇ پىشۋازىي. سەركردەكانى پارتى، بەتايىبەت ئىبراھىم ئەحمەدو مام جەلال، بۇ ھىنانەۋەي گەيشتنە (پراگ) پايتهختى چىكۆسلۇفاكيا. بەرزانى و چەند ھاۋرپىيەكى، لە گەرانەۋەدا، لايان دايە مىسر، جەمال عەبدوناصر بەگەرمى پىشۋازىي لى كردن. چەند پۇژىك لە قاھىرە مانەۋە. خەلكى زۇرى بەرزانى بە پاپۇر گەيشتنە بەسەر. ۋەك دەگىپىتەۋە، دانىشتۋانى بەسەر ئەۋشەۋە نەخەۋتوون. خۇشى و شادى گەيىبە بەغدا.

سەرانى حىزى شىۋى و پىاوماقوۋلانى شارو دەيان ئەفسەرى سوپاۋ ھەموان نامادەي پىشۋازىي بوون لە پايتهخت. بەرزانى سەرى لە عەبدولكەرىم قاسم دا، دەستخۇشى سەركەۋتنى شۇرشى لى كرد، سوپاسگوزار بوۋ كە فەرمانى دابوو بگەپىتەۋە بۇ خاكى نىشتمان. لە ئوتىلى (سەمىر ئەمىس) باشترىن ئوتىلى ئەۋ سەرۋەختەي بەغدادا، قۇلىكىيان بۇ ساز كرا. ئىتر ھەر خەلك بوۋ دەستە دەستە بە كوردو عەرەبەۋە ئەچوۋنە لاي بۇ بەخىر ھىنانەۋە. مەلا مستەفا بە عەبدولكەرىمى راگەياندو بىلۋى كوردەۋە كە ((خۇي بە سەريازىكى دەژمىرى)) ۋ ئەم وتەيەي زۇر دوپات دەكردەۋە.

دەمەۋى لىرەدا ھەندى رۋى گىرنگ و تىپوانىن سەبارەت بە شۇرشى ۱۴ى تەموۋى ۱۹۵۸ بخەمە پىش چاۋ. ھۇيەكانى بەرپابوونى شۇرش لەم چەند خالەدا كورت دەكرىنەۋە:

- ۱- زەمىنەيەكى لەبارى - بەتايىبەت - داۋى مۇركردنى (پەيمانى بەغدا) بۇ پەخسا.
- ۲- پروپاگەندەي جەمال عەبدونناصرو بە روالەت دوژمنايەتىي ئىستىعمارى ئەمىرىكى و سەرمايەدارى، پەيوەندىي بەتىنى بە يەككىتى سۆڧىتەۋە، كە گوايە پىشتى گەلانى لە سەربەخۇيى و ئازادى بى بەشى ئاسياۋ ئەفرىقاي دەگرت.
- ۳- ھىرشى سى قۇلىي ئىنگلىزو فەرەنساۋ ئىسرائىل بۇ سەر مىسر، داۋى خۇماليكردنى كەئالى (سوئىس) لەلايەن جەمال عەبدونناصرو، كە بەردەوام دژى سىياسەتى كاربەدەستانى عىراق بوۋ و خەلكى پۇژشەلاتى ناۋەپراست بەگىشتى دلبەستەي وتەۋ كوردەۋە سىياسىيەكانى بوون.

٤- له لوبنان، بزوتنه وه یه کی دژ به سیاسه تی جه مال عه بدونناصر هاته مهیدان. حکومه تی پاشایه تی عیراق پشتگیری ئه م بزوتنه وه یه ده کرد له سووریا و لوبنان. هه تا سوپای خوی ساز دا به فرمانده یی عه بدولکه ریم قاسم له (جه له ولا) وه بکه وینه ری به ره و سووریا و لوبنان. ئه و هیژه که هاته ناو به غدا و نزیک کی کۆشکی پاشایی بووه وه، پووی تی کرد. ته ها بامه پنیی فرمانده ی فه و جی پاسه وانی پاشایی کۆشک که مه لیک فه یسه لی دووه می تی دا ده ژیا، وه ک دهر ده که وت په یوه ندیی به ئه فسه رانی نازاد (الضباط الأحرار) ی به رپاکه ری شوپشه که وه هه بوو. ده گیپنه وه هیژه که بی چه ک بووه، ته ها بامه پنی له به غدا چه کی بو دابین کردووه، که ماروی کۆشک درا، به داخه وه که لی کاره ساتی ناخۆش و دلته زین پووی دا.

* کۆژرانی مه لیک، کۆستیکی گه وره ی زۆربه ی خه لکی عیراق بوو، چونکه وه ک نیشتیما نپه ره ره ده یانروانیه مه لیک غازی باوکی، که بی وچان دژی ئینگلیز پاره وستا، ههر ئه وه یش بووه هوی کۆژرانی له ١٩٢٩ دا. فه یسه لی دووه م ئه وکاته ته مه نی چوار سال بوو، بووه جیی ئومیدی گه ل. که سالی ١٩٥٢ هاته سه ر ته خت، گه ل به گشتی پیی خۆشحال بوو. ئه و ماوه کورته ی ده سه لاتی، هه میشه هه ولی دل پراگرتنی خه لکی عیراقی ده دا.

بیرمه که لافاوی سالی ١٩٥٧/١٠/٧ ی سلیمانی، بوو به هوی مردنی چه ند که سیئ و زه ره رو زیانی چه ند گه ره کیکی وه ک (سه رشه قام) و (مه لکه ندی) و پووخانی ژماره یه ک خانوو، وا که هه ندی که س ئه و کاره ساته یان له رادیوی کوردیی به غدا وه گپراهه وه بو بایه خه ندانی حکومه ت به سلیمانی. مه لیک فه یسه ل ئه وکاته له شاری (کرماشان) ی ئیران بوو؛ ههر که هه والی لافاوه که ی بیست، گه راپه وه هاته سلیمانی. سه ری له یه که به یه کی ماله زیان لیکه و تووه کان دا، فرمانی دا لیژنه یه کی کۆکردنه وه ی کۆمه ک و یارمه تی پیک به یئری. له به شی کوردی و عه ره بیی رادیۆشه وه بانگه وازی بو ئه م مه به سته کردو بریکی باش پاره کۆ کرایه وه.

که چی ههر سالییک دوی ١٤ ی ته مووزی ١٩٥٨، لافاویک له نزیک دوو زخورماتوو هه ستا، ده وری بیست کوردی خه لکی سلیمانی له ناو پاسیکدا خنکاند، نه حکومه ت و نه رادیۆکه ی باسیان نه کرد! خه لکی سلیمانی ده یانوت:

بیره وریه کاتم له نیوان بینن و بیستندا

((ئەگەر ئەم کارەساتە لە سەردەمی پاشایەتیدا پووێ بەدایە، تا پوژی قیامت دەوترایە))
دەوترایەوه)).

* کوژرانی عەبدولئیلاهی خال و سەرھەلوئیست (وصی)ی مەلیک و جینشینیی مەلیک غازی تا گەورەبوونی فەیسەئیی دووھم. ئەم پیاوھ لەناو خەلکی عێراق، بەتایبەت کورددا، خۆشەویست نەبوو. سەردەمی ئەو، چوار ئەفسەرە کوردەکی بەشداری راپەرینی بەرزان و جەمھوری کوردستان لە مەھاباد، محەمەد قودسی و خەیروللا عەبدولکەریم و عیززەت عەبدولعەزیز و مستەفا خۆشناو، دواي گەرانبەھیان لەسێدارە دران. "فەھد"ی سەرکردەیی حیزبی شیوعی، ھەمان سەردەم لەسێدارە درا. ئەمە جەگە لە گرتن و بەندکردنی زۆر کەسی نیشتمانی پەرور لە عێراق. ھەر بە کوشتنی ھەوھەستان، بەلکوو تەرمەکەیی لە شەقامی پەشید ھەلواسرا. ئەم پەفتارە زۆر کەسی بیزار کرد.

* کوژرانی وەفدە ئوردنیەکەیی میوانی حکومەتی پاشایەتی، کە یەکیان سەرۆک وەزیرانی ئوردون بوو.

* کوژرانی نووری سەعید، پاش ئەوھیی دوو پوژ دواي سەرکەوتنی شوپرش دەستگیر کراو راکیشانی بە شەقامەکانی بەغدادا. کوژرانی صەباحی کوپیشی، کە تاکە تاوانی ئەوھبوو کوپیی ئەو پیاوھ بوو.

* فەرمان دەرکردن بۆ دەستگیرکردنی زۆریەیی گەورەپیاوانی سەردەمی پاشایەتی، وەک وەزیرەکان و ئەندامانی پەرلەمان و ئەفسەرانیی گەورەیی سوپا و چەند ناواریک.

ئەم کردەوانەیی شوپرش، کاردانەوھەکی نامرؤفانەو دزیویان لەناو توپزەکانی خەلک و ناوئەندەکانی دەرەوھیی و لاتدا ھەبوو.

دواي ئەوھیی شوپرش جی پییی قایم بوو، بارودۆخ تارادەییەک ئاسایی بووھو، عەبدووسسەلام عارف کەوتە چالاکیی و گەپان بە لیواکانی عێراق دا. ھاتە سلیمانی و خەلکیکی زۆر بۆ بەپیرەوھوونی خویان گەیانندە دەریندی بازیان. لەمبەر و ئەوبەری جادەکانەوھ ھاواریان دەرکرد: ((نحن جنودك يا سلام)). ئەویش لە ئوتیلی سی نھۆمی "نووری عەلی" یەوھ، کە ئیستا گۆرەپانی نیوان جادەیی سابوونکەران و

جاده ی گوران، و ته یه کی گرنگی خوینده وه که رهنگ و بوی بیرو باوه پری خوئی پیوه دیار بو، تیکه له یه ک بوو له نه ته وه بی و دینی و سوشیالیستی له بهر چه پره وه کان؛ دو پاتیشی ده کرده وه که ((العرب والاکراد شرکاء فی هذا الوطن)). نه مه دروشمی شو پشیش بوو. نه و سه ره تایه، هیشتا جیاوازی نه خرابوه نیو کار به ده ستانی شو پش، بویه به یه کده نگ هاوار ده کرا: ((نحن جنودک یا سلام))!

پاشان پووی کرده مزگه وتی گه وره بو نوژی جومعه. بهنده نه و پوژه چوومه مزگه وت. روانیم براده ریکی دیرینم که ئیمامی سوپا بو، له گه ل عه بدوسسه لام عارفدا بو. کاتی که چاوی پییم که وت، ده سته جی هاته لام. پاش ده ست گوشین و ده ست ماچکردن، به خیره اتنه وه م کرد؛ نه ویش "دکتور مسته فا زه لمی" بو، که ئیستا ماموستای زانکوی به غدایه. که ئیمامی سوپا بووه له فه و جه که ی عه بدوسسه لام، ناگاداری به رنامه ی شو پش بووه و ده ست به سه رداگرتنی بنکه ی پولیسی چاودیری و پاسه وانیی رادیوی به غدای پی سپی رداوه، زور به سه رکه و تووی جیبه جی کردوه. هه تا بو ماوه یه کیش کردوویانه به لیپسر او ی رادیو که.

نه و شو پشه چه ند ده سکه و تیکی بو کورد هه بوو، گرنگرتینیان نه وه بوو که له ده ستوری کاتیدا چه سپینرا ((کوردو عه رب هاوبه شن له نیشتیمانی عیراق دا)). نازا کردن و گه رانه وه ی شیخ نه حمه دی به رزانی و هاوه له کانی و خیزانه کانی که به ده سته سه ری دور خرابونه وه بو باشوری عیراق، ده سکه و تیکی تر بوو؛ نه وانه دوا ی پووخانی جمهووری کوردستان له مه هاباد، له بهر نه وه ی توانایی شه پرویشتن و مانه وه یان له گه ل مه لا مسته فا دا نه بوو، ته سلیم به حکومه تی عیراق بوونه وه، نه ویش دوری خستنه وه بو به سه ره.

دادگای گه ل که چالاکیه کانی به ناشکرا له به شی کوردی و عه ره بیی رادیوی به غداوه بلاو ده کرایه وه و خه لکیکی زور بو ته ماشا کردن و گو یگرتن ناماده ی ده بوون، به داخه وه له شیوه ی دادگا ده رچو بوو، له ده زگایه کی راگه یانندن ده چوو بو بلاو کردنه وه ی له لایه که وه پرو پاگه نده ی نا په واو دور له راستی دژ به سه رده می پاشیه تی و کار به ده ستانی نه و پوژگار، له لایه کی تره وه پی دا هه لدان و ستایش کردنی عه بدولکه ریم قاسم له لایه ن (حیزی شیوعی) ه وه و قسه ی نابه جی وتن به حیزبه کانی تر، به تایه ت نه ته وه بی و به عسیه کان. ئیتر هه روه ک مه ی دان یکی عیلاجاری لی هاتبوو.

بیره وریه کاتم له نیتوان بینن و بیستندا

زۆر ئیزگه‌ی بیانی تانه‌ی له‌م دادگایه ده‌داو هه‌ندی به‌شی له‌ کاره‌کانی بلاو ده‌کرده‌وه. راستیه‌کان، به‌تایبه‌ت له‌ موخاکه‌مه‌کردنی سه‌عید قه‌زادا په‌نگیان دایه‌وه. ئه‌و پیاوه که دوا‌ی سه‌رکه‌وتنی شو‌رش خو‌ی به‌ده‌سته‌وه دا، له‌ خو‌ی دالیا بوو که هیچ تاوانیکی نه‌کردوه تا له‌سه‌ری سزا بدری. هه‌ر له‌سه‌ره‌تاوه، له‌ قسه‌کانی "مه‌هداوی" یه‌وه ده‌رکه‌وت که سزایه‌کی قورس ده‌دری. جیی داخه‌ کو‌مه‌لیک له‌وه که سانه‌ی که چاکه‌ی له‌گه‌لدا کردبوون، به‌تایبه‌ت هی خه‌لکی سلیمانی، له‌ دادگا‌دا هات‌وه‌اواریان بوو و پشتینیان بو‌ حه‌وا ده‌داو داوا‌ی مردنیان بو‌ ده‌کرد!

یه‌کیک ده‌ناسم، ئیستاش ماوه‌و خه‌لکی سلیمانی‌یه، شانازی به‌وه‌وه ده‌کرد که سه‌عید قه‌زاز له‌ سه‌رده‌می پاشایه‌تیدا سینه‌مای گه‌پۆکی ئه‌مریکی پی‌ سپاردوه‌وه کارو کاسپی پی‌وه بکات، که چی ئه‌و پۆژه زۆر بی‌شه‌رمانه‌ ده‌یشپران‌دو ده‌یقپران‌د و داوا‌ی له‌ سیداره‌دانیی ده‌کرد!

یه‌کیک له‌ کاتی موخاکه‌مه‌یدا هه‌ستا، به‌ هه‌مان کیش و قافیه‌ی پارچه‌ شیعریکی "په‌صافی" که کاتی سه‌رسامی بو‌ توانایی و به‌خشنده‌یی خوای گه‌وره‌ی وتوه:

انظر لتلك الشجرة ذات الغصون النظرة
کیف نمت من حبة وکیف صارت شجرة
ئه‌میش پارچه‌ شیعریکی به‌ عه‌ره‌بی خو‌ینده‌وه، وای لی کردبوو:
انظر لتلك القنطرة...
کیف نمت من كالة وکیف صارت قنطرة

سه‌عید قه‌زاز سه‌ری هه‌لپری و سه‌یری کابرا شیعرخو‌ینه‌وه‌ی کرد، به‌ سه‌روکی دادگای وت: ئه‌گه‌ر به‌پریزتان پیم بدن، باسیکی ئه‌م مامۆستایه‌تان بو‌ ده‌که‌م. وتی: که وه‌زیری ناوخو‌ بووم، سه‌رم له‌ شیخی په‌بیعه‌ی خه‌زوری عه‌بدولئیلاهی وه‌سی دا له‌ (کووت). پیش ناخواردن، مه‌سینه‌و ده‌ستشوریان هی‌نا بو‌ ده‌ست شوشتن. روانیم ئه‌م کو‌ره‌ گه‌نجه‌ ئاو به‌ ده‌ستی میواندا ده‌کات. لیم پرسی چ کاره‌ی له‌ مالی شیخ؟ وتی: مامۆستای گونده‌که‌و مناله‌کانی شیخ. وتم: چو‌ن ده‌بی مامۆستا بیته‌ خزمه‌ته‌کار و ئاو به‌ ده‌ستی شیخ و میوانه‌کانیدا بکات؟! وتی: قوریان منالم زۆره‌و شیخ یارمه‌تیم ده‌دات. وتم: هه‌رچو‌نیک بی‌ شتیکی باش ناکه‌ی. بانگی شیخ کردو

پیم وت: شووریهی یه بو تو که خزمه تکاری به ماموستای منالکانت بکهی. وتی: وهک کوپری خووم وایه. نه وهندهی پیم کراوه، یارمه تیم داوه. شیخم تی گه یاند که یارمه تیی بدات و خزمه تکاری پی نه کات. که چی نه مه پاداشتی چاکه که مه! پاشان ناوی چهند که سیکیان پی وت که گوايه هندی تاوانیان کردوه، سه عید قه زاز له وزهیدا نه ماو وتی: به لی، هر یه کیک له وانه تاوانی کردبی، من لیی بهرپرسم و به فرمانی من کردوو یانه. پروشی کرده مه داوی و وتی: ((انا حینما أصعد حبل المشنقة، وقد دنا الموت حتی قاب قوسین أو ادنی، أری اناساً تحت قدمی لایستحقون الحیاة)). له دریزه ی قسه کانیدا وتی: ناگادارم پییش موحا که مه کردنم بریاری کوشنتان داوم.

"دهوالی"ی سه رۆکی عه شیره تی دۆسکیی (دهوک) یان هیئا، بو شایه تی دژ به سه عید قه زاز. وتی: که سه عید قه زاز موته سه ریفی مووسل بوو، منی به ناهه ق بهند کردو خستمیه ناو ئوتومبیل و به ناو مووسل دا گپرامی. سه عید قه زاز وتی: کاریک که شانازی پیوه ده کم، نه ویه که دهوله مهنده کانی مووسل و دهوکم له سه رانه سه ندنی ناره وای دهوالی پرگار کرد!

نه ویه بو ماوه یه که له و به داو بریاری له سپداره دانی سه عید قه زاز درا.

بهنده له گهل نه و کۆمه له دا که له سالی ۱۹۵۶ به داووه به نهینی کۆ ده بووینه وه، یاداشتنا مه یه کمان نووسی، چهند داواکارییه کی بو گهل کورد تیدابوو، دامانه "نازم ته به قچه لی"ی حاکمی عه سکه ریی ناوچه ی باکوور. داواکاریه کان نه مانه بوون:

- ۱) دامه زاندنی به ریوه به ریتیبیه کی گشتی بو خویندنی کوردی له به غدا، به ریوه به رانی مه عاریفی شاره کانی کوردستان پیوه ی به سترینه وه.
- ۲) خویندن له هه موو قوناغیکداو به تایبه تی له شاره کانی کوردستان دا به کوردی بی.
- ۳) وهرگرتنی قوتابیان له کۆلیزه کانی زانکۆدا، به پیی ژماره ی دانیشتون بی... چهند داواکارییه کی تریش.

یاداشته که مان ئیمزا کرد. به لام هیچ وه لامیکمان نه درایه وه. دواپی بو مان ده رکهوت نازم ته به قچه لی به ئیبراهیم نه حمه دو مام جه لالی وتوووه یاداشتنا مه یه کی له و

بیره وریه کاتم له نژیوان بینن و بیستندا

ناوانه مان به دهست گه یشتوو. ماموستا ئیبراهیمیش پیی وتوو: ئەم ناوانه نانسین و سەر به ئیمه نین. ئیتر کۆمه له کهی ئیمه دواى چەند مانگیك هه لوه شایه وه، ته نیا بهنده و دکتۆر کامیل به صیرو دکتۆر ئیحسان عه بدولکه ریم فوناد په یوه ندیمان به پارتی یه وه مایه وه.

* * *

سهره تاي ١٩٥٩ مه لا مسته فا دهستی به سهردانی شاره کانی کوردستان کرد. ئەو ده مه له که رکوک بووم. دانیشتوانی شاره که به کوردو عه رهب و که مه نه ته وه کانی تره وه په روشی دیتنی به رزانی و هاوه لانی بوون. خه لک بو پیشوازی، به پی و سواری ئەسپ و ولاخ و ئوتومبیل خویان گه یانده شاروچکه ی (خالص). دانیشتووی دیهاتی نزیکى به غدا، ئەمبه رو ئەو به ری جاده کانیان گرت. کاتیك چاوی به وه فدی که رکوک کهوت، به تاییهت خوالیخوشبوو حاجی مه لا عومەر و مه لا عه بدولمه جید قوتب، دم و دهست له ئوتومبیله کهی دابه زی و چوو لایان و دهست و مۆچی له گه لدا کردن.

که کاروانه کهی گه یشته شاری که رکوک، خه لک هوتافیان بو ژیان و مه ردایه تی کیشا، له هه ندی شوین ئوتومبیله که یان هه لگرت. له مالی سه یید ئەحمه دی خانه قا دابه زین. پوژی دوا یی رووی کرده سلیمانی. شیار بوی خرۆشا، گه وره و بچوک چاوپرونیان له یه کتر کردو بو پیشوازی رژانه سەر شه قامه کان، له مالی شیخ له تیفی شیخ مه محمود دابه زین. پاشتر چوو سەر گوپی محمه د قودسی له گردی سه یوان و گلکۆی حاجی کاک ئەحمه دی شیخ و شیخ مه محمود له مزگه وتی گه وره.

پوژی دوا یی، ئیمه که چەند ماموستایه کی ناوه ندی سلیمانی بووین و ئاره زوی دیدهنی به رزانیان ده کرد، خوالیخوشبوو نووری ئەحمه د ته ها دیتنه که ی بو ساز کردین له مالی شیخ له تیف. چهنده ها پیاوماقوول و گه وره پیشوازی میوانه کانیان ده کرد. ره حمه تی ماموستا مه محمود ئەحمه د نزیک به ته له قۆنه که دانیشتیوو. شهش تا هه شت ئەفسه ری په به رزیش له ده وری به رزانی بوون.

پاش به خیره یان ه وه و دهست گوشین و ماچکردن، به ریزی پرسیا ری سه باره ت به خویندن و قوتابیان و دواناوه ندی کرد که تا چ راده یه ک پیوستیه کانیان دابین کراوه. وا ده رکه وت له ته مه نی راسته قینه ی خو ی گه نچتر بی. له م قسانه دا بووین، نوینه رانی (یه کیتی قوتابیانی عیراق) ی سەر به حیزی شیوعی هاتنه

ژووره وه. داوایان له مهلا مسته فا کرد پشتگیریان بکات، چونکه یه کیتیه که یان تاکه ریڅخراوه جه ماوهری عراق به گشتی و کوردستان به تایبه تی شهرعییه تی پی دابی. مهلا مسته فا وتی: ههر ریڅخراویک خزمه تکاری کومه له که ی بی، شهرعییه تی دهری تی. به داخه وه نه وان قسه کانی نه ویان بو قازانجی خو یان له ناو قوتابیان و خه لکدا هه لگی پرایه وه.

له وکاته دا، ته له فونیک کرا، مه محمود نه حمده وتی: جه نابی به رزانی "هادی چاوشلی" ی موته سه ریف، نه و کونه په رسته ده یه وی نانی نیوه رو لای نه و بخون. مهلا مسته فا وتی: تو زور پی نه ده بی، نه وه نوینه ری عه بدولکه ریم قاسمه لی ره، منیش سه ربازی عه بدولکه ریمیم. چون فرمان بدات، وا ده کم. نه فسه ره کان به گشتی سه ربیان له قاند. پی م وایه مهلا مسته فا زیاتر له بهر نه وان نه و قسه یه ی کرد. مه محمود نه حمده هه ستا و شوینه که ی به جی هیشت. له و هه لپژاردنه دا که دوی چهند پوژیک کرا، مه محمود نه حمده به نوینه ری حیزبی شیوعی هه لپژاردرا، اته دهستی له پارتی هه لگرت. نه وه بو به رزانی له ئوتیله که ی نوری عه لی یه وه و ته یه کی بو جه ماوهری شار خوینده وه، دوی چهند پوژیک تر سلیمانایی به جی هیشت.

حیزبی شیوعی توانیی به ته و اوی ده ست بگری به سه ره هه مو ریڅخراوه پیشه یی و جه ماوهریه کانی عراق دا، جگه له هه ندی ریڅخراو له مووسل و سه ندیکای ماؤستیان له که رکوک و چهند ریڅخراویک له پومادی. بو نه وه ی وای دهر بخه ن بو دانیشتوانی مووسل که عراق ههر خو یانن، دوو تا سی هزار که سیان له به غدا و شاره کانی تره وه برده نه وی بو ریپیوان و هوتاف کیشان. پوژنامه ی "اتحاد الشعب" ی زمانی حالی (حیزبی شیوعی) یش پوژانه خه لکی هان دها پروبکه نه مووسل.

له کاردانه وه ی نه و کرده وانه دا، "عه بدلوله هاب شه وواف" ی نه ته وه په رستی عه رب، له گه ل چهند نه فسه ریکی فرۆکه واندایک که وتن پاپه رینیک بکه ن و مووسل و به غدا بگرن. پوژی ۱۹۵۹/۴/۴ له رادیو وه بلاویان کرده وه که شوپش دژی به کریگیوان، اته عه بدولکه ریم قاسم و مه داوی و حیزبی شیوعی که سه ر به یه کیتی سؤقیتن، به رپا بووه. له ئیزگه که یانه وه له مووسل به رده وام بلاویان ده کرده وه که سه ربازگه ی (غه زلانی) یان له مووسل و شاری مووسلیشیان داگیر کردوه. فرۆکه وانه کانیش، یه کبینه له وه زاره تی به رگریی باره گای عه بدولکه ریم قاسمیان دها له به غدا.

هاوکات به یاننامه، له پادیوی حکومتوه، به دهنگی عهبدولکه ریم قاسم و نه حمده صالح عهبدی حاکمی عهسکه ریی گشتی دژ به پاپه پینه که ی شه وواف بلاو کرایه وه، بو نه فسهران و گه لی عیراق به گشتی و کوردی دانیشتووی ده ورو به ری شاری مووسل به تایبه تی، هان دهران گوی له هه والی نیزگه که ی شه وواف نه گرن و پاریزگاری شوپش و حکومته ساواکه یان بکه ن. حکومت بوردومانی سه ربا زگه ی غه زلانی و شوینی نیشته جیی شه ووافی کرد. هه زاران که س پوویان کرده شاری مووسل. هه تا حکومت به یاننامه ی سه رکه وتن و دامرکاندنه وه ی جوولانه وه که و کوژانی شه ووافی بلاو کرده وه. پیاوانی شه وواف و سوپای حکومت و خه لکانیکیش که له دهره وه ی مووسله وه هاتبوون، زوریان کاری ناپه واکرد. زوریه ی خه لکی مووسل لایه نگری شه وواف بوون. زوریان لی ده ستگیر کراو کوژا، هه ندیکیشان لی په ت کراو به ناو شاردا پاکیشران تا مردن. مالی چهنده ها ناسراوی شاره که تالان کرا. یاریده ده رانی شه وواف که زوریه یان نه فسره بوون، هاوکات چهنده که سیکی دیاری تری سه ر به حیزبی به عس، درانه دادگاوه له سیداره دران. تاوان خرایه پال گه لی نه فسره ی گه وری سوپا، وه ک نازم ته به قچه لی و په فعه ت حاج سرری... و هه ندیکیان گولله باران و هه ندیکیش زیندانی کران.

نهم جوولانه وه یه ی شه وواف، حیزبی به عس به ناشکرا دهستی تیدا هه بوو و یارمه تیی دا، بویه حکومت و حیزبی شیوعی که وتنه لی دانی به عس له هه موو شوینیکی عیراق دا، زوریشیان له جیگه ی خویان دوور خرا نه وه و زوریان لی نیردرایه سلیمانی. هه ندیکیانم لی ده ناسین و میوانداریم ده کردن. من هه موو کات و ساتیک براده ری و دوستایه تیم له هه موو پیوانه یه کی تری په چا وکراو به لاهه گرن گتر بووه.

شهو ی ۱۹۵۹/۴/۴ که به فریکی زور باریبوو، چوومه باره گای (به کیتی لوانی کوردستان) ی سه ر به پارتی. پرسیم هه لوئستیان به رامبه ر به جوولانه وه که ی شه وواف چونه؟ وتیان: چاوه پروانی فه رمانی ده سه لاتدارانی پارتین، با بزاین برایانی حیزبی شیوعی هه لوئستیان له وباره یه وه چیبیه. پوژی دوا یی خو پیشاندانیکه گه وری له سلیمانی کرا دژ به شه وواف. پارتی چهنده دروشمیکی ده وته وه وهک ((چیتان نه وه ی؟ مه عاریفی کوردستان)). توند ره وه کانی (حیزبی شیوعی) یش وه لامیان ده دانه وه و ده یانوت: ((نامانه وه ی مه عاریفی قلیاسان)). چاکم له یاده، کامه ران

موکریی شاعیری گوره له ئوتیلی نووری عهلیهوه دهیوت: ((ئهووی دهست بهری بۆ تاقه گوله کهمان، عهبدولکه ریم قاسم، دهستی دهبرین)). نه مبینی هیچ کهسیک له سلیمانییهوه بچیته مووسل و به پیر داواکهی عهبدولکه ریم قاسمهوه بچی. به لام وهک بیستم و له دادگاکی "مه داوی" شهوه دهرکهوت، به زانیه کان و پارتی له ئاکری و سهندیکی گۆشتفرۆشانی مووسلی سهر به حیزبی شیوعی، دهوری کارگهریان له دامرکاندهوهی جوولانه وه کهدا هه بوو.

نیتر مهیدانی سیاسی عیراق چۆل بوو بۆ حیزبی شیوعی. هیچ حیزبکی تر له عیراق دا نه ما به ئاشکرا کار بکات. ولاتانی دهرهوه، به تایبهت هی دراوسی و عهره بی، حکومه ته که هی عهبدولکه ریمیان به شیوعی له قه له م ده دا. له بهر ئه وهی زۆری ئه فسه رانی هاو به شنی جوولانه وه که هی شه وواف، نه ته وه په رست بوون و خۆیان به جه مال عهبدوننا صره وه هه لواسیبوو، جه مال هیرشی ناره وای ده کرده سهر حکومه تی عیراق و حیزبی شیوعی و قسه ی نابه جیی به عهبدولکه ریم دهوت و پیی دهوت ((ئثم العیراق)). عهبدولکه ریمیش پی به پی له خوتبه و وته کانیدا وه لامی ده دایه وه.

"مه داوی"، کاتی موحا که مه کردنی ئه فسه ران، هیرشی ده برده سهر جه مال عهبدوننا صر. (حیزبی شیوعی) یش دوژمنایه تی ده کرد. به م شیوه یه، شه ره قسه ی نیوان هه ردوو حکومه تی عیراق و میسر دهستی پی کرد.

چه ند پوژیککی بهر له یاد کردنه وهی پوژی کریکارانی جیهان، بۆ ئوتومبیل کرین چوومه به غداو له ئوتیلی (ئه مین) دابه زیم. دکتور له تیفی ژنبرام که قوتابی بوو له به غدا، له گه ل مه مه د صالح ناویکی که میک به ته مه ندا، ژووریکیان له وی به کری گرتبوو. له تیف ئه وی پی ناساندم. مه مه د صالح وتی: به شداریم له شوپشه که ی قازی مه مه ددا کردوو له مه هاباد. ئیستاش ئه ندای لیژنه ی ناوه ندیی (حیزبی شیوعی) م له به غدا. پیم وت: نیازمه ئوتومبیلیک بکرم، تا نه که وینه باس و خواس و قسه ی ناشیرینی نیوان پارتی و حیزبی شیوعی، له کاتیکدا منیش به مامۆستایه کی سهر به پارتی ناسرابووم. مه مه د وتی: خۆم له کۆمپانیای ئوتومبیلی (الشرق الاوسط) کار ده که م. به یانی له گه ل کاک له تیفدا وهرن، هه ول له گه ل خاوه نی کۆمپانیا کهدا ده دم ئوتومبیلیکت بۆ په یدا بکه ین.

که چووینه لای، بینیم له ژووریکی پازاوه ی خۆشدا دانیشتوو و فه رمان ده دات، به خیره اتن و فه رمووی ئی کردین بچینه لای خاوه نی کۆمپانیا که ناوی

"حاجی" او بهرپرسی (شه بیبه) ی ناوچه ی کازمییه بوو. له بهرمان ههستا، که زانیی خه لکی سلیمانیم، به گهرمی به پیرمانه وه هات، چونکه نه وکاته و بلاو بوو که دانیشتوانی سلیمانی سهر به (حیزی شیوعی) ن. وتی: ((أهلاً باخواننا الاکراد، انتم مناضلین جیدین و الثوره تعتمد علیکم)). هه ندی میوانی تریشی هه بوو. وتی: نیوه پو هه مووتان له سهر شهره فی کاک نووری لای من نان ده خوڼ.

نیوه پو به دووئوتومبیلی مارسیدس له کازمییه وه چووین بو مالی حاجی، که کوڅکیکی گه وره بوو. سفره، به جوړه ها خواردنی خوڅ و به تام رانینرایه وه. له دلی خوڼدا وتم: نه م کابرایه به بیروباوه پ شیوعی نییه. تا مال و سامانه که ی پاریزراو بن، و ا ده مینیتته وه. نه گه نا ده وله مهندي به و چه شنه و بیروباوه پ شیوعی که داوای یه کسانای ده کات و دژی جیاوازی چینایه تییه، چون ده گونجین! "محهمه د صالح" یش له بهر نه وه پله یه کی و ا به رزی له حیزیدا درابوویه که کابرایه کی ناسراوی عه شایه ری بوو و خه لکیکی زور به هوئی نه وه وه چوو بوونه ناو حیزی شیوعی.

له ده رگه ی مالی حاجی درا، پیاو یکی هات و وتی: گه وره م سی که سی سهر به عه شیره تی (ئه لجه نابی) تو یان ده وی. حاجی دهستی هه لگرت و به تو وره یی یه وه گه رایه وه. پووی کرده محهمه د صالح و پیی وت: هه ندی ده ربه گی کوڼه په رست له پیره کانی عه شیره تی جه نابی هاتوون، داوای پارچه زه وییه کی سهر ریگه ی شاری (حلله) ده کهن، چایخانه یه کی تییدا دابنن. ده رکه وت چاوه ری فهرمانی محهمه د صالحه. وتی: بزانه چییان ده وی، پیویسته شوپش بیانژی نه تی. حاجی چوو وه لایان و هاته وه، قسه ی نه کرد، و ا دیار بوو رازیی کرد بوون. کابرایه کی هه لپه رستی وه ک حاجی، نمونونه یه کی هه له کانی (حیزی شیوعی) یه که نه وده مه چه نده ها بی فه پ و بی که لک و زهره رمه ندی له م شیوه یی به لای خویدا پاکیشابوو. نانخواردنه که مان له مالی حاجی پوژی ۱۹۵۹/۵/۲ بوو، واته دوا ی جه ژنی کریکارانی جیهان.

مانگی نه یلوولی هه مان سال سهرم له به غدا دایه وه. حه زم کرد محهمه د صالح بیبیم له کومپانیا. نه و هخته هه ندی کی شه و نا کوکی که وتبوه نیوان حیزی شیوعی و عه بدولکه ریم قاسم. سلووم له حاجی کرد، به ساردییه که وه وه لای دامه وه. پرسیم محهمه د صالح له کوئییه؟ به تو وره یی یه وه وتی: ((شمرقنی هذا الکلب الشیوعی وین رایح)). ده مزانی هه موو شتی که بناغه ی قایم نه بی به و ده رده ده چی!

پوژی ۱/۵/۱۹۵۹ له دووکانه کهی "به شیر موشیر" ی سهر شه قامی پره شید و به رامبهر به (حهیده رخانه) دانیشتی بووم. نهو دووکانه شوینی کوبوونه وهی خه لکیکی زوری کورد بوو. نهو پوژه به غدا خرؤشابوو. به گشتی وا دهر ده کوهت سهر به (حیزی شیوعی) بی. پئیوانیک کرا، له (باب الشرحی) یه وه دهستی پی کرد، نیواره کوتایی پی هات. ههر سه ندیکایه کی پیشه یی وینه ی عه بدولکه ریمی به جوژی پیشه کهی خویه وه کیشابوو و به رزی کردبو وه. برادرکی شیوعیم بینی، دهیزانی پارتیم، وتی: ده لپی چی کاک نووری، ههر حهوت ملیونه که له گهل نیمه دان. نهو کاته ژماره ی دانیشتوانی عراق حهوت ملیونیک ده بوو. لهو پئیوانه دا دروشمی ((عاش زعیمی، عبد الکریمی، حیزب الشیوعی بالحکم مطلب عظیمی))، له هه موو شاره کانی عراق به گشتی و به غدايش به تایبه تی، ده و ترايه وه. بو نه وه ده چم نه م دروشمانه عه بدولکه ریمیان به ناگا هینا بیته وه، تا چاو به حوکمه که یدا بخشینیته وه و جله وی ده سه لاتی له ده ست دهر نه چی.

نیواره ی هه مان پوژ، کرده وه ی چهند نه ندامیک کی حیزی شیوعی به رامبهر به کابرایه کی به عسی پهستی کردم. پینچ کوری شیوعی به عسییه کیان به جاده دا راده کی شاو جنیوی ساردو سووکیان پی دها. نه م روودا وه بؤ محمه د صالحی برادره م گپرایه وه و پیم وت: نه م کارانه له دواروژدا زور ده کون له سه رتان. چاک بزانه مروقه هه میشه به زه یی و سوژی بؤ بی ده سه لات و چه وساره ده جوولی. وتی: کاک نووری گوی مه دهری، خوت سه غله ت مه که. نهو خراپه کارانه به په نجه ی ده ست ده ژمیردین.

ئوتومبیلیکی جوژی موریسی ئینگلیزی مودیلی (۵۷) یان به دو سه دو په نجا دینار بؤ په یدا کردم. محمه د صالح ده سه بهر بوو له گهل دکتور له تیف دا بؤم به یینیته که رکوک. وا دیار بوو نهو پوژه حیزب سه رپه رشتی سویای روو له رومادی پی سپارد بوو. دوا ی شیوان که وتنه ری. کومه لی نه فسه ر له بنکه ی پشکنینی نزیک ی به عقوبه وه ستابوون، که ناسنامه کهی محمه دیان دی، سلوویان بؤ کرد. به وشه وه به (چولی قولفه) دا پویشتن، نه وسا نه جاده ی هه بوو و نه ناوه دانیش بوو. ههر شو فی ریک جاده یه کی تایبه تی له و ناوه بؤ خوی دروست ده کرد. محمه د له که رکوک وه گه رایه وه بؤ به غدا. شه وه کهی له ئوتیلی (شه هر زاد) ی خوالی خوشبوو

بیره وریه کاتم له نیوان بینن و بیستندا

حه مهی دهر ویش که ریم دابه زین. به یانیش، شو فی ریکمان به کری گرت بو لیخوپین تا سلیمان. به ماوهیه کی که م فی ری لیخوپین بووم. نه وه، تارادهیه که له قسه و قسه لۆک و وتووژی بی سوودی نیوان پارتی و حیزبی شیوعی دووری خسته مه وه.

* * *

نه و سه روبه نده پریاری پیکه پنانی موقاوه مهی شه عبی (به رگری میلی) درا، وا که هه موو هاوولاتییه که بوی هبی به شداری تی دا بکات. هه موو کاتیکیش دووباره ده کرایه وه که کۆماره که مان ساوایه، پیویسته - به هه ر جوریک بووه - به رگری لی بکهین و بیپاری زین له دوژمنان، به تاییه ت دهره به گ و کۆنه په رستان؛ به کورتی، له وانه که حیزبی شیوعی په سندی نه ده کردن!

زور له ماموستایان، به به هانه ی مه شقکردنه وه له موقاوه مهی شه عبیدا، خویان له دهرس و تنه وه دهنزییه وه. رۆژیک کاک حه مه عه لی مه حموودی به رپرسی سه ندیکای ماموستایان له ماموستایه کی دوانا وه ندیی سلیمان تووره بوو، که دهرسه کانی خوی نه ده وته وه و به رگی موقاوه مهی شه عبی پۆشیبوو و خوی به نیشتیمان په روه رو دل سوژی حیزبی شیوعی داده نا، له کاتیکیدا هه ر نه و ماموستایه سه رده می حوکی پاشایه تی دژایه تی (حیزبی شیوعی) ده کرد. لیی پرسی: بۆچی دهرسه کانت نالییته وه؟ وتی: نه رکی گرنگترم له سه ر شانه که پاریزگاری کۆماره ساواکه مانه.

* * *

به م پییه له ۱۴ ی ته مووزی ۱۹۵۹ نزیک بووینه وه. سه رنجم ده دا بارودوخی سیاسی و کۆمه لایه تی و ناسایشی خه لک روو له خراپی ده که ن. گه لی جار گویم له هه ره شه ی توند ده بوو؛ له وانه، ده بی سه ری کۆنه په رستان و که سانی دهره وه ی ریباری کۆمار پان بکریته وه! جاروبار به په نجه ئیشاره ت بو نه وانه ده کرا، یا تاوان بو پیایوی ناسراوی شاره که هه لده به ستره.

حه فتهیه که پینش ۱۴/۷/۱۹۵۹ شو کور مسته فای هاوپی دیرینم و نه ندای حیزبی شیوعی، پیی وتم: کاک نووری به چاکی ده زانم که میک خوت ون بکه ی، چونکه جاری وایه به کوردکوژ له قه له مت ده دن. قوتابییه که هه یه، ده لی: له کاتی

تاقىرىدىن ھەممەنچە ئى ھەل كېلىشىم. لى پارتمان پىرسىيە، دەلىن: ئەمانە لى دەستانى پارتىن و بەرەسى لى گەلماندا نىن! لى پىرسىيە ئامۇڭگارىيى كىردىم.

بەندە، لى بەر ئەو، بە چا كى زانى لى گەل دىكتور لى تىفدا بە ئوتومبىلە كەم بچمە مالى باوكى لى (ئاغچە لى). ئە و كاتە "مەلا سىدىق" لى بىرام لى پىرسىيە ئىنجومەنى جووتىيارانى ئاچچە لى ئاغچە لى بو. پىرسىيە ۷/۱۳ بە پى كە وتىن. لى لى "چەپسە" لى ھاسەرم نەمدىر كاند دەچىنە ئىو.

بە يانى ۷/۱۴ مەلاى مىزگەوت كە سە بە چىزى شىوئى و ھەل بەچە لى بو، ھەموو دانىشتوانى كۆ كىردەو، پىسى وتىن: ھەرن نۆپىز بەكەن و كىرئوشى شوكرانە بىزىرى بۆ خىو بە خىشندە بەرن كە ئەم كۆمارەو بەدولكەرىم قاسمى سەروكى گەورە لى پى بە خىشوىن. خەل كەكە، پىپىوانىكى لى ئاوا ئاوا لى پى كىرا. شىيانى پىكە نىن ئەو بوو كە "ئەمىن شىخ ھىسى" ئاوىك ھەبوو، دەپىراندو ھاوارى دەكرد: چىزەكە مان ((دىنى نىيە))، لى بەرى ئەو لى بلى ((لىنىنىيە))!

پاشان سەرم لى بەر پىو بەرى ناخىە دا. ئە و ىش لى گەل ھەرمانبەرە كانىدا سەرىان لى دىن لى مەلەو بۆ پىرۇزبايى. خىزمانى (قۆچە لى) كە خالوانم بوون و ھى دىيى (چىنارتوو) ش كە ناسىاو و خىز بوون، داوايان كىرد لى گەل ھەرمانبەرە لى ناخىە دا سەرىان لى بەدەم. ۷/۱۵ بە پى كە وتىن بۆ (چىنارتوو). نانى نىو پىرۇمان لى سەرم ئاوو كانىيە كى زۆر خۇشى ئاوا باخىكى گەورە خوارد.

ھەسەر دوو پىلىسى سوارە پەيدا بوون. بەر پىو بەرە مەئموورى مەركەزىان بانگ كىرد. كەمىك بە ھىوئاشى دووان. بەر پىو بەرە وتى: كاك نوورى بە يارمە تىتان، ئىو لى ئاوا خىزماندا بىمىننەو. ئىمە دەگە پىننەو، كارى گىرنگەن ھەيە. پىسىم: چىيە؟ وتى: لى كەركووك قەوماو ھەو دىيە تىيى كۆمار كىراو ھەو كىردەو لى ناپەوا نوپىراو. پىوئىستە لى گەل مەئموورى پىلىس لى چىگە لى خۆم ئامادە بىم.

بەندە سەعاتىك لى ھەبەدوا گەرامەو بۆ ئاغچە لى. دەبىنم مەلا قاندر خەل كى كۆ كىردەو تەو ھەو خوتبە لىان بۆ دەداو جووتىياران ھەلدە فرىوئىنى بچنە كەركووك بۆ شەپى دىزى كۆنە پەرىستان و پاراستنى كۆمارە ساواكە مان! دەپوت: گەلى عىراق سەرجەم لى گەل "داود جەنابى" لى ھەرماندە لى فىرقە لى كەركووك دىيە.

نۆپىزى ئىوارە بوو. خەل كە لى جۆش و خىرۇشدا بوون، بە پەروئىشەو بوون تا زوو بچنە كەركووك. بەر پىو بەرە پىو تى كىردىم و وتى: مامۇستا نوورى چەند قەسە كىيان

بۆ بکه، با هیمن و سارد ببنه وه. منیش پرووم کرده مهلا قادر و پیم وت: بۆچی بهم شهوه ئهه خه لکه دوچارى نارعهه تی و زهحههه دهکهی؟! وا چووشن، چییان پی دهکری. وهك خۆت دهلیی، زۆر له کاربه دههستان و پیاوانی حکوومهت کوژراون. تا بهیانی ئارام ببنه وه، راست و دۆرمان بۆ پروون ده بیته وه.

به پیره بهر قسه کانی په سندن کرد. سهیر ئه وه بوو، هه ندی ئاغوا کوپخای ناوچه که که حیزبی شیوعی به کوئه په رست و دوژمنی کو ماری داده نان، ئه و پۆزه له هه مووان سوورتر و پیداکرتر بوون بۆ چوونه که رکوک.

ئیهواری پۆژی دواپی، هه وائی کاره ساتی که رکوکمان پی گه یشت، وا که کو مه لیک دژایه تی کو ماریان کرد وه، دل سوژانی نیشتیمان و کو ماریش ۷۰-۸۰ که سیان ئی ده ستگیر کرد وون و به جاده کانی که رکوکدا رایان کیشاون تا مردن! پۆژی دواتر ویستم بگه ریتمه وه بۆ سلیمانی، ناگام ئی نه بوه هه واییان داوه ته خیزانه کهم گوايه کوژراوم و لاشه کهم له به ردهم قه لادا فری دراوه. خزمان په شوکاوان، حاجی هه سه نی خه زوورم یه کیکی بۆ ئاغجه له ر و یه کیکی تریشی بۆ که رکوک نارد وه تا ئه نجامیکی راست بزائن.

عه سری ۷۱۱۷ گه یشته وه سلیمانی. پروانیم ماله وه مان قه ره بالغ و شیوه ن و گریانه. منالیک که بینیمی، قیژاندى: ئه وه نووریه فه نییه! شین گوپایه شادی. شه وه که ی عه بدولکه ریم قاسم وته یه کی له کلێسه ی (مار یوسف) خوینده وه؛ هی رشی تیدا برده سه ر ئه وانه ی که ده ستیان له کوشت و برو تالان و بروی کاره ساتی که رکوکدا هه بوه، وا که بدرینه دادگا و سزای راسته قینه ی خو یان وه ربگرن. وتی: ((اراد الشیوعیون ان یسرقوا الثوره، ولكن الثوره لهم بالمرصاد)). ئه وه یه کهم جار بوو عه بدولکه ریم ده ست بخاته سه ر هه له و کاری نار په وای حیزبی شیوعی. وتی شی: لیژنه یه کی گه وه له ئه فسه رانی په به رز پیک هی تراوه بۆ ده ستگیر کردن و لی کوئینه وه له گه ل تا وانباراندا.

ئه و لیژنه یه چووه که رکوک، نزیکه ی چل ئه ندای گه وریه (حیزبی شیوعی) ی گرت، له زۆر شوینی تریش به جوژه ها تا وانه وه لییان ده ستگیر کرا. به لام زۆر به یان ئازاد کران. هه ر ده ستگیر کرا وه کانی که رکوک مانه وه، تا کو ده تاکه ی ۸۱ شوباتی ۱۹۶۳ ی به عه سیه کان و عه بدوسه سلام عارف کردیان، ئه و پۆزه ی وا

عبدالوکه ریم قاسمی تیدا کوژا. گراوه کانی که رکوکیش، ته موزی نهو ساله به دهستی به عسیه کان له سیداره دران. پیم وایه له بهر نهوه له سیداره دران که تورکمانی که رکوک، به تایبتهت خزم و که سوکاری به جاده دا پراکیشراوه کانی ۱۹۵۹/۷/۱۴، به رتیلیکی زوریان دابووه "فه یسهل نه نصاری" ی حاکمی عه سکه ریی ناوچه ی که رکوک که ناوی به به رتیلخوژ دهر کردبوو، تا حوکه که جیبه جی بکات.

جیی باسه، عبدالوکه ریم قاسم دانگایه کی تری به سه روکایه تیی عه قید "شه مسه ددین" پیک هیئ نابوو، بو موحا که مه کردنی شیوعی و چه پروهه کان، حوکه کانی قورس بوون: یا سیداره یا زیندانیی دريژخایه ن.

وای لی هات گلوله ی شیوعیه کان روژ به روژ پروی له لیژی ده کرد، نه ستیره ی به ختی نه ته وهیی و به عسیه کانیش به ره و دره وشانه وه ده چوو. تا کار به وه گه یشت، هر شیوعیه کی ناسراو به ناشکرا به شه قامی ره شیددا تی پیه ریایه، دو چاری لیدان و قسه ی سووکی به عسیه کان ده بوو. داوای کاره ساتی که رکوک به ماوه یه کی کورت، یاسای پیکه یئانی حیزبه کان ده رچوو. حیزبی شیوعی و پارتی به سه روکایه تیی مه لا مسته فا و حیزبی ئیسلامی به سه روکایه تیی "نوعمان عه بدورپه رزاق نه سسامه پرائی" داوای ره سمییان پیشکشی وه زاره تی ناو خو کرد، پارتی، فه رمانی کار کردنی بو ده رچوو. پارتی ئیسلامی، هیچ وه لامی نه درایه وه، مو له تی (حیزبی شیوعی) ش درایه "داود نه لصائیغ" که حکوومه ت پشتگیری ده کرد. سه رانی حیزبی شیوعی به وه قایل نه بوون، نه وه په یوه ندیی حیزبی شیوعی و حکوومه تی تیک دا. زوره ی نه دمانی مه کته بی سیاسی و کومیتته ی ناوه ندیی پارتی، کار تی کراوی بیر مارکسی بوون، هه یانبوو هه ولی دده له بیروباوه ری نه ته وه ییی کورد دوور بکه ونه وه. زوری ریکخراوه کانیشی تی ده کوشان تیکه ل به ریکخراوه کانی حیزبی شیوعی بن له کوردستان. نه مه هه ندی نه دمانی به رزی خاوه ن هه سستی نه ته وه ییی دلگیر کرد، بو یه داوایان له مه لا مسته فا کرد پارتی له چنگی نه و کوسموپولیتیانه دهر به یئی. نه ویش سه ری له باره گای پارتی دا له به غداو زوری نه دمانی مه کته بی سیاسی دوور خسته وه و گوړینی، وه که هه مزه عه بدوللا و هاو بیره کانی.

پارتی، ورده ورده گوړانکاری تی کهوت و بووژایه وه، لایه نگران و نه دمانی به ره و زیادبوون ده چوون. هه ندی شیوعیش وازیان له حیزبی شیوعی ده هیئاو

دههاتنه ناو پیزه کانی پارتی. ئیتر به ئاشکرا لق و ناوچه له شار و شاروچکه کانی کوردستان دا ده کرانه وه، بو چالاکي نواندن و بلاوکردنه وهی پیره وو پروگرامی پارتی. کارو ریڅخستنه کانی پارتی، به پیی باری سهرنجی من، له و سهره تاهه دا له ئاستی پیوستدا نه بوون. له کاتیکدا حیزبی شیوعی به شیوه یه کی ریڅوپیکتر خوی ریڅ ده خست و کوپونه وهی به لایه نگره ئه ندامانی ده کرد. پوژیک سهرم له لقی سلیمانیهی پارتی دا. ماموستا "زه بجی" به پررسی لق بوو، "ئیسماعیل عارف" ی ئاشنام منی پی ناساند که دلسوزی کورد و پارتیم. به ماموستام وت: ئیوه تا که ی گورانیی ((ئهی ناومیدی)) لی ددهن؟ (ئه وکاته لق و ناوچه کانی له شارد، له به یانییه وه تا ئیواره به کره ی گورانییه کانی "محه مه د صالح دیلان" یان لی ددها). چاکترین هه لمان بو پره خساوه، خوژگه ته رخان ده کرا بو چالاکیهی جه ماوه ری و دانیشتن له گه ل ریڅخراوه پیشه ییه کان و خه لکداو سهر دانیان، تا ژیرانه ریڅ بخرین و هوشیار بکرینه وه و بخرینه کار بو خزمه تی خویان و دواپوژی میله ته که مان. جا به وپییه، به سه رکردنه وهی له لایه که وه شیوعیهی کان له م کاته دا که باریان لاره، دلخوشیان ده کات و هه لوپستیان ده گوپی، له لایه کی تریشه وه هی پارتیهی کان و یان لی ده کات به خزمه تتره به ئه مه کتر بن بو حیزب، هی بیلایه نه کانیش ده یانجو و لینی و ده یانه یینیه ته مهیدانی کارو تیڅوشان.

قسه کانیان په سند کردم، به لام به داخه وه جیبه جی نه کران. ئه و ماوه یه هه ندی که سی هه لپه رست و نه خووش پهیدا بوون، خویان به پارتیهی وه هه لواسیبوو؛ ئه وانه دوور له هه موو نه ریتیکی کورده واری و ئیسلامی، حیزبایه تییان بو داپوشینی کرده وهی ناشیرین و خراپه کاریی خویان به کار ده هیئا. بو نمونه، پوژیک له باره گای لق دانیشتبوم. محه مه د مسته فای پاریزه ری سهر به (حیزبی شیوعی) و مومتازی نووری عه لی هاتن و وتیان: ئیستا له ریگه تووشی "قاله ی کوله شین" بووین که سهر به ئیوه یه، جنیوو قسه ی نابه جیی به شیوعیهی کان وت. به پرستی نه مانتوانی وه لامی بدهینه وه. پییان وترا: ناهیلین له مه و دوا شتی وا بکه ن. که چی هه ر که پویشتن، پوانیم چه ند که سیکیان پیکه نینیان به مه سه له که ده هات. وتم: برایان تکاتان لی ده کم ری له م کرده وانه بگرن. ئه مرقو چون به وانی ده کات که حالیان شپه، سه به ی به هه مان

شیوه به نیمه دهکات، چونکه خراپه کاری بو هه موو که سیك یهک نه نجام و دهسکه وتی هه یه.

پارتی له هه موو ناوچه کانی کوردستان دا که و ته جموجوول و پیکهستن. وا دهزانرا که نه م ریگه پیدانه تاسهر ده بی. به لام له راستیدا هویه کی نه وه به ره له سستی و به ره به سترکردنی حیزبی شیوعی بوو له کوردستان دا تا لایه نگریان که م بیته وه. که چی حیزبی شیوعی ده سته بهرداری عه بدولکه ریم قاسم نه بوو، وهک ده یانوت، تا ئیستیعمار دهسه لات پهیدا نه کاته وه، سه رکر دایه تیی نه ویان پی په سندر بوو. لایان وابوو که سانیکی پیلانگیر و هه لپه رست ده وریان دا وه بو به دیهینانی مه رami خو یان به کاری دهینن، له کاتیکدا عه بدولکه ریم جیی ریزو خوشه ویستی گه ل بوو. هه ر له م ماوه یه دا کو مه لیک ویستیان حیزبیک به ناوی (حیزبی کوماری) یه وه پیک بهینن، رییان پی نه درا.

مه لا مسته فا، به غدای روو به (به رزان) به جی هیشت، تا وهک ره شید عالی گه یلانی پوزیک له روزان تا وانیکی بو هه لنه به ستری و نه دریتته دادگا. نه وانیش، وهکوو ده ره به گه کان، که شوپش زیانی پی گه یان دبوون، سه ریان به رز کرده وه، حکوومه تیش پشتی گرتن، تا هه ولی غافلکوژکردنی عه بدولکه ریم قاسم و بریندارکردنی له شه قامی ره شید. حیزبی شیوعی نه مه ی به هه ل زانی بیقوزیتته وه بو نیشاندانی دلسوزی و به ده سته هیانه وهی متمانه ی عه بدولکه ریم، بو یه که و ته خو پیشاندان له به غدای شاره کانی تری عیراق و ئامارژکردن بو نه وه که پیوانی ناسراوی نزیك به عه بدولکه ریم و نه فسه رانی شوپش پیلانیان ئی گپراوه! حکوومه تیش، به به یان نامه یه که روونی کرده وه که که س و هیچ لایه نیک بو ی نییه نه م و نه و تاوانبار بکات، له رووداوه که ده کو لریته وه. پاشتر ده رکه وت چه ند توند پره ویکی به عسی که یه کیکیان سه ددام حسین بووه و ده سترگر نه کراوه، نه وه یان کردوه. کوژرانی "غریری" ناویکیان، نه و راستیه ی ساغ کرده وه. ئیتر حکوومه ت هه ندیکی ئی گرتن و دادگا سزای له سی داره دانی دان، به لام عه بدولکه ریم لییان خوش بوو. خه لک پیی وابوو عه بدولکه ریم لییان ده ترسی، چونکه به عس چالاکیه کانی زیادی کردبوو و به شیوه یه کی به رچاو ده سستی و هه ر دابوو ناو دام و ده زگا کانی ده ولته.

حکوومه ت پاکسازی سوپای کرد له نه ندامانی حیزبی شیوعی و پارتی؛ به چه ند برپارو کاریکی تر زه مینه ی بو به عس خوش کرد. که و ته گرتنی نه ندامه گورج و گو له کانی حیزبی شیوعی. دروشمی ((کوردو عه ره ب هاو به شن له م

نیشتمانه دا)) ی کال کرده وه، که بی سوود حکومت له مه ترسیی نه و کاره به ناگا هیئرایه وه. چهنده ها پروژة بو به غدا و باشووری عراق دهسته بهر کرا، کوردستانی که موزور لی بی بهش کرا. به ریوه به رایه تیی گشتیی خویندنی کوردی، هر به قهواره مایه وه و له چالاکیی کهوت. نه م کرده وانه، کوردی له به دیهینانی مافه ره واکانی خوئی نائومید کرد، له کاتی کدا به کردارو به قسه و به وره یه کی پولایینه وه پشتی کو ماره که ی گرتبوو. زور جاریش لیپرسراوانی پارتی و حیزبی شیوعی ده یانوت: کوا چیمان له م هه موو خویشاندان و چه پله یه دهست کهوت؟!)

حکومت ریبازی خوئی به رامبه به کورد گوپی و دهستی به دژایه تیی کرد. په یوه ندیی به عه شیره ته کانی نه یاری مه لا مسته فاو پارتی یه وه کردو نزیکیی خستنه وه له خوئی، وه ک شیخانی لولان و هندی سهروک عه شیره تی هرکی و زیباری و سوورچی... پروداوی کوژرانی "صدیق میران" یش خرایه ملی پارتی، له پروژنامه ی حکومتا ئیشاره تی بو کرا. نه مانه پارتیی به ناگا هیئایه وه تا خوئی بو کاری نه یینی ساز بدات و لوانی ریک بخاته وه بو دواروژ. نه و لوانه له و پروژدا چهنده خویشاندانیکیان کرد. (حیزبی شیوعی) ش به رده وام دوپاتی ده کرده وه که عه بدولکه ریم دژی ئیستیماره و پیویسته پشتگیری لی بکری).

نه و ماوه یه، تورکمانی که رکوک، به یارمه تیی به عسیه کان، که وتنه کوشتنی کوردی سهر به پارتی و حیزبی شیوعی، چونکه نه وسا هه موو کوردیک به شیوعی داده نرا. هه تا زور جار تیزابیان به سهردا ده کردن، به جوړیک که زوری کورد نه ییده توانی به بازارو جاده و کولانه کانی شاردا بروت! کورد، به هه مان چهنده، له مووسلیش دژایه تی ده کرا. گه لی کوردی سهر به پارتی و حیزبی شیوعی له که رکوک و مووسله وه گوژرانه وه بو هه ولیرو سلیمانی. ته نانه ت هندی عه ره بی شیوعیش، هر دوور خرنه وه بو ناوچه کانی کوردستان. تا وای لی هات، خه لک ده یانوت: سهد شه لالا به رابوردوو و سهرده می پاشایه تی و نووری سعه یید که خومان ده سه لاتیکی ته و او مان هه بوو له عراق دا! نه وه تا ((حونطه کوردیه که یش بووه به حونطه ی سایر به گ))!

ئیتر حکومت له هه موو ئاستیکدا دهستی کرد به زولم و زور نا هه قیکردن له کورد. خه لکیش بیزار بوون و قسه و ره خنه ی توندیان دژ به حکومت هه که ی عه بدولکه ریم قاسم و لایه نگرانی ده کرد. بو نمونه، پروژیکیان له دوانا وه ندیی

بیره وریه کاتم له نیوان بینو بیستندا

سلیمانی شه پیک له نیوان قوتاییانی سهر به (ی. ق. ک) و (ی. ق. ع) قهوما، له ناکامدا یه کیکی (ی. ق. ع) ی تیدا کوژا. نه مه بووه هوی دوژمنایه تی نانه وه له نیوان دوو خیزاندا، که هیشتا له بیر نه چوه ته وه.

حکومت ویستی دهست وه بیداته سه ندیکاکان له کوردستان، په وت و پریازیان بگوپی و بیانخاته ژیر پکیفی خویه وه و چه ند نه ندامیکی دهست نیشانکراوی خویان تیدا دابنی. سه ندیکاکی ماموستایان ملی نه دا. بویه "ئه حمده صالح نه لعه بدی" ی حاکمی عه سکه ریی گشتی دا یخست.

له یه که م خولی تاقیکردنه وه ی گشتی سالی ۱۹۶۱، بوومه یاریده ده ری ماموستا محمه د هویز له قه لادزی. له ریگه توشی خوالی خوشبوو "شیخ حوسینی بوسکین" ی ناوداریکی ناوچه که و چه ند چه کداریکی بووین، وه ستابوون. دیاریوو ماموستا هویزی ده ناسی، لیی پرسی: راسته له سلیمان کورد ده گرن؟ وتمان: به لی. بومان پرون بووه وه که به گشتی جوولانه وه یه که له ناو عه شیرته کانداهیه، ناره زایی به رامبه ر به کرده وه ی کار به ده ستانی حکومت دهره پردرا.

عه بدولکه ریم قاسم، له و سه روه خته دا، نیوانی چه ند پوژیک و ته یه کی خوینده وه که ده یوت: ((انني انا الذي قمت بالثورة، وبعض الاحزاب يريدون ان يسرقوا ثورتی))، جاروباریش ناوی نه و حیزبانیه ده برد. نه مه دردوئگی و دوژمنایه تی خسته نیوان حیزبه ناوه یراو و ناونه هیئراوه کان. واته به به هانه ی نیشتمانیه روه ری و پاریزگاریی کو مارو شوپشه وه، سیاسه تی ((فرق تسد)) (په رت که و زال به) ی به کار هیئا.

هاوینی ۱۹۶۱، سه روک عه شیرته کانی ناوچه جیا جیاکانی کوردستان و زور لایه نگری زهره لیکه و تووی پارتی که زهویه کانیان به ر یاسای چاککردنی کشتوکال (الاصلاح الزراعي) که وتبوو، هه موو خویان یه که خست و له ناو خویاندا یه کیان گرت، به ناوی داواکردنی مافه زه وتکراوه کانی کورده وه دهرکه وتن. پارتی ژیر به ژیر هانی ده دان و وره ی خه لکی به رز دهرکه وه. جگه له مه لا مسته فایش که هه ر له وه به تر دوویاتی دهرکه وه که ((کاتی نه وه هاتووه ریگه ی چه کداری بگرینه به)). هاوکات په یوه نندی عه بدولکه ریم قاسم به لایه نه کانی دربه کوردی وه که نه ته وه یی و په گه ز په رستانی عه ره به وه، پوژبه پوژ توندوتوئتر ده بوو. عه شیرته کانی کورد، به تایبه ت له ناوچه ی رانیه و پشده رو به سه روکایه تی عه باس ناغای سه رکه پکان،

په یوه نندیان له گهل یه کتردا به ته و او ی پته و تر ده بوو، هه موو لایه کی ناوچه کانی ده ورو به ریان ده هاتنه پالیان.

پوژیک برادره یکی پارتی فه رمانیکي حیزبیی پی راگه یاندم، وا که بچمه لای خو لیخو شبوو شیخ عه بدولکه ریمی کریچنه که نه وکاته نیشته جیی دیی (بووبان) ی ناوچه ی پینجویین و سه رۆکی ته ریفه تی قادری بوو له کوردستان، هه زاران ده رویش و خه لیفه ی له کوردستانی عیراق و ئیران، بگره ناوچه ی عه رهبنشینی شدا هه بوو. له گهل چه ند برادره یکی له شیخانی (کانی چنار) و خزمی شیخ، به پری که وتم. نه یاننده زانی چوونه که م بو لای شیخ له بهر چییه.

گه یشتینه ته که ی شیخ. وه ک پیشتتر باسم کرد، به نه ندامیکي خیزانه که ی ته ماشا ده کرام. ماوه ی چوار پوژ مامه وه. هه ر به یانییه که نیازی پویشستنه وه م هه بوایه، شیخ داوای لی ده کردم زیاتر بمینمه وه و له گهل شیخ محمه دی کوریدا به و ناوچه ندها بگره پیم. شه ویکیان مه سه له ی کویونه وه ی عه شیره ته کان له لای شیخ کرده وه. هه رچه نده شیخ پارتیی نه وکاته ی به مارکسی له قه له م دها، به لام توانیم دلنیای بکه مه وه که داخواریه که یان ره وایه، نه گه ر له م بارودوخه ناسکه دا بی دنگ بی و هاوبه شی نه کات، نه و هه م قسه ی ناره وای بو هه لده به ستری، هه م ده وتری شیخ که پریه ریکی دینی گه وره یه، کۆسپیکي به رده م به دیه اتنی داواکانی گه لی کورده. فرموی: نیمه له لای خو مانه وه شتی تری بو زیاد ده که یین، محمه دی کوریشم ده نیرمه لای سه رۆک عه شیره ته کان. دوا یی بیستمه وه شیخ به لیینه کانی به زیاده وه به جی هیناوه.

کوتاییی ئابی ۱۹۶۱ خوالیخو شبوو ماموستا "مووسا صمه د" ی به پریه به ری مه عاریفی سلیمانی ناگاداری کرده وه که دانراوم به یاریده ده ری ماموستا "جه مال غه فوور" ی به پریه به ری تا قیکردنه وه کانی سه ره تایی و ناوه ندی له قه لادزه. نه گه رچی پازیش نه بووم، به لام لییان قبول نه کردم. خو مان و پیویستیه کانی تا قیکرده وه مان ئاماده کرد. ماموستا "عه بدوللا زیباری" ی نه ندامیکي چالاک ی پارتی، وتی: منیش له گه لتاندا دیم بو نه وی. پوژ ی ۱/۹/۱۹۶۱ که وتینه ری. کاتی گه یشتینه ناوچه ی (خه له کان)، دارستانیکی چروپری لی بوو. هه زاره ها چه کداری کورد له و ناوه کۆ بووبونه وه. لامان داو سلوامان لی کردن. چاومان به خوالیخو شبوو عه باسی مه مند ناغای سه رۆک عه شیره تی ئاکو که وت، که سه رکردایه تیی نه و بزوتنه وه یه ی

عه شیره ته کانی ناوچه کهی ده کرد. دست خوشیمان لی کردن و هیوای سهرکه و تنمان بۆ خواستی، عه بدوللا زیباری له لایان مایه وه، دواتر له گه لایان چووبوو (دهریه نندی بازیان) و ههتا که و تیبوو ناو عه شیره تی هه مه و هند تا پیکیان بهینی و په یوه نندی بهو بزوتنه وه یه وه بکه ن.

من ئه و راستیا نه م دوا ی ئه وه بۆ دهرکه وت که حکومهت عه بدوللا زیباری له دهریه نندی بازیان ده ستگیر کرد، بزوتنه وه ی عه شیره ته کانیش رۆژی ۱۱/۹/۱۹۶۱ به هوی زۆری تانک و فرۆکه ی سوپا وه نشوستی هیئا؛ ئیتر ههرکه سه گه راپه وه بۆ شوینی خوی. به ریکه وت ناشنایه تیم له گه ل فرمانبه ریکی ئاسایشدا هه بوو، چونکه کورکه ی قوتابیم بوو، چووبوو مه لای تا ماموستا عه بدوللا ئازاد بکات. به دریی بوی باس کردم، چۆن ماموستا عه بدوللا په یوه نندی بهو بزوتنه وه یه وه به شداریشی له شه ره کانی دهریه نندی بازیان دا کردوو. وتی: چه ند راپورتیکی ئه ومان ده ست که و توه، که به رزی کردو نه وه بۆ ئه ندامانی مه کته بی سیاسی پارتی، له هه مو یاندا دژی شیوعیه کانی نووسیوه. گفتی دا به زووی به ری بدات. ئه وه بوو دوا ی چه ند رۆژیک له به ندیخانه ئازاد کرا.

که ماموستا عه بدوللا مان له (خه له کان) به جی هیشت، له ریگه ی پوو به قه لادزه دا پۆل پۆل چه کدارمان ده دی، به ره و دهریه نندی بازیان ده چوون بۆ شه پر. له قه لادزیش، چه کداریکی زۆر ها توچویان ده کرد، ئه گه رچی فه و جیکی سوپای حکومه تی تییدا بوو. فرمانده ی فه و ج و قایمقام هیچ هه لویستیکیان به رامبه ر بهو بزوتنه وه یه نه بوو، ریگریشیان له و چه کدارانه نه ده کرد.

ده ستمان کرد به تاقیکردنه وه کان، هه ولمان ده دا ده ری بخه یین که ئیمه بی لایه نین و هه ر بۆ جیبه جیکردنی کاره که مان ها تووین. رۆژ به رۆژ گرژی و ئالۆزی له شه ره که دا ته شه نه یان ده کرد. ئیواره یه کیان دیم باپیر ئاغای بابه کر ئاغای سه روکی عه شیره تی میراوده لی، له ناو ئوتومبیلیکی پیکابدا بوو، ها ته ناو قه لادزی و له به رده می سه رادا وه ستا، نزیکه ی سه د چه کداریکی له گه لدا بوو. سامیک له شه ره که نیشت.

به یانی ۱۱ ی ئه یلووی ۱۹۶۱، کاتی تاقیکردنه وه، دوو فرۆکه ی (میک) که پیشت نه مان دیبوو، ها ته ناو ئاسمانی قه لادزی و که و ته بۆردومان کردنی ده وره یه ری. ئه وه ی جیی پیکه نین بوو، چه نده ها قاز هه موو به یه ک ده نگ ده یقیراندو تیکه ل به

دهنگی فرۆکه و هاوارو قیژهی ژن و منال ده بوو، دۆخیکی سهیرو ناپره وای دروست کردبوو. قوتابیان، ههستان و ویستیان تاقیکردنه وه به جی بهیلن. نه مهیشت و پیم وتن: قوتابخانه و نه خویشخانه پاریزراون و بهر بۆردومان ناکهون. دوایی ده رکهوت نامانجی حکوومهت بۆردومانکردنی دهر بهندی بازیان بووه، فرۆکهکان له بهر نهشاره زایی به ههله ئه و ناوچهیهیان بۆردومان کردوو.

له شکره کهی دهر بهند بلاوهی لی کرد، ههر کۆمهل و عه شیرته گه پرایه وه بۆ سه ر پئ و جیی خوی. خه لک به ته وای ترسی لی نیشتبوو، نه یده زانی چی بکات. سوپای عیراق گه یشته وه ناو سلیمانی، چه ندین کهس ده ستگیر کران و هینده ی نه برد بهردان.

چه ند پۆژیک دوی کۆتایی پئ هاتنی تاقیکردنه وه کان ماینه وه، چونکه ده مان بیست ریگه ی قه لاده - سلیمانی گیراوه. بیرمان کرده وه چون بگه ریینه وه. مه لا عه لی حاجی مه حمود، له گوندی (ده شتیو) ی سه ر پۆخی زیی بچووک مامۆستا بوو، فه رموی لی کردین بچینه ده شتیو، له ریگه ی دیهاتی (سه فره) و (زه روون) و (گه لاله) وه بگه ریینه وه بۆ سلیمانی. وه ک به چاکمان زانی، قایمقامان له م پۆیشتنه ناگادار کرده وه. هه ری که ده ستی جلی کوردیمان پۆشی، به پی ریمان کردو به سی سه عات گه یشتینه ده شتیو. چوار پۆژی لی ماینه وه، خزمه تیکی باش کران و چووینه راوه ماسیی سه ر زیییش. قسه یه کی باوی ناوچه کهم به لاره سه یر بوو، کاتیکی گویم لی بوو منایک هاته لای باوکی و پیی وت: دایکم زاوه و کوریک بووه! ئه م زاواوه ی (زان، زاینه) له زۆریه ی ناوچه کانی کوردستان دا، بۆ مه رومالات و گیانه به ران به کار ده هیئری.

ده مانویست ناکامی له شکرکی شیه کهی کوردستان بزانی، هیچمان لی پروون نه بووه وه. هه رچۆنیک بوو بریارمان دا، به نده و مامۆستا جه مال غه فورو فازل ناویکی ئەندامی لیژنه ی ناوچه ی که رکوکی پارتی و مامۆستا مه لا عه لی، به ره و سلیمانی بکه وینه ری. به پی به ریگه یه کی سه خت و دژواردا کوتامان. نیوه پۆ گه یشتینه گوندی (گه ناو). مامۆستایه کی "ئه حمه د صالح" ناوی ده رچووی خولی مه لاکانم بینی، وه ستابوو. کاتی ئیمه ی دی، به پیرمانه وه هات و به خیرها تن و فه رموی لی کردین بۆ مائی باوکی، که ئیمام و خه تیپ و مامۆستای دینی گوند و پیایکی زیره ک و لیها توو دیار بوو، دیوه خانیکه گه وه ی هه بوو، پیواماقوولانی ناوچه که به گه شتی به ریژه وه تییان ده روانی. گه ناو، له سه ر سنووری عیراق - ئیران و بنکه یه کی پۆلیسی تیدا بوو بۆ پاسه وانیی سنوور.

له گهل مه نمووری بنکه که و چهند ناغایه کی پشدیری میواندا، له مالی ماموستا نیوه پوژمان کرد. ماموستا پرووی لی ناین چهند پوژیک له لایان بمینینه وه، بچینه کویستانی نزیک (سهرده شت) و گیسکیک بهرین و بیکهینه سهیران. مه نمووری بنکه، به هووی بی تهل (لاسلیکی) یه وه، هه والی سهرنه که وتن و بلاوه لی کردنی هیزی بزوتنه وهی عه شیره ته کانی پی راگه یان دین. هه موومان دلگران بووین، چونکه په یوه ندی کوردو حکومت به ته وای تیک چوو، هیچ سیاسه تمه داریک پیشیبینی دواپوژی نزیک و دووری کوردی پی نه ده کرا.

دوانیوه پو، مؤلته مان لی خواستن و ریمان گرتنه وه بهر. پاش سه عاتیک گه یشتینه سهر زیی بچووک. ناوه که ی زور کهم بوو، به پی لیمان داو په رینه وه. نه و ناوه شیوو دول بوو، چپای بهرز چوارده وری گرتبوو، ته نیا ناسمانی لیوه دیار بوو. کاروانیک هات، باریان ههرمی گولوی بوو. بهرچنه یه کمان لی کرین به سهد فلس. به ریگه وه که وتینه ههرمی خواردن و گالته کردن و ره خنه مان له عه بدولکه ریم قاسم و نه حمهد صالح نه لعه بدی ده گرت، ده مانوت: ((ولک احمد تعال، آکو هیچی شی عدنا؟))، ((لا سیدی، های موجود بجالنا عند الاکراد))، ((یاکلون هذا، لهذا تمردوا علینا!)). نه و ریگه سه خته مان بهم باس و خواسانه ده بری. به گوندیکی دیوی ئیران دا تپیه پو بووین، (ههرزنی) ی ناو بوو. سه عات هه شتی شهو، گه یشتینه گوندی (گه لاله) و پرومان کرده مالی ماموستا "مه لا محه مه دی ره ئیس" ی ماموستای دینی گوند. به "ره ئیس" ناو ده برا، چونکه به یه کهم زانای دینی ناوچه ی سلیمانی و کوردستان داده نرا. دوو کوپی، له ده رجوانی خولی مه لاکان و قوتابیم بوون، نه وانیش له مال و ماموستای قوتابخانه ی سهره تایبی گونده که بوون.

به خیره اتنیک گهرم و خواردنیک چاکیان بو ساز کردین. گه لی باس مان کرده وه. ماموستا جوولانه وه که ی کوردستانی په سند نه ده کرد. له گهل کاریوهی به یاندا ملمان نایه وه، به دوو سه عات گه یشتینه گوندی (قامیش). له ریگه، چهند چه کداریکی به شداری شه ره که ی دهر به ندمان بینی، باسی چونیه تی شه ره که و شکانیان و گهرانه وهی خویمان بو کردین. جنیویان به و نه فه نیانه دها که هه لیان خه له تاند بوون و دو چاری نه و شه ره یان کرد بوون، خویشیان لی دزیبوونه وه!

قامیش، ئەگەرچی گه‌وره دیاربوو، له چۆل ده‌چوو، هیچ پیاویکمان تیدا نه‌دی. پرسبیاری مامۆستای قوتابخانه‌ی گوندم کرد، که ناشنام بوو، له‌وی نه‌بوو. ئیمه‌یش برسی و ماندوو و ریش‌هاتوو، چووینه مالی مامۆستای دینی گوند. چه‌ند ژنیکی ئی بوو، به‌خیرهاتنیان کردین. رادیویه‌کی گه‌وره‌مان پی بوو، ئه‌ریه‌له‌که‌ی زۆر درێژبوو. له ژنه‌کان وایه ئه‌وه بێ‌ته‌له پیمان. پرسبیاری مامۆستامان کرد، وتیان له‌و چیا‌یه‌یه. پی ده‌چوو مامۆستا، به‌پی ئه‌و دروشمانه که به‌ ده‌رگه‌ی دیوه‌خانه‌که‌یه‌وه هه‌لواسرابوون، به‌پرسی پارتی بی. بۆمان ده‌رکه‌وت هه‌والیان ناردوووه بۆ پیاوه‌کانیان که هه‌ر له‌و چیا‌یه‌ ب‌م‌یننه‌وه، چونکه چوار سیخو‌ری حکومه‌ت له‌ مالی مامۆستان. ئه‌و ماوه‌یه‌ ده‌نگی وا هه‌بوو که حکومه‌ت پیاوه‌کانی خۆی بۆ سیخو‌ری ده‌نێرێته ئه‌و ناوچانه.

نیو سه‌عاتیکی پی چوو، دوو چه‌کدار خۆیان به‌ ژوردا کردو به‌خیرهاتنیان کردین. یه‌کیان به‌ چه‌که‌که‌یه‌وه له‌لای سه‌روومانه‌وه دانیشته، ئه‌وی تریشیان لای ده‌رگا‌که‌ی لی گرتین. گومانم کرد ئه‌مانه به‌ پیاوخرایمان تێ ده‌گه‌ن، پرسبیان له‌کو‌یوه هاتووین و بۆ کوی ده‌چین. دوا‌ی چا‌خوارده‌نه‌وه، دوو چه‌کداری تر له‌گه‌ل مامۆستادا هاتنه‌وه بۆ مال. مامۆستا گه‌رم به‌خیری هینان، له ژنه‌کانی پرسبی هیچیان خواردوووه؟ وتیان: وا خه‌ریکین نانیا‌ن بۆ ساز ده‌که‌ین. مامۆستا هه‌ر ته‌ماشای ده‌کردم، منیش چاوم تێ بریبوو. له‌ دلی خۆمدا ده‌موت من ئه‌م پیاوه‌ ده‌ناسم، ئه‌ویش وتی: تۆش غه‌ریب نیت له‌لام. هاته‌وه یادم که پوژێ له‌پوژان براده‌ر بووین و له‌لای خوالیخۆشبوو مه‌لا "په‌سوول گوروون" که دووکانی بازگانی له‌ سلیمانی هه‌بوو و بوو به‌ ئه‌ندامیکی سه‌رکرده‌یه‌تی پارتی دیومه، سه‌رده‌می پاشایه‌تی له‌لای داده‌نیشته‌ین. خیرا وتم: هاتیه‌وه یادم، هه‌ر که‌وتم "مه‌لا په‌سوول"، وتی: به‌لی، زۆر راسته. هه‌ستاو دووباره به‌خیری هینامه‌وه ئه‌ملاو ئه‌ولای ماچ کردم، به‌ ژنه‌کانی وت: هه‌ر خیرا ئه‌و قه‌له‌مان بۆ سه‌ر ده‌برن.

نیت هاته سه‌ر باسی من بۆ براده‌ره‌کانی، وتی: تۆ ده‌زانی، خراپ ئیوه‌یان له ئیمه‌ گه‌یاند، به‌ نیازی خراپه‌وه هاتینه‌وه ناو دی. وتیشی: ئیمه‌ی دانیشتووی قامیش، وه‌ک به‌ شکاوی له‌ ده‌ربه‌ندی بازیان گه‌راینه‌وه، چه‌کمان فېرێ نه‌دا. به‌ پوژ ده‌چیینه ئه‌و چیا‌یانه، ئیواره‌یه‌کی دره‌نگ دیینه‌وه بۆ مال. له‌ باسی شه‌ره‌که‌ی

دهربه نندا، وتی: فرۆکه ی میک گالهی پی کردین! به ندهش، بوم باس کرد چون له قه لادزه وه هاتووین. وتی: دهبوو له گه لاله وه دوو چه کداریان له گه لدا بناردنايه.

دوای نانی نیوه پو، ماموستا ناردی به دوای پیاوماقوولانی گوندا. کوخا سه لیم و کوخا عه زیزو پینج چه کداری هاتن، به یه کتری ناساندین. هه وئی زوری دا له لایان بمینمه وه. وتم: ناتوانین و ده بی برۆین. نه گهر فریا بکه یون، له (کاریزه) له مائی "شیخ مه حمودی کاریزه" لا دده یین و ده مینینه وه. وتی به پی دوو سه عاته پرییه و خوم ره وانه تان ده کم. نه مهیشت، دوو چه کداری له گه لدا ناردین.

شیوان گه یشتینه کاریزه. پرومان کرده ساباته که ی شیخ مه حمود. خوی له وی نه بوو، وتیان: له گه ل چه کداره کانیدا له چیايه. ده لین حکوومه ت به ته مایه هیژیک بنیژیه ماوه ت و بییره دا ره ت ده بن، نه وی گومانی به شداری بزووتنه وه که ی دهربه ندی لی بکری، ده گیری. ژنه کانی شیخ هاتنه لامان و به گهرمی به خیره اتنیان کردین. نانی ئیواره مان بو ساز کرا.

شیخ و خزمان و چه کداری، دوای نویژی شیوان هاتنه وه. که دیمی، وتی: به خیره نه یه ی، ئیستا وهختی هاتنه! ده ست و مۆچمان کردو بوم گپرایه وه چون پیم که وتوه ته نه وی. زور دوودل و په شوکا و دیار بوو، هه ستم ده کرد له دواپوژی ناوچه که ده ترسا. خوی به یه کی که له سه رانی بزووتنه وه که ده ژمارد، هه لده ستاو داده نیشت، ده یوت: حکوومه ت دیت. بانگی یه کی که له پیاوه کانی کرد، پی و ت: نه مشه و بچو بو (چوارتا)، نه سپه که م بو نال بکه، ده چم بو (به رزان).

شیخ نیوه شه و له خه وه لی ساند، وتی: من ده پوم. به یانی "حه مه" ای برام له خزمه تاندا ده بی تا نزیک سلیمانی. دوای بهرچاییکردن، "شیخ محمه د" که لاویکی به جه وه هر دیار بوو، پاشتر بوو به پیشمه رکه یه کی به ناو بانگی به "حه مه ی سه یید عه لی" ناسراو، تا (که لکی قه یوان) له گه لماندا هات، سوپاسم کرد، گه پرایه وه بو (کاریزه).

نزی که به (کانی کورده) هه شت نو ره شمالی هه لدرامان بینن. مه لا عه لی حاجی مه حمود وتی: نه مانه خزمی من و له عه شیره تی ئیسماعیل عوزیرین. ده مه وی له مائی فلانیان لابه دین، تا نان بخوین و که می که به سیینه وه و هه والیکی ناو شار بزاین. به گهرمی به پیرمانه وه هاتن، خیرا مریشکیان سه ر بری و چایان لی نا.

گه وری مال، پیاویکی پیری به مه زنده ته مه ن سه دسال ده بوو، به هوی پیرییه وه خلا فابوو. کورپه که ی زور ریکوپیک و میوان دوست بوو. پیره میرده که له بهر

خویه وه و به دهنگیکي بیستراوه وه دهیوت: هه عهمرت نه مینن گورانی هیچ وپوچ، شیخ مه محمودیش هه ر ئیوه دهستان بری! لای و ابوو ئیمه په راگه ندهی بزوتنه وه عه شایه ریبه که ی دهر به ندین و هه لاتووین. پرووی کرده ماموستا جه مال غه فورو پرسیی: تو له چ عه شیره تیکیت؟ وتی: هه مه وندم. وتی: گهر هه مه وندی، به ملی شکاوت له چ قنه گانیکه وه هاتوویته وه، بوچی له شکره که تان به م حیزیتیبیه شکانده! ماموستا جه مال زور له م قسانه په ست بوو، چونکه له بهر ژیانن ناو چوارچیوهی شار ناشنایی و تیکه لیلی کومه لایه تیبی - به تایبته - له گه ل نه م جوره خه لکانده که م بوو. هه ستاو وتی: به شه ر ه ف من نمه کی نه م ماله ناکه م. وتم: ماموستا، سه برت هه بی نه خوینده واره و تیگه یشتنه که ی هه ر هینده ی زانیاری که می خویه تی، نه م قسانه یشتی له دل سوژی و خه مخورییه وه یه بو کورد. ماموستا هه ر سارد نه بووه وه. کوری پیره میزده که هه ستاو دهستی ماچ کرد، ده یویست پیلاوه کانیشی ماچ بکات تا دانیشی و نانه که ی بخوات. هه رچونیک بوو، دانیشته وه. هه موومان به تووره بوونه که ی پی که نین.

دواتر بیستمان شار نارام بووه ته وه و گرتن نه ماوه. که وتینه ری به ره و سه رچنار، له وی سواری پاس بووین. پیمانته وه دیا بوو که له دهر وه ی شاره وه هاتووینه وه. ماموستا صالح یه حیا له ناو پاسه که دا بوو، وتی: "مه محمود نه حمده" نه مشه و کوچی دوا ییی کردوه. هاتمه وه مال و ریشم تاشی. خوالیخوشبوو "نووری نه حمده ته ها" ی لیپرسراویکی گه وره ی پارتم له پرسه که یدا دی.

نیتر نه وانه ی که مه ترسیی گرتن و زیندانیکردنیان له سه ر بوو، به هه ندی لیپرسراوی دیاری پارتی و سه روک عه شیره ته کانی به شداری بزوتنه وه که یشته وه، به گشتی که وتنه برووسکه ی په شیمانی لیدان بو عه بدولکه ریم قاسم. به لام له بهر نه وه ی زوری کار به ده ستانی حکوومه ت به عسی و نه ته وه په رست بوون، نه یان ده ویست نه وانه به خشرین. بویه ده ست کرا به پراوه دوونان و گرتن و له به ندیخانه توندکردنی گومان لیکراوان، به تایبته له لایه ن نه فسه رانی سوپای لیواکانی که رکوک و مووسل و ناوچه ی خانه قینه وه، که له عه بدولکه ریمیان رانه ده بینی مه رامه کانیان به جی بهینی.

مه لا مسته فا هه ر له (به رزان) مایه وه. به لام سوپا ورده ورده پرووی کرده نه و ناوچه یه. حکوومه ت، عه شیره ته کانی له کونه وه - له بهر هه ر هویه ک بووی - نه یاری

بیره وریه کاتم له نیتوان بینن و بیستندا

بهرزانیه کانی له خوی نزیك خسته وه و پرچه کی کردن، سوپاکه ی به هاوکاری ئه وان بهر بهر پروویان له ناوچه ی بهرزان کرد. به لام هم بهرزانیه کان خویان، هم دلسوزانی ناوچه کانی کوردستان، نازایانه بهرنگارییان کردن.

مهلا سدیقی برام که سه روکی کومه له ی جووتیاران له ناغجه لهر و نه دمیکی چالاک پارتی بوو، به ناشکرا خه لکی بو پشتیوانی بزوتنه وه ی عه شیرته کان هان دهدا، به نابوونه هاوکاری ده کردن. نه وماوه یه، له گه ل چه ند که سیکی تر دا خویان شار دبووه وه، توانیبوو یان ریزه کانیان له ده ورو بهری (ناغجه لهر) و (چه می رهزان) پیک بخنه وه. نه چه شنه خوریک خسته وه یه له ناوچه جیا جیاکاندا هه بوو، هه تا په یوه ندی توندوتولیشیان به یه که وه دروست کردبوو، به تایبته له ناوچه کانی شارباژپرو پشده رو سوورداش و ناغجه لهر. "مام جهلال" یش سه رپه رشت و رپبه ری نه م ریک خسته چالاک و به گوره بوو.

عه بدولکه ریم قاسم، پرژده ی "به نداوی دهر به ندیخان" ی کرده وه، له و ته گرنگه دا که خویندی وه، بانگی به شدارانی نه و ریک خسته ی دژ به حکومتی کرد، وان بهینن و بگه رینه وه بو ناو مال و منالیان و نه ترسن. نه م بانگه وازه، له لیوای سلیمانی و هندی شوینی لیوای هه ولیر کاری پی ده کرا، که رکوک و مووسلی نه گرت وه. به لام نه وی تاوانی هه بویه، ده گیرا: له وانه مهلا سدیقی برام، له ناغجه لهر ده ستگیر کرا و نیردرایه به ندیخانیه (که رکوک): هه ر پانزه رۆژ جاریک سه رم ئی دهدا. هه ولیکی زورم دا بو به ره لاکردنی، بی هووده بوو. ژیانی خوی و خیزان و باوک و دایکم، جیی خه فته و بیرکردنه وه م بوون. وا مایه وه تا کوده تای شوومی ۸ شوباتی ۱۹۶۲ ی به عسیه کان. گفتوگوی شوپشی کوردو حکومتی تازه، شتیکی نه وتوی ئی نه که وته وه. دوی هه لگه پرانه وه ی عه بدوسسه لام عارف له به عسیه کان و گفتوگوی له گه ل شوپشی کوردا، نه م ما مهلا سدیق له ۱۹۶۵ دا نازاد کرا.

پاش نشوستی هیئانی بزوتنه وه که له دهر به ندی بازیان، وه ک وترا، دیسان خو ساز درایه وه، خه لک تی گه به نرا که ده توانری بهرنگاری بکری و ناماده گیی شه ری پارتیزانیش له نارادایه. هه والی سه رکه وته کانی ناوچه ی بهرزانیش ده گه یشته و هه ستی کوردا یه تی جوش دهدایه وه. دوی نه ورۆزی ۱۹۶۲، شه ر ناوچه کانی سلیمانی و هه ولیریشی گرت وه.

(چه می رهزان)، بوو به بنکه ی گه وریه پیشمه رگه کانی ناوچه ی سوژان؛ له بهر نه وری شوینه که ی گرنکه، که موزور له نیوان شاره کانی سلیمانی و که رکوک و هه ولیردایه و ناوچه یه کی سهخت و چپو شاخاوییه، نه شکه وتی زوری هه ن بو خوچه شاردان و هه وانه وری پیشمه رگه و جیکردنه وری که لوپهل. نه شکه و ته کانی، نزیکه ی بیست هزار پیشمه گه یان تییدا جی ده بووه. سوپا و فرۆکه کانی حکومت نه یان ده توانی به ناسانی بیگه نی.

نه وناوه، شوینه واری میژووییی زورن؛ وهک (قه لای جۆلندی) ی سه رده می ساسانیه کان، نه شکه وتی (قرقاپان) که به بهرزیاییه کی سهخته وریه و وینه ی هه لکۆلراوی تییدایه، (نه شکه وتی صه حرا)، وهک ده لاین، ناوه وری سه عاته رپییه که به پی و شتی سه یری له ناودایه، هه ندی جیگه ی بهرزو هه ندیکیشی ته سک ده بیته وه، تا ده گاته شوینیکی تایبهت که "شیخ نیسماعیلی عه ودا لآن" ی گه وریه پیاوی دینی پوژگاری خو ی و باپیره گه وری شیخانی عه ودا لانی نیستا قه ده غه ی کردووه و نابی که سی پییدا بروات! باسی چه می رهزان به دم ناگیرد ریته وه، مه گه ر یه کیک خو ی به چا و بیینی. ناوی (بافل) ه که ی، که مام جه لال له بهر خو شتی و بهرزیی کوپکی پی نا و ناوه، له جیگه یه کی زور بهرزه وه دیته خواره وه، خو شترو دلگیرتره له تا فگه ی (که لی عه لی به گ).

چالاکیه کانی پیشمه رگه ده ستیان پی کرد. حکومت، هیژیکی گه وری به فه رمانده یی "زه عیم صدیق" ی نه ته وه په رستی توند په وری خه لکی مووسل ساز کرد بو له ناو بردنی شوپرش له و ناوچه یه. نه و پیاوه زور بی ویزدانانه به ربووه گیانی پۆله کانی کورد، هه ر لایکی کوردی به رده ست بکه و تایه، ده یگرت و جو ره ها نه شکه نجه ی ده دا. ده توانم بلیم: کرده وری ناپه سندو درندانه ی نه و، بووه هوی زیاتر خو شکردنی ناگری شوپرش و ته نینه وری به کوردستان دا.

شوپرش، له (چه می رهزان) هوه په لاماری مه رکه زی ناحیه ی (ئاغجه له ر) ی دا، داگری کردو بهر پیوه بهری ناحیه و چه ند که سیکی سه ر به حکومتی به گراوی برده چه می رهزان. نه و نه ده ی پی نه چوو، سوپا به فه رمانده یی "مه حمود خه فاف" ی خه لکی سلیمانی دووباره هیرشتی برده وه. پاش شه رپکی قورسی خویناوی و کوشتاریکی زور له هه ردوولا، که مه حمود خه فافی تییدا بریندار کرا، ئاغجه له ر سووتا، دانیشتوانی ده ربه دهر بوون و پرویان کرده که رکوک و سلیمانی و چه می

بیره وریه کاتم له نیتوان بینن و بیستندا

په زان. مائی باو کم، چوونه کهرکوک، له وی جیگیر بوون. "حه سیب" ناویکی ماموستای وهرزش له کهرکوک، له م شپه ردا شه هید کرا، به یه کهم ماموستای شه هیدی ئەم شپور شه دادهنری.

ئەمه هیزه کهی زه عیم سدیقی جوولاند تا له سلیمان و کهرکوک وه هیرش بهرن بو سندنه وهی مه رکه زی ناحیه که. پیشمه رگه، به جهرگ و مهردانه به رهنگاری سوپا بو وه، حکومته تیش هه موو جوړه چه کیکی وهک فرۆکه و تانک، ته نانه ت ناپالمی قه دهغه کراویشی به کار هیناو شپه شه وو پوژیک دریرژی کیشا. به لام پیشمه رگه سه رکه وت و ژماره یه کی زوری له دوژمن کوشت، زیاتر له سه د سه ربازو ئەفسه ری به دیلی گرت.

نیتر شپه رگه رم بوو، سه رکه وتنه یه که به دوا یه که کانی شپور شه ده ستیان پی کرد. بنکه کانی پولیس لیرو له وی ده وری به رچاویان له و سه رکه وتنه دا هه بوو، چونکه به چه ک و که لوپه له وه به بی شپه ر خویان به ده سه ته وه ددا و به رگی پیشمه رگایه تییان ده پویشی. شپور شه، بوو به خاوه نی چه کیکی زور. هیرشی سه رکه وتوانه برایه سه ر چوارتا و قه رداغ و ... هتد.

ریخراوی ماموستایان که به ناوی (یه کییتی ماموستایان کوردستان) وه له پوژی ۱۹۶۲/۵/۱۵ دامه زراو - وه که له یادم بی - ئەم ماموستایان به پوویه ان ده برد: کامیل به صیر، فایه ق عارف، عه بدوللا زبیری، عه بدوللا ئەژده ر، ئەنهر سه عید دارتاش، فره یدون عه لی ئەمین، که مال میرزا غه فوور، باقی سه عید، دارا عومر، که وته چالاکو نواندن. له ریگه ی ماموستا فایه ق عارفه وه ئاگادار کرامه وه که یه کییتی ماموستایان ده ست به کاره، منیش لیپرسراوی قوتا بخانه ی دوانا وه ندی "وه تن" م که ماموستایه کی بووم. ئەوکاته، پوژ نووری شاو هیس و براکانی و عارف ته یفوور و عومری سه یید عه لی و عه بدوپره حمان نه وره س و گه لیکی تر قوتا بیم بوون.

عه بدولکه ریم قاسم به رده وام وته یه کی ده خوینده وه دوپاتی تییدا ده کرده وه و ده یوت: ((ته حه دایان ده کهم ئەگه ر کیلومه تریک زه وییان به ده سه ته وه بی!)). که سانی چوارده وری وایان تی گه یانده بوو که پیشمه رگه هیچ ده سه لاتیکی له شارو شارو چکه کاندایه، ته نیا له چه می په زان و ناوچه شاخاوییه دووره ده سه ته کاندایه هه ن! حیزبی شیوعی هه ر پیپه روی سیاسه تی پشتگیری عه بدولکه ریمی ده کرد،

بیره وریه کاتم له نیتوان بیننر بیستندا

دهیوت: گهر پشتمی نه گرین، نیستیماری نوی دهیوژیتته وه. نیمه ش دهمانوت: له پاش چی بیقوژیتته وه، ئەی ئەوه نییه به چه کی سوڤیت لیمان دهدات و دهمانکوژی، به عسیه کانی بهر داوه ته گیانی نیمه و نیوه؟!

ئهو پوژانه، زعمیم سدیق هه موو ماموستایانی سلیمانیه له هوئی معاریف کو کرده وه و فرمانی پی دان: برووسکه ی پشتمگری بو عه بدولکه ریم لی بدن و سهرانی شوپشی کوردی تیدا به خائین و تاوانبار له قه له م بدن. بهر له م کو بوونه وه یه، چه ند ماموستایه کی سهر به پارتی گیرابوون و نازارو نه شکه نجه درابوون، بو چاو ترساندن ماموستایانی تر. له "پارتی" یه وه پیمان راگه یه نرا که نیمزاکردنی برووسکه ی وا هیچ سهرکه و تنیکی بو حکومته تیدا نییه، به لکوو به لگه ی بی هیزی و نابووتیه تی. ته نیا سی ماموستا نیمزایان نه کرد، یه کیان سهر به حیزبی شیوعی و عهره ب بوو؛ ئەوانه هه له اتنه چه می رهزان، به شداری کو بوونه وه که نه بوون.

داوی هه فته یه ک، مانگرتنی قوتابیانی هه موو لایه نه سیاسی هه کانی قوتابخانه ی دوانا وه ندی "وه ته ن" دهستی پی کرد. به لام هینده ی نه خایاند سوپاو پولیس شالوویان هیئاو که وتنه تی سره واندنی قوتابیانی، قسه ی ناشیرین به کاره یانان له گه ل قوتابیانی و ماموستایاندا. ئەفسه ریکی عهره بی "ره شید عه لوان" ناو ئەگه رچی پی شتر قوتابی ماموستایه کمان بوو له به عقوبه، زور بی شه رمانه پروی تی ده کردین و دهیوت: ((اقتلکم مثل الزمایل...!!)).

ئهو پوژه، به راستی له پوژانی حوکمی دوا برای به عس ده چوو! تالوویکی زوریان پی چی شتین. به ریوه بهری پولیس، پیاوویکی هیمن و له سه رخو بوو؛ داوامان لی کرد فریامان بکه وی و له دهست ئەوه ئەفسه ره درنده یه پرگارمان بکات. نیواره ماموستا "فازل عیرفان" ی به ریوه بهر، له و مامه له نامه ردا نه یه بیزار بوو، موله تی چه ند پوژیکی وهرگرت و منی کرده بریکاری خو ی.

به یانی پوژی دوا یی، جاریکی تر و به هه مان شیوه ی ره فتاره وه هاتنه ویزه مان. ئەفسه ره که به هه ره شه وه ناوی سی قوتابی دامی. وتی: ئەگه ر هاتن به زووی ته له فونم بو ده که ی بو ئەم ژماره یه. بو ئەوه ی له کولمان بیته وه، وتم: به سه ر چاو. که رویشتن، دهست به جی فه رایشیکی جی دلنیاییم نارد، له ده رکی قوتابخانه دا بوهستی، ئەگه ر ئەوه قوتابیانه هاتن، پییان بلی: خویان بشارنه وه، چونکه حکومته داوی کردوون.

سوپای عراق، وهك ده مانبیست، چهندهها كردهوهی دزیوی نامرۆییانهی له ناوچه جیاجیاكانی كوردستان دا ئی وهشایه وه. ده توانم بلییم: خهلكی عراق بهگشتی بههلهدا چوو بوون كه كودهتای عهسكهری ۱۹۵۸ یان به شوپش و سوپایان به شوپشگپ و دلسۆزی گهل و نیشتمان، هیزی پۆلیسیان به خراپهكارو تاوانبار دادهنا، چونكه له ماوهیهکی نزیكدا دهركهوت كه ههر سوپا میلیلهتی كوردی دوچارى كوشتن و برین و تالان و مالویرانی كرد، به تایبتهت ئهوی به خهلكی شارى سلیمانیی كرد، به میژوو ناگیردریتهوه!

دوادواییهکانی ۱۹۶۲ و سهرهتای ۱۹۶۳، ههر پۆژهو ههوالی سهرکهوتنیکیمان بهرگۆی دهكوت. سوپا، له داخی تیكشکانی خو، تاوانی گهورهی دهكرد. حکوومهت، له رپی ههندی سهرۆك عهشیرت و کوپخواه، كهوته جاش به کریگرتن. گونده عهرهبنشینهکانی نزیکی كوردستان، وهك (حهویجه) و شیخ حهنهش و کۆمهالی چواردهوری له (مهخموور) و هی نزیك به (جهلهولا) و (خانهقین)، هه موو وهك سهگی برسی دهستیان كرد به تالان و بیزارکردنی خهلكی دهشتی گهرمیان و دزهیی و شوان و ناغجهلهر، مهرو مالات و زهوی وزاریان ئی زهوت دهكردن.

زه عیم سدیق و هیزهکهی، کاتیك له هیرشیکی شكاوی بهرهو دهرهندیخان گهپانهوه، دپندانه پهلاماری گوندی گهورهو ئاوهدانی (سیداره)ی سهر پگیه گشتییان دا. زه عیم سدیق لهو پۆژی جومعهیهدا دهرگای له نوێژکهران گرت، وهك فهرمانی دا، ههر هه موویان كه نزیکهی چل كهس بوون، كوژران. شههیدکرانی ئهوانه، خهلكی زیاتر خرۆشاندا و پق ئهستووری كردن بو تۆلهو کۆلنهدان. ههتا بهپرادهیهك دلشكاوی كردن كه به نارهبزایییهوه له خوا دهپارانهوه. من كه ههوالهكهم بیست، به توندی گیانی ئازار دام، په نام برده بهر سوژ جوولاندن و ئهه ئایهته پیرۆزه دلی دامهوه: ((ولا تحسبن الله غافلاً عما یعمل الظالمون، إنما یؤخرهم لیوم تشخیص فیه الأبصار)). بهلی، خوا له هه موو زۆرداریك بالادهستتره! ههر حهفتهیهك له وهبهدوا دهورو زهمانی حوكمی عهبدوکهریم قاسم پیچرایهوه.

پۆژیک چهند دوورخراوهیهکی به عسی بو شاری سلیمانی، كه کاتی خویندمن له کولج له بهغدا پیکهوه قوتابی و برادر بووین، داوهتی من بوون بو ناخواردن له مالهوه. پیکهوت ئهو پۆژه شهپری نیوان پیشمهرگه و حکوومهت بوو له شاخی (ئهزم).

فرۆکه کان به رده وام بۆرد ومانیان ده کرد. مالمان له سه رووی شاره وه بوو. میوانه کان له سه ربانه وه ته ماشایان ده کرد. یه کیکیان نه ندایمیکی گه وره ی به عسی بوو، وتی: ((گواد عبالک یقصف الیهود!)). که هاتینه وه خواره وه، که وتینه گفتوگو. پیم وتن: وه ک به پی پی رو وداوه کانی نیستا بۆم ده رکه وتبی، ئیوه ده سه لاتتان له عه بدولکه ریم زیاتره. پوو خانی نه و پیاوه تان بۆچی راگرتووه و چ نیازیکتان هه یه؟ وتی: راسته، عه بدولکه ریم گه مارۆ دراوه و جله وی حوکمی له ده ست دره چوووه. می شکوژیکی به ده سه ته وه بوو، وتی: هه ر کاتی بمانه وی و هه لومه رچی عیراق پیویست بکات، ده یکوژین. به لام نیستا شوژی کورد ده ستی گرتووین. وتم: ئاخو کورد مه سه له یه کی ره وای هه یه، داوای مافه نه ته وه یی یه پی شیلکراوه کانی خو ی ده کات. ئیوه نه و مافانه سه لمینن، نه و کاته نه ویش یاریده ده رتان ده بی و هاوکاریتان ده کات بۆ خزمه تکردن و پی شخستن عیراق. وتی: راست ده که ی، به لام هه موو به عسیه ک نه م تیگه یشتنه ی نییه. زۆر نه ندامان هه یه به ناو بردنی کورد دانی ئال ده بیته وه!

نه وانه که له قوتابخانه ی دواناوه ندی سلیمانی ده وامیان کرد، حه فته یه کی پی نه چوو ده ستگیر کران و خرا نه به ندیخانه ی سلیمانی یه وه. نه وه سه رنجی راکیشابووم که کار به ده ستان، به به ریوه به ری پولیس و به ندیخانه و مه عاریفیشه وه، هه موو لییان ده ترسان. دیار بوو، هه ر بۆ چاوبه ست و به ناو گیرابوون!

به عسیه کان له ۱۹۶۳/۲/۸ دا، به هاوکاری عه بدوسسه لام عارف، کوده تایان کرد. یه که م شوین ئیزگه ی به غدایان گرت، له ویوه به یاننامه ی سه رکه وتن و کوئترۆلکردنی ده زگا جیا جیاکانی حکومه تیان راگه یاند، وایان له خه لکی عیراق گه یاند که عه بدولکه ریم قاسمی دیکتاتور له ناو براوه، به ناوی شوپش و گه له وه، داوایان له فلان و فیسار فرمانده ی سوپا ده کرد هیزه که ی به جی به یلی و فلان و فیسار فرمانده ی سوپای به عسی جی بگریته وه.

عه بدولکه ریم قاسم و مه هداوی گیران، هه ر هه مان پوژ عه بدولکه ریم گولله باران کرا. ده رکه وت "ئه حمه د صالح نه له عه بدی" ی حاکی عه سه کهری گشتی ژیریبه ژیر ده ستی له گه ل به عسیه کانداییکه ل کردووه. به عس، له ماوه یه کی کورتدا سه رتاسه ری عیراقی، به جوړه ها ریگه ی نا په و او درندانه پاش کوشت و بپی نا جوامیرانه، کوئترۆل کرد. "عه لی صالح نه سه سه عدی" ی جیگری سه روکی نه نجومه نی وه زیرانی تازه، به بنه چه کوردی

ههولیری بوو، ناسناوی "سهعدی"ی له باپیره گهره یه وه بۆ ما بووه وه. حیزبی به عس، له ئیزگه ی رادیو و تهله فیزیۆنه وه، به رده وام بلاوی ده کرده وه که حکومه تانی پیشووی عیراق ههنگاوی پاستگۆیانان بۆ چاره سهری کیشه ی کورد نه ناوه.

ئه ندامانی حیزبی شیوعی، به مه دهنی و عه سکه ریبه وه، که وتنه خۆشاردنه وه و خۆدوو رخصتته وه له چاوی به عس، زۆریان پرویان کرده کوردستان و توانییان کۆمه لیکه چه کدار له (بانی خیلان) و (به مۆ) پیک خه ن. پارتی ماوه ی نه ده دان چالاکی بنویسن، به لام خوالیخۆشبوو مه لا مسته فا ری ی دان و رایسپارد ریژی تایبه تیان ئی بگیری و پیوستی ژیانان بۆ دابین بکری.

رۆژیک له بهر ده رکی ماله وه دانیشتیووم، براده ریکم دی، موعاوینی پۆلیس و بیروباوه ری مارکسی بوو، جانتایه کی له پشت به ستبوو و خۆی سازکردبوو بپرواته ده ره وه. بی هووده داوام ئی کرد بمینیتته وه و خۆی بشاریتته وه. "نافیع ئه لبه ننا"ی عه ره بی مووسلی مامۆستای قوتابخانه ی (وته ن) "یش، به هه له داوان هات و داوی کرد په نای بده م، پیشتر پی م وابوو به عسیبه! هی نامه ماله وه و تا حه فته یه ک شاردمه وه. که زانیم سو راختی ناکه ن بۆ گرتن، چوو وه بۆ ده وامی خۆی. ئه وکاته پیاوانی ئه من، به تایبه ت له قوتابخانه کاندان، به داوی شیوعیه کاندان ده گه ران.

که بارودۆخی عیراق ئارام بووه وه، حکومه تی به عس به به یاننامه بلاوی کرده وه حوکمی (لامه رکه زی)ی داوه به کوردی عیراق. بوو به شادی له کوردستان، پیشمه رگه خۆیان ئاشکرا کرد. هاوکات داوا له مه لا مسته فا کرا وه فدیک بنیری بۆ دان وستان له سه ر مافی لامه رکه زی. وه فده که، به سه رۆکایه تی مام جه لال پیک هیئرا، صالح یوسفی ئه ندامیکه بوو. پژی م دریژه ی به گفتوگۆ دا، بۆ کات به سه ربردن و چه سپاندنی ده سه لاتی خۆی له شاره کانی کوردستان. ده رکه وت، مه به ستیان له ناوبردنی شو رشی کورده به هه ر شیوه یه ک بووه. دیمان به نه ینی په یوه ندی کرایه وه به ژماره یه ک له کۆنه نوکهران و سه رۆک عه شیرته کانی وه ک زیباری و سوورچی و هه رکی... هی تر.

سه رکه وتنی کوده تای به عس له سووریا، به عسیه کانی عیراقی دلنیاتر و پشت نه ستوو رتر کرد. وه فدی کورد نیازگلاوی به عسی بۆ پرون بووه وه، بۆیه مام جه لال خۆی ده رباز کرده ده ره وه ی عیراق، صالح یوسفی گیراو دو چاری ئه شکه نجه و

بیره وریه کاتم له نیوان بینور بیستندا

نازار بوو، دواى نازادكرانى، دیم به دوو دارشهو ق دهرې. حكومته، له گهل به عسى سووریدا پيك هات، هاوكارى عهسكهرى يه كتر بكن، هیزكى سوورى له پيگه (فیشخابور) هوه بنیردریته عیراق. پیشتیش، به به یانامه بلوى كرده هوه كه چه كه لگرتنى كورد به رامبه به حكومته كاریكى نابه جییه، هه تا بیکاته به هانه لیدانى شوړش.

هه لومهرجى كوردستان پوژبه پوژ ناله بارتر ده بوو، هه ره سى قه ومى، درندایه تیبه كى بئ وینه نواند. گونده كوردنشینه كانى ناوچه ی بیر نه وته كانیان له دووبز (دبس) هوه تا كه ركوك پوو خاند و ویران كرد. دوو دهرسى كوردی له (خانه ی ماموستایان) ده خویندرا، هه لگرا. به پړوه به ریته گشتی خویندنى كوردی له به غدا، له چالاكى خرا. پوژى ۱۹۶۳/۵/۲۸، به پړوه به ریته مه عاریف ناگادارى كرده هوه كه بیه به پړوه به ری تا قیكردنه وه كانى پولى شه شه مى سه ره تایی و سییه مى ناوه ندی له قه لادزی. داوام كرد لیم ببورن كه ناتوانم فرمانه كه به جی به نیم، چونكه شه پ له نارادایه. وتیان "حاجى عه بدو پره زاق" ی موته سه ریغیش پی خۆشه رازی بی. چه ند ئه ندامكى "پارتی" ی براده ریشم داویان لى كردم بچم. ناچار رازی بووم، به مه رجیک "عه بدو لقادری حاجى مه لا عومهر" ی خه لكى كه ركوك بیته جیگرم. ئه وه یان بو كردم.

كه گه یشتینه قه لادزی، سه دان سه ربازی عه ره بی له ده ست حكومته هه لاتوومان دی، په نایان برده بووه ئه وى. كاك "ئه نوهر عارف" ی قایمقام براده رم، "ئیسماعیل ماوه تی" ی جیگری موعاوینی پولیس كونه قوتابیم بوو. شاروچكه كه حكومته تی دابوو، لقی پارتی به پرسى هه موو كاروباریكى ناوچه كه بوو. باره گای (حیربى شیوعى) ش كراوه بوو بۇ ئیشی خویمان و عه ره بی هه لاتوو و پیکه یانی هیزى پیشمه رگه یان.

نیمه له (قوتابخانه ی ناسوس) دابه زین. دواى چه ند پوژیک لقی پارتی گورانكاریه كى تیدا پرووی دا، یاریده دره كه م بوو به سه روكى ئه و لقه له قه لادزی. تا قیكردنه وه ده ستی پی كرد، ده فته ره كانی تا قیكردنه وه م - پاش لوكردن و دروون له کیسه ی تایبه تدا - پوژانه ده برده دائیره ی پوسته، تا له پی ئه و پړوه بگه یه نرینه به پړوه به ریته مه عاریفی سلیمانى یا مووسل. له هه مان كاتدا له گهل لقی (پارتی) دا پیک كه وتین به هیچ جوړیک ده ست وهرنه دریته تا قیكردنه وه كان.

رۆژی ۱۰/۶/۱۹۶۳ داوام له کاک ئیسماعیل ماوه تی کرد ئوتومبیلی دائیره کهم بداتی، پیسی بچینه (دهره ندی قه لادی). له ریگه ئوتومبیلیکی جییم دی، له سلیمانی یه وه هاتبوو، له دووره وه ئیشاره تی وه ستانی بو کردم. جییه که به قور سواغ درابوو، شوفیره کهی وتی: بگه ریروه، فرۆکه کانی حکومه ت دهره ند بۆردومان دهکن. دواپی پیته ده لیم چی قه وماوه. قایمقام له ژیر ساباتی سهرادا دانیشتیبوو، بانگم کرد و پیم وت: ئەم برا شوفیره له سلیمانی یه وه هاتوو وه هه والی ناخۆشی پییه. کابرا وتی: شهوی ۶/۹، حکومه ت له نیوه شه ودا به هۆی بلندگۆوه له گه ره ک و جاده کاندای بلادی کرده وه که به یانی ۶/۱۰، هاتوچۆ قه ده غه یه (منع التجول).

له گه ل شه به قدا ته ق و توق ده ستی پی کرد. ئیتر نه فسه رو سه رباز و پولیس و ئەمن که وتنه پشکنینی مالان و گرتنی خه لک له ۱۰ - ۷۰ سالان. هاوکات هه ر شتیکیان بدۆزیایه وه په یوه ندی به شوپشی کورده وه هه بی، وه که به یانامه و وینه ی مه لا مسته فاو پۆژنامه و شتی وا، خاوه نه که یان ده گرت یان گولله باران ده کرد.

زیاتر له سی هه زار که سی شار، به فه رمانبه رو کاسبکارو مامۆستاوه، گیران و له (حامیه ی سلیمانی) توند کران، ته ویله ی و لاخه کانیشیان ئی پر کرا، ته نانه ت به ریوه به ری مه عاریف و سه روکی ته ندروستی و حاکه کانیش، له ناو گیراوه کاندای بوون. ئەوی به رده ست بکه وتایه، بی لی پرسینه وه ده ستگیر ده کرا. پارزه مامۆستا ی وه رزش، له وانه یاسین سه لیم و حه مه بۆرو ئیسماعیل، له یاریگه ی سلیمانی ده ستپزیان ئی کرا. له به ندیخانه ی شیدا، ۳۰ سی که س زیاتریان ئی جیا کرایه وه، که یه کیان حاجی عه بدولباقیی مامۆستا ی دواناوه ندی و سه روکی نه قابه ی مامۆستایان بوو؛ له شیوی نزیک به (گه ره کی مامۆستایان) ئیستا گولله باران کران و هه ر به کۆمه ل خۆلیان به سه ردا کرا. دواتر ئەو شیوه ناو نرا (دۆلی شه هیدان).

گیراوه کان دوو شه و و دوو پۆژ نان و ناویان ئی قه ده غه کرابوو. ته ویله ی ئەسپه کان ژماره یه کی له پاده به ده ر گیراویان تی خزینرابوو. پینج مانگ له وه به دوا، گویم له دکتۆر جه مال ره شیدی سه روکی ته ندروستی سلیمانی بوو، ده یوت: ((نه باوه رم به پزیشکی ماوه، نه میکروپ، چونکه بیست پۆژ زیاتر له ناو ته رسی و لاخدا خه وتین، ئەمه جگه له پاشه رووی خۆمان، که چی تانیستا هیچمان ئی نه هات!)).

بیره وریه کاتم له نیتوان بینن و بیستندا

تاقیکردنه و هه کانی سیپه می ناوهندی و شه شه می ناماده می ده که وتنه پوژانی هاتوچو قه دهغه کردنه که وه. به پووه بهری مه عاریف - هه رچو نیک بوو - چه ند ماموستایه کی پی نازاد کرا بو راییکردنی تاقیکردنه وه کان. قوتابییه گیرا وه کانیان له به ندیخانه وه دهینا بو تاقیکردنه وه و دهیان بردنه وه.

خوالیخو شبوو "حه پسه" ی هاوسه رم، له م پووه وه، بوی گیرامه وه: دوو ناموزام له ترساندا هاتنه مالی ئیمه. منیش جله کانی ناومالی تووم دانئ، چه ند شه ویک له لامان مانه وه. نه وکاته هه وشه که مان دیواری بو هه لئه چنرابوو و نزیکه گه په کی (ئیسکان) بوو. به یانی یه که م پوژنی هاتوچو قه دهغه کردن، هه ندی سهرباز گه نجیکیان پراوده نا، وارپکه وت که وته پشت مالمان، له سهربازه کان ون بوو. منیش به هه لم زانی و بانگم کرده مالی خو مان، ده ستیک جلی مال هوم دایئ. دوا ی پشوودان و دوورکه وتنه وه ی سهربازه کان، سوپاس و خواحافیزی لی کردم و پوی. ئیمه یش سه رقالی تیکدانی کتیبه کانت بووین، نه که نووسراویکی دژی حکومه تیان له ناودا بی. دهنگ بلاو بوو، هه ر کتیبیکی کوردی بگیری له هه ر مالی کدا، سزای توند ده درین، بویه کتیبه کوردیه کانت و هه موو گو قاری "گه لایژ" مان کو کرده وه، تا له شه ودا چاره یه کیان بو بدوزینه وه. سی چوار گه لابه لم له به رده م مالماندا پوکرابوو. کتیبه کانمان خسته ناو گوینیه که و نامانه ژیر لمه که. پوژنی دوا یی دوو گه لابه ی عه سکه ری هاتن بو گوینزه وه ی لمه که بو ئیشی خو یان. خوشبه ختانه به کاروانیک بو یان نه برا، تا هاتنه وه بو دووم کاروان، گوینیه کتیبه که مان ده ر هینایه وه، شه و سووتاندمان، که هاتنه وه، ناو و چام بو بردن، وتیان: چ پیوستیبه کتان هه یه پیمان بلین. نه گه ر یه کیکتان گیرا وه، بو تان به ر ده دین.

حکومه ت، مانگیک زیاتر زه بروزه نگ نواندن له گه ل خه لکدا ره فتاری بوو. پاشان ورده ورده گیرا وه کان نازاد کران، به لام فرمانبه ران ده ستیان پی کیشرابوه وه له وه زیغه. به نده، له قه لادزی جه نجالی تاقیکردنه وه کان بووم. پوژنی ۱۹۶۳/۶/۱۳ قایمقام لی گیرامه وه سه ری لی بده م. که چوومه لای بو قایمقامیبه ت، به فه راشه که ی وت: مه هیله که س بیته ژووره وه. پی و تم: ماموستا، برووسکه یه کم له حکومه ته وه پی گیشته وه: حکومه ت داوای تیدا کردوه له ناغایانی میراوده لی هه لو یستی خو یان روون بکه نه وه: نایا له گه ل حکومه تدان، یا پشتیوانی شورش کورد ده که ن؟

ئەگەر له گهڵ حکوومه تدان، پارهیەکی زۆری داناوه و دهتوانین نوینه ریان بنیرن وهری بگرن؛ ئەگەر به پیچه وانه وه شهوه، ئەوا گوندو کیلگه کان بۆردومان دهکات. وتم: چاک وایه لیپرسراوی پارتهی ناگادار بکهینهوه. دواي ئەوهی له گهڵ مامۆستا عهبدولقادردا لیمان کۆلییهوه، ههرسیکمان پێک کهوتین چهند ناغایهکی ناوداریان کۆ بکهینهوه، پیکهوه بریاری کۆتایی بدهین.

دوو پۆژ به وردی قسه و باسی ئی کرا. ناغایهکیان، خوالیخۆشبوو "میناغای گریداغ" و نه خویندهوار بوو، به لام ژیرو داناو دوورین بوو، پووی تی کردین و وتی: بریایان ئیوه بریک له وهموو خه لکه هه لاتوو بکه نهوه که په نایان بۆ هیئاوین له بهغداو شارهکانی باشوورهوه، هه موو سه رگهردان و ئاوارهن. ئەگەر ئەم ترووسکاییه یان نه مینی، پوو بکه نه کوی؟ به چاکي دهزانم قایمقام وا وهلامی برووسکه که بداته وه که: عه شیره تی میراوده لی زۆر گه وهیه. نیوهی گوندیان له عیراق و نیوهکی تریان له ئیرانه. ئەو ناغایانهی که به دهسه لآت و بریاریه دهستن لی ره نین. تکایه ئارام بگرن، تا هه والیان بۆ ده نیڕین و بریاری کۆتایی یان ده دهینی، ئەم مه سه لیه ماوهیهکی پی دهچی. تا ئەوکاته خوا گه وهیه، به لکوو پیکه و تنیک بیی، یا حکوومه ت نه مینی، بارودۆخیکی گونجاو بره خسینی تا بریاریکی باشی تیدا بدهین، سوودی ئەم میلله تهی تیدابی! هه موان بۆچوونه کهی میناغایان په سند کرد، به و جو ره وه لامی برووسکه که درایه وه.

کاک ئیسماعیل به رده وام دهیوت: من سه را ته سلیم به پارتهی ده کهم، پۆلیسه کاتم سوورن له سه ر ئەوهی بینه پيشمه رگه، قایمقامیش پیی ده وتم: به هیچ شیوهیه که مه هیله کاک ئیسماعیل شتی وابکات، چونکه ده بیته هوی ویرانیی ناوچه که و مانه وهی به ده ست پۆلیسه وه. به م پییه حکوومه ت وا تی ده گات ده سه لاتی له ناوچه که دا ههیه، ئیمه ش دلنیا ده بین که بۆردومانمان ناکات. وا تاقیکردنه وهیش له ئارادایه. هه رچی ئیسماعیله، هه ر بۆ سوودی خوی ده یه وی و ابکات.

به یانییهکی ههینی له خه وه سه تام، فه راشه که م پیی وتم: سه را ته سلیمی پيشمه رگه کراوه، خه لک که وتونه ته تالان و بروی که لوپه لی ده نگا کانی حکوومه ت، ته نانه ت قوتابخانه و خانه ی قوتابیان (القسم الداخلي) یشی گرتوو ته وه. به خیدایی پووم کرده سه را. دیم قایمقام، ده ستیک جلی کوردی له بهر، زۆر بیزارو دلته نگ و په شوکاوه. پیی وتم: ئەم پیاوه وازی نه هیئا تا قسه کهی خوی برده سه ر، وا خوی نیشان ده دا که

گیراوه و دست به سهره. پیم وت: نابی کاریکی خراب بکاته سهر تاقیکردنه وهکان، چونکه نامهوی قوتابیان خویندنیان له کیس بچی و دواروژیان تاریک بی.

چوومه باره گای لقی پارتی. ههموان شله ژاو دهرده که وتن. لیپرسراوی لقی ناگاداری کردمه وه که نیواره کو دهبینه وه. که گه پامه وه، له ریگه راخه رو قهره ویله و شتومه کی قوتابیانم بینی به دهستی تالانچییه کانه وه. ئەم دیمه نه زور پهستی کردم، به دوو سییه کیانم وت: شوورییه که نه وشتانه ددزن. به توورییه یه وه چوومه وه بولق و پیم وت: ئەم کرده یه زور ده که وی له سهرتان، سبهینی حکومەت له ئیزگه وه بلاوی ده کاته وه ئەمانه کومه لیکن دزو جهرده و پیاو خراب و دوژمنی خوینده واری و زانستن، راست بوونه ته وه. وتیان: ئیمه چی بکهین؟! چاری ئەم کاره دزیوانه مان بول ناکری.

رووم کرده قوتابخانه. ده بینم هیزی تالانی به ره و نه وی دین. سی چه کار له به ردهم قوتابخانه دا راوه ستا بوون، پیم وتن ههر کاریکی نابجی بکری، تاقیکردنه وه ده وه ستینم. خوشبختانه نه وکاته بی ئاره ق دهرچووین و دست بول هیچ نه برا.

نیواره ی ههمان پوز، له گهل لیپرسراوی لقی پارتی دا دانیشتن. وتم: ئەگه ر بمانه وی تاقیکردنه وه بی ئازاوه و به سهرکه و تووی به ریوه بچی، چهند مهرجیکم هه یه: یه کهم - لاسکییه که له شوینی خوی و لای به رپرسه که ی بمینیتیه وه، دووه م - چوار پولیس له به ردهم هوی تاقیکردنه وه دا رابوه ستی، سیهه م - پیشمه رگه له دوری قوتابخانه که بن و نه هیلن که س بیته ناوه وه. مهرجه کانیان قبول کرد.

به یانی شه ممه له هوی تاقیکردنه وه دا بووم، موته سه ریف به لاسکی په یوه ندیی پیوه کردم، له پیشدا هه والی تهنروسستیمی پرسى و وتی: بارودخی قه لادزی چونه؟ وتم: باشه. وتی: نه خیر، باش نییه. به لام ده بی تو عه قلی خوت بخه یته کارو تاقیکردنه وه کان رابپه ریئی، چونکه خوت ده زانی که مترین هه لیه لای نیوه ده بیته هوی تیچوونی تاقیکردنه وه کانی یه کهم خولی ئەمسالی سهرتاسه ری عراق. وتم: هیزی پولیس له گه لدا یه، سوپاسی کردم. سه عاتیک له وه به دوا به ریوه به ری ئەمنی سلیمانی به لاسکی قسه ی له گه لدا کردم، که قسه کانی به دل بوو و پیم وت: ((القوات المسلحة مسیطر علی القاعة))، به خوشحالییه وه وتی: ((بارک الله بک)).

پوزی ۱۹/۶/۱۹۶۳ که تاقیکردنه وه کان ته و او بوون، موته سه ریفم ناگادار کرده وه که کاره کانمان به پوختی و سهرکه و تووی به ئەنجام گه یاندوه، چی ده فه رموی؟ ریگه ی گه رانه وه م نییه، چی بکه م؟ وتی: عه قل و ژیری خوت به کار

بهینه، تا بزاین بارودوخه که چون ده بی. چهند پوژیکي تر مامه وه. فرۆکه کانی حکومت ده هاتنه سهر گونده گومان لیکراوه کان و بوړدومانیان ده کردن.

شه ویکیان، شاروچکه که به ته و او ی تیک چوو. ده یانوت: هیزی دوژمن گه یشتووه ته (خه له کان). ده وری دوسه د پيشمه رگه م دی، له سهر جاده ی گشتی ریز بوو بوون و ژن و منالیکی زوریش راوه ستا بوون. کاک عه بدولای لیپرسراوی پارتی، وته یه کی به سوژی خوینده وه، وتی: ناماده یین به رگری بکه یین و بکه وینه شه پی به عسیه کان که ده یانه وی توله له کورد بکه نه وه. به ده نگیکي به رزه وه هاواری ده کردو سویندی به کوردو کوردستان ده خوارد که هه تا تانکی دوژمن به سهر لاشه ییدا نه پرات، ده سته بر دار نه بی. ئەم قسانه زور کاریگر بوون، هانی پیاوه کانی ددها چه که هه لنگرن و بچنه به ری شه پ.

پوژیکیان له گه ل "عه بدولای کانی مارانی" ی براده رم و ئەندامی پارتی و هاوړیکانیدا بانگ کرابووین بو نانی نیوه پو خواردن. "رهزا" ناویکی سهرلقی هاوړی، کاتی ناخواردن، وتی: ئەو پوژه له سهر سنووری ئیران بووین، دوو پوژنامه چیی بیانی هاتن، ویستیان مه لا مسته فا بیینن له ناوچه ی به رزان. منیش هه ردوکیانم نارده مه کته بی سیاسی له گوندی (عیساوی) ی لای (ماوه ت). به قسه کانیدا دیاریوو ناخوشییه که له نیوان سهرانی شوړشدا هه بی. پروم کرده کاک عه بدله لای و تم: مه کته بی سیاسی کییه؟ حیزب کییه؟ وتی: ماموستا تو نازانی چهند پیاوخراپ ده وری مه لا مسته فایان داوه، زیاتر گوی له وان ده گری! وتم: با مه کته بی سیاسی ده وری بگری، تا پیاوخرایی ئی بته کنه وه. من نمونه ی خو م ده هینمه وه. له قوتابخانه ی "ناسوس" ده خه وم، ئیسماعیلی فه راشم له گه لدایه. چه هه والیکم بو بیینی، ده بییستم و هه ر گوی له و ده گرم. باسه که مان پرانده وه. ئیتر هه ستم کرد دوو به ره کی له ناو شوړشدا هه یه، ترسم ئی نیش و نارچه ت بووم.

پوژبه پوژریانی خه لکی قه لادی نا هه موارترو ئالوزتر ده بوو، به تایبه ت له دیهاتی ده ورو به ر، چونکه فرۆکه کان به رده وام به ئاسمانی ناوچه که وه بوون. سوپای عیراق گه یشتبووه رانیه، ده مان بیست چه کاریکی نارپه و ده ره ق به خه لکی شوینه داگیرکراوه کان ده که ن.

بیره وریه کاتم له نیتوان بینن و بیستندا

پوژتیک له "مام پوښتم" ی فہراشم پرسى: خه لکی کوئی؟ وتى: قوربان، گوندى (شینی). وتم: گونده که تان به که لکی نه وه دی ماوہیہ کی تیدا بمینمہ وه تا بارودوخه که نارام ده بیته وه؟ وتى: قوربان له خزمتداين. زور له مهراقی پوښتندا بووم. به لام مام پوښتمم ئی ون بوو. ناوچه که، نه و پوژانه، یه کجار تیک چوو بوو، زوربه ی دانیشتونانی قه لادزی ملیان دنا به ره و دیهاتی سهر سنوور و شاخه دووره ده سته کان. وای ئی هات به زه حمهت خواردم دست بکه وی.

ماموستایه کی "نه حمه د مه قصود" ناوی پیشتر قوتابیم له قه لادزی، له گه ل برادرکی سهرلقی (پارتی) دا له ناو پیشمه رگه دا بوون، وتى: ماموستا بوچی دایکم و خوشکم له خزمتندا نه بن، ئیوه یش بچنه یه کی که له و گوندانه. ئیمه نه رکی سهرشانمان به جی ده هینین و ده چیننه به ره کانی شه پ. به ره به یانیکى زوو مام پوښتم، به دوو هیستره وه، له گه ل دوو چه کداردا په یدا بوو، وتى: نه م جووته یه کیان کوپو نه وی تریان برازاهه. منیش وتم: نه م ماله م له گه لدا یه. وتى: ماموستا به سهر چا و.

ده فته ره کانی تاقیکردنه وه ی قوتابیانم له دائیره ی پوښتمه وه رگرته وه، له ترسی له ناوچوونی به که لویه له کانه وه، بارم کرد. مام پوښتم وتى: گونده که مان زور دور نییه. جلی کوردم پوښی، که وتینه ری. له ریگه تووشی زور کوچ و بار بووین، هر تاقمه و ده چوونه گوندى. چند خیزانیک بو پشوودان لایان دابووه سه وزاییه که، نان و چایان ده خوارد. فهرموویان ئی کردین، لامان داو چامان له لا خوارده وه.

که زانیمان نه وانیش نیازی (شینی) یان هیه، له گه لیاندا که وتینه وه ری. پیایکی نه گه نج و نه پیری زور ماندوویان له ناودا بوو. مام پوښتم وتى: نه م پیاهه ناناسی؟ خوا نه و خوییه نه م پیاهه ی والی کردووه به پی بروت! نه مه باشچاوه شی گونده که مان بوو. نه وه نده زوردار بوو، سهرانه ی له هه موو ئاواپی ده سهند بو هه موو شتیک، ته نانه ت هر مایک کچی شووی بگردایه سوورانه ی ئی وهر ده گرت. له کابرا نزیک بوومه وه و دواندم. ده رکه وت خه لکی سلیمانیه، دواى نه وه ی پیشمه رگه له ۱۹۶۲ دا بنکه که بیان گرتووه، خوی دهرباز کردووه، قسه خوښ و نوکته باز بوو.

گه یشتینه بن چیا یه که (نیوه خوین) ی پی ده لین، واته نه وی پییدا سهر بکه وی، نیوه مردو ده بی! به راستی بو ئیمه زه حمهت بوو. گه ئی شوینی ته نگه بهر و پیچا و پیچ و سخت ده هاته ریمان. باشچاوه ش که ماندویتی پرزه ی ئی بریبوو، کوئی داو وتى: وا مردم، هیزی پوښتم نه ماوه. هه موو نه م دانیشتمه مان له خوا ده ویست، له دهری

دانیشتین. بە مینگە مینگ کەوتە قسەو وتی: ((ئەوکاتە زانیم ناخرشەر دەبم کە هەتیو و مەتیوی سلیمانی هەلدەپەرین و دەیانوت: جبهه جبهه وطنیه... کردیه، عربیه. تا میللەتیان بەم حالە گەیاندا...)).

دوای سەعاتیک، هەرچۆنیک بوو، گەیشتینە سەر شاخەکە، شۆر بووینەو بە خوارەو. بە گوندی (سوونی) دا رەت بووین، زۆر عاسی و پێدارستان بوو. وتیان: بارەگای حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران لێرەیه. لامان داو کەمیک پشومان دا. دوای سەعاتیک و لە پۆژئاوا بووندا گەیشتینە شینی.

مام پۆستەم، بێنای قوتابخانەکەى ناوهراستی ناواییی بۆ ساز کردبووین. بارمان خست و بۆ شیوکردن، مام پۆستەم بردینەو بە بۆ مالى خویان. زۆر بەرپزەو بە خیریان هیئان، گیسکیان بۆ سەر بریبووین. کاتی ناخواردن چەکداریک هات. مام پۆستەم وتی: فەرموو کوێخا خدر. ئەویش وتی: دیارە میوانەکانت گەیشتوون، بە خیر بێن. تەوقەى لەگەڵدا کردم، وتی: پۆستەمى برام زۆرى باسى تۆى بۆ کردووم. ئەگەر پیمان پارزی بى، لە خزمەتدا دەبین. کوێخا خدر ئەسمەر قسەنەستەق و زیرەک بوو.

شەو، بۆ نوستن، ژووری بەرپۆهەری قوتابخانەم بۆ تەرخان کرابوو. بەیانی پۆژی دوایی، پوانیم (شینی) بە قەدپالی چیاەکی بەرزى سەخت و دارستان چەرەو. دەیان کانی بە شاخ و دامینی گوندەکەو بوون. بېست مایک لە دەوری قوتابخانەکە بوو، ئەوانى تر هەر دوان و سیان نزیک بە کانیەک و لەناو باخ و بېستاندا بوون. میوهیەکی زۆر و هەمەجۆری وەک هەنجیر و تری و هەنارو قەیسى و سیوو گوێزی ئی بەرەم دەهات، تەنانەت دارگوێز و دارمازوو لە زۆر مالدەهەبوو. مەروماڵاتیکی زۆریشیان هەبوو. هەندى مال لەبەر زۆری دەیانناردە چیاى قەندیل بۆ بەخێوکردن.

گوندەکانى ئەم ناوچەیه، هى عەشیرەتى (مەنگور) بوون. خاوەن و دەسەڵاتداری گوند ناوی "ئاغای بايز" بوو، لە ئێران دادەنیشت. (شینی)ش، لەسەر سنوور بوو. خەلکی ئەو دێهاتە هەموو خزمى یەکتەر بوون، بە ئاسانى هاتوچۆی یەکیان دەکرد، بەگشتى هەست و سۆزی نەتەوہیى یان بەتین بوو و هەمیشە بە سەرو مال لە خزمەتى شۆرشدە بوون. بۆ نمونە، کوێخا خدر ئەسمەر هەموو سەرى مانگیك ئابوونەى وەک گەنم و جۆ و بەرەمى تریا پارەى ئى کۆ دەکردنەو. هەموو

بیره وریه کاتم له نژیوان بینن و بیستندا

مانگیکیش نزیکه ی بیست کس به نوره خویمان تهرخان دهکرد بؤ به شداری له بهر ی شه پری دژی به عسدا.

چهند شتیکی تایبته به باری کومه لایه تییان، وهک میراتیکی پیشینان، جیی سهرنجم بوون. نافرته تیان، سهریه سستییه کی له راده به دره ی هه بوو، ته نانه ت نازادانه و به دلی خویمان شوویان دهکرد. هیچ شتیکی ریگری به رده م به یه کگه یشتنی کورو کچیان نه بوو. که به خیوکه ریان پیی ده زانی، پیاو ماقوولانی ناوچه که ده چوونه داخوایی کچه که، به پیی چهند خالیکی تایبته به داب و نه ریتی خویمان، له گهل که سوکاری کچه دا پیک ده هاتن. ئەم کاره، زور ناسایی بوو له ناویاندا. ده توانم بلیم ههفته ی دوو که پرت پرووی ده دا، لای ئەوان ناسایی بوو.

سازگاریی ناوو هه و او کوئیستانی ناوچه که، جوړه بزوی و گورج و گولیییه کی ده به خشیییه دانیشتوانی. نافرته تیان، زور به کارو چالاک بوون، شان به شانی پیاو ئیشی وهک مازو و چین و بنیشتر دنیان راده په پراڼد. کوپوکال و کچان چهنده ها شه وو پوژیان به دهم ئیشه وه به هه لپه رکی و گورانی و شادی به سهر دهر د. سهرنجم ده دا ژن و پیاویان به ته مهن و له ش ساغ بوون. زوری پیره کانیان ته مهنیان سهد سال زیاتر بوو، له گهل نه وه شدا نازاو به گور دهر د که وتن. "مام ئەحمده" یک هه بوو، خاوه نی ره زو باخیکی زورو ناشیک له ناو ره زه که یدا بوو. جاروبار ده چووینه باخه که ی بؤ نانی نیوه رو خواردن و جل شوشتن. که ده هاته لامان، ده یوت: مامؤستا من هیچ شاریکم نه دیوه. ده لیلن شار، مزگهوت و هه مامی خو شن! دوو میگهل مه پوما لآتم ههن، ئیستا له کوئیستانی (قه ندیل) ده له وه پین. سارداویکی له ناو ره زه که یدا هه بوو، ژووریک و تاشه به ردیکی گه وره له ناوه پراستیدا بوو. ناویکی زور به لاته نیشته کانی به رده که دا ده رو، وای له به رده که کرد بوو که هه رده م به ساردی بمیئیته وه. ناوایی، به گشتی، پیسته و په نیرو پون و هه نگوینیان تیدا داده نا. نزیکی واده ی گه رانه وه م بؤ سلیمانی، لیم پرسى: مام ئەحمده هه زه که ی چیت له شاره وه بؤ بنیرم؟ وتی: مامؤستا یه ک پیکی گه وره م بؤ بنیره بؤ به ردشکاندن و که له ک دروستکردن، منیش ته نه که یه ک هه نگوینت بؤ ده نیرم!

دانیشتوانی دی دلفراوان و نان بده بوون. ئەوساته یان خو ش بوو که میوان پرووی تی ده کردن. هه موو به یانییه ک چهنده ها جامه ماست و که ره و هه نگوین

ده هیئرایه قوتابخانه که. زور جار به پیاسه ده چوممه لای نه و مالانه ی که له ناو پهنو باخی خویاندا بوون. به منال و پیانو ژنه وه به پیرمه وه ده هاتن و ده سته و دامینم ده بوون به ژهمیک ناخواردن گه وره یان بکه م، مریشک و که لانه و شلکی نه یان بو ساز ده کردم. مردوویه کیان هه بوایه، هه مووان نهرکی پرسه یان ده گرتنه نه ستوی خویان و نان و چیشتیکی زور ده کراو ده برا بو به شداران و میوانانی پرسه که بو سه ره خویشی و فاتحه خویندن هاتبوون. به نده، به هه مان ده ستور له گه لیاندا داده نیشتم، به و ته و چیرۆکی دینی و نایه تی قورناتی و فهرمووده ی پیغه مبه ر (د.خ) دلای خاوه ن مردووم ده دایه وه. زور ریژیان لی ده گرتم، زور به یان لایان وابوو من مه لای مزگه وتم.

زور مانه وه م له شینی، ناشنایه تی و په یوه نندی له گه ل مه لا ئاواره و نه حمه د توفیق و قادر شه ریف و گه لیک نه ندای تری حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئیران دا بو دروست کردم. نه وان له (سوونی) ی عیراق داده نیشتم. به رده وام داده نیشتم و گفتوگومان له باره ی شوپشی کوردو باری سیاسی عیراق و ئیرانه وه ده کرد. نه وسا ئابوونه یان له کوردی ئیران کو ده کرده وه ده یاننارد بو شوپش له (به رزان)، هه موویان لایه نگری شوپشی کوردستانی عیراق بوون، خویان سه ره تای خو سازدانیان بوو و هیچ جموجوولیکیان له دیوی ئیران نه بوو. وه که له هیندی نه ندای پارتیان ده گپرایه وه، بونی دووبه ره کی ده کرا له ناو شوپشدا. سالی ۱۹۶۸ چاوم به قادر شه ریف که وت، پییش شه هیدکرانی، میوانی مه لا محمه دی شلماشیی برای مه لا ئاواره بوو له سلیمانی. ده رکه وت بیروپای نه وکاته ی له هی سالی ۱۹۶۳ ی گوندی (شینی) ی جیاوازن و پییم وت: به داخه وه که بوچوونه کانت گوراون. وتی: هه موو که سیک ده بی بگوری. چه ندین به هانه ی بو پاساودانه وه ی راستیی هه لویستی نه وکاته ی بو هیئانه وه.

پوژیک گویم له رادیو ده گرت، هه والی جیبه جیکردنی حوکمی له سیداره دانی کورده گیراوه کانی پروداوه که ی سالی ۱۹۵۹ ی شاری (که رکوک) م بیست. نه وانه، شیخ ماری به رزنجی و شیخ حوسینی به رزنجی و جه بار محمه د پیروخان و مه لا نووری عه بدوللاو...، زور به یان برادره م بوون و ده مناسین. دلگران و بیزار بووم، دنیا م لی تاریک بوو. وه که ده گپرنه وه: توپرانیه کانی شاری که رکوک، بو جیبه جیکردنی نه و حوکمه و توله سه نده وه له کورد، پاره یه کی زوریان کو کردووه ته وه و به به رتیل

بیره وریه کاتم له نیوان بینور بیستندا

داویانه به "نیراهیم فهیسه لئه لئه نصاری" ی حاکمی گشتیی عهسکهری که به ملهوپری و رهفتاری دزیو به ناوبانگ بوو.

بنکه یه کی پیشمه رگه له گوندی (بی گه لاس) بوو، به هوئی لاسلکیه که یانه وه ناگاداری شهرو شوپری به ره کانی جهنگ ده بووین. پوژانی هاوینم بهم چه شنه به میوانداریتی و هاتوچوکردن له (شینی) ده برده سه ر. پوژیکیان هه والی گفتوگوئی شوپرش و حکومو هتمان بیست بو شهروه ستاندن؛ مه سعوود محمه دو کاکه حه مه ی سه یید نه حه مه دی خانه قای گه وره پیاویکی کوردی که رکوک، ناوبژیکه ری نیوانیان بوون. نه وه هلیکوپتیره که کاکه حه مه ی هه لگرتبوو، که وته خواره وه، نه ویش تییدا چوو. نه وه نیاز گلاویی حکومو هته ی خسته وه روو.

نه م ورده مه سه لانه ی لای خواره وه، نه وه ماوه یه سه رنجیان پاکیشابووم:

۱- کاتی شوپرش سه رای (قه لادزی) ی گرت، ناگاکانی میراوده لی زویر بوون له وه ی که له تالانکردنی چه ک و که لوپه له کاندای هیچ حسابیکیان بو نه کراوه. کاتی خوی "عومر عه لی" ی موته سه ریف له ۱۹۵۵-۱۹۵۶ دا سیسه د چه ک زیاتری له و ناغایانه زهوت کرد بوو، خستبووه ناو سه راکه. بوپه نه وانیش چه ند نوینه ریکی خویان ره وانه ی لای مه لا مسته فا کرد بو گله ییکردن له پارتی، گوايه نه مان نه گهرچی ده سه لاتی راسته قینه ی ناوچه که ن، به هیچ جوړیک نه خویندراونه ته وه. مه لا مسته فاش فه رمانی دا به لیپرسراوانی پارتیی ناوچه ی قه لادزی که نه و ناغایانه به به شیک له خویان دابنن، چه ک و ده سکه وته کانی تریشیان له گه لدا بکه ن به دوو که رته وه، به مه رجیک چه کدارانی ناگاکان بچه ریزه کانی پیشه وه ی به ره ی شه پ له ده ربه ندی قه لادزی. نه م بریاره، عه شیره تی "مه نگوپ" ی زویر کرد، چونکه نه وده مه ناژاوه که وتبووه نیوان عه شیره تی میراوده لی و مه نگوپ. پوژیک کوپخا خدر نه سمه ر هاته لام و وتی: عه شیره تی مه نگوپ به گشتی بریاری داوه نابوونه ی مانگانه بو شوپرش کو نه کاته وه، چه کداریش نه نیریته به ره ی شه پ. دوا ی دوو پوژ، وه ک داوام لی کرد، له گه ل چه ند کوپخایه کی گه وره ی مه نگوپ دا دانیشتین. باسی هه ردوو عه شیره تمان کرد، پیم وتن: مه لا مسته فا، به ره چاوکردنی په ندی کوردیی ((پادار بگره، بی پا مالی خوته)) و له بهر خو شه ویستی نیوه نه وه ی کردوو، چونکه له دلسوژی و پاکیی نیوه بو شوپرش و کوردستان دلنیا یه و متمانه تان پی ده کات که

بیرەھەریەکانم لەنێوان بێنەر بیستندا

بە هیچ کۆلۆجیک لە پێبازی کوردایەتی لانا دەن. بەلام ئەگەر دلی ئاڤایانی میراودەلی پانەگیر، لەوانە یە پێگە یەکی چەوت بگرنە بەرو بچنە باوەشی حکوومەت. ئەوکاتە دەبن بە دۆزمنی ئیو، بە بیانوی یارمەتی شۆرشەو، مائۆرانتان دەکن. قسەکانیان پەسند کردم، بریاریان دا بەزوی ئابوونەو کۆمەک کۆ بکەنەو پیاویان بنێرنەو بۆ بەرەکانی شەر.

۲- کادیریکی پارتی بەردەوام دەهاتە (شیینی)، پێرەو و پرۆگرامی پارتی و ئامانجەکانی شۆرش بۆ خەلک روون دەکردەو، تا ببنە لایەنگرو دۆست و هاوکار. تێبێنیم کرد ھەم قسەکانی لە ئاستی تێگەشتنی خەلکی ناوچەکەدا نەبوون، ھەم کابرا زۆر خۆی بە گەرەتر دادەنا، ئەگەرچی نوێزکەر نەبوو، لە ھەیانوی مژگەوتەو قسە بۆ دەکردن. چ سەرئێکەم لەوبارە یەو ھەبوو، نووسیم و ئاردم بۆ مەکتەبی سیاسی.

۳- ھەندی کەس لە سلیمانی یەو ھەلاتیوون و پەییوھندیان بە شۆرشەو کردبوو. کەسوکاریان یارمەتیان دەدان و پارە و خواردن و جگەرەو کەلوپەلی پێویستیان بۆ دەناردن. کاتی دەیاندا برادەرانیان تێرۆپر و پۆشتەو جگەرەو پاکەت دەکێشن، دەیانوت: ((کاکە پارە شۆرش ھەمووی بۆ ئەمانە یە، ئیمەش تامەزرۆی چێشتیکی خۆش، یا جگەرەو گۆلدن فلاکین!)). ئەم قسانە، کاری خراپی دەکردە سەر وری پێشمەرگەو ھەستی کوردایەتی. بەندە، دیسان راپۆرتیکم بەو مەبەستەو بۆ (مەکتەبی سیاسی) بەرز کردەو.

دوای چەند مانگیک بیستم (قەلادزی) ئاوەدان دەبیتەو، سوپای حکوومەت نەیتوانیو ھە (رانیە) بترازی، چونکە (دەربەند) بە پێشمەرگەو ئازاو بەجەرگ و ھەشایری دلسۆزو بەئەمەک تەنراو. لەگەل خیزانی ھاوڕیکەمدا خۆمان پێچایەو ھە بارمان کرد. خەلکی (شیینی) کە پیاوھتی و مەردایەتی یەکی بیوینەیان بەرامبەر نواندبووین، ئەو بەیانییە زیاتر لە ۱۰- ۱۵ پیاوماقوولیان کیلۆمەتریک زیاتر لەگەلماندا ھاتن بۆ خواحافیزی، دەیانوت: توخوا مامۆستا پیمان ئی مەپرە. ئیوارە گەشتینەو قەلادزی، چووینە مالی خیزانی ھاوڕیکەم. پۆزی دوایی بیستم زۆر مال تالان کراو.

هفتهیه کی پی چوو. بهرپرسیانی حیزبی شیوعی و پارتی و چه ند پیاوماقوولیک داوایان لی کردم دهفته ره کانی تاقیکردنه وهی قوتابیان بهرمه وه بۆ سلیمانی، تا ون نه بن و ره نجی سالیکی قوتابیان به فیرو نه پوات. ناماده بوون هه موو پیویستییه کم بۆ دابین بکه ن و یارمه تیم بدهن. پیم وتن: ماموستا "کامیل به صیری" ی برادره م و سه روکی ماموستایانی کوردستان گیراوه. ده ترسم حکومته زوری بۆ بیینی و ناچاری بکات ناوی ماموستایانی تر بدرکیینی!

برپارم دا بچمه وه بۆ سلیمانی. وه ک داوام کردبوو، پارتی جینیکی به قور سواغدرای بۆ ناردم تا که لوپه له کانی هه تا شاروچکه ی (مه رگه) پی بگویمه وه، له ویوه چه ند برادریم و لآخم بۆ په یدا بکه ن و پیی برومه وه بۆ سلیمانی. دوانیوه پویه ک، له گه ل ماموستا "مه لا حه سه نی مه رگه" ی ناسراو و ماموستای دینی ناوچه که دا، ده رچووین به ره و ده ربه ندی قه لادی، که هه ر بیست کیلومه تریک دور بوو. کومه ل کومه ل پیشمه رگه و چه کداری عه شایه رم بیینی، له سه نگه ره کانیاندا بوون بۆ به ره نگاریی دوژمن.

له (ده ربه ند) موعاوین "تا هیر" م چاو پی که وت، له پروداوه که ی هه له بجه دا باسم کردوه، به پیرمه وه هات و وتی: فه رموو پیشوویه ک بده له لامان و چایه ک بخوره وه، چونکه قه یاعی په رینه وه که له ترسی فرۆکه کانی دوژمن تا پروژئاو بوون ناخریته ئیش. که وتینه قسه، کابرایه ک به به رگی پیشمه رگایه تییه وه هاته لامان. موعاوین "تا هیر" هه ستاو پیشوایی کردو ده ستی گرت و هیئایه لام و به یه کتریی ناساندین، وتی: نه مه "عه قید ته ها بامه رنی" یه. هاته وه بیرم که نه م پیاوه بوو کۆشکی شاهانه ی به ناسانی ته سلیمی پیاوه کانی شوپشی ٤١ ته مووز کرد. کابرا، وه ک ده رده که وت، زور له حالی خوی و بارودوخه که وه رس بوو؛ وتی: تاوانی دوانی وه ک من بوو نه م عیراقه ی دوچاری پروژیککی و ناله بار و ناخوش کرد. نه گه ر کۆشکی شاهانه م به ناسانی به ده سه ته وه نه دایه، تووشی نه م ده رده سه ریه نه ده بووین! له وه ده چوو شوپش هه قی ته واوی خوی نه دابییتی.

جیبه که مان به ره و قه یاعه که خلور بووه وه. چه ند هه پیاوو ژن منال و لآخ چاوه پروانی په رینه وه بوون له ناوی (زی). قه یاعه وانکه وتی: نارام بن تا پروژئاوا ده بی. نه وکاته دوو پیشمه رگه دوو دیلی به ناو جاشیان پی بوو، ده یان بردن بۆ

بەندىخانەى (ئاسۆس)؛ بە قەياغەۋانەكەيان وت: دەى خىرا بکەۋەرە ئىش. ئەۋىش
دوۋبارەى كردهۋە كە نارام بن تا تارىك دادى. منىش پىم وتن نارام بگرن. پىيان وتم:
مامۆستا تۆش دەترسى؟ ھەرچۆنىك بوو قەياغەۋانەكە رازى بوو بکەۋىتە جوۋلە.
ئوتومبىل و ژن و منال و ولاخەكانى ئى بار كرا.

بېست مەترىك جوۋلاين ، دوو فرۆكەمان ئى قوت بوۋەۋە. بەگشتى ترسمان
لىنىشت و رەنگمان زەرد بوو. پىشمەرگەيەكەيان چوۋە سىمى قەياغەكەۋە. فرۆكەكان
بە ئاسمانەۋە مانەۋە دوۋسى خول بە سەرمانەۋە سوۋرپانەۋە. كە دلنبا بوون
چەكدارمان لەگەلدا نىيە، پرويان كرده چىياى (قەندىل) و (ھەلشۆ). ديسان ھاتنەۋە
سەرمان و مانەۋە. ئەمجا وازيان ھىناۋ بەرەۋە كەركوك فرىن. ھەردوۋ پىشمەرگەكە
لەگەلماندا، دوای پەرىنەۋە لە زى سەر كەوتن. دوو دىلەكە خۇشناۋ بوون، دەيانوت:
با نىمە پىياۋخراب بىن و ئەمانەش پىياۋچاك بن! پىم وتن: خەمتان نەبى، كە دەرکەوت
دلسۆزۋ پاكىن، نازاد دەرکىن.

نوئىژى شىۋان گەيشتىنە (مەرگە) و چوۋىنە مالى "حاجى ھەمەدۇك"ى
ناۋدارى شارۆچكەكەۋ خاۋەنى سامانىكى باش. ەبدوللاى كورى قوتابىم بوو. كاتى
تاقىكدنەۋەكانى قەلادى، بە رىكەۋت ەبدوللاۋ باوكىم ناسى، داۋايان كرد لە
گەرپانەۋەدا سەر لە (مەرگە) بەدم و چەند شەۋىك بىمىنمەۋە. بەگەرمى پىشۋازىيان ئى
كردم. باوكى ەبدوللاۋ وتى: ناھىلم بەم زوانە برۆيتەۋە. پۆژى دوایى جىبەكەم
ناردەۋە بۇ قەلادى.

"مەلا ھەسەن"ى برادەرم ئەندامىكى چالاكى پارتى بوو، دەسەلاتىكى دىارى
لە ناۋچەكەدا ھەبوو، ھاۋەلىكى چاكم بوو، ھىچ كاتىك بەتەنبا بەجى نەدەھىشتىم.
بەھۆى ئەۋەۋە، زۆر گەرەپىياۋى ناۋچەكەم ناسى: لەۋانە "پىرۆت ئاغا" كە لە
ناۋچەى مەرگە دادەنىشت. مەلا ھەسەن زۆر بە شان و بالىدا ھەلدەدام كە
خوئىندەۋارو پۆشنىپرو كوردپەرەرم، بۇيە پىرۆت ئاغا پروۋى لىنام چەند پۆژىك لە
مالىان بىمىنمەۋە. بەلام حاجى ھەمەدۇك بە ھىچ جوړىك نەيدەھىشت شەۋ لە مالى تر
پۆژ بکەمەۋە.

پۆژىكەيان پىرۆت ئاغاى قسەزان و نوكتەباز، بۇ نانى نىۋەرپۆ، بانگى كردمە
دىۋەخانەكەى. جووتىارىك ھات، وتى: ئاغا ئەۋ زەۋىيەى بەر مزگەۋتم بدەرى،

بیره وریه کاتم له نیتوان بینن و بیستندا

به ره می بینم و ژیانمی پی دابین بکهم. پیی وت: کاکه من ناغا نیم. ئیستا "مسته فا ناغای پینه چی" ی سهر سه کوئی مزگهوت ناغایه و هه موو کارو فه رمانیکی ناوچه که ی به دهسته! "مسته فا" لیپرسراوی پارتی بوو له و ناوه. کابرای جووتیار پی که نی و وتی: قوربان ههر خوتان حیسابن.

به م پییه چه ند پوژیکم له (مه رگه) به سهر برد، به رده وام هه والی شه پرو پیکدادانی شوپرش و حکوومه تمان ده بیست. مه رگه، له میژووی ئیسلامدا جی ورییه کی دیاری هه بوه، کتیبه میژووی یه کان ناویان برده وه، سهرده می عوسمانیش سه نه جق بووه. له پرووی جوگرافییه وه، پشتی چیا ی (ئاسوس) و ده و رانده وری به شاخی به رز ته نراوه، به رده مه که ی (ده شتی مه رگه) ی فراوان و به پیته. ناوو به راوی زورن و جوړه ها میوه ی وه - به تاییه ت - هه نجیری هه یه. نه و ده مه (۵۰۰) خیزان زیاتری تیدا نیشته جی بوو. چوار مزگهوت و بازار پیکی خنجیلانو و قوتابخانه یه کی سهره تاییی تیدا هه بوون. شاروچکه که بیست کیلومه تریک له ناحیه ی (بنگرد) وه دور بوو.

دوای سی پوژ بریاری رویشتنه وه م دا بو سلیمانی. حاجی حه مه دوک دوو هیستری بو ناماده کردم، یه کیان بو که لوپهل و ده فته ره کان و نه وی تریان بو خوم. عه بدوللای کوپی و ره نجبه ریکی خوئی له گه لدا ناردم، نان و شه کرو چای بو پیچاینه وه بو ریگه. به یانی شه وه کی خه به ری کردینه وه، بو دیاری کردین به چ ریگه یه کدا برۆین، نه با بهر شالوی فرۆکه کانی حکوومه ت بکه وین. ریگه ی (دولی سیدر) مان بری، له سهر کانیه ک لمان داو نان و چامان خوارد. ئیواره گه یشتینه گوندی (سهرگه لوو)، له سهر سه کوئی مزگهوت بارمان خست و هیستره کانمان به سته وه و ئالیکمان دان. کادیریکی پارتی په یدابوو، جیگه که ی پی گواستینه وه بو شوینیکی تر، جی راخه رو پیخه فی بو هینانین.

که بهرچایی به یانیمان کرد، چه ند پیاویک وتیان: ریگه ی (هه لهدن) سه لامه ت و بی وه یه، واته له (مالوومه) و (چوخماخ) ی پشت (قه یوان) وه برۆین، نه ک به ریگه ی (میژگه پان) و (قزله ر) دا. له (هه لهدن) تاویک حه واینه وه، نیوه رو گه یشتینه چوخماخ، نانی نیوزه رومان ئی خوارد. له پشت (قیوان) وه، به (که لکی پیرکه) دا هاتین به دیوی سلیمانی دا. چه ند پیشمه رگه یه که له وی دانیشتبوون، یه کیانم له (شیننی) دیبوو،

دهمناسی. رییه کی سه لامه تیان نیشان داین. نه ونده نه پویشترین، تووشی "که مال محمه د تاهیر" ی نهوسا قوتابی ناماده یی سلیمانی و ئیستا سه رپه رشتی پسیپوری بووین، هه لاتبوو و په یوه ندیی به شوپشه وه کردبوو. به گهرمی پیشوازی کردین و وتی: خو تان درنگ بخن، دوا یی بچنه گوندی (کانی به ردینه).

پیش خو رنشین گه یشتینه (کانی به ردینه). لیپرسراوی پارتی به پیرمانه وه هات و بردینیه مالیکی حال و بار مانا وه ندیی گوند. خانه خو ی، سه رها چاک پووی داینی، دیار بوو له میوانداری هه لاتوانی سلیمانی بیزار بوو بوو. به لام دواتر ناسیمیه وه دوا یی لیپوردنی ئی کردم، خزمه تیکی باشی کردین. به یانی ماوه یه کی دوور به ری کردین، وتی له (به کره جو) وه برؤنه وه، چونکه حکومته به رده وام هاتوچوی له خه لکی دهوروبه ری شار قه دهغه کردوه. هه ر نه ونده مه ترسی هه یه تا له جاده ی گشتی ده په رنه وه، چاک وایه کوپه رهنجه ره که نه چیته ناو به کره جو، چونکه له وانه یه به تاوانی هه لاتن له عه سکه ری ده سنگیر بکری.

چیشته نگاو له جاده که په رینه وه و هاتینه نزیکي (به کره جو). به چاکم زانی جله کوردیه کانم داکه نم و چاکه ت و پانتول له بهر بکه م. رهنجه ره که م گه رانده وه بو (کانی به ردینه)، چاوه ری هاتنه وه ی عه بدوللا بکات. له به کره جو، چوینه بنکه ی پولیس، موعاوینه که ی عه ره ب بوو، هاته لامان، وتی: ئیوه چین؟ وتم: چیروکه که م درژه. تیم گه یاند باره کان چین و خستمان و داوام ئی کرد به ریوه به ری تی می عاریف ناگادار بکاته وه که فلان له قه لادزیوه گه یشتوه. که زانیم خه لکی (پاوه) ی سه ر به لیوای (پومادی) یه، وتم: "جاسم محمه د نه نه جم" ی به ریوه به ری دوانا وه ندیی پاوه براده ریکی خوشه ویستمه. وتی: برای منه. فه رمانی به پولیسه کان دا نان و چامان بو به یخن. وتی: له سه ربانی بنکه وه دیمن، جله کوردیه کانت گوپی و دوو که ست له گه لدا بوو، یه کیان گه رایه وه. بوم گپرایه وه چون چوار مانگه له سلیمانی دوورم. وتی: چونه پیشمه رگه نه یگرتووی؟! منیش بوم باس کرد چون حکومته ته یه که له دوا یی یه که کانی عیراق مافی کوردیان زهوت کردوه، له شوپشی کوردیش دووام. دوا یی وتی: ئیمه به هه له له ئیوه شوپشه که تان حالی کراوین.

به ریوه به ری مه عاریف، له بهر ئالوژی نه و رژه ی ناو شارو قه ومانی چهند پروداویک، ئوتومبیلیکی پولیسیان بو ناردم. ده قته رو پیویسته یه کانی ترم دایه

"فونادەفەنى" (فوناد پەشىد بىكىرى جىگىرى بەرپۆۋەبەر، وا كە بەيانى راپۇرتىك بنووسم، ھۆيەكانى دواكەوتنىمى تىدا پروون بىكەمەۋە، "حاجى عەبدۇرپەزاق"ى مۇتەسەپرىفېش لە گەشىتنەۋەم ئاگادار بىكىرئەۋە. ئەۋكاتە بەرپۆۋەبەرىتى لە بىناكەى "تۇفېق قەزاز"دا بوو. بە عەرەبانەيەكى دوۋنەسپى چوومەۋە بۇ مال، مئالەكان و خوالىخۇشبوو "حەپسە"ى خىزانم بە دىدارم شاد بوون.

چواردەۋرى شار بە رەببىەۋ سەربازگەى بچووك تەنرابوو، لەگەل ئەۋەشدا پىشمەرگە ھەر دزەى دەكردە ناو شارو بە شەۋ چالاكى دەنواند. ئەگەر يەكك سەفەرى بۇ شارەكانى كەركووك و بەغدا و... ھەبوايە، دەبوو مۇئەتى تايبەت ۋەرىگىرن. مانگانە قافلەيەك يان دوو، بە چاۋدىرى عەسكەرىيەۋە، پىك دەخرا بۇ شتومەكى پىۋىست ھىنان و زۇر بە زەحمەت بەرپۆۋە دەچوو، چونكە پىشمەرگە لە ھەردوو پىگەى (كەركووك) و (دەربەندىخان) پىي پى دەگرتن و زەبرى پى دەگەياندن. قافلەى وا ھەبۋە دوو يا سى كەپەت گەپاۋەتەۋە بۇ كەركووك يا بەغدا. بېستىم ھەرس قەۋمى لە كەركووك زىاتر كارى نارەۋايان بەرامبەر بە كورد ئى ۋەشاۋەتەۋە.

شەۋى ھەمان پۇژ راپۇرتەكەم بە درىژى نووسى، ھۆى دواكەوتن و راستىي تاقىكردنەۋەكان و سەلامەتىي دەفتەرەكانم تىدا پروون كەردەۋە، پىشكەشى بەرپۆۋەبەرى مەعارىفم كەرد، كە وتى: مۇتەسەپرىف بە ھاتنەۋەت خۇشخالە و نىازىەتى سوپاسنامەت بداتى و پىي خۇشە بىبىنى، سوپاسم كەردو عوزرخوایىم ھىنايەۋە كە لەبەر بارى تەندروستىم ناتوانم بىبىنم. نەچوومە لای مۇتەسەپرىف، نەك پىرسىارى مامۇستا عەبدولقادرى حاجى مەلا عومەرى يارىدەدەرم و باس و خواسى شۇپشم ئى بكات.

دەفتەرى تاقىكردنەۋەكانى سەرەتايى و ناۋەندىمان لەيەك جىا كەردەۋە، ھى سەرەتايى گەيەنرايە لىژنەى راستكردنەۋە (تصحىحات) كە مامۇستا كەمال مەمەد ئەمىن سەۋكى بوو. مۇتەسەپرىف بەچاكى زانى راپۇرتى بنووسى و سوپاسنامەكەى منى پىۋە بلكىنى و بىنپىرى بۇ ۋەزىرى مەعارىف لە بەغدا، يا بە تەلەفۇن پەيۋەندىي پىۋە بكات. بەرپۆۋەبەرى مەعارىفېش لەلای خۇيەۋە ھەمان شت بىپىرى بۇ بەرپۆۋەبەرىتىي (تصحىحات) لە مووسل، تا پىارى تەماشاكردنى دەفتەرەكان دەرىجى، چونكە - بەپىي ياساى تاقىكردنەۋە - نابى دەفتەرى تاقىكردنەۋەى قوتابىيان لە پازدە پۇژ زىاتر دوا بىكەۋى، لەكاتىكدا ئەم دەفتەرەنە چوار مانگىان

بیره وریه کاتم له نیتوان بینن و بیستندا

به سهردا پابوردووه. ناوه پوکی سوپاسنامه که ئەمه بوو: ((نشکر الموظف الذی انقذ مستقبل ۱۷۰ طالباً، نرجو من الله ان یکثر امثاله لخدمة هذا الوطن)).

مامۆستا که مال محمه دئه مین پیسی وتم: ئەمنی سلیمانی ناگاداری کردوومه تهوه که ئەو دهفته رانه به پیی راپورتی به پیره بهری پۆسته ی دائیره ی قه لادزی سووتاون. تومهن، وهك بۆم ساغ بووه وه، ئەو به پیره بهره دهستی به سهر هه موو که لوپهل و شتومهك و پارهیه کی دائیره که دا گرتووه، نووسیویه: گوایه پيشمه رگه کان تالانیان کردووه، ته نانه ت ئەو دهفته رانه شیان سووتاندووه. به لام پی داگرتنم و دهفته رهکانی تاقیکردنه وه و وه لامدانه وهی قوتاییان و مۆر و لیستی ناوو پرسیاره کان، هه موو به لگه ی بپرواپیکراوی راستی و دروستی قسه کان من و په واندنه وهی گومان له سهرم و به درۆ خستنه وهی به پیره بهری پۆسته بوون. دلنیا بووم که ئەو درۆیه دوچاری چاره نووسیکی تاریکی دهکات. لیم گپرایه وه ده مه وی بیبینم، تا پینگه چاره یهك بدۆزینه وه. که چی دوا ی سی پۆژ گویزرایه وه بۆ شارۆچکه ی (سه یید صادق)، له وی کوژرا.

وه زیری مه عاریف بریاری دا (تصحیحات) ی دهفته ره کان بکری له سلیمانی و مووسل، خولی دووه مییش هه لگی ری، واته ئەو قوتاییانه ی که له یه که م خولدا ده رچوون، بچنه قوناغی کی به رزتری خویندن، ده رنه چه کانی ش، با له یه که ده رسیشدا بی، له قوناغه که ی خویدا بمیننه وه. له (۷۰) قوتایی ناوه ندی (۵۰) یان ده رچوون. (۱۰۰) قوتایی سه ره تاییش، هه ر (۶۵) یان ده رچوون. ئەنجامه که ی له لای مه عاریف ناسایی بوو.

حاجی عه بدور په رزاقی موته سه ریف، پیایکی موسلمان ی رۆشن بپرو تارپاده یه ک به ویژدان بوو، به رده وام ململانیی ئەفسه رانی سوپای ده کرد که به توندوتیژی نامرۆقانه له گه ل خه لکی شاردا ده جوولانه وه. هه له کان ی ئەو، یاریده ده ر بوون بۆ ده رکردنی بریاری نازا کردنی گیراوه کان و گپرانه وهی فه رمان به ره دوورخراوه کان بۆ سه ر وه زیفه ی خویان.

له م کاته دا، ئەوه جپی نا په حه تی و دلگرنی بوو که عه شیره ته کان ی عه ره ب به فه رمانی حکومه ت په لاماری دیهاتی (شوان) و (ئاغجه له ر) و (دزه یی). هه ندی شوینی مووسل و که رکووکیان دا، وهك سه گی هار که وتنه زه وتکردنی مه رومالات و که لوپهل و

بهره می کشتوکالی و زهوی وزاریان، خه لکه که یان په ویان کرد بو سلیمانی و هه ولیر. هاوکات شه پری سوپا و پیشمه رگه له هه موو لایه کی کوردستان دا به رده وام بوو، شوپش زهبری گورچک پری به سوپا ده گه یاند، کوشتاری هه رده وولاش زور بوو.

دوو پروداوی ناخوشی ئەم ماوه یه، بریتی بوو له: یه که م – سوپا (چه می په زان) ی داگیر کرد؛ دووهم – شیخ ئەحمەدی به زانی خوئی به دهسته وه دا، زور که س بو پاگرتنی وره ی به زنی پیشمه رگه و خه لکی کوردستان، ده یانوت: بو پرگار کردنی مال و منالی به زانیه کان ته سلیم بووه، لاوه چه کداره کان یان هه ر ماونه ته وه، له کاتی کدا سوپا به توندی هی رشی ده برده سه ر به زان. هه رچی (چه می په زان) یش بوو، سوپا و فرۆکه یه کیینه په لاماریان ده دا، دواچار ده یان توانی داگیری بکه ن و شو ر شپیش زانی گه وره ی ئی ده که وت. بو یه پیشمه رگه کانی چه می په زان پرویان کرده پشت چیاکانی (سوورداش) و (خه له کان) و (کو سرت) و (مالومه) و (چو خماخ).

ئهو هی زه ی سوپای سووریا که بو یارمه تیی فریا که وتنی سوپای عیراق هات بوو، پیش گه یشتنه (زاخو)، پیشمه رگه چاک دهستی ئی وه شان دبوو، کوشتاری کی زوری ئی کرد بوو و ژماره یه کی زوری ئی به دیل گرت بوو که برانه ناوچه ی (ماوه ت). به پریوه بهری ئەمنی سلیمانی له (سه رچنار) له لایه ن پیشمه رگه وه ده ستگیر کرا، گو یزرایه وه بو (ماوه ت).

پوژیک "سالم ده باغ" ی مووسلی برادره م و برای "سه فائو دین" ناوی به پریوه بهری ئەمنی دیلکراو که قوتابیم بوو، به عه ره بانه ی دووئه سپی هاتنه مالمان، دوو ته نه که نه وتیان به دیاری هینابوو. وتیان: هیوامانه یارمه تیمان بده ی چاومان به گیراوه که مان بکه وی. براکه ی وتی: ده مانه وی دایکم بنیرینه (ماوه ت) تا چاری به براکه م بکه وی و پیخه ف و پاخه رو هه ندی شتومه کی بو به ری. وتم: ماموستا "عه بدولعه زیم" ی به پریوه بهری قوتابخانه ی ماوه ت، برادره مه و لیپرسراوی پارتی ناوچه که یه، نامه یه کی بو ده نووسم، بیده نی، به لکوو یارمه تیتان بدات. دوا ی ماوه یه ک هاتنه وه و وتیان: زور سوپاست ده که ین. به گشتی چاک مامه له ی دایکی کراوه، ژورویکی تایبته له قوتابخانه ی ماوه ت بو دیله که ته رخان کراوه و زوریه ی پیویستیه کان یان بو داین کردوه. ئەوه، خو شحالی کردم.

یاسای (لامه رکه زی) که حکومه ت بو سه لماندنی مافه کانی کورد ده ری کرد بوو، پووجه ل و بی تاکام ده رچوو. عه بدوسسه لام عارف له ۱۹۶۳/۱۱/۲۲ دا

کوده تاي له به عسیه کان کرد، له حوکم دوری خستنه وه؛ له و باره یه وه دهیوت: ((وتحملنا ما تحملنا من صبیة البعث!)). حهره سی قهومی چهک کرا. هیزه که ی سوپای سووریا که بۆ لیدانی کورد هیترابوو، شوپشی کورد دیله کانی بهرداو نیردرانه وه بۆ سووریا. حکومته که و ته ناساییکردنه وه ی ناوچه کوردنشینه کان. خه لکی - به تاییهت - گهر میان که نزیک ی بیره نه و ته کان و دیهاتی عهره بنشین بوون، چوونه وه سهر مال و حالیان. فه رمانبه رانی دهر کرا و هه لآ توو له وه زیفه کانیان و هر گرانه وه. شوپش و حکومته، که و تنه دان و ستان له (خه له کان) و (رانیه) و... هیچ ناکامیکی خیرداری بۆ کورد لی نه که و ته وه. دریزه کی شانی گفتوگو و دان و ستان و بی نه نجامی، دوو بهره کیی خسته ناو پیزه کانی شوپشی کورد، که به جیا بوونه وه ی بالی (مه کته بی سیاسی) له مه لا مسته فا کۆتاییه هات.

مه لا مسته فا دهیزانی عه بدوسسه لام عارف پیاویکی نه ته وه یی توندپه وه، پیی وایه نه گهر مافه کانی کورد بسه لمینی، زه مینه بۆ دابه شبوونی عیراق خووش دهکات، به لام له ناچاریدا گفتوگوی پی باش بوو. نه و کاته دهیانگیرایه وه: عه بدوسسه لام، عه بدورپه حمانی برایی به وه فدیکه وه نار دوو ته لای مه لا مسته فا. پیی و تووه نیردراوم لیره بمینمه وه، جه نابیشته ته شریف ببه یته به غدا. مه لا مسته فا پازی نه بوه و وتوویه: دهرده که وئی تو تانیستا برا که تت نه ناسیوه. نه و، به لایه وه هیچ نییه من بکوژی و تویش سهرت تیدا بجی. دواپیش بلیت: من له پیناوی عهره ب و عرووبه دا، قوربانیم به برا که م دا و بیکاته پروپاگهنده و هه لآ بۆ قازانجی خوی!

هه لومه رجه که به ره و گرزی و شیوان ده چوو. پوژیک بیستمان "تاریق نه حمه د" ی نامر هیزی پارتی، له (شیوه سوور) ی نزیک به شاروچکه ی (چه مچه مال)، پیی به فه و جیکی عه سکه رگرتووه و دهستیکی توندی لی وه شان دووه. حکومته، پوژی دواپی به یان نامه یه کی بۆ نارهنزایی دهر پیرین بلاو کرده وه، نه مه ی تیدا و ترابوو: ((ان دعاء الشهداء لاتذهب سدا وانها تشکوا عند الخالق)). ئیتر شه ر سهرله نوئی هه موو لایه کی کوردستانی گرته وه. پوژیکیان لیوایه کی عه سکه ری له هه له بجه وه به شکاوی هاتنه وه بۆ سلیمانی. که گه یشتنه ناو شار، ده سترپیژیان له دووکان و چایخانه کان کرد، چه ندها بی تاوان بریندار کران و کوژران. یه کیک له و کوژراوانه، "به شیر ناعور" ی مه سیحی بوو، نه و کاته له چایخانه ی حه مه ره ق دو مینه ی ده کرد. پی شمه رگه ییش به چالاکیی ناوه وه و ده وروبه ری شار، توله یان کردنه وه.

* * *

قومیسه ریکی ئەمن دەیویست وەك قوتایی دابراو تاقیکردنەوه بکری. یه کهم پوژ تاقیکردنەوهی عەرهبی کرد، من چاودیری بووم. دووم پوژ که هاتبوو، له ریگه تهقه ی لی کراو کوژرا. بووه هوئی ئەوهی ئەمن و سوپا بهناو شاردا وەر ببن و لهخۆوه تهقه بکن. نیتەر دووکان و بازار، ئەوی فریا کهوت، دایخست و چوووه بو ماڵ. بهنده، لهگهڵ "سالحه فهنی" ی برادهرمدا پامان کرد بهرهو مالیان له (سه رکاریژ)، وتی: ماموستا به ناواتهوه بووم پوژیک له پوژان ریٹ بکهوئته مالم، ئەوه ناواته کهم هاته دی! شهوه کهی لهوئ مامهوه. پوژی دواییش هاتوچوکردن قهدهغه کرا، ناچار ئەو شهوهش هەر مامهوه.

یه کهم سالی حوکمی عهبدو سسهلام عارف جوژه حال وباریک له کوردستان بهگشتی و سلیمانی بهتایبهتی خوئینرابوو، له نامانج و مه بهستهکانی شوپشی کورد بهدر بوو. بهرزان، نوینه ریکی تایبهتی "عهگید" ناوی له سلیمانی هه بوو، کۆمه لیک دهوریان دابوو و دهیانپاراست، زیاتر بهتنگ مهرامهکانی خوایانهوه بوون. بو نمونه، دادگایه کیان بهناوی "دادگای کانی ماسی" یهوه، له (کانی ماسی) ی نزیک به باشووری شار، دامهزاندبوو. ئەوانه، زوریان بهناوی دایکیانهوه بانگ دهکران. جا هه رکه سیك هه مان ریبازی ئەوانی نه بوایه، بیانوو یان پی دهگرت و تاوانی دوژمنایه تیی شوپش و مه لا مسته فایان دهخسته پال و دهیانکوشت. ئەو تاوانه، بهناسانی دهدرایه پال هه ر کۆمه ل و ریخراو و حیزیکی تر، سزای ناره وای لهسه ر وهرده گرا.

لهوانه، پوژیکیان بیستم چه ند که سیك بهتاوانی شیوعیتی بآبهست کراون و براونه دهره وهی شار و کوژراون. یه کهک له و کوژراوانه "مه لا حه مه ئەمینی باوه فه تی" ی خاوه نی دووکانیکی بچووی خوار (حه وزه وشکه که) بوو. نیواره یه که عه گید هاته مالی "شیخ حسین قه ره داغی" ی دراوسیمان. به هه لم زانی له نزیکه وه بیناسم و هه ندی قسه ی له گه لدا بکه م. ئەو کاره ناره وایانه م بو پوون کرده وه و وتم: ئەمانه بهناوی شوپشه وه ده کرین! له کاتی که دا چه ندین که سی وه که مه لا حه مه ئەمین ده کوژن که خه لکی گوندی (باوه فه تی) ی ناوچه ی چه مچه ماله، خزمی دوور و نزیک ی هه یه له ناو شوپشدا پیشمه رگه ن. دیار بوو ئەم تاقمه هه روا بهناسانی راست نه ده کرایه وه. چ ناکامیکم بو دواپوژ پیشبینی کردبوو، وا دهرچوو.

هه مان سال، کرامه به پړیوه بهری تاقیکردنه وه کانی سهری سال له سلیمانی، به راستی چ قوتابیان و چ نه فسه رانی نه من که چاودیږی هوله کانی تاقیکردنه وه یان ده کرد، ماندوو و شه که تیان کردم. هیندئ قوتابی، به به هانه ی دوژمندارییه وه ده مانچه یان هه لده گرت، زوریان تا ته و او بوونی تاقیکردنه وه ده مانچه کانیان له لا داده نام. نه م کاره دزیو و ناشارستانی بوو، به رده وام نازاوه و به رده لایبی ئی ده که و ته وه، چونکه نه یاسا هه بوو، نه نه گهر هه شبوايه پیږه وی ده کرا.

رؤژانی نه و تاقیکردنه وانه، تووشی برادر یکم بووم، سهری له هه ندئ کاری نهینیی شوږش ده خورا و لیی ناگدار بوو. وتی: ماموستا، شوږش بهر پرسیکی خوئی له دهره وه ی سلیمانی یه وه نارده و ته ناوشار، ده یه وی چاوی پیټ بکه وی. ناو نیشانی جیگه که ی بو هه لدام که له گه پره کی (حاجی حان) ه، هه ر که له مالی "حه مه ی نه وره حمان ناغا" تیپه ر بووم، دهر گایه کی دوده ری کر او هم دیته ری، به بی لیدان بچه ژوره وه بو ژیرزه مینی ماله که. کاتی گه ی شتمه بهر ماله که، کتوپر کوپړیک له سهر بانی ماله که وه وتی: خو یه تی. یه کی که له ژیرزه مینه که دانیشتیوو، که لیی ورد بوومه وه، ناسیمه وه، ماموستا "قادر جه باری" بوو. له ۱۴ ی ته مووزی ۱۹۵۸ ه، له (ناغجه لهر) دیبووم و ده مناسی.

که وتینه قسه و گفتوگو کردن سهاره ت به شوږش، وتی: ماموستا نووری ده مانه وی (یه کی تیی ماموستایانی کوردستان) پړیک بخه ی نه وه، نه م کاره به تو سپیږدراوه. پیم وت: کاتی خو ی که یه کی تیی ماموستایان دامه زرا، داوا کرا دو به ره کی تی نه که وی، سهر به هیچ لایه نیک نه بی و خزمه تی ماموستا و شوږش بکات. به لام نه م داواکارییه م زیاتر له بهر دوو هو پرت کرده وه:

۱- من سهر به سهندیکای ماموستایان بووم، چالاکیی حیریم نه بوو.

۲- خاوه نی مال و منال بووم، پیشه که مم له لا پیروژ بوو.

له بهر نه وه، دواچار بریار درا نه م نه رکه بخریته نه ستوی ماموستا "حه مه د به دری" ی ماموستایه کی کوردی فهیلیی سهر به شوږش له سلیمانی. داواکاریه که م گه یانده ماموستا محمه د. پاش هه فته یه ک، لیی گپرامه وه که نه و فه رمانه ی پی قبووله. ناگدارم کرده وه که وریای خو ی بی و متمان به هه موو که سی که نه کات، به تاییه ت که نه وده مه دو به ره کی له ناودا بوو.

بیست پوژیکى نه برد، بیستم محمه د بهدرى گراوه. منیش بهراستى ترسم ئى نیشته. براده ریکى مووسلیى به ره چهلک کوردی "که نانه" ناوم هه بوو، به عسى و خرمى "نوورى چهله بی" و "شه فیق ناغا" بوو، به تاوانى به عسیتى له مووسله وه دوور خرابووه وه بۆ سلیمانى. زور جار پیکه وه له لای نوورى چهله بی داده نیشته، نازادانه و به بی ترس باسى سه رکه وتنه کانی شوپشمان ده کرد. که پیم وت ئەمن "محمه د بهدرى" لى لپرسراوى ماموستایانى گرتووه، هه ولیکم بۆ بدات، "عه دنان خه یرو لالا" ی پى ناساندم که ئەویش دوور خرابووه وه، ریزی گرتم، له وهیش دووا که حکومه ته که ی عه بدوسسه لام عارف ددان نانئى به مافه کانی کورددا! گفتى دامى بهرى بدات. ئەوه بوو پوژى دواى گفته که یی برده سه ر و خو شبه ختانه نازاد کرا.

سالى ۱۹۶۵ "عه بدور په حمان به زاز" کرا به سه روک وه زيران، مرو فیکى خوینده وار و پوشنبری یاساناس و موسلمان و نه ته وه په رست بوو. کاتى خویندم له به غدا، ماموستامان بوو له کولچ. هه میشه وا خو ی دهرده خست که کوردی خو ش ده وئ، ریزیکی تایبه تی قوتاییانى کوردی ده گرت. وا بلاو بوو له ناو خه لکدا: ئەم وه زیفه یه ی بۆ ئەوه درا وه تى که کیشه ی کورد چاره سه ر و یه کالیی بکاته وه. ده یانوت: زور جار په یوه ندیى به "بابه عه لى شىخ مه حمود" له وه کردووه، هه تا پازى بکات جیگرى سه روک وه زيران قبول بکات. به لام ئەو ره تی کردووه ته وه و وتوو یه: من هیچ خزمه تیکى شوپشى کوردم نه کردووه، تا بيمه نوینه رى.

پیشمه رگه، ده سه لاتیکى وای په یدا کرد که کار به ده ستانى حکومه ت به قافلەیه کی گه وره نه بوایه، نه یانده توانى نازادانه له نیوان شاروچکه و دیهاته کاندایا هاتوچو بکن، هه ر له ناو شاردا و به یارمه تى کورد ده سه لاتدار بوون. بۆ نمونه، هه مان سال کرامه به ریوه به رى تاقیکردنه وه کانی سیهه مى نا وه ندی و شه شه مى سه ره تایی له هه له بجه. وه ک داوا له لیواى کهرکوک کرا، هه لیکو پته ریک نیردرا، له (ته یاره خانه که) ی نزیک به گه ره کی (عه قارى) ی ئیستا سه رکه وتم و پیى چومه هه له بجه. ئەگه رچى دلخوش بووم که بۆ یه که مجار سواری فرۆکه بووم، به لام له ناخوه ده ترسام له فرینى ناو بوشاییى ناسمان.

زوریه ی قوتاییان له ناوچه دووره کانی وه ک (ته ویله) و (بیاره) وه ده هاتن، حکومه ت پاره ی پوژانه ی بۆ خه رج ده کردن. پوژیکى تاقیکردنه وه، فه راشیکمان

هاواری بۆ هینام که چه کداریک تفهنگی له قوتابییه که بهرز کردووه تهوه و دهیهوئ بیکوژئ. منیش له گهل ماموستا جه مال قاسم و دوو سهربازدا به هله داوان پویشتم، راست بوو، دهیویست له په نجه ره ی هۆلی تاقیکردنه که وه ته قه له قوتابییه که بکات. سهربازهکان، به قسه ی من، دهستگیریان کرد، که چی دهیوت: وازم ئی بیئن، دهمهوئ تۆله ی باوکمی لی بکه مه وه. داوایی بۆم دهرکهوت، باوکی قوتابییه که پیشمه رگه یه، باوکی نه و چه کداره ی له شه پیکری نزیکی (بیاره) دا کوشتووه. نامر لیوای سوپا، که پیاویکی به ویژدان بوو، کابرای گرت، چه ند سهربازیکیشتی ته رخان کرد هه موو پوژیک هه تا دهوری (عه بابهللی) بیگه یه نن، تا به بیوه ی بگاته وه مالی خوئی.

عه بدوسسه لام عارف نه و سهاله، بۆ ناو زپراندن و سووکایه تیکردن به شوپرش، چه نده ها مه لا و زانای دینی کورد و عه ره بی عراقی بانگ کرد بۆ کوپوونه وه و دهرکردنی چه ند فهتوایه کی ناره و دهره ق به شوپرش، بۆ نه وه ی به لادهر له شه ریعت و نه ریته پیروژه کانی ئیسلام بیناسینئ و دووبه ره کی بخاته ناو پزی موسلمانان. به هانه یشتی نه وه بوو که شوپرش دژ به م حکومه ته ئیسلامیه شه ر دهکات، له نه جامدا قات و قری و نه یوونی و منال هه تیوکه وتن و دامای و نه زانی بلاو ده بنه وه.

هۆلی گهل (قاعة الشعب) له به غدا بۆ نه م کوپوونه وه یه ناماده کرابوو. مه لا به نه مه که کانی کوردستانیش خوئیان ساز کردبوو، چی پیویست بی بیلین و بیکه ن بۆ پووچه لکردنه وه ی مه رامی گلای حکومه ت، ته نانه ت هه ندیکیان پیخه فی به ندینخانه یشتیان له گهل خوئیاندا بردبوو! به نده، نه و روژانه له گهل چه ند برادره ریکی که رکوکمدا که یه کیان خوالیخوشبوو "عه بدورپه رحمانی حاجی ره زا" ی به ریوه به ری دواناوه ندیی ئیمام قاسم بوو، له ئوتیلی (الشمال الکبیر) له به غدا دابه زیبووم. زۆربه ی مه لا و زاناکان له ئوتیله کانی نه و ناوه بوون. مه لا کوردهکان به ژماره له (۱۰۰) زیاتر بوون. چاومان به زۆریان کهوت و قسه ی به جیمان بۆ کردن، تا له و کوپوونه وه یه دا هه لبدنه ئی و داکوکی له مافه په واکانی کورد بکه ن. چه ند زانایه کی دینی به غداشمان بینئ، له وانه "شیخ عه بدولقادر نه لخره طیب" ی خه تییبی مزگه وتی (الامام الاعظم)، که باشترین زانای نه و سه رده مه بوو له به غدا، وتی: من بانگ نه کراوم، نه وانه ی که به شداریی تیدا ده که ن مه لایانی شیععه و مه لای تر و قورئانخوینن، هه ندیکیشیان له دهره وه ی عراقه وه هینراون.

کۆبوونه و هکه، دوو پوژنی خایاند، له پارادیۆی به غداوه بلأو ده کرایه وه. له دانیشتنی کیدا، وهک لهو مه لایانه م بیست، مه لایهکی کویری عه رب که وهک چوون نابینا بوو، ئاوايش راستیه کانی نه دیبوو و ئاوه ژووی کردبوونه وه و تاوانی نابه جی و ناره وای خستبووه پال مه لا مسته فا و به کافرو بی دینی دانابوو، هه لویستی ئه وای به سه ریچی کردن له فرمانه کانی خه لیفه ی ئیسلام حسیب کردبوو، چه ند ئایه تیکی قورئان و فرموده ی پیغه مبه ر (د.خ) ی هیئابوه وه که بو دزو جه رده و کافر و تراون.

خوالیخو شبوو "مه لا سألحی کۆزه پانکه" که به سه روکی مامۆستایانی دینی هه ولیر ده ژمیردرا، بو ره تکردنه وه به دور خستنه وه ی قسه کانی ئه و مه لایه، هه ستابوه سه ری، پیی و تبوو: ((إقعد ایها الاعمی، ومن کان فی هذه الدنیا أعمی، فهو فی الآخرة أعمی وأظلم سبیلاً. ملا مصطفى أكثر إسلاماً منك ومن الذي علمك و بعثک الی هذا المكان!)). "مه لا عبدولمه جید قوتب" ی زانای دینی شاری که رکوکیش و تبووی: ((إن دین الاسلام یدعوا الی تهذیب الکلام و النطق و حسن التعبیر و الاخلاق الحمیده، و تنهی عن الزور و الفحشاء و الالتجاء الی استعمال الکلمات الی الی عنها الذوق السلیم)). "شیخ محمه دی قه ره داغی" ی خه تیبی (مرگه وتی گه وره) ی سلیمانیش، قسه ی کردبوو، پیی له سه ر ناشتی و برایه تی نیوان کورد و عه رب و پیوستی ریکه وتنی هه ردوولای موسلمان حکومه ت و شوپشی کورد داگرتبوو، و تبووی کوردیش هه قیه تی داوای مافه ره واکانی خو ی بکات.

هه لویستی مه ردانه و نازایانه ی مه لاکانی کورد، کاریکی زوری کرده سه ر مه لاکانی عه رب و حکومه ت. به یاننامه ی کۆتایی کۆبوونه وه که یش پووی له عه بدوسسه لام عارف و مه لا مسته فا به رزانی نابوو، هه ردوولا وهک موسلمان و هاوولاتی عیراق، کیشه ی کورد به ناشتی و برایانه بریننه وه. کۆبوونه وه که، به گشتی، سه رکه وتنیک بوو بو شوپشی کورد، له کاتی که شه رو پی کدادانی نیوان سوپا و پیشمه رگه به رده وام و گه رم بوو.

کۆتایی نیاری ۱۹۶۶، کرام به به ریوه به ری تاقیکردنه وه کانی سیه می ناوه ندی و شه شه می سه ره تایی له (پانیه). به نده، داوای سی جیگرم کرد، هه ری که یان بو مه به ستیک، په سند کرا: "نافیع ئه له به نئا" ی عه ربی مووسلیی مامۆستای کۆمه لایه تی، خوالیخو شبوو "جه مال فه تاح" ی مامۆستای کیمیا،

"فایهق"ی مامۆستای سەرەتایی. وەك وەم، حكوومەت ھەر لەناو شارەكاندا دەسەلاتی ھەبوو، پێگەوبان ترسناك بوو. بە ھەلیكۆپتەر براينە ئەوئ، لەناویدا دەترساین گوللەییەکی وێلمان بۆ بئ، چونكە ئەو سەردەمە پۆلیسیك گوللە لەناو ھەلیكۆپتەردا بەر رانی كەوتبوو. دیمەنی جوان و پاراوەی شاخ و دۆل و دارستان و دیھاتەكان، ھەموو ترسیكی پەواندەمەو و شاگەشكەیی كردم، بەجۆریك كە وەخت بوو دلم بوەستینئ!

كە گەیشتیئە (چوارقورنە) و فرۆكەكە نیشتەو، بە ئوتومیئل براينە لای چادریك، چەند ئەفسەریك لەبەردەمیدا دانیشتبوو. وەك خۆیان پئ ناساندین، یەكیان موقەددەمی روكن "مەمەد" ناو و ئەوی تریان "خەلدوون شیخ سدیق"ی ئەفسەری ئیستیخباراتی لیوا بوو. ئامر لیواكەیان لەوئ نەبوو. لە قسەدا بووین، سەرنج دا سەربازەكان بەسەر كۆمەلێك خەلكەو وەستا بوون، ئیشیان پئ دەكردن، یەكیان مامۆستا "كەریم رەزا"ی بەرپۆوەبەری دواناوەندی رانیە بوو. كە پرسیم ئەمانە كئین و چی دەكەن لئیرە؟ وتیان: دەستەیی مامۆستایانی رانیەن، لەبەر ئەو گراون كە پەيوەندیان بە موخەپرایی (تێكدەران) ھەو ھەبە و بە پارەو شتومەکی تر یارمەتیان داوون. قوتاییەکی دواناوەندی كە چووئە دەروە و گەراوئەو، ئەو ناوانەیی داو بە ئیمە. بۆیە ھەلناگرن لەو خراپتریان ئی بئ؟! وەم: ئەمانە ھەموویان یا زۆریەیان ناویان بۆ سەریەشتی تاقیکردنەو ھەكان دەرچوو، لیستی ناویانم بە فەرمانی بەرپۆوەبەریئیی مەعاریفەو نیشان دان.

لەم قسەدا بووین، نافیع پووی كردە "خەلدوون" ناوھەكەیان و پئیی وئ: تۆ كورپی شیخ سدیق نیت؟ وئ: بەلئ، یەكتریان ناسییەو كە لە ئامادەیی مووسل پئكەو قوتایی بوون. پئیی وئ: مامۆستا نووریش وەك خۆمان شیخە. ئیتر بردینیە چادەرەكەیی خۆی، نانی نیوەرمان لای ئەو خوارد. تئیم گەیاندا پئویستە چیی پئ دەكرئ بۆ بەردانی ئەو گراوانە، بیكات. بەلئینی دامئ قسە لەگەل ئامر لیوادا بكات، وئ: خوا خۆشی ویستوون كە ئامر لیوا لئیرە نییە، چونكە كابراییەکی ھەلەشەو دەمارگیری توندرووی خۆبەگەرەزانی ناھالییە، ھەمیشە شانازی بەو ھەو دەكات كە كاتی خۆی جیگری "زەعیم سدیق" بوو. ھەول دەدەم ئەمشەو لە ھەلیكداییدوئیم و قەناعەتی پئبەكەم، چونكە گرانئ ئەوانە شوورەیییە بۆ ئیمە و گلەییی ھەزارەتی مەعاریفمان دئینئە سەر.

بیره وریه کاتم له نیوان بینور بیستندا

نیواره دواى شیوکردن، به ئوتومبیلک گهیه نراینه ئه و قوتابخانه یه ناو رانیه که بۆمان ناماده کرابوو. پاشتر پرسیاره کانی تاقیکردنه و هم برده لای "ئه نوهر عارف" ی قایمقام که له بهر ئه وه ی سه لت بوو، له قایمقامیه ت ده خه وت، تا له خه زینه ی دارایی قایمقامیه تدا دایبئی. قایمقام، هاوړییه کی شیرین و کوردیکی دلسۆز و نیشتمانی په روه روه بوو.

نیوه رۆی رۆژی دواى چووینه وه بۆ سه ربازگه ی (چوارقورنه). چوارقورنه، ئه وکاته ده شتیکی پان و به رینی ته رخانی کشتوکالیکی به به ره هم بوو. ده وروپشتی دیه ات، هه مووشیان سه ر به "عه باس ناغای سه رکه پکان" ی سه رۆکی عه شیره تی "ئاکو" و سه رکرده یه کی ناو شوپرشى ئه یلوول بوون. ناوچه ی (سه رچاوه) و گونده کانیشى، سه ر به عه شیره تی "خوشناو"، سه رۆکه که یان "ئه نوهر به گی بیئواته" بوو، که ئه ویش هه ر په یوه ندیی به شوپرشه وه هه بوو. له وئ وتیان: گپراوه کان ده دینه ده سه لاتى مه دهنی، تا به که فاله ت نازاد بکرین. خوا بکات نیواره بگه رپنه وه. راست بوو، نیواره به ردران و بوو به هه له له کیشان و خوشى و ئاهه نگ.

یه که م رۆژی تاقیکردنه وه، ئاسایی ده سته ی پی کرد. ئه فسه ریک سه ریه یه ک سه ربازی هینا بووه قوتابخانه که بۆ پاریزگاری. رازیم کرد خو ی له ژوره که م دابنیشی و چه ند سه ربازیکیان له ده روه به یلیته وه. به م جوړه، بیست رۆژ له (رانیه) ماینه وه. ئه و ماوه یه، ئه م شتانه م بیست و دی و سه رنجم دان:

۱- ده مبینی سه رۆک جاشه کان ده هاتنه سه ربازگه، ئه فسه رو سه ربازه کان توانجیان تی ده گرتن و گالته یان پی ده کردن و ده یانوت ((تعال یا جاش))، ئه وانیش زلزل ده میان داده چه قاند و پی ده کهنین و به عه ره بییه کی شه ق وشې ((سیدی)) وتنه وه دواى ئه فسه ره کان ده که وتن! ئه و دپره هونراوه یه "موتنه بی" م ده هاته وه یاد، که وتویه:

((من یهون، یسه ل الهوان علیه مالى جرح بمیت ایلام))

واته: که سیک خو ی له خویدا ریسوا بی، ریسوایی له لا زور ئاسانه؛ وه ک مردوویه ک چه ند برینی لی بکه ی، هیچ هه سته ی پی ناکات. که چی ئه وانه که ده هاتنه وه ناو تاقمه که ی خو یان، ده که وتنه قسه ی زل و لافلیدان و پاله وانیتی نواندن.

۲- رۆژیک سوپا هه والی بۆ هیئرابوو که پیشمه رگه له (سه رچاوه) یه، بۆیه که وته خو و جوولا. دواى شه ریکی قورس، به شکاوی و چه نده ها کوژراو و برینداره وه

گه پرایه وه. بریار درابوو تۆله له خه لکی بئ تاوان بکاته وه. وتیان: مه لای مزگه وتی سه رچاوه به قورئانیکه وه، له گه ل کۆمه لیک پیرو ریش سپیدا به ره و پیری سوپاکه چوو بوو و دهسته و دامینیان بوو بوو دهست له خه لک نه که نه وه. به لام نه و تکاو پارانه وه یه کاری تی نه کرد بوون، دهسته به جی هه موویان کوشتبوون و قورئانه که شیان دریبوو. پیشمه رگه ییش، له تۆله یاندا دهستیکی قورستری ئی وه شانده بوون، به تیکشکاوی ره وانه ی سه ربارزگیان کرد بوونه وه.

چه ند پوژیک له وه به دوا، له ناو خپوه ته که ی "خه لدوون" دانیشتبووین. ته فسیری (فی ظلال القرآن) م له لا دی. که وتینه باسی دین و روانگه کانی، به ناو بر پرودا وه که ی (سه رچاوه) م هیئا یه وه. وتم کوشتنی مه لاو پیوانی ریش سپی و قورئان دراندن، هه له یه کی گه وره بوو، کاریکی کرد که ئیتر به چه ک و تفهنگه وه به ره و پیرتان بیین، نه ک قورئان. خه لدوون وتی: راست ده که ی، سوپا له عه له شیش ده چی، هه ر سه ربارزکی ئی کوژرا، کتوپر هه لده چی و هیچ به هاو ره وشتیکی له لا نامینی. ته نانه ت له فه رمان و راویژی گه وره کانیش درده چی.

۳- نه و ماوه کورته که ها توچوی سه ربارزگه که م ده کرد، بۆم ده رکه وت زۆریه ی نه فسه ر و سه ربارزان به نهینی یان ئاشکرا بیرو باوه ری دهسته ی (إخوان المسلمین) یان هه یه، که بزوتنه وه یه کی ئیسلامی بوو، "حه سه ن نه لبه ننا" له میسر دایمه زرانده بوو. زۆر جار له قسه و باسه کانیا ندا ئا ماره یان پی ده داو به راستیان داده نا، ده یانوت: تاکه بزوتنه وه یه که بتوانی پژی میکی پر له داد و یه کسان ی بهینیته کایه وه و زۆر له بزوتنه وه نه ته وه یی یه کان چاکتره. هیوامانه پوژیک له پوژان بییته حکومه تیکی سه رتاسه ری له ولاتانی عه ره بیدا و گه ئی عیراق به کوردو عه ره به وه له چنگی نه ته وه په رستانی عه ره ب دهر بهینی و پرگار بکات.

پوژیک، نه فسه ریکیان من و براده ره کانی داوت کرد بو نانی نیوه پو، چه ند نه فسه ریکی تریشی له سه ر شه ره فی ئیمه بانگ کرد بوو. نه و هۆله ی که خوانه که ی تییدا پارینرا به وه، وینه یه کی "عه بدوسسه لام عارف" ی ئی هه لواسه را بوو. کاتی ناخواردن، وینه که که وته خواره وه و شووشه که ی شکا. نه فسه ریکیان سه ری هه لپری و وتی: ((وَقَعْتُ كَمَا وَقَعْتُ))، پووی تی کردم و وتی: کاکه نووری چی ده لئی؟ وتم: ((بجوز لکم مالایجوز لغیرکم)).

دوای ته و او بوونی تاقیکردنه وه کان، نامر لیوای سه ربازگه که وتی: باشته به هلیکوپتەر بگه پینه وه بۆ سلیمانی. نهو رۆژانه هه موو نه فسه ره کان، به هوی شه پری (هه ندرین) وه که لیوایه کی عه سکه ری تیدا شپرزه و په ریشان کراو زۆریه یان یا کوژران و بریندار بوون یان به دیلی گیران و خویان به دهسته وه دا، په شوکا و بیزار بوون. به کورتی، سوپای عراق له ناوچه ی حه وزی ره واندزدا به ته وای ده ست به سه ره هه موو بنکه و سه ربازگه کانیدا گیرا. موقه ددهم روکن محه مه د ده یوت: تۆ به عه قلتدا ده چئ لیوایه کی عه سکه ری تیکرا خویان به دهسته وه دابی؟! نه وده مه سوپا سی یا چوار لیوای که ریگه ر و پاهینراو و ناماده ی شه پری هه بوو. به وه، زه بریکی کوشنده ی ئی درا.

که ناومید بووم له هاتنی هه لیکوپتەر، به نامر لیوام وت: نابئ ده فته ری تاقیکردنه وه کانی قوتابیان له رۆژی دیاریکراوی دانه وه یان به به رپوه به ری تیی مه عاریف دوا بخرین. بویه ده بئ ئوتومبیلیک و پسووله ی (عدم التعرض) مان بدریتئ، له رینگه ی کویه - که رکوک - سلیمانی یه وه بگه پینه وه، چونکه رینگه ی (خاله کان) به ته وای گیرابوو. رازی نه بوو له ترسی پیشمه رگه ئوتومبیلما ن بداتی. به لام تیم گه یاند نه وان هه قیان به سه ره ئیمه وه نییه.

دواجار، ئوتومبیلیکمان به کری گرت. که گه یشتینه (داره که ی قه مته ران) - داربه روویه کی گه وره ی به ته مه ن بوو، لق و پۆپی به چپی بلاو کردبوه وه و پیشمه رگه خالی پشکنینی له ژیردا دانابوو - رایانگرتین. که زانرا من ماموستا نووریم، یه کیکیان دایبه زاندم، به گوئی "نافع" مدا چرپاند قسه نه کات. گه وره که یان به پیرمه وه هات و دهستی گو شیم و ده ستخوشیی سه رکه وتنی تاقیکردنه وه کان و هه وله کانی کرد بۆ به ردانی ماموستا گیرا وه کان. دوو پیشمه رگه یان، بۆ رینگه ی نه کردن، له گه لدا ناردين تا خالی پشکنینی (چنارۆک). خاله کانی پشکنینی حکومه تیشمان به سه لامه تی بری. نانی نیوه رۆمان له (که رکوک) خوارد، که وتینه ری بۆ سلیمانی. ژماردم له چنارۆکه وه تا سلیمانی به بیست و یه ک خالی پشکنیندا تی په رین. به و شیوه یه، ده فته رو که لوپه له کانمان گیرایه وه بۆ مه عاریف.

هاوکات ناگادار کرامه وه که له وه زاره تی مه عاریفه وه بریار دراوه من و خوالیخوشبوو شیخ ره ئووفی قه ره داغی بچینه به غدا بۆ ته صیحاتی ده فته ری تاقیکردنه وه کانی زمانی عه ره بیی شه شه می نه ده بی، خوالیخوشبوو "مه حمودی

مهلا عیززت "یش بۆ هی دهرسی کۆمه لایه تیپی هه مان به ش. من و مامۆستا مه حموود له ئوتیلی (الشمال الکبیر) دابه زین، شیخ ره ئووف چووه مائی شیخ حه سه نی قه رهاغیی خه زووری که قازی شهرعی به غدا بوو. کاک مه حموود پیاویکی به راستی دلسوژ و سه نگین و به نه ده ب بوون هه رچه نده جیاوازی بیروپا له نیوانماندا هه بوو، به لام کاری نه کرده سهر براده ریتی و خو شه ویستی و ریژی نیوانمان. هه ر له و ئوتیله، دکتۆر فازل عبدالواحیدی دهرچووی زانکۆی تاران و پاشتر مامۆستای زانکۆی به غدام ناسی، که نه م دوایی به بووه مامۆستا له زانکۆی ئوردون. مامۆستایه کی تا بلیی ژیر و داناو کورد په ره وری خه لکی سلیمانی بوو.

که چوینه مه له بندی نمره دانان بۆ ده فته ره کانی تاقیکردنه وه (ته صیحات) له ناماده ییی بازگانیی به غدا له گه ره کی (وه زیریه)، من و شیخ ره ئووف هه ولمان دا کاریک بکه ین قوتایی کورد له دهرسی عه ره بییدا غه دری ئی نه کری و یارمه تی بدری. هه ر من وه لامی راستی نه و پرسیاره ی به شی نه ده بم دایه وه که په یوه ندیی به (ره وانبیژی) په وه هه بوو، مامۆستاکانی تر نه یانزانی. نه مه م به هه ل زانی و توانیم ئینشای عه ره بی پینچ دیڕ که متری له سه ره نه نوو سرا بی، (۱۰) نمره ی بۆ دابنیم. نه مه بووه هۆی نه وه ی که قوتاییانی کوردی به شی نه ده بییی سلیمانی، نه و ساله له دهرسی عه ره بییدا پله ی یه که می سه رتاسه ری عیراق به ده ست به یینن.

نه و ماوه یه، ده نگ هه بوو حکومه ت و شوړش له گف تو گو ددان. نه وه بوو وه فدیکی حکومه ت چووه لای مه لا مسته فا، دوای حه فته یه که به یاننامه ی ۲۹ ی حوزه ییرانی ۱۹۶۶ بلاو کرایه وه. به نده کانی نه و به یاننامه یه، "عه بد و پرر حمان به زاز" ی سه روک وه زیران دایر شت بوو. نه و پیاوه، پیم وایه زوری مه به ست بوو کی شه ی کورد چاره سه ر بی و کۆتایی پی به یینری. پيش نه و به یاننامه یه، و ته یه کی گرنگی بۆ خه لکی عیراق خو ینده وه و نه مه ی تیدا و ت: ((با کۆتایی بییت به فرمی سکی دایکان و باوکان بۆ پۆله و جگه رگۆشه کانی چ کورد و چ عه ره ب. شوړشی کوردستان تا په نجا چه کداری به یینئ له و شاخانه، ده توانئ به رده وام بی و ته نگیش به حکومه ت هه ل بچنئ)). نه م و ته یه به جئ و کاریگه ر بوو، پوژگاریش راستیه که یی سه لماند. به یاننامه که، به پوآله ت مافی ئوتۆنۆمی تیدا نه بوو بۆ کورد، به لام ناوه روکه که ی پیشکه و تووتر بوو. بۆیه حیزبی به عس دوای دوو پوژ به یاننامه یه کی

له دژی بلاو کردهوه، عهبدوپرهمان بهزازی تیدا بهوه تاوانبار کرد که دهیهوئ عیراقیش بخاته ژیر پکیفی کورد.

دوای حفتهیهک، له رادیوی بهغداوه بلاو کرایهوه که کۆمهلیک نهفسه ری نهتهوه په رستی ناصری له حکوومهت راپه ریون، بویه هاتوچو له بهغدا قهدهغه کراوه. نیمهش چووینهوه بۆ مائی خه زووری شیخ ره ئووف. شهوئ، عهبدوپرهمان عارف له نیرگهوه رایگه یاند: فیتنه و ئاژاوه گیپیی هندی داروده سته بیگانه کوژنرایهوه و کۆتایی پی هات. له بهر نهوهی بهیاننامه کانی نهو کۆمهله له رادیوی (قاهره) یشهوه ده خوینرانهوه، نهه بهلگه بوو که نهه قومیهه عه ره بانه ی عیراق، په یوه ندیان به ناصریه کانهوه هه بوو. نهو فیتنه گیپرانه که گیران، پاش ماوهیهک ئازاد کران. به عسیه کانیش، له ری بی بهیاننامهوه، داویان له حکوومهت ده کرد به توندی سزایان بدهن.

بهیاننامه که ی عهبدوپرهمان به زاز، جیی په سندرکنی مهلا مستهفا و بالی مهکتبی سیاسیش بوو، ههردوولا هیوای سه رکه وتنیان بۆ خواست و داواکار بوون ناوه پوکی بهیاننامه که جیی جی بکری. مهلا مستهفا، شه پری له گه ل سوپادا وه ستاند، نوینه ری تایبه تی خو ی دانا بۆ په یوه ندی و زه مینه سازکردن بۆ راپه راندنی بهیاننامه که. وه زاره تییک به ناوی وه زاره تی (إعمار الشمال - ناوه دانکردنه وه ی باکوور) هوه دامه زرا، بړیک پاره ی بۆ به ریوه بردن بۆ دابین کرا. هاوکات هه ر شاریکی کوردستان، مه لیه ندیکی ناوه دانکردنه وه ی به سه رۆک و فه رمانیه رانه وه، بۆ ته رخان کرا. فه رمان درا نهو دیهاته کوردیانه که عه ره بیان تیدا نیشته جی کرابوو، چۆل بکری له عه رب، دانیشتوانی راسته قینه یان بگه ری نه وه بۆ یان، به تایبهت ناوچه ی (له یلان) و (دوو بیز) و (مه خمور) و... هتد. فه رمانیه ره دوور خراوه کانی که رکوکیش برانه وه سه ر وه زیفه کانیا ن. به ریوه به ری تی گشتی خویندنی کوردی، که وته کار بۆ هه ل سووراندنی نه رکه کانی خو ی. به داخه وه، عهبدوپرهمان به زاز لایرا، "تاهیر یه حیا تکریتی" خرایه شوینی، کی شه ی کوردیش له نیوان شه پو ناشتیدا مایه وه.

سالی ۱۹۶۷، نیردرام بۆ سه ریه رشتی تاقیکردنه وه کانی سیهه می ناوه ندی و شه شه می سه ره تایی له (ده ری نه دیخان). مامۆستا "که مالی عه لی باپیر ناغا" بووه یاریده درم. لهوئ بووین که عهبدوپرهمان به زاز هاته سه ردانی به نداوی

دهریه نندیخان. نیمه ش له گه ل کاربه ده ستانی شاری سلیمانی دا پراوه ستاین بو پیشوازیی. کاتی به خیرهینان و ده ست گوشتین، ناسیمیه وه و به گهرمی هه والی پرسیم، پرووی کرده کۆمه له که و وتی: ((سید نوری، کان تلمیذی البار)). له گه لیدا چووینه سهر به نداوه که، به پلیکانه چووینه ژیر دهریاچه که، چه نده ها هۆلی به پیویستی و نامرازی تایبه ته وه تیدا دروست کرابوو. پیشوازیکه ری که له گه ل "موسا صمه د" ی به ریوه به ری مه عاریفی سلیمانی دا هاتیبوو، "جه عفر نه لخره یاط" ی وهرگیپر ی هه ردوو کتیبی (أربعة قرون من تاریخ العراق الحديث) ی لۆنگریک و (رحلة فریزر) بوو؛ سهرپه رشتی پسیپوری کشتوکالی بوو، له به غداوه هاتبوه سلیمانی. که که وتینه قسه، پیم وت: لۆنگریک راست ده کات که ده لی: ((مدينة الموصل أكبر مدينة كردية تجارية في ذلك العهد))، که چی تو له په راویژدا وتووته: ((ولعل قصد المؤلف بتلك المدينة، مدينة أربيل)). سنووری جوگرافی (سه گرمه) و (قهره داغ) یشم بو دیاری کرد، نه وه ی پی باش بوو، به داخه وه بوو که تا نه وکاته نه یناسیوم. ماموستا موساس، لای نه و، ده ستی ریژی نایه سه رم.

وهک وتم، مالمان به رامبه ر به لای رۆژه لاتی گه ره کی (ئیسکان) بوو. پانتاییه که له نیوانماندا بوو. پیایکی قسه خۆش و هۆگری کوردایه تی و هه والی سیاسی شۆرش و دنیا هه بوو، چایخانه یه کی چکۆله ی له حه سیر دروستکراوی له و پانتاییه یه دا دانابوو. هاوین که پریکی بو ده کرد. من و چه ند برادره ری زور جار لیی داده نیشتن. کابرا، "حه مه ومینه فه ندی" ی ناو و نایب زابتی خانه نشین بوو. جاروبار به "حه مه ومینه سه بووری ده ر" ناومان ده برد، چونکه هه میشه هیوای به شۆرشی کورد هه بوو و گه شین بوو. یه کی که له و برادرانه، خوالیخۆشبوو "نه جمه دینی حاجی مه لا په سوول" (ن. ئاری) بوو، که کاتی خۆی به ریوه به ری دائیره ی کشتوکالی که رکوک و خانه نشین بوو؛ پیایکی تا بلئی قسه خۆش و میژوزان بوو. ده ستیکی بالای له وهرگیپرانسی شیعوو چیرۆکی عه ره بیدا هه بوو، کتیبی (في سبيل التاج) ی "مسته فا لوتفی مه نفه لووتی" ی وهرگیپرابوو. نه م رۆمانه، له سالانی په نجادا کرایه شاکاریکی شانوی له هۆلی دواناوه ندیی سلیمانی پیشکه ش کرا، به لام به داخه وه گیرۆده ی یاریی قوما ر بوو. رۆژیک له کاتی یاریکردندا، لیی بوو به هه را له گه ل گه نجیکی هه له شه دا. نه و پروداوه، کاریکی کرد له قوما ر ته کییه وه.

هەر بە پێشنیاری مەلا نەجم، لیژنەیه کمان لە خۆی و بەندە و خوالیخۆشبوو مەلا عەلیی حاجی ئەمەین و عەلی غولام پێک هێنا بۆ دروستکردنی مەزگەوتیک لە پانتایی یەدا. کاری پاست بێ، رەحمەتی "هۆشیار بابان"ی سەرۆکی شارەوانی رازی بوو ئەو پارچە زەویەمان بەداتی کە بۆ (یانە ی فەرمانبەرەن) تەرخان کرابوو. ئەو هەوڵە لە رادیۆی کوردیی بەغداوە خۆیندرایەو. لەبەر سەرقالیی خۆمان، خوالیخۆشبوو "عەبدوپرەحمان ئەلموحدەدیدی"ی ئیمامی خانەنشینمان هەلبژارد بۆ سەرۆکیەتی لیژنە یارمەتی و پیتاک کۆکردنەو، لەبەر ئەوەی بێ ئیش و قسەزان و وریا بوو. پارە ی بەشی بناغەکە ی کۆ کرایەو. لە ریی عەبدوپرەحمان ئەلموحدەدیدی، کە ئامر لیوای سلیمانی دەناسی، چووینە لای، ئەوکاتە حاجی برایمی چەرمەگای لەلا بوو. زۆری پێخۆش بوو کۆردنەو، ئەو مەزگەوتە وەک پڕۆژەیه ک ئامادە بکات بۆ کاتی هاتنی سەرۆک کۆمار عەبدوپرەحمان عارف. کە شوینەکە ی بینێ، سەریەیه ک سەربازی بۆ نارد، خێوەتی لەسەر هەلدرای بۆ سەرکۆمار و میوانەکان.

پۆژی هاتنی سەرکۆمار، بە پێچەوانە ی هاتنەکە ی عەبدوسسەلامی برابەرە لە ۱۹۶۵دا، کە هەر کاربەدەستانی حکومەت چوونە پێشوازیی، مووچەخۆران و پیاوماقوولان و کاسبکاران و خەلکی شار تا چەمچەمال و (قەرەهەنجیر)یش بەرەو پیری چوون. ئەم، پیاویکی بێوێ و چاک و خۆشەویستی ناو خەلک بوو، لەبەر ئەوەی لەلای "مەلا مستەفا"شەو هات، خۆشەویستی و ریزی زیاتر بوون. بەندە، لەگەڵ رەحمەتی مامۆستا "محەمەد حەوێز"ی بەرپۆهەری (خانە ی پیگەیانندی مامۆستایان)دا، بۆ پێشوازیی، چووینە چەمچەمال. پاش بەخێرھێنان و تەوقەکردن، زوو گەپاینەو، چونکە نیو سەعات دوای گەیشتنە شار دەهاتە سەر پڕۆژەکە. هات و پڕۆژەکە ی کردەو. پاش پشووودان و شەربەت خواردنەو، بانگی ئەندامانی لیژنەکە ی کرد، وتی: ((هذا المبلغ من جيبی الخاص))، پینجسەد دینار بوو. وەک پروی لە میوانانی تریش کرد، ئەوانیش کۆمەکی خۆیان دا: وەزیری بەرگری هەزار دینار، وەزیری ئاوەدانکردنەو ی باکوور (إعمار الشمال) هەزار دینار، بایز ئاغای موتهسەریف هەزار دینار، فەرماندە ی فیرقە ی سلیمانی هەزار دینار. وتیشی: پیویستی ترتان بوو، نوینەرتان بنیرن بۆ بەغدا. خیرخووانیش بەشداریی ئەو پیتاک کۆکردنەیان کرد، مەزگەوتە کە ناوی ئی نرا (مەزگەوتی عەبدوپرەحمان عارف).

دواتر، عهبدو پرره حمان ئەلمو حه ددیث هه زار دیناری تری له کۆشکی کۆماری بۆ وه رگرت بۆ راخه. چوارده فهرشی ئیرانیی سئ به چواری ئی کردرا، یه کی به هه شتا دینار. مانگی ره مه زان هاته پیشه وه، خه لکی گه ره ک داوایان کرد مه لایه کیان بۆ په یدا بکه. شه ویکی ره مه زان، سه رنجم دا مه لایه کی پیکوپیککی پاک و خاوینی جبه له بهر و عه مامه به سه ر نویتزی ده کرد. دواى نویتزی، لییم پرسى: ته شریفه له کوپوه هیئاوه؟ وتى: له ئیرانه وه، خه لکی ده ور به رى (سه رده شت) و برای "مه لا ئاواره" م. پاش له سیداره دانى مه لا ئاواره، ده ربه ده ر کراین. توانیمان خو مان ده رباز بکه یین. که لوپه لیکی زۆرمان له دیی (قامیش) به جئ ماوه. پییم وت: به لئى، ئاگاداری ئه و پروداوه م و مه لا ئاواره م ده ناسی، وه ختیک ئه و له (سوونئ) و من له (شینئ) بووم. داوام ئی کرد مانگی ره مه زان له گه لماندا بی، هینده ی پییمان بکری خزمه تی ده که یین. جئ وپئ و هه ندئ پیوستیمان له هه مان شه ودا بۆ دابین کرد. پارهی سه رفترانه و جه ژنانه مان له رۆژانی جه ژندا بۆ کو کرده وه؛ بوو به براده ریکی نزیکم، ئه هلی ئه ده ب و نووسینیش بوو.

توانیمان خوئ و خیزانی بکه یینه عیراقی، ره گه زنامه ی عیراقییان بۆ ده ر بکه یین. داوامان له خه تییبی (مزگه وتی گه وه) یش کرد یارمه تیمان بدات بیکه یینه مه لای ره سمیی مزگه وت؛ پیی باشت بوو یه کیکی شاره که مه لایه تییبی بکات. به لام تییم گه یاند پیایکی خوینده واری به راویژی چاکه، بویه خرایه تا قیکردنه وه وه، نمره یه کی به رزی هیئا. مه لا نه جمه دینی حاجی مه لا ره سوول که دروستکردنی مزگه وته که له وه وه سه ری هه لدا، جیی سه رسامییبه که وازی له قومار و دو مینه هیئاو ده سته ی کرد به نویتزی و خواپه رسته ی، ئاماده ی هه موو نویتزیکی جه ماعه ت ده بوو. له هه موویشی سه یرتر ئه وه یه که یه که م پرسه له و مزگه وته دا، بۆ ره حمه تی مه لا نه جمه دین گیرا.

ئه و مزگه وته، هه ر به و ناوه وه مایه وه، تا کو ده تا که ی ۱۹۶۸، که ئیتر وه زاره تی ئه وقاف گۆرپی و کردیه (عومه ری کوپی خه تاب). دواى ئه وه ی که مه لا محمه دی شلماشی بوو به ئیمام و خه تییبی مزگه وته که، دو ستایه تیم له گه لییدا گه رم بوو، بووه هاوه لیکی دلسۆزم، بۆم ده رکه وت زۆر هۆگری ئه ده ب و سیاسه ت و لیكدانه وه ی پروداوه کانی رۆژه. برایه کی "مسته فا" ناوی دوا زده سالانه ی له گه لدا بوو، زۆر ژیر و وریا دیار بوو، به لام له قوتابخانه دابرابوو و چه کی به شان وه بوو. پییم گران بوو له و

بیره وریه کاتم له نیتوان بینن و بیستندا

حاله دایه. بویه رازیم کرد تاقیکردنه و هی شه شه می سهره تایی بدات له گهل داپراوه کانداه درچوو و له خویندنی قوناعی ناوه ندیی ئیواران وهرگیرا، به یانیا نیش سووکه کاسیبیه کی به ده مه وه ده کرد. بهو شیوه یه ناماده یی و کولجی نه اندازه ی زانکوی سلیمانیه بری، دوا یی بوو به نوینه ری حیزی دیموکراتی کوردستانی ئیران له نه وروپا، پروانامه ی دکتورایشی به ده ست هیئا.

سالی ۱۹۶۷، په یمانگه ی پیگه یان دنی ماموستایان به ناوی (معهد و دار المعلمین) هوه به جیا بو کوران و کچانی کوردی هرسی پاریزگای سلیمانی و هه ولیر و دهوک کرایه وه. له دوانا وهنندی (وطن) هوه چوومه نهو په یمانگایه. خوالیخوشبوو محمه مد حه ویز به ریوه بهر بوو. دووم سال، کرامه یاریده دهری ماموستا محمه د. هه مان سال، ری درا به سهندیکای ماموستایان که له ۱۹۶۱ داخرا، بکه ویته وه کارو هه لبراردنی ناسایی خوی بکات. ماموستا "موسا صه مه د" ی به ریوه بهری مه عاریف ده ست به کار بوو سهندیکا به رسمی پیک بهینیه وه. چه ند که سیک بو راپه راندنی کاره که ده ست نیشان کرا، داویان له منیش کرد بیمه نه دنام، به لام له بهر نه وه ی دهرسام حکوومه ت بو مه بهستی خوی به کارمان بینن، نه مکرد. که چی بوچوونه که ی من راست دهرنه چوو، به لکوو به پیچه وانه وه توانییان له کونگره ی گشتی به غدادا چه ند داواکارییه کی ره وای زانستی بو قوتاییانی کورد بچه سپینن. خوشبه ختانه لیستی دکتور نه حمه د عه بدوسسه تتار نه لجواری، به هوی ده نگدانی لیستی سلیمانی یه وه، به رامبه ر به لیستی "مالک دوهان" ی وه زیری راگه یان دن و نوینه ری قه ومییه کانی عه رب، دهرچوو. بهو بوئه یه وه داواکاریه کانی لیستی سلیمانی له بهرنامه ی سهندیکای گشتی ماموستایاندا جی کرایه وه. ماوه یه دواتر، د. نه حمه د عه بدوسسه تتار که کاتی خوی ماموستام و راگری کولجی شه ریعه بوو، سه ری له سلیمانی دا، هه زار دیناری هیئا بو کردنه وه ی لقی سهندیکا.

* * *

په یمانگه، نهو سه رده مه قوناعیکی تازه ی خویندن بوو بو ماموستایان و قوتاییان، که به هوی دووبه ره کیی نیوانیانه وه، دوچاری گیروگرفت ده بوو. نه وه ریگری به رده م به ته وای دامه زان دنی حال وباری بوو. به ش به حالی خوم، هه رده م

بیره وریه کاتم له نیتوان بینن و بیستندا

هه و لم ددها خویندن و زانست ببیته چه کی دهستی قوتابیان، ماموستایانیش نه چنه ژیر باری دووبه ره کی خولقاندن.

* * *

ئه و کاته حکومته چوارده وری شاری به ره بیه ته نیوو، تا خه لکی دیهاتی دوروبه و -به تاییهت- پیشمه رگه نه توانن بینه ناو شار. له بهر شه و هی مالمان له سه ره پری شارد بوو، چه ند ره بیه یه ک نزیکمان بوون؛ به هوی هاتوچوی به رده و امی سه ریا زه کانه وه، ناشنایه تیم له گه ل زور به یاندا په یدا کردبوو. که قسم له گه لدا ده کردن، زوریان که خه لکی باشووری عیراق بوون، نیگه ران بوون به و هزعه و به شه پرکردن دژی کورد.

هاوکات، دیهات نابلو و قهیه کی ئابووری توندی له سه ره بوو، به تاییهت بو شه کرو چا و خواردنی تری له و جو ره. به بی پرسی حکومته نه ده توانرا هیچ بریته ده ری. به نده، زور جار لای ئه و سه ریا زانه بو دیهاتی تی ده که وتم تا یارمه تییان بدن و چا و پویشی له و شه کرو و چا و شتومه که بکه ن که بییان بوو، لییان نه ستین.

دوانیوه ره یه ک، سه ریا زیک و کابرایه کی عه گال به سه ره هاتنه به رده می مالمان، سه ریا زه که وتی: ئه و دوو کانه گه راوم بو نیو کیلو رو، چیشتیکی پی لی بنیم بو باو کم، ده ستم نه که وتوو. واته عه گال به سه ره که باو کی بوو. منیش بریکم بو هیئا، زوری پی خویش بوو. شه وه که ی ته قهیه کی زور له و ره بیانه وه کرا، دیار بوو پیشمه رگه په لاماری دابوون. به یانی، ئه و سه ریا زه به دبه خته باو که پوی بوو، چونکه گولله ی ویل بهر باو کی که وتبوو و کوشتیووی، به راستی دلگرا نی کردم!

سالمان کرده ۱۹۶۸، به نده یاریده ده ری به ریوه به ری په یمانگه ی ماموستایان بووم. ماموستا محمه د هه ویزی به ریوه بهر، پیاویکی ژیرو کورد په روه و هه مخوری زانست و خویندن قوتابیان بوو؛ به چه شنیکی وا توند پی ره وی یاسا و ری نوینیه کانی ده کرد، زوری ماموستایان بیزار ده بوون. هه ر قوتابییه ک سه ریچی بکر دایه، زور تووره ده بوو، ده یوت: سزای قورست ده دم. سه ره له وه دا بوو، هه موو کاتیک پی پی ده وتم: توخوا ئه و کاتانه تکا بو قوتابییه که بکه، تا بیکه م به خاتری تو و سزای نه دم! هه موو به شه کانی په یمانگه له یه ک بینادا بوو. له بهر زوری قوتابیانی هه موو پارینگاکانی عیراق، ماموستای بو ده هات. چه ند ماموستایه کی ئاژا وچه ی و

بیره وریه کاتم له نیتوان بیننر بیستندا

دووزمان، زیانیان به خویندن و ماموستایانی دلسۆز و پهیمانگه دهگه یاند. بهرپوه بهر و بنده، به لیزانی و شاره زاییی خویمان، نه مان دهیشت ناژاوه بته نیته وه و کاریکی خراب بکاته سهر رهوتی خویندن. زۆربه ی ناژاوه کان، له بهر مه رامی سیاسی یا ماددی یا پله و پایه وهرگرتن دهنرایه وه.

بۆ تاقیکردنه وه کانی شه شه می سهره تایي و سیهه می ناوه ندی، هه لیزیردرام به بهرپوه بهری تاقیکردنه وه له هه له بجه، که نه و سهرده مه ناو شاره که ی حکومت و چوارده و ره که یشی پيشمه رگه کوۆتروۆی ده کرد. پيشمه رگه، ههر شه و نا شه و یك، ده هاتنه ناو شار و ده بوه ته ق و توق. نه مان ده ویرا سهر هه لپرين، نه وه ك گولله یه کی ویل بمان پیکي.

که پشوی هاوین هات، خولیای سه فه ری ئیران که وته سهرم. دائیره ی نه من که فیلی گه پانه وه ی لی وهرگرتم، هه مان پوژ له (سه فهر و ره گه زنامه) ی که رکوک پاسپورتم وهرگرت. سه عات ۸ ی شه و که گه ی شتمه به غدا، بالوینرخانه ی ئیرانیش قیزه ی دامی. ماموستا نه نوهر محمه د سلیمان بوو به هاوړپي سه فه رم، پوژي دوایی له ناو به غدا پیاسه مان ده کرد، خو پيشاندا نیکی گه و ره مان بیني، نه حمه د چه سه ن به کریشیان له ناو دا بوو. چه نده ها دروشمی دژ به حکومتی "عه بدو پرهمان عارف" یان به رز کردبو وه، له وانه داوای مافی کوردیشیان تیدا کردبوو. له دلی خو مده وتم: نه ی نیوه نه بوون سالی ۱۹۶۲ بپیری قه لچو کردنی کوردتان دا، ده تانوت عه بدو پرهمان به زاز نیوه ی عیراقی به خشيوه به کورد، به لام ئیستا بو مه رامی بوگه نی خو تان داکوکی له کورد ده که ن!! جا چو ن به پړوی ده وتری: ((مخطيء ان من ظن للثعلب دیناً)). ده بی بوتری: ((مخطيء ان من ظن للبعثي دیناً)).

دووه م پوژ سه عات ۵ ی به یانی له (کازمییه) وه ده رچووین. کوړپکی محمه د جه لالی ناوی که رکوکیش له گه لماندا سهرکه وتبوو. جه لالیه کان، عه شیره تیکی کوردی ئیران؛ کاتی خو ی زۆربه یان دوور خرا نه وه بو خو راسان، هه ندیکیان هاتنه که رکوک نیشته جی بوون. نه وانه یش که مانه وه، له (ورمی) ی نریک به عه شیره تی شکاک دانیشتن. دایکیک و دوو کچ و بووکیکی عه ره بی عه ماره ییش هاتبوون، ده چوون بو زیاره تی کلکو ی نیمام عه لی ره زا.

له (قهسری شیرین)، کاتی پیاسه کردن کابرایه کی پیاوماقوولمان له گه ل خانمیکي جلی کوردی له بهر و سهرو کلاوی جوان له سهردا بینن، له ژیر که پریکدا دانیشتبوون. که لیان نزیك بووینه وه، خو لقی دانیشتنیان کردین. پیاوه که وتی: من خه لکی نییره نیم، به لام ژنه که م کچی ناغایه کی (بهختیاری) یه که ماوهی ۱۰ سال بهر بهر هکانیی رهزا شای کردووه، خویشی کاتی خوئی هاوکاریکی بووه. ژنه که ی نه جیبزاده و قسه زان بوو. کولیره و ماستمان له لا خواردن. که وه زعی کوردی قهسرم ئی پرسین، وتیان: مه لا مسته فا خوش بی، زور باشین، به سایه ی نه وه وه که س ناتوانی خراپان پی بیژی. مالیکی هه ژار هاتنه بهر چاوم، به زور هندی تمه نم بو دانان.

له (زه هاو) وه که شاروچکه یه کی خنجیلانه ی پر له باخ و رهز و بیستان و کشتوکاله، چووینه (کرنه) که به سهر ته ختایی لوتکه یه که وه یه، ریگه که ی لیوه لیژ ده بیته وه بو (کرماشان)، چه ندین دی و شاروچکه له نیوانیاندایه. دانیشتوانی نه و ناوه زورینه یان کورد و له عه شیره تی (قه لخانی) و (علی الله) ین.

به کرماشان و که نگاهر و هه مه داندا رهت بووین، گه یشتینه (تاران) و له ئوتیلی (ناسر خوسره و) ی سهر جاده یه که به هه مان ناوه وه دابه زین. بلیتی چووینه (قوم) و (نه سفه هان) مان بری. قوم، گلکوی "سه کینه ی کچی ئیمام حسین" و (هه وزه ی عیلمی) ی لییه. هه وزه، سه دان قوتابی و نایه توللا و مهرجه عی گه وره ی شیعه ی هه یه، که هه زاره ها نه تباع و موقه للیدیان لیروه له وئی بلاو بوونه ته وه. شاره که به مناره ی بهرز و جوانی زیپرکفت و مزگه وت و شوینی دینی تر به ناوبانگه، که به جزه ها به ردی گرانبه ها و به نرخ رازینراونه ته وه.

عه سر بوو، به نیازی زیاره تی "سه کینه ی ئیمام حسین"، چوومه مزگه وتیک ده ستنویژ بگرم. هه وز و ئاویکی پاک و دلگیری هه بوو، چه نده ها که س ده ستنویژیان له سهر ده گرت. به ده ستووری خو مان دهم و چاوم شوشت. قاچی راستم خسته ناوه که وه، تا بیشوم. یه کی که له دواوه گرتمی و وتی: ((این جای پا ششتن نیست))، واته نیره جیی پی شوشتن نییه. وتم: چه می گوید؟ وتی: شما سنی هستی؟ وتم: بلی. مه لایه کی شیعه له وکاته دا ناگای له مشتومری نییه بوو، پروی تی کردم و به عه ربه یه بی داروباره که ی وتی: نه م ده نگه ده نگه چییه؟ وتم: نه م پیاوه ناهیلئی قاچم بشوم. که وتمه قسه و وتم: نییمه ی سوننه به پیی نه م نایه ته ی قورئان قاچمان ده شوین

که ده فهرموی: ((وامسحوا برؤوسکم و أرجلکم)). واوی نیوان (برؤوسکم و أرجلکم)) (أرجلکم) عه تف ده کاته سهر (أیدیکم)، واته ((فاغسلوا أیدیکم و أرجلکم)). به لام نیوهی شیعه ده لئین (أرجلکم). عه تف ده بیته سهر (برؤوسکم)، واته ((أمسحوا برؤوسکم و أرجلکم)). له راستیدا هه ردوکیان شیاون. له گه ل نه وه شدا پیغه مبهه (د. خ) قاچی وهک ئیمه شوشتووه.

کابرا سهری له م باس و خواسه سوږ ما، داوای لیبور دنی کرد، وتی: نه مه نه زانه، گوئی مه دهری. سهرم له گلکوی سه کینه نه داو گه پرامه وه. چووینه نه سفه هان. هونه ر و جوانیی سروشته له دیهات و شاخ و دوله کانی نه و ناوچه یه دا ره نگیان داو ته وه. سه وزایی پر له جوگه و کانیوا و باخ و میوه هات، داهینانی خوای گه وره یان پیوه دهر ده که وئی. نزیک به (۸۰ کلم) یک بو نه سفه هان، کارگه کانی پوخته کردنی ناسن و پولا دیارن، که ره سته ی خاویان له چیا کانی نه وئی بو ده هینراو هه زاران کریکار و نه ندازیار و کارمهند ئیشیان تیدا ده که ن. شوینه واری کونی ئیسلامی نزیک به شاره که به دی ده کرین، دهری ده خه ن تا چ راده یه ک دو چاری شالاه و کانی مه غول و ته یموور له نگ و فتووحاتی دینی و کیشهی مه زه بی بووه.

که گه یشتینه نه سفه هان، له ئوتیلی (نه سفه هان) دابه زین. شه وی ۱۴ ته مووزی ۱۹۶۸ گویم له ئیزگهی به غدا بوو، تاهیر یه حیای سهرۆک وه زیرانی عیراق له رادیووه ده یگپرایه وه چون عیراق له چنگی مناله وردکه و به عسیه کان رزگار کراوه و حکومته ده سکه وتی زوری هه بووه. خاوه نی ئوتیله که که زانیی مه به ستمانه زانیاری زیاتر له سهر ئیران په یدا بکه یین، وتی: ((کورد لیبره هه یه، به تایبته عه شیرته به ختیاری، ملیونیک دهن. سوره ییا "ثریا" خانمی شازن، کچی سهرۆکی عه شیرته به ختیاریه و ئیستا له هه نده رانه. هه وت سهر سوږه ینه که ی جیهانیش، نیوهی له نه سفه هانه: ۱- مناره ی جومجومان، ۲- مزگه وتی شیخ لوتفوللا، ۳- پردی نه سفه هان. له هه موویان سهر سوږه ینتر نه و هه مامه بوو که به مؤمیگ گهرم ده کرا. ده گپرنه وه، زانای لیهاتووی داهین و به ناوبانگی ئیسلام "به هائنه دینی عامیلی"، که نارامگه که ی له مزگه وتی جومجومانه و موسلمانان بو پیرۆزی پرووی تی ده که ن و چه نده ها کتیبی له بواره کانی (صرف، نحو، علم الاصول) و زانسته کانی بیرکاری و نه ندازه دا هه یه، نه و زاته وای داهیناوه که هه مامه که به مؤمیگ گهرم

بکری. کاتیک ئینگلیزه کان دیوانه، ویستوویانه نهینه که ی بزائن و سوودی ئی وهریگر، بویه دهستکاریان کردووه و تیکیان داوه، به لام هیچ نهجامیکیان دست نه که وتووه. ئیتر حه مامه که له کار که وتووه و نهینی زانسته که ی ون بووه).

پوژی دواپی چووینه مزگه وتی مناره ی جومجومان، بلیتمان بری. چهنده ها وهرگپر (مترجم) ی ئی بوو بؤ وه لامدانه وه ی پرسپاری میوانی بیانی. له سهربانی مزگه وتوه دوو مناره ی مامناو نندیم دی، به رزیان ۱۵م و ماوه ی نیوانیان ۲۵م ده بوو. دهرگای مناره ی یه که مم کرده وه؛ چند پلیکانه یه که سر که وتم، نهستونیکم له نیوان دوو دیواری مناره که دا بینی، به ههردوو دهستم نه مسهرو نه وسه ری نهستونه کهم گرت و به توندی راموه شاندا. مناره که، له گه ل جووله ی دهستمد، جوولا. له مه ی ش سهیرتر، کاتیک له سهربانه که وه ستابووم، خه لکی تر جووله یان به نهستونه که ده کرد، منیش ههستم ده کرد سهربانه که ده جوولی. که نزیک بوومه وه له دووم مناره، ههستم کرد نه مه ی ش به جووله ی نهستونه که ده جوولی. به گشتی، سه د میوانیک له وئ بوو. لیپرسراوی نه م شوینه واره له وه لامی پرسپاری کهمدا که کی دروستی کردووه؟ دهستی بؤ گوپی "به هانه دینی عامیلی" دریز کردو وتی: له و پیرسن چونی دروست کردووه! وتیشی: نه مریکی و ئینگلیز زوریان هه ول له گه ل حکومه تی ئیران دا داوه مؤله تی نیش تیدا کردن و پشکنینیان بدات بؤ دهرخستنی راستییه زانسته که کان، پی پی نه داون تا به هه مان دهردی حه مامه که نه چی.

هه مان پوژ سهرمان له (مزگه وتی شیخ لوتفوللا) دا، که زور گه وره یه و ته رزی بیناسازیه که ی جپی سه رسامییه، ۱۰۰۰۰ ده هه زار که س نوپژی جومعه ی تیدا ده کات. خوتبه خوین و پیشنوپی مزگه وت پیویستیان به بلندگو نییه، نوپژکه رانی ناو ژوره کان و گوپه پان تا دهروزه که ی به هه مان شیوه و ناستی دهنگ گوپیان له وته کانی ده بی. (پردی نه سفه هان) یشمان دی که به به ردی به نرخ و قسل دروست کراوه و که وانه ی یه، ئوتومبیل هاتوچوی به سه ردا ده کات. له ژیره وه چهنده ها که وانه ی تری ئی بوه ته وه، کاتی خوی خانوویان تیدا دروست کراوه بؤ پاسه وانی پردو که س و کاریان، پروباری گه وره ی (زاینده روود) به ژیریدا دهروات.

هه ر له نه سفه هان، (مهیدانی شا عه باس) هه یه که بریتییه له چهن دین دووکانی تاییه ت به که لوپه ل و ئامیر و پو شاک ی عه سه کهری سوپاکه ی شا عه باس؛

عەنتیکەخانەییەکیشی ئی بوو، زیاتر بۆ شتومەکی ئاسنجاو و چەندەها تابلۆی جوانی کۆن و نوێی تیدا بوو. (دانیشگای دینی ئەسفەهان)یش، زیاتر لە سەد ژووری ئی دروست کرابوو بۆ قوتابیانی دینی؛ هەر ژووریک ٤ یا ٥ قوتابی تیدا دەژیا. کاریزکی گەورە سازگار لە مرگەوتەکەدا هەبوو، بە چەشنیک دابەش کرابوو کە بە هەموو ژوورەکاندا تێ دەپەری بۆ خواردنەوه، پاک و خاوینیی پراگرا بوو. ئەوی دەستەنگینی بە بیناسازییە ئیسلامیەکیەوه دیار بوو. شەقامەکانی شارەکەیش پوختاری شارستانیاتیان پێوه دەبینرا، بە فراوانی دروست کرابوو؛ دارچناری بەرز و سپی بە درێژیی شەقام روینرا بوون، شەقامەکیان کردبوو بە دوو بەشەوه: جۆگە ئا و بۆ ئاودانی گۆل و گۆلزاری سەرتاسەری شەقام، شوێستە و شوینی تاییەت بۆ پاسکیل. ئەوی راستی یی، ئەسفەهان لە وەسفکردن نایە، بە خۆپای نەوتراوه: ((ئەسفەهان نیوێ جیهانە!)).

پۆژی ١٦/٧/١٩٦٨ گەراینەوه بۆ تاران. بەرەبەیان پۆژی دوایی گۆیم لە ئیزگە بەغدا بوو، حەردان تکریتی بەیاننامە بەعسیەکانی دەخویندەوه، دەیوت: ((توانیمان عیراق لە دواکەوتویی و پەگەزیەستی و کۆنەپەستی عەبدو پرەحمان عارف و دارودەستەکی رزگار بکەین. ئیستا کۆشکی کۆماری لە ژێر دەستماندا یە)). دوا چەند دەقیقەیک، پیاوەکانی حکومەت لە کوردستان پیرۆزیاییان لە پزیمی تازە کرد. برادەرەکانم ئی ئاگادار کردەوه. دوا سەعاتیک، دەرکەوت کۆدەتاجییەکان "ئەحمەد حەسەن بەکر"یان داناوه بە سەرکۆمار و ئیبراھیم داود بە سەرۆک وەزیران. کە چوونە بالۆیخانە عیراق بۆ زانیی هەوائی زیاتر، وتیان: ئیمەش هەر لەوهی رادیۆ ئاگادارین.

بلیتمان بری بۆ چوونە باکوری تاران. بە (کەرەج)دا پویشتین کە (٥٠ کم) لە تارانەوه دورە، ئاوەدان و پەرکشتوکال و دارستانی چەرۆپ و چوار دەوری بە دەریاچە گیرابوو. پێگە بۆ (رەشت) چەند بەست و بەنداو و تونیلیکی لەسەر بوو بۆ سوودی کشتوکال. شاخ و دۆل و دارستانی چەری شوینی گیانلەبەری دەر و مەترسیدار و بالدار و مەلی جوان و ناوازه، لەو درێژییەدا دەبینران. حکومەت پراوی هەموو جۆرە ئازەل و مەلیکی تیدا قەدەغە کردووه. چەندین مەرەزە برنجی سەدری بۆندار و کیلگە چای ئیرانی هاتە پیمان. لەو مانگی تەمووزی هاویندا لوتکە جیا بەرزەکان بەدی دەکرا، بەفر دایپوشیبوو.

له (رهشت)، خاوهنی (ئوتیلی رهشت) پیی وتین: ئەم شاره له سەر دەریاچە ی قەزوین (خەزەرە)، بلاجی گەورە گەورە ی بۆ مەلەو گەشت و گوزار هەیه، ژمارە ی دانیشتوانی (۱۵۰) هەزار کەسیکە. پالی بە چیا یەکی بەرزی سەوزەو و داو. خانوکانی کەوانەیین، تا لەو کەش و هەوا بەردەوام کویستانیەدا بەفری زستانیان پیوه بەند ئەبی.

سەعات ۱۰ ی بەیانی چووینە (بەندەری پەهلەوی). نیوان رهشت و بەندەر، هەر جیی گەشت و گازینۆ و چیشتخانە ی گەورە و خاوین، بە درێژیایی پیگەیش بلاجە. بەندەری پەهلەوی، شارۆچکە یەکی ستراتیجیی گرنگە، ئیوان دەبەستیتەو بە یەکییتی سوڤیت. چەندەها پاپۆری گەورە ی بازرگانی لەو نیوانەدا هاتوچۆیان دەکرد. چووینە بلاجیی گەورە ی ناو شارۆچکە کە، کابینە یەکی یەك ژوریمان گرت. دەمانینی کوپان و کچان لە پوخی دەریاچە ی قەزوین پیشپرکیی مەلەیانە، ژنان و پیوان لەسەر ئەو لمە درێژ بوون. ئەوکاتە رادیۆ یەکم بەدەستەو بوو، ئیزگە ی کوردیی بەغدا گۆرانی و مەقامی خوالیخشبوو "تاهیر توفیق" ی بەهەشتیی بە دەنگە بەسۆزەکی ئی دەدا: ((شیرین بەهاره...)). چیژی ئەو مەقامە تانیستا لە گویمدا دەزنگیتەو و ساتەکانی پر لە خووشی و خەونی لایتیم بیر دەهینیتەو!

له گەپانەو ودا، کابرای خاوهنی ئوتیل هاتە ژورە کەمان، پرسیی: ((رای شما دربار این کودتا چیست؟))، واتە راتان بەرامبەر بەم کودتایە چییه؟ وتم: ((هیچ فرحی نیست برای ما، سگ سفید رفت، سگ سیاه آمد))، واتە هیچ جیاوازی نییه، سەگی سپی پۆی و سەگی رهش هات. ئەو زیانە کە خەلکی لەو پیی دەوان، تاییبەت و جیاواز بوو، نە کوردی و نە فارسیی تەواو بوو، زیاتر بۆنی کوردیی ئی دەهات. خەلکی ئەوی، لەپرووی تەریقەتەو، سەر بە شیخانی تەویڵە و بیارەن. شیخ عبدالقادی گەیلانی کە دامەزینی تەریقەتی قادرییە و گلکۆی پیروزی لە بەغدا یە و سەردەمی سەلجوقیەکان هاتو تە بەغدا، خەلکی ناوچە ی رهشت و گەیلانە و ئەو ناسناوی لەو وەرگرتوو. پۆزی دوایی چەند شوینیکی میژوویی و کۆنمان بەسەر کردو و گەپانەو بۆ تاران.

دووم پۆز سەرمان لە مۆزەخانە ی سەفەوی دا، تابلۆ و کەلوپەل و پوڤاشک و ئامیری جەنگی ئەو زەمانە ی ئی بوون. سەرمان لە مەزاری "شا عبدالعەزیم" ی

گه وریه پیاویکی شیعه ییش دا. ئەمه جگه له ئارامگه ی پەزا شای پەهله و ی. برادره کهر کووکیه که مان گه پرایه وه بو عیراق، بهنده و کاک ئەنومەر سلیمانیش پرومان کرده کوردستان و نازەربایجان. شاری (زنجان) له و سەر پێیه بوو، له گه نم و جوو دانە و یله و میوه هات و دارستاندا دەوله مند بوو. زانای گه وریه ئیسلامی "سه یید شەریفی زنجانی"، که گه ئی کتیب و نووسراوی له زانسته کانی (مهنتیق و فەلسەفه و تەفسیر و شەریعه تی دینی) دا نووسیوه، خەلکی ئەوییه. پاشنیوه پۆ که به پێ که وتین بو تهریز، کوردیکی خەلکی قەسری شیرین له گه لماندا بوو، وتی: له سوپای زانستم. ئەوده مه شا بریاری دابوو دەرچووی کۆلیجه کان له جیاتی سه ربازی ۲۰ مانگ مامۆستایی له پرۆژه ی قه لچۆکردنی نه خوینده واریدا بکه؛ له سه ر ئەوه و له بهر بایه خی پرۆژه که ی، پیکراوی (یونسکو) خه لات ی کرد. به شیک ی شارۆچکه ی (ماکو)، دهر به ندیک ی سه خت و دارستانیک ی چر و باخ و باخاتی میوه هاتی هه مه جوړی وه ک سیو قوخ و هه لووژه بوو.

دوای پۆژ ئاوابوون و گه پان به ناو (ماکو) دا، که وتینه وه پێ. له ریگه پینچ کهس سه رکه وتنه ناو ئوتومبیله که، نامۆ و سه یر بوون، فه ره نجی دریز له به ردا و کلاوی قوچ به سه ره وه و گوچان به ده سه ته وه. له بهر بی جیگه یی، له سه ر پرو ته خته که دانیشن. گه نه که ی لامه وه وتی: ئەمانه کوردی خو مان، له ناوچه ی به ختیاری داده نیشن و به شیوه زمانی لوړی ده دوین. که پێی وتن ئەم جووته سه ر به شوپشی مه لا مسته فان، هه ستم کرد به بیستنی ئەو ناوه گه شان هوه و که وتنه پرسیار کردن. یه کیان وتی: مه لا توپی جهنگی هه یه؟ ئەوی تریان وتی: مه لا سه که ی پاره ئی ده دات؟ دیم دلگه رم و په رو شنی شوپشی کوردن، بویه سه ره پۆتیکم له به ره ی شوپش و ده سه که وته کانی وه بو گێرانه وه. له کو تاییدا یه کیکیان وتی: ئیمه ۱۰ سال شه پری په زا شامان کرد، به لام داخه کهم کورد هه ر کورت ده یینی! چونکه خو به خو خراپه. گه نه که له دواییدا وتی: ئەمانه جه له بچین، مه رومالاتی ئەم ناوچانه ده کپن و ده یبه نه وه بو ناوچه ی به ختیاری.

دوای ۱۶ سه عات پێ له تاران هوه، ده وری ۱۰ ی شه و گه یشتینه ته وریز. گه نه که له دئییه کی پێش ته وریز دابه زی و پرایسپارد شو فیره که هاوکاریمان بکات. کابرای شو فیر، له بری ئوتیل، بر دینییه مالیکی ته وریز، که له ژن و میردیک و دوو

کوپری چکوله پیک هاتبوو. کاتن خزمه تی چاک و گفت و لفتی شیرین و راستگوئییمان
لی بینن، دلمان ئوقره ی گرت و ترسی ناخمان په وییه وه. هر به رینوینیی خانه خوئی
سهرمان له کارگه ی مافووری ته ورپز دا، جوړه ها مافووری جوان و پهخت و به تابلوی
پر گول و گولزار و چیمه نی سوز نه خشینراومان دی. مافوورکان نمره یان هه بوو،
هی نمره سی دهنیردرایه عیراق. نیواره ی هه مان پوژ چووینه باخی گشتی شار که
ناوی (باخی گولستان) بوو؛ جییه کی فراوانی ناوه راستی شاره که ی گرتبوو، به
باخچه ی جوانی دارپژراو به شیوه ی نه ندازه یی و پر له دارو درهختی سییه ردار و
په رژینکراو، شوینی یاریکردن، گازینو و چیشخانه و جیی حهوانه وه، باخچه ی
ناژله ی کیوی و جوړه ها مهل وبالنده، دریاچه ی دلگیری ناوه راستی باخه که که
پاپوپی بچوک و تایبه تی تیدا بوو بو گه شتکار، رازینرا بوه وه.

کابرای خانه خوئی که لیمان دلنیا بوو، که و ته گله یی و نارپه زایی دهر پین دژی
حکومته ته که ی حه مه په زا شا. که پرسپاری شوپشی کوردی لی کردین، سهری سوپ
ما که شا یارمه تی کورد ده دات!! پیی سهر بوو که هه والی بزوتنه وه ی (نواب
صه فهوی)، واته فیدانیانی نیسلام لی پرسپی و به راوردی نه وان و (اخوان
المسلمین) ی میسرم کرد؛ وتی: زوربه ی که لی ئیران به و هیوایه ن بزوتنه وه یه کی له و
شیوه یه ئیران له چنگی زولم و زوری حوکی شا دهر به نیی.

ته ورپز پایته ختی نازه ربایجانی پوژه لاته، نه وسا ژماره ی دانیشتوانی له
ملیونیک زیاتر بوو. شاریکی پیشه سازی و کشتوکالی بوو. میژوو وای نووسیوه که
نه م شاره پییش سهرده می شا نیسماعیلی سه فهوی، شاریکی بازگانیی کوردنشین
بووه. به لام دوا ی ده ست پییکردنی شیعه خوازیی شا نیسماعیلی سه فهوی، کوردی
نه وئی له بهر په تکرده وه ی مه زه به ی شیعه دهر به دهر کران و عه جه م، واته قزلباش، که
زوربه ی سوپای شا نیسماعیلی پیک ده هینا، له جییان نیشته جی کران. به لام کورد
هر قه لاجو نه کرا، هیشتا له دهوروبه ری ته ورپز دهری.

دوا ی سی شه و مانه وه له ته ورپز، خو مان ساز کرد بوو چوونه (ورمی). له
ریگه، نیو سه عاتییک له شاروچکه ی (خوی) ماینه وه. شاروچکه ی (شاپوور) یا
سه لماس هر له ریماندا بوو، پایته ختی عه شیره تی شکاکه. هرچی عه شیره تی
جه لالییه، له نیوان خوی و سه لماس دا نیشته جین، نه وان به رده وام شه ر و نا کوکییان

بیره وریه کاتم له نیوان بینن و بیستندا

له گه له حکومته یه که له دواى یه که کانی نیوان دا هه بوه، هه میشته خویان به کورد داناوه و کوردایه تیه که یان بوو ته په مزى مه زه بهى سوننى له ناویاندا. زۆریه ی جه لالیه کان کاتی خوی دوور خراونه ته وه بو خوراسان، له وی به هه مان قه واره ی خویانه وه پاریزگایه کیان پیک هیناوه.

دیمه نى دلفرینی سه وزاییی باخ و باخاتی جوان و چروپری ریگه، چاو و دلی زیاتر پۆشن ده کرده وه. فارسه کان شاری (ورمی - په زائیه) یان ناوناوه (بین الملل)، له بهر شوینه جوگرافییه ستراتیجیه که ی، که له نیوان سنووره کانی روسیا و تورکیا و عیراقدایه. ئەوکاته ژماره ی دانیشتوانی ۱۲۰ هه زار که سیك ده بوو. فارس و کورد و تورکمان و ئه رمن له شاره که دا ده ژیان. شاره که، دواى دامرکانه وه ی جو لانه وه که ی سمایل ناغای شکاک، زۆریه ی کوردی ئی دهر کراوه و تورکمان له جییان نیشته جئ کراوه، تا ناسنامه نه ته وه ییه کوردیه که ی بسپردیته وه. به لام ئه وه یان پی نه کراوه و هیشتا سیمای کوردی زیاتر له هی فارس و ئازهری پیوه دیاره.

به پریوه بهری ئه و ئوتیله ی ورمی که لیبی دابه زین، پرسیی: بهرگه ی مه لا مسته فاتان پییه یا پاسپۆرت؟ ئیمه ییش پاسپۆرتمان نیشان دا. که دواى پشوویه کی که م هاتمه هوئی بهرام بهر به ژووره که مان، سه رنجم دا دوو که س دانیشتیبوون، چاکه ت و پانتۆلیان له بهر دا بوو. کابرایه کی چاکه ت و پانتۆل له بهری مشکیی گولنکه دار به سه ره وه له لایان راوه ستا بوو، رادیوییه کی پی بوو، گۆرانیی جه زراویی له سه ر بوو، نزیکى کردبووه له و جووته. له دلی خۆمدا وتم ئه مانه هه بی و نه بی کوردن، ده چم سلأویان ئی ده که م، ئه گه ر وه لامی (السلام علیکم) یان به (علیک السلام) دایه وه، ئه و ئه وانه کوردن. ئه گه ر هه ر (سلام) ییش بوو، ئه و فارسن. خوشبه ختانه کورد دهرچوون، فه رموویان ئی کردم. دواى ته و قه کردن، لاوه که یان به فارسی پرسیی: خه لکی کوئی؟ وتم: کوردستان. پیی وابوو مه به ستم (سنه) یه. جا که بۆم راست کرده وه سلیمانی یه، هه ستانه سه ریئ و دووباره ته و قه یان له گه لدا کردم وه و گه رم به خیریان هینام. وتیان: به بهرگه ی شوپش هاتووی یا پاسپۆرت؟ وتم: پاسپۆرت. هه ستم کرد به جوړیک پییان ناخۆشه. بۆم پروون کردنه وه که پاسپۆرت دهرکردن له ولاتی ئیمه ناسانه، پیویست به بهرگه ی مه لا مسته فا ناکات. که لاوه که یان زانیی مامۆستام له په یمانگای پیگه یاندنی مامۆستایان، ویستی بزانی ناوی سمایل ناغای

شکاکم بیستووه، منیش چیم له باره وه ده زانی پیم وت، له وانسه چون کاتی حکومداری شیخ مهحمودی گه وره هاتووه ته سلیمانی و به شان وشکووه پیشوازی لیکراوه. وتی من برازای سمایل ناغام و نهم پیاوش ناموزامه و پاریزره، دوست و خو شه ویستی مام جه لاله. له دریزه ی قسه دا، وتی: ۱۲۰ گوندمان هه بوو، شا زوره ی زهوی وزاری لیکریدین و دابه شی کرد به سهر جووتیاراندا. بره پاداشتیکی که دراو ته نیمه، وا دهیکه ی نه پرورزه یه کی سوودمه ند بۆ خه لکی شاره که و به شمان له داهاته که یدا ده بی. نیستا زهوی وزاریکی که ممان به دهسته وه ماوه.

له وه لایمی پرسیاریکیدا سه باره ت به شوپشی ئه یلوول، باسی شوپشه که م بۆ کرد وا که دهسه لات و لایهنگری له سهرتاسه ری کوردستانی عیرا قدا هه ن. وتی مه لا مسته فا بیوه ی بی، ناهیلن نیمه شوپش بکه ی ن. وتم: دیاره خو یان باشر له کاره که ده زانن. وتی: به لئ، سالیک له مالی مه لا مسته فا له گه ل ئیدریس و مه سعوودا مامه وه. پروریک داوام له مه لا مسته فا کرد مؤله تمان بدات نیمه ش پی به پی جوولانه وه یه که له مدیو بکه ی ن. وتی: کوپم، سه یرکه ئه و قهندو چایه ی که ده یخو ی ن، له ئیرانه وه بو مان دین، ده ته وی بیانبری لیمان. دیار بوو ئه و مولک و زهوی زهوتکردنه ی شا هانی دابوو بیر له و جوولانه وه یه بکاته وه. وتی: بیستوومه مه لا ناواره و هاوړیکانی له حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئیران شوپشیکیان کردووه و سهر نه که وتوون.

له گه ل کاک نه نوهردا هه ندئ شوینی گرتگی ورمی گه راین. کوردی شاره که به کلؤ و سه روپیچه که یاندا جیا ده کرینه وه له نازه ری و فارس. چووینه (ده ری اچه ی ورمی) ش. شه و له ژوره که مان له گه ل کوردیکی ئیران دا دانیشتبووین، کوردیکی تورکیا خو ی به ژوردا کرد، که وتینه باسی کرد. کورده که ی تورکیا وتی: ئه و تورکانه گووی دایکیان به ده میان، به خوا بۆ ۱۰ سالی تر ژماره ی کورد له هی تورک زیاتر ده بی، چونکه ئه وان ناهیلن له منالیک یا دوان زیاتریان بی، به لام کورد ههر خیزانیکی لانی که م پینج شه شیکی هه یه. ههر سات نا ساتیکیش ده یوت: کوردی ئیران به سه رزاره کی کوردن، له ژیره وه هه موویان ساواکن. ئه و شه وه مان به خو شی به سه ر برد.

پورزی دوابی پوومان کرده مه هاباد. سنووری ئه و ناوچه یه چهنده ها کیلگه ی کشتوکالی تیدا بوو. جووتیاران به سه روپیچی گولنکه داره وه به تراکتور ئیشیان ده کرد. زوره ی کیلگه کان بۆ به ره مه ی نانی چه وه نده ری شه کر بوو، ده نیردر بۆ

كارگەى شەكرى ورمى. يەكجار پەرۋشى بېنېنى مەھاباد، شارى شەھىد قازى محەمەد بوۋىن. ئەمبەرۋ ئەۋبەرى پېگە دەيان مېگەلى مەرۋمالاتى ئى بوو. لە ئوتىلى (ئارات) دابەزىن. بېرمان دا دواى خۇشتن و حەۋانەۋە و شىۋىكرى، بچىنە دەر بۇ دۇزىنەۋەى مالى مامى ھاسەرەكەم. خزمەتكارى ئوتىل گفىتى دا خواردنىكمان بۇ بېنى لە ھىچ ئوتىلىك نەمانخوردىن. كاتىك سېنىي گەرەى بە ژوردا كرد، ئەمانەى لەسەر بوون: دۆلكەيەكى گەرەى شىر، چەند ھىلكەيەكى كولاۋ، پارچە كەرەيەكى كوردىي خۇمان، چەند نانېكى تىرىسى قەدكراۋ، قاپىك ھەنگوئىنى ساغ. پېمان وت: بە خوا راستت كرد! وت: شىرەكە شىرى وشكە؟ وتى: ھەى مالت ئاۋابى، ئەۋ ھەموو مەرۋمالاتەت لەپېگە نەدى؟ نەك ئوتىل، ھەموو چاىخانە و گازىنۆيەك شىرى ساغ دەداتە كرىارەكانى. پرسىم: مەيدانى مەنگورپان لەكوئىيە؟ ناۋنىشانەكەى بۇ ھەلداين.

لەۋى پرسىارى "محەمەد ئەمىنى مېعمارى" مان لە دوكاندارىك كرد، وتمان مېۋانى ئەۋىن. فەرموۋى ئى كردىن پىشۋويەك بدەين تا دەرەكەۋى. شىرىكمان خواردەۋە و ئاغى محەمەد ئەمىن پەيدا بوو؛ ناسىمىيەۋە، بەگەرمى بەخىرى ھىناين و ئەملاۋئەۋلاى ماچ كردىن. دەمۋدەست بردىنېيەۋە بۇ مالى خۇيان، بە ئاغى گولاۋىيى وت: شەۋ بفرموۋ بۇ مالى ئىمە. يەكىكى نارد جانتاكانمان لە ئوتىل بھىنى، خزم و كەس و كارىشىي ئاگادار كردەۋە لە ھاتنمان. سەرنجم دا حەزىان بە دانىشتنى بەكۆمەل و قسەى خۇش و پىكەنن، لەۋەش زىاتر چاخوردەۋەيە؛ سەماۋەر بەردەۋام داگىرساۋە، ناۋبەناۋ دىژلەمەت دەرخوارد دەدەن. ۋەك بە كاك ئەنۋەرم وتبۋو، سەعات ۱۰ شەۋ نانى ئىۋارە ھىنرا. تا دەرنگارىك بە گفىتوگۇ و باس و خواسى سىياسىي سەردەمەكە و بارودۇخى سلىمانى و مەھاباد... مائىنەۋە.

بەيانى كاك محەمەد ئەمىن ناۋى بەنداۋەكەى مەھاباد و (چوارچراى ۋەك دوو شۋىنى گرنكى شار ھىنا تا سەريان ئى بدەين. سابلاغ، شارىكى خنجىلانەى كوردنشىنە، سەر بە ورمىيە. نەرىت و ھەست و دلسۇزىيان بۇ كوردايەتى، لە ھى سلىمانى دەچن. (كتىبخانەى سەيدىيان) مان دى، خاۋەنەكەى پىياۋىكى زىتەلەى چوست و چالاک بوو، جۆرەھا كىتېبى ھاتۋى بۇ ناۋ ئىرانى لای خۇى چاپ و بلاۋ كردبۋەۋە. چۋوئىنە گەنجىنەيەكى گەرەى دەرمانىش، كە دەرمانى لە دەرەۋە، تەنانەت لە دەرمانخانەى نوورى عەلىي سلىمانىشەۋە بۇ دەھات.

دوانیوه پړو ته ماشای یاری توپی پیی دوو تیپی شاره که مان ده کرد، خه لکیکی زوری لی بوو. گهنجیکی چاکهت و پانتول له بهر نریکم بووه وه، که سلای لی کردم و زانیی خه لکی سلیمانیم، هندی قسه ی ناروا و نه شاره زایانه ی دهره ق به شوپشی نه یلوول کرد. زانیم هه له شه و توندپرو و دلگرمه، به پیچه وانوه له راستیه کان تی گه یشتووه. پیم وت: سیاست مه سه له یه کی قووله، هی نه وه نییه به سه ریپی حوکمی لی بدهین. په یوه ندیی نیوان شا و مه لا مسته فا، له یارمه تییه کی مادی و ته کنیکی به دهر نییه. مه لا مسته فا هه میسه ویستوویه برادرانی حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئیران نه بنه هو ی چپرانندی نه و په یوه ندیی، تا شوپشی کورد له عیراق ده گاته نامانجی خو ی، نه و کاته به هه موو شیوه یه ک یارمه تییه نه مدیو ددات. هینده ی من ناگاداری برایانی (حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئیران)، به تاییهت ماموستا قادر شریف، بم که له گوندی (سوونی) دانیشتون، رچهند جاریک کاتی له گوندی (شینئ) بووم، سه ریان لی داوم؛ نه وانه به گشتی بیرو بوچوونیان له گه ل هی (پارتی دیموکراتی کوردستانی عیراق) دا گونجاوه. به لام دوژمنانی کورد به به ردیک دوو نیشان ده شکینن، له لایه که وه دوو به ره کی ده خه نه نیوان کوردی عیراق و ئیرانه وه، له لایه کی تره وه په یوه ندیی مه لا مسته فا و شا ده پچرینن. هاندانی برادرانی دیموکراتی ئیران بو شوپشکردن، سه رکه وتنیکی وای پی به ده ست ناهینری. نه وه نه ته وه په رستانی عه ربی له وینه ی جه مال عه بدو نناصر و عه بدو پر حمان عارفن که ده لین حکومه تی ئیران یه که م هو ی کاریگری به رده و امیی شوپشی کوردی عیراقه! لاه مه هابادیه که زوری قسه کرد دژ به سیاستی شا. وتم: راست ده که ی، به لام مروقه ده بی واقیعبین بی، چونکه هه موو کاریک به سته به زه مان و زه مینی خو یه وه. سوپاسی کردم و رو یی.

دوو شه و له مه هاباد ماینه وه. دوایی به ری که وتین به ره و (سنه). چهند دی و شاروچکه یه کی دلگیر هاتنه ریمان. سه قز، شاروچکه یه کی کو یستانییه به قه دپالی چپایه کی سه خت و چره وه. هه زم کرد له وی سهر له (ته کیه ی باب شه یخ) بده م که سهر به ته کیه ی کریچنه یه، تا چاوم به سه یید نه حمه دی باب شه یخ بکه وی. بیرمه من منال بووم که نه و هاته ناوچه ی (ناغجه لهر) بو خویندنی دینی. به داخه وه دهره فته نه بوو بیبینم. له شاروچکه ی (دیوانده ره)، چوومه مزگه وتیکی گه وره، هوز و ناویکی

چاکی هه‌بوو، چوارده‌وری تاشه به‌ردی ته‌خت، دارتووی گه‌وره گه‌وره سیبه‌ریان به‌سه‌روه کردبوو. "خاله باوه"م بیر هاته‌وه که کاتی خوی له ناغجه‌له‌ر دیبووم، ده‌یوت خه‌لکی دیوانده‌رم. بیستم ئامۆزای یه‌کیکی دانیشتوان ده‌رچوو.

سنه، ریگه‌که‌ی عاسی و پر له که‌ندوله‌ند و ده‌ورانده‌وری شاخه. ئه‌م شاره گه‌لیک زانا و گه‌وره پیایوی تیدا هه‌لکه‌وتوه، له‌وانه، شیخ عه‌بدولقادی موهاجیری دانه‌ری کتیبی (التهذیب) له‌ فله‌سه‌فه و مه‌نتیق و که‌لامدا. ئه‌م کتیبه‌ ده‌بی هه‌موو مه‌لایه‌کی چ کورد چ عه‌ره‌ب له‌ عیراق و ئیران تاقیکردنه‌وه‌ی تیدا بدات و سه‌رکه‌وتوو بی. "ئه‌مانوللا خان"ی والیش ناوداریکی شاره‌که‌ بووه. مزگه‌وتی (دارول ئیحسان) شیوه‌ زانکویه‌کی دینی سه‌رده‌مه‌که‌ بووه. ویستم سه‌ر له‌ نایه‌توللا مه‌ردۆخی زانی ناسراوی سنه‌ بده‌م، به‌لام بۆم ری نه‌که‌وت، ده‌یانوت باری ته‌ندروستی خراپه. سنه، له‌چاو شاره‌ فارس نشینه‌کانی ئیران‌دا، بی‌خزمه‌تی پیوه‌ دیار بوو. دوو شه‌وی ئی ماینه‌وه‌ و گه‌راینه‌وه‌ بۆ عیراق. له‌ هاته‌وه‌دا، سه‌رمان له‌ ئیزگه‌ی رادیوی کوردی کرماشان دا، شیخ محمه‌د ئه‌مینی نه‌قشبه‌ندی به‌ریوه‌به‌ری بوو.

پۆژی دوا‌یی به‌ ئوتومبیلیکی TBT گه‌یشتی‌نه‌وه‌ به‌غدا. پۆژی دووهم شه‌وه‌که‌ی له‌ سلیمانی بووم، رادیوی به‌غدا کردیه‌ هات و هاوار که‌ پاشماوه‌ی کۆنه‌په‌رستان له‌ناو براوه‌ شوپش به‌ یه‌که‌جاری پاک کراوه‌ته‌وه‌. خه‌لک بۆچوونی جیا‌جیای له‌وباره‌یه‌وه‌ هه‌بوو. هه‌رچی به‌عسیه‌کانیش بوون، که‌وتبوونه‌ پروپاگه‌نده‌ و دروشمبازی، له‌وانه، ده‌یانوت: حکومه‌تانی پیشوو کیشه‌ی کوردیان چاره‌سه‌ر نه‌کردوه‌، ئیمه‌ به‌زووی ریگه‌چاره‌ی گونجاوی بۆ داده‌نیین. حکومه‌ت سه‌ره‌تا ئاشکرای نه‌کرد گفتوگۆ و دان‌وستان له‌گه‌ل هه‌یج لایه‌کی هه‌ردوو باله‌ ناکوکه‌که‌ی شوپشی کورددا ده‌کات، هه‌ولی ده‌دا ئه‌و دوو‌به‌ره‌کییه‌ قوول بکاته‌وه‌، به‌ دل‌دانه‌وه‌ی لایه‌کیان به‌ گفتم و به‌لینی پوچه‌ل بۆ به‌ریه‌ره‌کانی لایه‌که‌ی تر. ئه‌وه‌ بوو "عه‌بدوللا سه‌هلوم ئه‌سسامه‌پرائی" له‌لای حکومه‌ته‌وه‌، چه‌ند جارێک له‌گه‌ل بالی برام ئه‌حمه‌د و مام جه‌لال‌دا کۆ بووه‌وه‌. به‌عس له‌ ئه‌نجامدا چه‌ند هه‌نگاوێکی باشی نا: وه‌ک کردنه‌وه‌ی (زانکۆی سلیمانی) و دانانی محمه‌د ئه‌مین فه‌ره‌ج به‌ پارێزگاری هه‌ولیر و بلا‌بوونه‌وه‌ی پۆژنامه‌ی (النور) که‌ به‌ عه‌ره‌بی ده‌رده‌چوو و به‌ په‌سمی ناسینی جه‌ژنی نه‌ورۆز و بریاردان له‌سه‌ر دامه‌زاندنی (کۆپی زانیاری کورد) و... چه‌ند ده‌سکه‌وتیکی تر، تا ئه‌م باله‌ کوردستانی عیراق به‌ یارمه‌تی حکومه‌ت کۆتروول بکات.

سالى خويندىنى نوئى، محەمەد حەۋىزى بەرپۆۋەبەرى پەيمانگە برىارى بۇ دەرچوو ۋەك مامۇستا بچىتە سعوودىيە. لەجياتى ئەو بوومە بەرپۆۋەبەر، چەند رۇژىك بوو خويندىن دەستى پى كىردبوۋە، خوالىخۇشبوو كەرىم قەرەنىي پارىزگارى سلىمانى تەلەفۇنى بۇ كىردم و بە پىكەننەۋە وتى: كۆمەلىك ۋەزىر لە بەغداۋە ھاتون، برادەرتن: دكتور ئەحمەد عەبدوسسەتتار ئەلجوارىي ۋەزىرى پەرۋەردە، كە مامۇستام و راگرى كۆلىجى شەرىعە بوو، عەبدوللا سەللوم ئەسسامەپرائى كە كاتى خۇى بە مامۇستايى لە بەغداۋە دوور خرابوۋە بۇ پىنجوۋىن. برادەرىك لە بەغدا پروى لىنام يارمەتییى بدم. لای خوالىخۇشبوو "مووسا صەمەد"ى بەرپۆۋەبەرى پەرۋەردە بۇى تىكەۋتم، ھىندەى پى نەچوو لە پىنجوۋىنەۋە كۆپزايەۋە بۇ ھەۋلىر. سىھەم ميوان تايە عەبدولكەرىم بوو كە كاتى خۇى پىش كودەتا شوومەكەى ۱۹۶۲ دوور خرابوۋە بۇ دواناۋەندىي سلىمانى. دكتور محەمەد سالىحىش كە برىار بوو بىتە سەرۋكى زانكۆى سلىمانى.

پاش بەخىرھىنان و دەست گوشين، دكتور ئەحمەد وتى: ئىمە لە كۆنگەرى سالى ۱۹۶۷ى سەندىكاي مامۇستاياندا پەيمانمان دابوو زانكۆيەك لە سلىمانى بىناد بنىين. لەسەر ھەمان قەسەى خۇمانين. لەۋە دوواين شوينىكى شياو بۇ زانكۆ، دەستنىشان بكەين، با بە شىۋەيەكى كاتىش بى. برىار درا پەيمانگەى مامۇستايان ناۋەندىك بى بۇ ۋەرگرتنى ئەۋ قوتابىانە كە ناۋيان لە زانكۆ دىتەۋە، وا كە ئاگادارىيەك بلاۋ بكەمەۋە سەبارەت بە كىردنەۋەى سى كۆلىج: ئەندازە، زانست و كىشتوكال، پىنجسەد قوتابىش ۋەر بگرين. لەگەل دكتور سىروانى قادر ئاگادا كە دىارى كرابوو بىتە راگرى كۆلىجى ئەندازە، كەوتىنە ھەلسوۋراندنى كارەكانمان. لە ماۋەى مانگىكدا چى پىۋىست بوو كىردمان.

رۇژىك پارىزگار بە تەلەفۇن ئاگادارى كىردمەۋە كە سەرۋكى زانكۆ و چەند مامۇستايەكى پىسپور و فەرمانبەر لە بەغداۋە دىن، داۋاى كىرد ئامادەى پىشۋازىيان بىم. پارىزگار و بەرپۆۋەبەرى پەرۋەردە و چەند پىاوماقوولىك بەرەۋ پىريان چوۋىن لە دەربەندى بازيان. تىكرا بىست كەس دەبوون. كەرىم قەرەنى نەخشىكى بەرچاۋى لە سەرخستنى پىرۋەى بىنادنانى زانكۆ و دابىنكىردنى جىۋرى و پىۋىستى تىرى مامۇستايان و فەرمانبەراندا ھەبوو.

دوای ته و او بوونی شه و بینایه که "کۆلبه نکیان" ی ئه رمه نی عراقی دروستی کرد بۆ زانکو، خه لکی شار دهسته دهسته دههاتن بۆ پیروزیایی و به خیره یانی فه رمانبه ران و به رپرسیانی زانکو. شه و کۆلبه نکیان به شعی له نه وتی عراقدا هه بوو، سالانه بپه پارهییه کی بۆ پرۆژه ییه کی به سوود ته رخان ده کرد. شه و ساله بریار بوو بینای په یمانگای مامۆستایان له هه ر چوارده پارێزگاکی عراقدا به و پارهییه دروست بکری. وا ریکه وت شه وی سلیمانی کاتی که ته و او بوو که بریاری کردنه وه ی زانکو ی سلیمانی درا. به رپوه به ریتی په روه رده و دهسته ی خویندنی په یمانگا به چاکیان زانی شه و بینایه به خشری به زانکو بۆ سه رخستن و پشتیوانی پرۆژه که. هاوکات بریاریش درا قوتابیان له په یمانگه ی مامۆستایان وه رنه گری، دوای شه و قوناغه و تا دوو سالی تر په یمانگه که دابخری. هه روایش کرا.

شه و دوو به رکیه که له ناو شوپرسی کوردا هه بوو، له ناو ریزه کانی خه لکی کوردستانی شیدا رهنگی دابوه وه. په یمانگه ییش له م ده رده به دوور نه بوو. مامۆستایان و قوتابیان دوو سه نگه ری کوردا یه تییان هه بوو. به نده هه رده م متمانه پیکراوی هه ردوولا بووم، لایه نگه ری هه یچ لایه کیانم به ناشکرا نه ده کرد، وه ک کوردیکی نه ته وه په رست ده دوام و مامه له م له گه لدا ده کردن و زانستم به رزگار که ر ده زانی. به رده وام رابه رو سه رۆکی هه ردوولام له ژوره که ی خۆم کۆ ده کرده وه و تیم ده گه یاندا که هه موان، به جیا وازی بۆچوون و به رنامه وه، بۆ ئامانجیک تی ده کۆشین. له بهر شه و پیویسته وه ک دوو برا ره قتار بکه یین. قوولکردنه وه ی دوو به ره کی خراپ به سه ر قوتابیاندا ده شکیته وه، بۆیه هه ردوو رابه ر له وکاته دا به رپرس ده بن. شه وی راستی بی، هه ردوولا لیپرسراوانه هه لسه و که وتیان کردو چالاکییه کی په سندیان نواند. مامۆستا فایه ق عارفی یاریده در و ئیسماعیل حه قیی مامۆستای وه رزش به تایبه ت و شه وانی تریش به گشتی هه ولی مه ردا نه یان دا بۆ پیسخستنی خویندن و قوتابخانه.

شویاتی ۱۹۶۹ سه ندیکای مامۆستایان سه رله نوی پیک هیئرایه وه. به نده شه وندام و ژمیاری و کاک سامی حسین نازم سه رۆکی بوو. کۆنگره ی گشتیی سه ندیکای مامۆستایان له به غدا گیرا، شه حمه د حه سه ن به کری سه رکۆمار ئاماده ی بوو. مامۆستایانی کوردستان داوا ره واکانی مامۆستایان و قوتابیان بۆ خویندن و زانست و دابینکردنی پیویستی و کتیبه بریار لیدرا وه کانی خویندن خسته به رچاو بۆ وتووێژ و لیكۆلینه وه.

هه مان سال خپوه تی دیده وانی (المخیم الکشفی) ی ماموستایانی وهرزشی ناوهندی و دواناوهندی و پهیمانگه مان برده زه لکاوه کانی (مهجه پری گه وره) له پاریزگای (میسان)، من کرامه سه روکی خپوه ته که. کاتیکی پر ماندوویی و خوشمان له وئ به سه بره. "عه بدولمه جید بهرواری" ی پاریزگاری عه ماره و "قادر شریف" ی نه فسه ری موخابه رات سهریان لی داین؛ به داوای خو مان، نه فسه ریگ و چوار پولیس و پینج به له میان بو ته رخان کردین، تا گه شتیک بو زه لکاوه کانی ناحیه ی (صه حه بین) بکه ین. کوخته ی له قامیش و هسیر دروستکراو (صریفة) و پاوه ماسی و به له می بچو وکی (مه شحوف) و مه رزه و ته پاله ی که له که کراو، سه رنجیان راکیشاین. پریان نه دا به ره و خوارتر بچین، چونکه نه وکاته ده و ترا "عه زیز حاج" ی کوردی فه یلیی سه رکرده یه کی (حیزی شیوعی، تاقمی سه رکرده یه تی ناوهندی - القيادة المركزية) و لایه نگرانی له و ناوه ن، شه پری حکوومه تی عیراق ده که ن. عه زیز، دواتر خو ی ته سلیمی به عسیه کان کرد؛ پاش سی چوار پوژ لی پیچانه وه، ئازاد کراو "مه مه د سه عید صه حاف" چاوپیکه و تنی ته له فزیونی له گه لدا کرد. به هو ی کارناسان کردنی "ته ها سامه پرائی" ی به ریوه به ری په روه رده ی به سه ره وه، چووینه نه و شاره و شه ویکی تی دا ماینه وه، نه مچا گه راینه وه بو سلیمانی.

ماموستا سامی حسین نازم سه روکی سه ندیکای ماموستایان بوو، که و ته به گه پر خستنی چالاکیه کان. یه که م کار په یوه ندیمان به سه ندیکای ماموستایانی که رکوکوه وه، که نه و دمه به ده ست برایانی تورکمانه وه بوو، خوش کردو لییان نزیک بووینه وه. بو نه م مه به سته تیپیکمان له ماموستایانی وهرزشی قوتابخانه کانی سلیمانی پیک هیئا، برووسکه مان بو لی دان و داوامان لی کردن یارییه کی دوستانه له نیوان تیپی سلیمانی و که رکوکو دا بکری، رازی بوون. به نده له گه ل تیپه که دا رومان کرده شاری که رکوک، له (قه ره هنجیر) پیشوازیان کردین. له سه ندیکا جیی هه وانه وه و نوستنیان بو ساز کرد بووین، خزمه تیکی چاکیان کردین. پوژ ی دواپی له یانه ی (ثوره کرکوک) یاری کرا، بردمانه وه. سییه م پوژ گه راینه وه. نه وانیش به هه مان شیوه هاتنه سلیمانی و یاری کرا، به رامبه ر بووین.

پوژیک کتوپر له (پار تی) ی بالی مه کته بی سیاسیه وه فه رمان به من و دوو برادره م درا ده ست له سه ندیکای ماموستایان بکیشینه وه، له بهر نه وه ی ئیمه سه ر

به وان نین، سئ کهسی خویان خسته شوینمان. هرچه نده پاش ماوه یه کی کورت په یوه نندیان پیوه کردم هوه و داوای لیبور دنیان کردو پییان له هه لهی خویان نا، به لام من به چاکم زانی نه گه پیمه وه.

ته مووزی ۱۹۶۹ ماموستایان باقی سه عید و عه بدولخالق جه باری و به نده، به داوای سه ندی کای ماموستایانی تورکیا و نووسراوی ناوه ندی سه ندی کا له به غدا هه لبر تیردراين بۇ چوونه تورکیا. هر پاریزگایه کی تریش سئ ماموستای دیاری کرد؛ نه مه بۇ پته و کردنی په یوه ندی و زانیاری گۆرینه وه و شاره زایی له پیپه و پروگرامی خویندن و دهرس و تنه وه بوو. شهست ماموستا، ۳۰ کوپ و ۳۰ کچ، کۆ کرایه وه. به (حومص و حه ماو بانیا س) دا چووینه (لازقییه) و (جبل الأخضر) ی خالی پشکنینی نیوان سووریا و تورکیا، نه مجا شاری (نه ناکیه) و (نه سه کهنده روونه). نه سه کهنده روونه، زۆربه ی عه رب و نه وی تریشی کورد و تورک بوو، به لام به شی هه ره زۆری دهوروبه ری کورد بوو. شه و کۆمه لیک کوردی کرمانجی شاره که م دی له گازی نویه کی سه ر که ناری ده ری، وتیان دیهاتی نه و ناوه کوردن. به وه دا بۆم دهر که وت سنووری کوردستانی تورکیا ده گاته سه ر ده ری.

ریگه ی روو به (نه دهنه)، هر دیهاتی به شیوه ی هاوچه رخ دروستکراو بوو، هه ری هه کیان مزگه و تیکی یه که مناره ییی هاوشیوه ی هه بوو. نه دهنه، شاریکی گه وره ی کوردو تورک نشینه، کوستان و پر دارستانی چرو شاخاوییه. (قه یسه رییه) ی دوا ی نه و، شاریکی میژووییی گرنکه. پینج کیلومه تریک پیش (نه نقه ره) کۆمه لیک پیشوازییان کردین، یه کیان "خه دیجه هانم" ی ماموستای ئینگلیزی و هاوسه ری سه روکی ماموستایانی تورکیا بوو.

چوارهم نهومی ئوتیلیکی هه قده نهومیان بۇ ته رخان کردین. یه که م روژ براینه سه ر گۆری "مسته فا که مال نه تاتورک" که له بینایه کی گه وره ی به باخچه رازاوه دا بوو. تیپی موسیقا بۇ پرئ وره سمی سه ر دانه که ساز کرابوو. ئاهیکی ساردم هه لکیشاو له دلای خو مدها وتم: ئای که زولمت له کورد کرد! پیپه و به رنامه یه کی وات دارشت که دوا ی خویشت له سه ریان دهرؤن، له کاتی که دا کورد دلسوزانه هاوکاری کردی بۇ دامه زانندی تورکیای تازه! پاشان براینه قوئلیکی تری بینا که که مؤزه خانه ی تایبه تی نه تاتورک بوو: نه و لانکه یه ی که تییدا گۆش کرابوو، نه و (جزء

عم) بهیهی که له حوجره خویندبووی، چهندهها نووسراو به لگه نامه ی تر. دیسان به موسیقای تایبتهت خواحافیزیمان ئی کرا. دووهم جیگه ده ریاچهیه کی دهستکردی چواردهوری گول و گولزارو چیمه ن و داور درخت بوو. کومه لیک گهنجی ئهوی، که کهوتنه قسه له گه لماندا، ده رکهوت ئیسلامین و داکوکییان له "سهید قوتب" دهکرد، ئهوی جه مال عهبدونناصر له سیداره ی دا.

دووهم رۆژ سه رمان له بالوینخانه ی عیراقیش دا. شه وه که ی، بالوین داوه تی کردین. وا ریکهوت من و خدیجه هانم و سه رۆکی وه فده که و ته ها سامه پرائی به رپوه بهری پهروه ده ی به سره و بالوین له سه ر میژیک بووین. ته ها له بالوینزی پرسى ئاستی هوشیاری سیاسی له تورکیا چونه؟ له وه لاما وتی: ((في تركيا حركة سياسية اسلامية مبطنة بالحركة الكردية))، (واته تورکیا بزوتنه وه یه کی سیاسی ئیسلامی ناوناخراو به بزوتنه وه ی کوردی تی دایه). ئهوانی تر چاویان برییه من، که بالوین زانیی من کوردم، کهوته مینجه مینج و قسه ی تری به سه ردا هیئا.

سیههم رۆژ براینه (ئهسته موول). ئه و ریگه یه هه ر دارستانی چر و چیا ی سهخت و گوندی بچووک و ئاوی پهوان و دیمه نی دلفرین بوو، دهیان گازینو و شوینی ههوانه وه ی له سه ر بوو. نزیکى ئهسته موول، "که مال بیگ" ی سه رۆکی سه ندیکای ماموستایانی تورکیا پیشوازی کردین. خدیجه هانم که منی پی ناساند، وتی: ئه مه با ی نووری و کرمانجه، تورکیش ده زانی، به پا پۆر چووینه بهری رۆژاوی شاره که. له و بهر، له به رده م بینایه کدا دابه زین به تورکی و عه ره بی لئی نووسرا بوو: (نورتمه ن ئۆکلوو- دار المعلمین العالیة)، سه رده می "فیکره ت پاشا" - سه د سالیک پیشتر- دروست کرابوو؛ په نجا ژوو و پاک و خاوین بوو، هویه کانی گه رم و سارد کردنه وه و بۆری ئا و غاز و باخچه یه کی گه وره ی هه بوو. هاوینان، حکومهت وه ک ئوتیل به کاری ده هیئا، له وی ماینه وه.

له گه ل ماموستا "مسته فا شه عبان" ی راپوینکاری ئه م دواییه ی وه زاره تی پهروه ده دا له هه ولیر، له ژوو ریکدا بووین. له بهر ئه وه ی هۆگری چاخواردنه وه م، که لوپه لی چالینانم پی بوو. دوا ی پشوودان، چام ئی نا و ده رگه م کردنه وه. که مال بیگ خدیجه هانم و "ناسلی و ناسلی" ی جووته کچ و "جونهید" ی کورپانم دی، خو لقم کردن و چایان له لا خواردمه وه؛ هیئدی دیاریی وه ک جگه ره ی رۆسمه ن و پاکه تی چا و سابوونی عیراقی و دهسته سپرم پیشکش کردن، زۆریان پی خوش بوو.

که مال بیگ لئی پرسیم: مه لاییت یا جه لالی؟ ئیمه ی ماموستایانی کورد پیشتی ریک که وتبووین به هیچ جوریک له و دوو به ره کییه نه دوین و لایه نگری لایه کیان نه کهین دژی نهوی تر، بویه وتم: با نه و دوو باله جیاواز بن، به لام یهک نامانجیان هه یه و کاری هه ردوولا به یهک شوپشی نازاد یخواز داده نری. پاشان وای نیشان دا خه لک و حکومته تی تورکیا پشتی شوپشی کورد ده گرن و یارمه تیشی دهن. له په یوه ندیی نیتوان کوردو تورکمانی که رکوکوی پرسی، که پیی و ابوو کار ده کاته سه ره هلو یستی داهاتووی تورکیا به رامبه ره کورد، به پیو یستی شی ده زانی دواروژ مافه کانی - به تاییه ت- رۆشنیری تورکمان ره چا و بکری.

پوژی دوا یی براینه (تۆپ قاپیسی)، جیی که لوپه ل و ئامیرو شتی میژووییی ئیسلام له سه رده می پیغه مبه ره (د. خ. دا، وهک (بُرده الرسول)، واته جبه که ی پیغه مبه ره. "که عب بن زوهیر" سه رده می پیغه مبه ره له هونراوه به ناویانگه کهیدا که سه ره تاکه ی ((بانت سعاده...)) ه، ستایشی پیغه مبه ره کردووه. کاتی ئه م دیره ی خویندوه ته وه: ((ان الرسول لنور یستضاء به مهند من سیوف الله مسلول))

پیغه مبه ره ده سته جی بورده که ی خو یی داوه به سه ره شانی که عب دا، له مه وه هونراوه که به (بورده) ناو براره. خه لیفه کانی ئیسلام کاتی حوکمداری ئه م عه بایه یان له شان کردووه. که ده ولته تی عه باسی روو خا، بورده که برایه میسر تا ده ست هیزه کانی "هولاکو" نه که وی. دوا ی دامه زانی ده ولته تی عوسمانی، عوسمانیه کان بردیان لای خو یان، له یه که م جهنگی جیهانیشدا که ده ولته تی عوسمانی به شداریی تیدا کرد، چه ند دلسوزیکی ئیسلام له ترسی شکانی عوسمانی و له ناوچوونی شوینه وارو که لوپه له کانی، نه وانیه یان برده چیاکانی (بۆرسه) و حه شاریان دان. تا کو ماری تازهی تورکیا دامه زرا، نه وسا له و مؤزه خانه یه دا هه لیان گرتن. قورئانه کوکراوه و نووسراوه که ی خه لیفه "عوسمانی کوپی عه فان" و قورئانه له سه ره پیستی ئاسک به ده سخه تی ئیمامی عه لی کوپی نه بی تالیب و به کوفی نووسراوه که و موو و سؤل (نه عه لی پیغه مبه ره (د. خ.))، به شیکی نه و شتانه بوون.

که لوپه ل و شتی هه ره ۳۶ سولتانی عوسمانی و نه خشه ی قه له مپه روی نه و ده ولته ته له قو لیک تری مؤزه خانه که دا دانرا بوون. پوژی دوا یی سه ره مان له

مۆزه خانسه ی چهك و ئامراز و شتومه کی جهنگی عوسمانی دا. فیرعه ونیکی مۆمیاکراوی میسریشمان بینن. سیههم پوژ له نهسته موول چووینه سه ر گلکوی پیروزی "نه بوو نه ییووبی نه نصاری" ی هاوه لیککی گه وره و نزیکی پیغه مبه ر (د. خ)، که سه رده می موعاوییه ی کورپی سوفیان سه رکرده یه کی نازای فتووحاتی ئیسلامی بووه، له گرتنی نهسته نبوول دا شه هید کرا و هیزه که ی شکا. خه لکیکی زور سه ری ئی دهن، به راده یه ک پولیسی ناسایش ریزیان ده که ن بو چوونه ژورره وه.

پوژی دواپی به یه ختیك براینه ده ربه ندی (بویووک نه ده - دورگه ی گه وره) له ده ریای ناوه راست دا. نه و تیپه ی مۆسیقا که له گه لماندا بوو، به قسه ی که مال بیگ، نه دنامه کانی کورد بوون؛ به شیکیان ده هوول و زورنایان پی بوو، به شه که ی تر نامیری مۆسیقا و سی کچیان له ناودا بوو. هه ر که ده هوول و زورنا لی درا، دم وده ست به بی هیچ ناماده کارییه کی پیشوخت له گه ل براینی کوردا ده ستمان گرت و هه لپه رین. "عه لی" ناویکی ده رچووی کولنجی نه ندازه سه روکی تیپه که بوو، نه وانی تریش بروانامه ی زانکویان هه بوو. نه مانه به رده وام ناهه نگیان بو میوانانی سه ندیکای مامۆستایان ساز کردوه. عه لی وتی: باوکم هه میشه له سه رخی هه والی شوپشه که تانداپه و هیوای پیپه تی، گوئی له به شی کوردی رادیوی به غدایش ده گری. به سه عات و نیویک گه یشتینه ده ربه ند، که ئاوی ده ریای په ش و ئیجه و ده ریای ناوه راستی ئی به یه ک ده گه ن، به شیوه یه ک که تیکه لی یه کتری نابن. له سه یرانگه که دابه زین، خواردن و چامان بو ناماده کرابوو. سه دان گه شتیار له وی بوون. هه ر خیزانیك بریک خواردن و سه ماوه ری بو چالینان هینا بوو. دوا ی ناخواردن و پشوودان و مه له کردن، که وتینه وه پی بو (بویووک نه ده). نه و دورگه یه پانتایی 60 کلم ده بوو، چیا یه کی به رزی سه خت به شی زوری ئی گرتبووه. ئوتیل و کابینه و دووکان و بازار و یاریگه و گوپه پانی گه وره و گازینو، له قه دپالیدا دروست کرابوون، به ناویدا گه راین و له گازینویه ک هه ساینه وه. دیمه نی سه رسوپه نی دورگه که، چاو و دلمانی روون کرده وه. دورگه که، کاتی خوئی، سه یرانگه ی سولتانه کانی عوسمانی بووه. کۆشک و ته لار و نه خش و نیگار و شوینه واری له دوا به جیماویان، بایه خیکی زیاتری دابوه ناوچه که. هه ر عه ره بانه ی جووت نه سپی تیدا به کار ده هیتر بو ها توچو کردن، ئوتومبیلی تیدا نه بوو.

نیواریه کی درهنگ گه پراینه وه بۆ ئوتیل. پوژی دوا یی بپیار درا سهر له مزگه وته كۆنه كان بدهین، له وانه (ئەیا صوفیا) ی مزگه وتی سولتان ئەحمەد و بایه زید كه پۆمه كان پېشتەر وهك كلیسه دروستیان کردبوو. کاتی "محەمەد فاتیح" ئەستەنبولی داگیر کردوه، ئەو بینا گهره یه گۆریوه به مزگه وت. بینا که، ناسه واری مه سیحی و ئیسلامی وهك نه خش و وینه و وتهی جوانی به شیوه یه کی ئەندانه یی و سهیر به دیوار و بنمیچی وه تیدا هه لکۆلراوه. وتهی مه سیح و نایه تی قورئانی به زپکه فت له سهر نه خشینراوه. ئیستا ئەو بینایه کراوه ته مۆزه خانه.

براده ریکم له سلیمانی یه وه نامه یه کی پیدا نارده بووم بۆ مائی مامی و نامۆزایه کی "ئه تیللا" نای، که به ریوه به ری بانکیکی ناوچه ی (ته قسیم) ی ئەسته موول بوو. نامه کهم گه یانده ئەتیللا. پرسیی له چ ئوتیلک دابه زیون؟ تا باوکم خزمان سهرتان ئی بدهن. نیواری واده که، شازده پیریژن و پیره میردی به ته مه ن، گۆچان به ده ست و چاویلکه له چا و دوودو ده ستی یه کتریان گرتبوو، هاتن. ده رکه وت نیوه یان ئەفسه ری سوپای عوسمانی و خه لکی سلیمانی بوون. دوا ی چا خوار دنه وه و قسه کردن له سهر شوپرسی کوردستان، چه ند نامه یه کم ئی وه رگرتن بۆ خزمانیان. ئەوانه به و په ری سۆز و په رۆشییه وه هه وائی سلیمانی یان ده پرسیی!

بپیار درا سهر له (پۆم قه لعه سی) بدهین، که پۆمه كان کردبوویانه بنکه یه کی گه وره و قایم بۆ به رگری و پاراستنی شاری ئەسته موول دژ به فتووحاتی ئیسلام، به تایبه ت سوپای عوسمانی. سه ختی و پته ویی کونه مه ته ریژ و قوله و قوژبنی قه لاکه، ده ریان ده خست زۆر بایه خ به دروستکردنی دراوه.

که مال بیگ میژوی ئەو قه لایه ی بۆ گپراینه وه و باسی کرد چۆن سولتان محەمەد فاتیح توانیویه له به ری ناسیای ئەسته نبووله وه به ناو ئاودا به ئەسپ و ولاخه وه بپه رپته وه بۆ به شه که ی ئەوروپای و داگیری بکات، به چه شنیک میژوو تا ئیستایش به سه رسامیییه وه له نازیه تی و بویری ده دی. پاشان داوا ی کرد ئەو قسانه ی بکه مه عه ره بی بۆ براده ره عه ره به کاتم. منیش، له بهر ئەوه ی تورکییه کی زۆر چاکم نه ده زانی، په نام برده بهر زانیاری له مه وه به ری خۆم و به ده نگییی به رزی پرخروش وتم: ((لقد استطاع هذا القائد العظيم أن يعبر هذا البحر بجيشه المصون، متوكلاً على الله وعلى إيمانه، فاتحاً هذه القلعة، مكبراً مهلاً الله أكبر)). که مال بیگ به

بیره وریه کاتم له نیتوان بینن و بیستندا

بیستنی (الله اکبر)، وتی: ((الله بن برکت ویرسن))، واته خوا تووشی ههزاران خیرت بکات! تورک، زور ئەم دوغایه دهلیته وه.

قونسولخانهی عراق له ئەسته موول شهوی ۱۷ی تهمووزی ۱۹۶۹، به بۆنه ی تیپه پوونی سالیکه وه به سه هاتنه سه حوکمی حیزبی به عسدا له عراق، ئاههنگیکی گهره ی بۆ گشت بالويز و قونسلی ئەو دهوله تانه ی وا قونسولخانه یان له ئەسته موول هه بوو، گپرا. ئیمهش مامۆستایه کی هه پارێزگایه ک بانگ کراین. بهنده، به کیکیان بووم.

قونسلی عراق و چه ند دۆستیکی تورک پیشوازیان کردین. ئیتر به کترناسین و گۆرانی و سه ماو خواردنه وه ده ست پێکرا. ئەو وه زعم به دل نه بوو، له بهر ئەوه له گه ل دهسته ی پیشوازیکه راندا مامه وه، که کۆمه له ی تورکی دۆستی عراق بوون. به تورکی لییان پرسیم: خه لکی کوئی؟ وتم: کرمانج و خه لکی سلیمانیم. به کیان وتی: ئەبوو خه لکی (وان) بوویتایه. که پیم وت: دیاره خۆت خه لکی ئەوئی، زه رده خه نه یه ک گرتی و سه ری بۆ راوه شاندم. ده رکه وت هه رسیکیان کورد و ئەفسه ری سوپای تورکیا بوون. به کرمانجی له گه ل مامۆستا مسته فا شه عبان و به تورکیش له گه ل مندا قسه یان ده کرد. زۆریان پرسی، سه باره ت به شوێشی کورد و لایه نگر و یاریده ده ر و به رنامه و ئامانج و شیوه ی دابینکردنی پێویسته کانی.

سه روکی وه فده که مان جارنا جارێک ده هاته لام و خواردنی بۆ ده مینام. که ده مینی، باسی (فه له ستین) م ده کرد، ئەویش ده یوت: به لی، ئەو کیشه یه یان بۆ باس بکه. دیاره پاسپێردرا بوو بایه خ به و مه سه له یه بدا له تورکیا و له خه لکی ئەوئی بگه یه نی. ئاهه نکه که، سه عات ۲ی به یانی ته واو بوو.

شه ویك له و شه وانه له گه ل براده رێکی "یه عرب" ناودا، که کابرایه کی نه ته وه یی و ئیسلامی بوو، به ته ک مزگه وتیکدا ره ت بووین. نوێژی شیوانمان له وئ کرد. وتم: ئەم مه لایه به فاتیحه خویندنه وه که یدا له کورد ده چێ. به عرب وتی: ئەوه چیتانه، هه موو که سیك ده که ن به کورد! که سلأومان له مه لاکه کرد، به (علیکما السلام) وه لآمی دایه وه، پرسیی: من این انتما؟ وتم: من العراق، هذا الاخ من الموصل وانا من السليمانية. ده سته بجێ وتی: ئەزه نه ی ته کرمانجی؟! وتم: به لی. دیار بوو ئاگاداری شوێشی کوردی عراق و مه لا مسته فا بوو.

سەردانى چەند شوئىنىكى تر، لە بەرنامەدا بوو: لەوانە؛

- (دولمە باغچەسى)، كە باخچە يەكەن گەۋرە بەرىنى پىر لە دارو گول و گولزارو چىمەن بوو، بە نەخشە يەكەن ئەندازە يى پىك خرابوو. كۆشكى سولتان عەبدولحەمىدى دوۋم، كە پانتايى يەكەن فراۋانى داگىر كردبوو، لە ناۋە پراستىدا دەبىنرا؛ دىۋارەكانى نەخش و نىگارى سەردەمى عوسمانى يان بەسەرەۋە بوو. پۇژانە سەدان گەشتىيار پوۋى تى دەكەن. كۆشكەكە چەند نەۋمىكە: يەكەم بۇ ئەفسەر و سەرباز و پاسەۋانانى سولتان؛ دوۋم جىي سولتان و كۆبۈۋنەۋەى لەگەل سەرۆك ۋەزىران (سەدرى ئەعزەم) ۋە ۋەزىر و پىۋانى دىنى و مىۋانانى سولتان، پىۋانى دىنى بەتايىبەت لە مانگى پەمەزاندانامۇزگارى و قورئان و وىردو ستايىشى دىنىيان لى ۋەتوۋتەۋە؛ سىيەم بۇ خىزانەكانى سولتان، ھۆلىكى دانىشتنى تىدا بوۋە، پراستەۋخۇ كەتوۋتە سەر ھۆلى دانىشتنى پىۋانى دىنى و بە جۆرىك دروست كراۋە كە ئافرەت و مئالەكانى سولتان لەپى شۋوشە يەكەن مەپمەرى شىۋە ھىلكە يىي قۇقىزى ناۋە پراستى ژوۋرەكەۋە بۇ دىۋى بنمىچى دوۋم نەۋم، چاۋيان لە پىۋانى دىنى بوۋە و گوۋىيان لە قسەكانىيان گرتوۋە؛ چوارەم نەۋم بۇ خزمەتكاران و بەردەستانى كۆشك.

- (كۆشكى يىلدىن) كە ھەر بۇ سولتان عەبدولحەمىدى دوۋم دروست كراۋە بە قەدىلى چىيايەكى بچۈۋكى ئەستەنبۈۋلەۋە؛ چەندەھا باخچە و دارستان و گۆرەپانى گەۋرە دەۋرىيان داۋە. ئەۋ كۆشكە ھەر بۇ ۋەفدى لە پىلەى ۋەزىرىدا دەكرىتەۋە. بەلام دەكرا گەرمۋى سولتان و چىشتخانە و ژوۋرى بەكارھىنراۋى خزمەتكاران بىننۇر.

- (يەشىل كۆى)، واتە گۈندى سەۋز، لەسەر كەنارى دەريايى ناۋە پراست؛ دىمەنى سەۋز و جوانى چىيا و دۆل و دارستان و باخات و شىنايىيى ئاۋى پوۋنى دەريا، ژىنگە يەكەن دلگىرى كويىستانىيان بۇ ساز كردوۋە. ئەۋى، پاراۋەتەرىن سەيرانگەى ئەستەموۋل بوو. ئاھەنگىكى گۆرانى و ھەلپەركى و يارى و پىشپركىيان تىدا بۇ پىك خستىن. پۇژىكىيان بۇ تەرخان كردين بۇ گەرانى ناۋە بازارەكەى.

لە گەرانەۋەدا بۇ بەشى ئاسىيائى ئەستەموۋل، ئەم جىيانەمان بەسەر كردەۋە:

يەكەم: (گەرمۋەكانى يەلەۋە) كە ئاۋىكى كانزايىي گەرمە لە چىياكانەۋە بە تىرەى چوار گرى لە چەند لايەكەۋە دەردەچوو. بە پادەيەك گەرم بوو مەرۋقە نەيدەتۋانى لەژىرىدا بوەستى. بۇيە دەبوۋ بە خىرايى بەژىرىدا تىپەپ بى، تا بەر لەشى بكەۋى

بیره وریه کائیم له نیوان بینن و بیستندا

له بهر سوودی تهن دروستیی بۆ پیست. به شیکی تری ئاوه که، هه ره له چیا که وه دهاته خواری بۆ خواردنه وه دهشیا. ئەم ئاوانه رپرەویان بۆ کرابوو تا بگه نه جئ مه له یه کی گه وری له به ردی مه پرە دروست کرابوو. چه نده ها ژوور هه بوون بۆ مه له وانان و ده یه ها ئوتیلی گه وریش بۆ میوانان.

دووم: شاری بۆرسه. نیوانی یه له وه و بۆرسه سه وزایی و چیا ی سه خت و کانی و زه ویی کشتوکالی بوو؛ ئەوانه، جوانییه کی سه رنج پراکیشیان پی به خشیبوو. بۆرسه، هاوینه هه واریکی خوئی کوئیستانی توریایه، له هه موو لایه که وه پرووی تی ده که ن. بیناسازی و ئوتیلی گه وری و شه قامی فراوان و باخچه و گۆرپانی، نموونه یه کی شارستانی دیارن. مژگه وت و مناره ی به رزی ئیسلامه تییان تی دا پهنگیان ده دا یه وه.

ئیمه له بۆرسه، له به شی خانه ی قوتاییانی په یمانگه ی مامۆستایانی کچان دابه زین، هاوینان ته رخان ده کرا بۆ میوانان و وه فدی جیا جیا ی شاره کان. دوا ی گفتوگو له گه ل به رپۆه به ری په یمانگه دا، بۆم ده رکه وت که قوتاییان به مامۆستا ده رده چن، له گوندیکی توریکی دادمه زین. مه رجیشه، جگه له ده رسه تایبه ته که ی خویان، زانیارییه کی زۆریان له به ره ی تهن دروستی و کشتوکاله وه هه بی، تا له و ریگه یه وه یاریده ی گوندنشینان بده ن. به وپییه، هه موو به شه کانی په یمانگه بایه خیکی زۆریان داوه به هه ردوو بابته تی تهن دروستی و کشتوکال و له به رنامه ی خویندندا بوون.

له و ئاههنگه خنجیلانه یه ی سه ندیکای مامۆستایانی بۆرسه دا که بۆیان ساز کردین، سه روکی سه ندیکای مامۆستایانی بۆرسه مان ناسی، که کرمانج بوو و گۆرانییه کی "حه سه ن جه زراوی" ی بۆ وتین. وتی: پارێزگاری بۆرسه کورده، زۆر پله و پایه ی به رزی تریش هه ن، به ده ست کورده وه ن. ئەم شاره ژماره ی دانیشتیوانی هه فتا هه زار که سه. له بهر ئەوه ی دیهاتی ده ورو به ری ناوچه یه کی کشتوکالی به پیته، حکومه تی توریکی ناهیلی گوندنشینان گونده کانیان به جئ به یلن و پروو بکه نه شار.

شهوی ۱۹۶۹/۷/۲۳ شهسته بارانیکی توند دایکرد و پله ی گه رما نزم بووه وه بۆ ۱۲ پله ی سه دی. به یانیه که ی، هه موومان به کاروانیک به سه رخه ری کاره بایی چووینه سه ر چیا ی (ولووداغ). دارستانیکی چروپر و سه خت و ترسناکمان دی. ده یه ها خپوهت له وئ هه لدرابوو، جگه له کابینه و خانووی به دار دروستکراو.

نه گهرچی ۲۴ی ته مووز و یه کجار سارد بوو، دیسان به سهرخه ری دوو که سیی کاره بایی براینه لوتکه ی چیاکه. نه وی، ههنگوینی ساغی شانهداری به زوری لی ده فروشرا، کیلوی به ۲۰۰ فلس. له ویوه به ئوتومبیل زیاتر له په نجا پیچمان بری و هاتینه خواره وه.

بهره و شاری (نه سکی شه هر) که وتینه ری. له ریگه لامان دا؛ له بهر نه وه ی ئوتومبیله که مان ناوه کانی (مه ککه، مه دینه، به غدا، عه ممان) ی به سهره وه بوون، کومه لیک قوتایی قوتابخانه ی دینی به شادمانییه وه لیمان نریک بوونه وه. دوا ی ماویه که له گه ل هیندی دهرویشی ده فبه ده سته وه به پیرمانه وه هاتن و که وتنه ویرد و ستایش و ده فلیدان.

ئیواره یه کی درهنگ که یشتینه شاری (قونیه)، که به میژوو ده چیته وه بو سهرده می سه لجو و قیه کانی با پیرانی عوسمانی. شاره که، پر له باخچه و کارگه ی گه و ره و گوره پان و ناوه پرو و کاره با و بینای دلگیره. "مه ولانا جه لاله دینی رومی" ی فه یله سووف و شیخی سو فییان و زانای مه زنی ئیسلام که خاوه نی کتیبی (مثنویات) ه و جیهان بینی خوی بو هه موو بواره کانی ژیان کومه لایه تی و دینی و سیاسی و ئابووری به شیعر تیدا دارشتوه، خه لکی قونیه یه، هه ر له ویش کوی دوا یی کردوه. "مه لانه سره دین" ی ناوداری ناسراو به وته ی نه سته ق و نوکته و گالته و گه پیش، هه ر خه لکی نه وییه.

له گه رانی ناو نه و شاره دا، "حسین ناتای" ی هاو پولیکی سهرده می خویندی کولیم له به غدا، که تورکی نه سته نبوولی بوو، بینی. نه و روزه پیکه وه سووراپینه وه. سهرمان له نارامگای "مه ولانای رومی" دا. که هاتینه دهره وه، ریپیانیککی بی دهنگی ژنانم دی، به کراس و که واو سهرپوشی سپیی سهر و شالی سه وزی به ستراوی که مه ریانه وه ریزیان به سته بوو. نه وانه رورانی هه ینی ده چنه سهر نه و نارامگه یه بو گو یگرتن له خوتبه و ستایشی دینی.

دوا ی شه ویک مانه وه له قونیه، دهرچووین به ره و شاری (مه رسین) ی سهر دهریای ناوه راست. کاتی له گازینویه که دابه زین و له گه ل ماموستا کورده کاندای قسه مان ده کرد، منالیککی چکوله ی ۱۰ سالانه که گو ی لیمان بوو، پرسیی: نه زه نی کرمانجن؟ و تمان: به لی. پینج بوتل بیبسی بو هینان، به زور پاره که ی لی وه رگرتن؛ ده یوت: حه ز ده که م له سهر خوم بی، چونکه ئیوه کرمانجن!

نیتر له شاری (ئەسکەندەر وونە) وە هاتینە ناو سووریا بەرەو (حەلەب). ئەو پیاوێه کە لە ڕیگە سەر خرایه ناو پاسەکه مان، لە نزیکمەوه دانیششت؛ وتی: من عەلهویم و ئیمە بە ڕەچەلەک کوردین، بەلام عەرەبەکان بە عەرەبمان ل قەلەم دەدەن. دیهاتی سنووری نیوان تورکیا و سووریا زۆر بەیان کوردنشینن. حەلەب، شاریکی گەوره و فرە دانیشتوانه، لە زۆر ڕووهوه لە مووسڵ دەچێ. پسوولەمان لای "مەمهەد نەقشبەندی" ناویک بڕی بۆ چوونە قەلای سەلاحەدین؛ بیناسازیەکی هی سەردهمی ئیسلامەتییه، شوینی حەشاردانەکی چەند نەو میک کەوتووە ژیر زهوی، سەربازگە و شوینی خیزان و کەلوپەل و زەخیره و شتی عەسکەری و چەندین بیر و بەرەبەستی بەرز و گەورهی تیدا بوون.

له ئوتیلکی پاک و گەوره دابەزیم، بەرپۆه بەرەکی کورد و پارێزەر و بەعسی بوو، دەیوت: زانیارییهکی تەواوم سەبارەت بە شوێرشێ کورد لە عیراق دا هەیه، ئیوه کوردستانی گەورەتان دەوێ. (تکة حلب) خوشتترین و بەتامترین خواردنی ئەو شارەیه. هەر لە شارۆچکە (معرّة النعمان) دابەزین، سەرمان لە ئارامگە (أبو علاء المعري) دا؛ گەورەیی و ڕەسەنی و پەسندی مانا و مەبەستی شیعر و توێژینهوه فەلسەفیه کانی هاتنەوه یاد.

له (دیمەشق)، سەرمان لە ئارامگە (صەلاحەدینی ئەییووبی) دا. پاشان چوونە بازاری (حەمیدیه) کە بازاریکی گەوره و بەناوبانگە و هەموو چەشنە کەلوپەلیکی وەک قوماش و جلوپەرگی نامادەکرایی ژنان و پیاوانی لێ دەست دەکەوێ. مزگەوتی (ئەمهوی) مان دی، کە لە بنەرەتدا کلێسە بووه سەردهمی "عەبدولمەلیکی کورپی مەروان" کراوه بە مزگەوت؛ تا بلیی گەورەیه و دیوارهکانی بە جۆرەها بەردی جوان و گرانەها نەخش کراون، چەندەها منارەیی بەرز و گەورەیشی تیدا یه.

دوانیوه ڕۆ کە له (پیشەنگە) نیوده و لەتیی دیمەشق) گەراینهوه بۆ ئوتیل، لەوێ سێ چوار کەسم لەگەڵ پیاویکی پیردا دی، بیستبوویان کۆمەلێک کورد لێی دابەزیون. خووم پێناساندن و پیکهوه دانیشتین. پیرهکەیان وتی: من لە بنەمالەیی "کامەران بەدرخان" م، کەوتە باسی مەلا مستەفا و شوێرشێ کورد. پاشان سەرزەنشتی حیزبی بەعسی سووریای کرد کە زهوی وزاریانی بە ناوی (الاصلاح الزراعی) یهوه زهوت و دابەش کردووه بەسەر جووتیاراندا. لە درێژەیی قەسەدا، وتی:

بیره وریه کاتم له نیتوان بینن و بیستندا

یارمه تییه کی زوری شوپشه که ی قازی محمه د و هی "مهلا مستهفا" یشم داوه، داواکارم سهر له گه په کی کورده کان بدن و بچنه سهر نارامگه ی "مهولانا خالید" و چاوتان به "خالید به گداهش" بکه وئ. ئەم پیاوه، سالی ۱۹۷۱ سهری له سلیمانی دا. وا پیکهوت نیمه ی یه کیتی ماموستایانی کوردستان و په روه رده ی سلیمانی وه زیری په روه رده مان داوهت کردبوو له سهرچنار. دکتور مه حمود عه لی عوسمان و کاک "مه سعوود بارزانی" که به پیکهوت له سلیمانی بوون، ئەوانیش بانگ کرابوون. که کاک مه سعوود هات، ئەم پیاوه ی له گه لدا بوو، به وه زیری په روه رده ی ناساند و وتی: ئەمه میوانی مهلا مسته فایه، ناسیمه وه و خۆم پی ناساند که له دیمه شق سهری لی داوین و داوهتی نانی نیوه پوی کردوین.

پوژی دوا یی سهرمان له گه په کی کورده کان دا. پاش زیاره تی گلکوی مهولانا خالیدی نه قشبه ندی، کچیک هاته نیکمانه وه و وتی: من له وه چه ی مهولانا خالیدم. نیوه پوکه ی، داوهتی خوانی تایبه تی ئەو پیاوه پیره کراین. سهرمان له مائی "خالید به گداهش" ی سکرتری حیزی شیوعی سووریا و لوپنان دا، که تا سهرده می یه کگرتنی میسر و سووریا سکرتری بوو، له ماله وه نه بوو، راسپارده یه کمان بو به جی هیشته.

دوا ی سی شه و له دیمه شقه وه به ره و لوپنان چووین. نیوانی دیمه شق و به یرووت ۱۰۰ کلم ده بی. به یرووت هاوینه هه وار یکی سه وزی چیا به رزی پر دره ختی ئورز و باخی سیو و جو ره ها میوه ی تر چروپره. ئەو میوانانه، ئیواران ده هینرانه به ندری به یرووت بو سهر پوخی ده ریای ناوه راست، له ویشه وه به پا پوری گه وره ده برانه دهره وه ی ولات و - به تایبهت - ئەوروپا. جوانی و فینکیسی ئاووه هه وای، شادییه کی که موینه یان ده دایه دل و دهرونی مرؤ. بیناسازی و گو په پان و باخچه و شه قامه کانی، نموونه ی شارستانی بوون، به تایبهت شه قامی (الحمراء) که میوانی بیگانه له ئوتیله کانی داده به زین. ئیواره گه راینه وه بو دیمه شق و پوژی دوا ییش بو عیراق. کۆتاییی ئاب بوو که گه یشتینه وه به سلیمانی.

* * *

سالی خویندنی ۱۹۶۹ - ۱۹۷۰ له ۱ ئەیلوولی ۱۹۶۹ دا دهستی پی کرد. په یمانگه کان له بهر کرانه وه ی زانکوی سلیمانی، وه ک بریار درابوو، قوتاییی نوی

وهرنگرت، هر قوتابیانی قوناغی دووه می سالی پیشوو مابوون. ماموستا محمه د
حه ویز له سعودیه گه رایه وه و به ریوه به ریته پی په یمانگه ی وهرگرت ه وه، منیش
بوومه وه به یاریده دهری.

به داخه وه دو به رکیی نیوان هردوو پارت ه که ی کوردستان به ره و قولبوونه وه
و توندوتیژی ده چوو. شوباتی ۱۹۷۰ بریار درا پالاتن بو ه لبرژاردنی سهندیکای
ماموستایانی سهرتاسهری عراق بکری. وا بلاو بوو له نیو ماموستایانی سلیمانی دا
لیستیکی هاوبه ش له نیوان لایه نی مام جهلال (که به حیزب ناو ده برا) و حیزی
شیوعی دا ده خریته روو، نیوه به نیوه (۲۱ به ۲۱ نه نام). هر نه و لیستیش له نارادا
ده بی. نیمه ی ماموستایان (سامی حسین نازم، محمه د ه ویز، نه حمه د ئیبراهیم و
به نده) سهرمان له "صهبری شوکری نه لحه دیشی" ی پاریزگار دا، تا ماوه مان بدات
نیمه ییش به لیستیکی بی لایه ن دابه زین. که پرسیی: جگه له لیستی نه و دوو حیزبه،
هیچ لیستیکی تر هیه؟ وتمان: به لی، بی لایه ن هیه و ژماره یشیان زوره. بریاری دا
لیستیک به ناوی بی لایه نه وه پیشکesh بکه یین، شوینی پروپاگه نده مان قوتابخانه ی
راهینانی ماموستایان (تطبیقات المعلمین) بی. به هیوا بووین له بهر دوو هو
سهرکوتن به ده ست بهینین:

- ۱- نیمه ناسراو بووین و خزمه تیکی زورمان هه بوو له ناوه ندی و دواناوه ندی و
په یمانگه ی ماموستایاندا، زوربه ی ماموستایانیش پیشتر قوتابیمان بوون.
- ۲- هره زوری ماموستایانی سهرده مه که نیشتمانیپه روه ری بی لایه ن بوون.

که ماموستایان هه والی نه لیستیه یان بیست، هاتنه لمان و ناماده بوون
دهنگمان بو بدن. نیمه له دل ه وه هه زمان ده کرد ماموستایان به جیاوازی بیرو
بووونیا نه وه به یه ک لیست بچنه کونگره ی گشتیی سهندیکای ماموستایان له
به غدا. له بهر نه وه کاتی داوامان لی کرا هه لبرژاردن له ناو خو ماندا نه که یین و به یه ک
لیست دابه زین و له سهر پالوراوانی ههرسی لا ریک بکه وین، به خوشی و
دلفراوانییه وه به پیره وه چووین و له سهر نه م خالانه ی لای خواره وه پیک هاتین:

- ۱- نه نامانی کونگره ی ههرسی لا وه ک یه ک بن،
- ۲- ده سته ی به ریوه به ری سهندیکا به م جوړه بی: شهش کهس له لیستی نیمه،
سهروک و ژمیریاری تیدا بی، پینج کهس له لیستی دوو حیزبه که، جیگری سهروک و
سکرتیری تیدا بی.

بهم لیسته وه پرومان کرده کونگره ی گشتی له به غدا. ئەم یه کیتییه، پهنگدانه وه یه کی چاک و کاریگری هه بوو؛ ئەوه بوو شان به شانی مامۆستایانی ههولیر و کهرکوک و خانەقین، توانیمان هه موو به یه ک دهنگ له بهردهم "ئهحمەد ههسەن بەکر" ی سەرکۆماردا داوا ی ئۆتۆنۆمی بکهین بۆ کوردستان و ئەو داوا یانه ییش بخهینه بهردهست که په یوه ندییان به بهرزکردنه وه و پیشخستنی ناستی خویندنه وه هه بوو. دووهم رۆژی کونگره که لیژنه بۆ جیبه جیکردنی بریاره کان ساز کرا، توانیمان داواکاریه کانمان له روانگه ی نه ته وه یی یه وه بۆ گه شه پیدانی پهروه ده و خویندن له کوردستان، له لیژنه جیا جیاکاندا بچه سپینین. سییهم رۆژی داواکانمان کرانه چهند خالییک و مامۆستا سامی حسین نازم له بهردهم هه مواندا خویندییه وه: یه کهم داوا ی سه ندیکا، ئۆتۆنۆمی بوو بۆ کوردستانی عیراق.

ئەو رۆژانه گه ئی به سه رهاتی سه یر و خویش پرویان دا، بۆ نمونه، کاتی باسی یارمه تیدانی قوتاییانی دهره وه ی ولات کرا بۆ خویندن، داوامان کرد قوتاییانی کوردیش وه ک هی عه رب له لایه ن حکومه ته وه یارمه تی بدرین. مامۆستایه کی عه رب هه ستا و وتی: ((سبه ینی بریانی تورکمانیش داوا ده کن!)). خوالیخویشبوو محمه د هه ویز به پرسیار وه لامی دایه وه، وتی: عه ربستان له عیراقددا هه یه؟ وتیان: به ئی، وتی: ئەه ی کوردستان هه یه؟ وتیان: به ئی، وتی: ئەه ی تورکمانستان هه یه؟ وتیان: نه خیر، وتی: که واته تورکمان له ریزی کورددا نییه. منیش هه ستام وتم: (بجوز لکم ما لا یجوز لغیرکم!). بریاری دهسته بهرکردنی مافی رۆشنیری و خویندن تورکمانیش درا. به عسیه کان ئەمه یان له بهر چاوی ره شی تورکمان نه کرد، به لکوو ده یانویست که کورد رۆژی له رۆژان مافیکی وه رگرت، تورکمان ببنه مایه ی ناژاوه و به هانه و کیشه بۆ خویندن له کوردستان، چونکه ئەوان له شاره کوردیه کاندا داده نیشن.

سییهم رۆژ له به غدا سه رم له خوالیخویشبوو مامۆستا عه لادین سه جادی دا. بۆم باس کرد که بۆ کونگره ی سه ندیکا ی مامۆستایانی عیراق هاتووین. پرسیی: بریاری چی درا؟ وتم: مافی تورکمانان چه سپاند! له وکاته دا سیغاری ده پیچایه وه، پی که نی و وتی: مافه که یان وه ک ئەم سیغاره ی من وایه. وتم: چۆن؟ وتی: کاتیکی میوانی جگه ره خۆرم دی، جگه ره یه کی بۆ ده پیچمه وه و ده یده می. ئەویش شادمان ده بی که به دهستی خۆم جگه ره ی بۆ ده پیچمه وه و پیشکەشی ده کهم، خیرا وه ی

بیره وریه کاتم له نیوان بینور بیستندا

دهگری. به لام یه کهم مژ پیی دهکۆکی، دووهم مژ چاوی پر دهبی له ئاو، جگه ره که فری دعات و نه فرته له من دهکات که پیشکه شم کردوو و له خوشیان که وهری گرتوو، چونکه تووتنه که تونده.

به لی، ماموستا راستی بو چوو، سالیکی نه خایاند سی تورکمان له که رکوک له سیداره دران، له بهر نه وهی داوی به جیهیانی نهو مافه یان دهکرد. داوی ته و او بوونی کۆنگره و گه پانه وه مان بو سلیمانی، له تووز خورماتوو دابه زین. به پیکهوت کاک عارف ته یفوورم دی، پیی وتم موفاوه زات له نیوان مهلا مستهفا و حیزی به عسدا هیه بو شهروه ستانندن و دداننان به مافه کانی کوردی عیراق دا. ئیتر نهو گفتوگۆیه مانگیک زیاتری خایاند، هه ر پۆژهی دهنگوباسیکمان ده بیست. هه تا شهوی ۱۱ی ئاداری ۱۹۷۰ رادیو مژدهی بلاو بوونه وهی هه والیکی گرنگی دا. نهو بوو نه حمه د حه سه ن به کر به یاننامه ی ۱۱ی نازاری خوینده وه.

به یاننامه که تا نه و کاته میژوویی و به بایه خ بوو، زۆربه ی مافه کانی کوردی تیدا دیاری کرابوو، یه کسانیه کی ته وای له هه موو پرویه کی ئابووری و کۆمه لایه تی و سیاسیه وه له نیوان کورد و عه ره بدا تیدا به دی ده کرا؛ ددانی تیدا نرا به (پارتی دیموکراتی کوردستان) دا وه ک نوینه ری میلله تی کورد له عیراق دا، وا که بۆی هه بی بنکه له هه موو شار و شاروچکه کانی کوردستان و به غدا و مووسل تا خانه قین و به دره و جه سسان و عه لی غه ربی و عه زیزییه و جه ی بکاته وه؛ شه ش وه زاره ت، به پیی ژماره ی دانیشتوانی کوردستان، درایه پارتی؛ ری درا ریخراوه کانی ئافره تان و قوتابیان و لاوان و ریخراوه پیشه یی به کانی تری پارتی له شوینانه دا مه لبه ند و چالاکیان هه بی؛ چه ند بالۆی زخانه یه کی عیراق ده ست نیشان کران، نه ندامانی پارتی بینه بالۆی زی؛ ری درا قوتابیان کورد، به پیی سه ره ژمییری کورد، له کۆلیجه کانی عه سه کهری وه ر بگرین؛ خویندن له شارو شاروچکه کوردنشینه کان به کوردی بی. وایش دانرا که ئۆتۆنۆمییه که داوی چوار سال، واته له ۱۹۷۴ دا، جیه جی بکری.

نهو شه وه، شادی و ناههنگ گپران سه رتاسه ری کوردستانی گرته وه. بو به یانی، به نده وه ک ژمییریاری لقی سلیمانی سه ندیکای ماموستایان، له گه ل ماموستا سامی حسین نازم دا وه ک سه روکی لقی، دروشمی ماموستایانی کوردستانمان به رز کرده وه و پیروزیایمان له م به یاننامه میژوویی به کرد. ناو شار بو ماوه ی سی شه و

بېرەۋەرىيەكامم لەنئۆان بېننۆر بېستندا

سىڭ پۇڭ خۇپپىشانانئىكى زۇر گەۋرەى تىدا كرا، بۇ دەربېرنى خۇشى و پىشتىوانىكىردن لەو دەسكەۋتە مېژۋىيە.

مەلا مستەفا لە ۱۲ى ئازاردا بەياننامەيەكى بۇ ئەۋانە دەركرد كە چەكىان بەرامبەر بە شۇرپش ھەلگرتبوو و داۋاى ئۇكردن خزمەتى ۋلات و گەلەكەيان بكن و بەشدارى بەجىھىئانى ناۋەپۇكى بەياننامەى ۱۱ى ئازار بن. ئەم بەياننامەيە كامەرانى و خۇشىي خەلكى كوردستانى زياتر كرد.

ورده ورده دەست بە جىبەجىكىردنى خالەكانى بەياننامەكە كرا، لەپىش ھەموويانەۋە ھەزىرانى ۋەزارەتەكانى كاروبارى باكور (شۇون الشمال) و كشتوكال و كارو گواستەۋە ۋ ئەشغال و دەۋلەت... دەست نىشان كران. جىگرىش لە چەند ۋەزارەتىكى تردا و پارىژگار بۇ شارەكانى سلىمانى ۋ ھەۋلېر و دەۋك و جىگرى پارىژگار لە كەركوك و مووسل دانران. جىگر بۇ بەرپۇەبەرى پەروەردەى مووسل و كەركوك و دىالە... دانراۋ (بەرپۇەبەرىتتىي گشتىي خويندنى كوردى)ش خرايەۋە گەر.

ئىمەى مامۇستايان بە رىكخستنىكى نويۋە كەوتىنەۋە جموجول، سەندىكا چۇن پىش بەياننامەكە بە براىەتى و تەبايىي نىوان ھەرسى لا كاروبارەكانى خۇى رادەپەراند. ھەروا ماىەۋە، ئەگەرچى ھەندى كەسى گىرەشيوين ھەۋلى دەدا ئەۋ براىەتتىيە نەھىلى، بەلام من بە ھىچ جۇرىك بوارم نەدەدا. ئەۋ ماۋەيە "ناجج ئەلراۋى"ى نەقىبى سەندىكاي مامۇستايانى عىراقمان داۋەت كرد بۇ سلىمانى و بە گەرمى پىشۋازىي خۇى و ۋەفدەكەيمان كرد. دوو مەبەستمان لەم بانگكردنەدا ھەبوو: ھاۋىنەھەۋارىك لە پارىژگاي سلىمانى بۇ مامۇستايانى كوردستان دابنىن، پارچە زەۋىيەك بۇ دروستكردنى بىناى سەندىكاي مامۇستايان دابىن بكرى. بۇيە لەگەل مامۇستا سامى حسىن نامزدا سەيرانئىكى (ئەحمەداۋا)مان بۇ ميوانەكان سازكرد و سەرمان لە (بىيارە) دا.

داۋاى ئەۋەى پارچە زەۋىيەكى شىاومان بۇ سەندىكا مسۇگەر كرد، بېرە پارەيەكىشمان بۇ رايىكىردنى ئىشوكارە سەرەتايىيەكانى پۇرۇژەكە پەيدا كرد. خوالىخۇشبوو "حەسىب سالىح"ى ئەندازىار كە ئەۋكاتە خەرىكى دروستكردنى ئوتىلى حەسىب سالىح بوو، يارمەتتىي دابىن. بە باشتىرمان زانى نەخشەكەى لەسەر شىۋەى ھەمان ئەۋەى سەندىكاي مامۇستايانى كەركوك بى، كە پىشتىر چاومان پىيى

بیره وریه کائیم له نیتوان بینن و بیستندا

که و تیبوو. بویه سهرم له پاریزگاری که رکوک دا، ئه ویش له لای خویه وه ئەندان زیاره که یی پاسپارد بۆ کاریکی وا. به لای، هاته سلیمانی. ۵٪ ی پاره که ده درایه ئەندان زیار، به لایم ئەو به بۆنه ی به یان نامه ی ۱۱ ی نازاره وه، ته نیا کریی خوی و هرگرت که هه زار دینار بوو. بینای سه ندیکا که تانیستا هی سه ندیکای مامۆستایانه، به هاوکاریی کاک حه سیب سالیح ته واو بوو.

په یمانگه گوێزرایه وه بۆ هه ولیر، چونکه سلیمانی زانکوی تیدا بوو. محمه د حه ویز بوو به به رپوه به ری گشتیی په روه رده ی هه ولیر و سامی حسین نامیش به هی سلیمانی. به نده کرامه سه ره رشت (مشرف) ی کومه لایه تی له به رپوه به ریتی گشتیی په روه رده ی سلیمانی. وه زاره تی په روه رده ده زگایه کی به ناوی (العمل الشعبی) یه وه له ناو مامۆستایاندا دانا، تا به شدار بن له دروستکردنی خانووبه ره و قوتابخانه و شوینی زانستی تر دا، گوايه ئەمه یارمه تییبه که بۆ به رزکردنه وه ی ئاستی بزۆی مامۆستایان. بوومه سه رۆکی ئەم ده زگایه، به لایم چین و توێژه کانی کوردستان چاوه پوانی پرۆژه و کاری به سوودتر و چاکتر بوون له حکومه ت، نه ک شتیکی وا، بویه چاوم به "سه بری شوکری ئەله دیتی" ی پاریزگار که وت و تیم گه یاند ئەم کاره له م هه لومه رجه دا گونجاو نییه بۆ مامۆستایان؛ داوام لی کرد خولی جیا جیای زانستی و هونه ری و ئەده بی بکریته وه بۆ زیادکردنی شاره زایی و زانیاریی مامۆستایان. ئیتر پرۆژه که له سلیمانی هه لوه شینرایه وه و چه نده ها خول بۆ مامۆستایان کرایه وه.

ئه گه رچی سه ره رشتی کومه لایه تی بووم، هاوکات یاریده ی به رپوه به ری گشتیم ده دا بۆ که مکردنه وه و نه هیشتنی ئەو ته نگ و چه له مه و که موکوپیانه که دوچاری مامۆستایان ده بوون، یا بۆ به ده نگه وه چوونی هه م ئەو مامۆستا نیشتمانی په روه رانه که له کاره کانیان دا پرابوون، هه م ئەو هاوولاتیانه که داوی کردنه وه یا چاککردنی قوتابخانه یان ناردنی مامۆستایان بۆ گونده کان ده کرد. له گه ل مامۆستا سامی دا داده نیشتمانی و پیریاری کۆتاییمان له سه ر ده دان.

هاوینی هه مان سال کۆنفرانسیک بۆ یه کیتی مامۆستایان گیرا، بۆ ده ست نیشانکردنی ئەندامانی لقه کانی یه کیتی مامۆستایان له شارو شارۆچکه کانی کوردستان. من دووه مین ده نگم له سلیمانی هیناو بوومه سه کرتیری لق. مامۆستا دارا عومه ریش به سه رۆکی لق هه لبژێردرا. توانیمان کارو چالاکي له سه ندیکا یا یه کیتی مامۆستایانی کوردستان دا بجه ینه وه گه ر.

كرابوون و مامۇستايەكەيان ۋەك ھاۋدەم بۇ ھەر كۆمەلئەكەيان دانابوون. بەندەيش مامۇستايەكەي بەشدار بووم. خوالئوخۇشبوو مەلا مستەفا بانگ كرابوون بۇ كوردنەۋەي كۆنفرانس. مامۇستا فايەق عارف، كە كاتى خۇي لە ۱۹۶۲د دامەزىنئەكەي يەكئىتئى مامۇستايان بوو، سەرۋاكايەتئى كۆنگرەكەي دەكرود كاوبارەكانئى ھەلدەسووپراند. كۆنگرە لە (ناوپردان) بە وتەيەكەي كورت و بەنرخى بارزانى كرايەۋە، كە چەند ئامۇزگارئىيەكەي بەسوود بوو بۇ مامۇستايان بۇ بەرزكردنەۋەي ئاستى زانستى و ژىرانە مامەلەكردن لەگەل نەۋەكانى دواپۇژدا. دكتور مەحمود عوسمان ۋەك نوئەرى مەكتەبى سىياسىي پارتى و ھاشم عەقراۋىي ئەندامى لىژنەي مەركەزىي پارتى كە سەرۋاكايەتئى يەكئىتئى مامۇستايانئى پى سىپىردرابوون، ھەريەكە و تارىكەيان خويئندەۋە. مامۇستا مەلا عەلى كۆنە فلووسەيى و تارىكەي بەپىزى خويئندەۋە. كە تەۋاۋ بوو، مەلا مستەفا ھەستاۋ تەۋقەي لەگەلدا كورد لەلاي خۇي داينا و كوردىە سەرۋەكەي يەكئىتئى زانايانئى دىنئىي كوردستان لەۋ سەردەمەدا. سكرتئىرى گشتئى سەندىكەي مامۇستايانئى عىراقئىش و تارىكەي خويئندەۋە، پاشان بېريارى دا خەرجىي راپەراندنى كۆنگرەكە سەندىكەي گشتئى بېكئىشى.

پېش تەۋاۋبوونى يەكەم دانئىشتن، خوالئوخۇشبوو بارزانى بە يەكەم مامۇستاي كورد ھەلبىزئىرا و مەدالايى يەكەم مامۇستاي كورد كرا بە سىنگىيەۋە. نانئى نيوەپۇ لەسەر خوانئى بارزانئى خورا. لەبەر ئەۋەي من بە ھاۋەلئى ئەم كۆمەلە دانرابوون، لەگەل "ناھىدە خانئى رەفئىق حىلمى" دا ۋا رېكەوت لەسەر مئىزى بارزانئى دابنئىشىن. چەند وئىنەكەي فۇتۇگرافمان بۇ يادگار لەگەلدا كرت.

سكرتئىرى سەندىكەي گشتئى پئى رايگەياندم، دواي تەۋاۋبوونى كۆنگرە برووسكە بۇ سەرۋەك ئەحمەد ھەسەن بەكر و سەرۋەك بارزانئى بەرز بەكەينەۋە و نارەزايئىي مامۇستايانئى تئىدا دەرئىپىن دژئى ئەۋ رېكەوتتە كە جەمال عەبدونناصر و بەعسى سوورئا كوردوويانەۋ ئەمەيان بە تەسلىمبوون بە ئىسرائئىل لەقەلەم ئەدا. لە ۋەلامدا وتم: داۋاكەتان بەجئىيە، ئەگەر ھوكمئى ئۇتۇنۇمئى بەدەست بەئىنئى، ئەۋسا سىياسەتئى دەرەۋەي عىراق لە دەستئى ھكۆمەتئى مەركەزئىدا دەبئى. داۋاكەم بە ئەندامانئى كۆنگرە رايگەياندم. سەرەتا ھەموان پەسندىان كورد، بەلام ئەندامئىك كە زۇر نئىكەي بارزانئى بوو، بەرپەرچى دامەۋەۋ وتئى: ئئىمە ھەقمان چئىيە بەسەر سىياسەتئى

ئەوانه وه. پاشان زۆربهی ئەندامان قسه که ی ئەویان په سندن کرد، چونکه ئەو مامۆستایه پلهی له حیزبدا بهرز بوو! لیږده ده توانم بلیم: زۆربهی ریکخواه کانی پیشهیی به پوآلت بۆ خزمهتی ئەندامه کانی خویانن، چونکه هه موو چالاکی و بوچوون و بریاریکیان به نندن به رینوینی حیزبی بالاده سته وه، ته نانهت هیندئ جار ئەندامانیان هه ول ددهن پیږه و پروگرامی لایه نه که ی خویان له و ریکخواه دا بچه سپین!

دوای دووهم پوژنی کۆنگره، چهند فه رمان و بریاریک دهرچوو بۆ زیاتر بهرزکردنه وهی ناستی زانستی و پهروه ردهی مامۆستایان و چاککردنی شیوهی وتنه وهی بهرنامهی خویندنی قوتابخانه کان و هاندانی خویندنی وانه کان به زمانی کوردی له هه موو قوناغه کانی خویندندا و گوڤینی هه ندئ به ندی پیږه و پروگرامی به کیتی مامۆستایان، وا که گونجاو بئ له گه ل مه به سته کانی به یاننامه ی ۱۱ ئا داردا. برووسکه نیردرا بۆ سه رکۆماری عیراق ئەحمه د حه سه ن به کر؛ سوپاس و پیژانی ئەندامانی کۆنگره ی تیدا ئاراسته کران، بۆ بایه خدانی به کۆنگره و ناردنی نوینه ری تایبه تی خوی بۆ به شداریکردن. ههروه ها برووسکه نیردرا بۆ مه کته بی سیاسی پارتی که سه ره رشتیی کۆنگره ی کردووه و ئاماده ی بووه. لیژنه ی جیبه جیکردن (اللجنة التنفيذية) به به شداری گشت ئەندامانی کۆنگره هه لبرێردرا. له و لیژنه یه شه وه، ئەندامانی مه کته بی سکرتریه ت به چاودیری هاشم عه قراوی که ئەوکاته ئەندامی لیژنه ی مه رکه زیی پارتی و به رپرسی کاروباری مامۆستایان بوو، پالیورا. ناوی ئەم ئەندامانه م له یاده که بۆ مه کته بی سکرتریه ت هه لبرێردرا: محه مه د ئیسماعیل، فایه ق عارف، دارا عومه ر، مه لا هادی، که ریم سه لمان، حسین ره شوانی، خه زه ل کاکه یی، مه جید ئیبراهیم، نووری عه بدوللا، جه عفه ر پوکانی، ناهیده ره فیق حیلمی، عه زیز شووان، عه دنان ما یخان... محه مه د ئیسماعیل هه لبرێردرا به سه روکی به کیتی مامۆستایانی کوردستان. بۆ ریکخستنی کاروباری ئەندامانی مه کته بی سکرتریه تیش، شاری که رکوک دیاری کرا به ناوه ندی کۆبوونه وه و دانیشته کانیان. خانوو یا بینایه ک دا بین کرا بۆ ماوه ی دوو سال. هه ر کاتئ سه روکی سکرتریه ت فه رمانی بدایه، له وئ کۆ ده بووینه وه.

کۆنگره، کۆتایی هات. دیسان هه لبرێردنی تازه له شارو ناوچه کانی کوردستان کرایه وه بۆ دیاریکردنی ئەندامانی لقه کانی به کیتی مامۆستایان. به چاک زانرا

سەندیكاكەمان وەك خۆی بھمینیئەو و تیکەلی یەكیتی مامۆستایانی حیزب نەكری، تا ھەلبژاردنی گشتیی مامۆستایان لە عیراق دا بۆ سالی داھاتوو، لەبەر چەند ھۆیەك:

- ۱- بەرپۆھچوونی کاروبار و پێویستی مامۆستایان لەو سەندیكایە.
- ۲- تا بتوانرێ لەم ماوھەدا وتوویژ لەپرووی پێشەیی یەو لەگەڵ سەندیكای گشتیی بەغدادا و لەپرووی سیاسییەو لەگەڵ لایەنی حیزبیدا بكری. ئەوسا داواكائمان لە كۆنگرە ی گشتیی بەغدادا بچەسپینین؛ داوا ی كتوپر نەبن، بەلكوو بەرنامە بۆ دانراو و ئەنجامی توویژنەو بێن. دواجاریش یەكیتیەكەمان لە نھینیەو بچیتە قوئاغی ناشكرا.

پاش ماوھەك، برووسكە یەكەم لە مامۆستا محەمەد ئیسماعیلەو بەدەست گەیشت؛ داوا ی كردبوو سەر لە "ناجیح ئەلپراوی" ی نەقیبی سەندیكای گشتی بەدەم، بۆ وەرگرتنی ئەو پرە پارە یە كە بۆ خەرجیی كۆنگرە تەرخان كرابوو. لە دلی خۆمدا دەموت: چۆن بچم، لەكاتیكدا ھیشتا ئەنجامی بریارەكانی كۆنگرە دەرئەچوو؟! بەلی، پرسیری ئەنجامی كۆنگرە ی كردو وتی: من بۆ شیوكردن لەگەڵ وەزیرەكاندا داوھت كراوم لە باخچە ی (الوحدة). ھەز دەكەم تۆیش میوان بی و پیکەو بچین.

ناھەنگیكی قەشەنگ ساز كرا، جۆرەھا خواردن و خواردنەو ی تیدا پێشكەش كرا. "خەیروللا طلفاح" ی خالی صەدام و پارێزگاری ئەو دەمە ی بەغدا، لەكاتی كەیف و سەفاو خۆشیی وەزیراندا، ھەستاو پرووی كردە وەزیری ناوخوا كە ئەو ئیوارەخانە ی رێك خستبوو، وتی: ((شیلکم بالرقصات والربطات، گوموا وحرروا فلسطین!))، چەند قسە یەكی تریشی كرد. بەو ھەموو وەزیران و میوانانی لە كەیف و بەزم و خۆشی خست.

ئەو شەو دەرنگانیك گەرامەو بۆ ئوتیلەكە ی لیلی دا بەزێبووم بۆ نوستن. بەیانئەكە ی، چوومە سەندیكای گشتی. داوا بەیانی باش، ناجیح ئەلپراوی بە سكرتییەكە ی وت: پۆژنامە ی "التأخي" بەیئە. پۆژنامەكە ی بەرز كردەو وتی: ئەمە ئەنجام و بریارەكانی كۆنگرەكە تانە! داواكە ی ئیمە ی تیدا نییە. درێژە ی بە قسەكانی داو وتی: ھەزم دەكرد ئەو داوا یە ی تیدا بوا یە، چونكە بۆ داو پۆژی خۆتان باشە، ھەرچی ئۆتۆنۆمییە ئەو مافەتان ناداتی لە سیاسەتی دەرەو ی ولاتی عیراق جیا ببنەو. بە زەردەخەئە یەكەو و تەم: بۆ ئەو پرە پارە ی ھاتووم كە بەرپۆژتان لە كۆنگرەدا

بەلێنتان دا بیدەن. وتی: باشە، دوایی خۆمان بە (چەك) بۆتانی رەوانە دەكەین. بەلام ئەو چەكی پارەیه تانیستا نەگەیشتوو!

گەرەمەو بە سلیمانی. ئیتر كەوتینە رێكخستنی بەرنامە و ریزەکانی مامۆستایان. سات ناساتیكیش گفتوگۆ لەنیوان خۆمان و مامۆستایان، یا لەگەڵ ئەندامانی پارتی یان كاربەدەستانی حكومەتدا دەكرا، تا چەند ھەنگاویکی راستەقینە بۆ دەستبەركردنی مافی مامۆستا و پێشخستنی بەرنامەکانی بنیین.

مانگی شوبات نزیك بوو. ھەلبژاردنی گشتیی مامۆستایانی عێراق دەستی پێكردو. مەكتەبی سكرتاریەت فەرمانی دا ھەلبژاردن شان بەشانی سەندیكای گشتیی مامۆستایان بكری، بۆ دیاریكردنی لقەکانی سەندیكا، تا داواكانمان بە یەك دەنگ و لە شێوێی كاری یەك كۆمەڵدا بن. یەكەم پۆژی كۆنگرەیی گشتیی مامۆستایان لە بەغدا، دوای چەند وتووێژ و بیروپا دەربەرینیك، ھێچ ئەنجامیكي چاوەروانكراو بەدەست نەھێنرا. دووھم پۆژ، خوالیخۆشبوو "سامی عەبدو پرەحمەن"ی وەزیری كاروباری باكور مامۆستایانی كوردستانی كۆ كردهو بە پێداچوونەو و گەڵاڵە و پوختە كردنەوێی داواكانمان. سەرەنجام ئەم بڕیارانە دران:

- ١- ددانانی ئەنجومەنی سەركردایەتی شۆرشێ عێراق (مجلس قيادة الثورة العراقية) بە بوونی یەكئیتی مامۆستایانی كوردستاندا،
 - ٢- ددانان بەو بڕیارانەدا كە كۆنگرەیی یەكئیتی مامۆستایان داوێ،
 - ٣- جیگرێ نەقیبێ سەندیكا، سەرۆکی یەكئیتی مامۆستایانی ئیمە، یا ھەر كەسیك بێ كە سەرۆکی یەكئیتی خۆی دەست نیشانێ بكات،
 - ٤- چواریەك یا پینچ یەكێ ئەندامانی ناوھندی سەندیكا لە ئەندامانی مەكتەبی سكرتاریەت بێ، جگە لە سەرۆکی لقەكان، كە ئەوانیش كاتی كۆبوونەوێ گشتی لە بەغدا نامادە دەبن،
 - ٥- كردنەوێی لقەکانی سەندیكای مامۆستایان لە سلیمانی و كەركوك و ھەولێر و مووسڵ و خانەقین.
 - ٦- بڕە پارەیهك بە پینێ ژمارەیی مامۆستایانی كورد دیاری بكری، مەكتەبی سكرتاریەت بەسەر لقەكاندا دا بەشی بكات.
- ئەمانەو ھیندی خالی تر كە ئیستا لەیادم نین، وایش كە كاك سامی بۆ ئەم مەبەستانە گفتوگۆ و وتووێژ لەگەڵ ئەندامان و بەرپرساندا بكات.

هەمان پوژ، من و كاك محەمەد ئىسماعىل و دووسى مامۇستاي تر چووينە وەزارەتى ئەشغال، تا چاومان بە خوالىخۆشبوو "نوورى شاۋەيس"ى وەزىر بىكەۋى. كېشە و داواكانى سەندىكاى مامۇستايانمان بەوردى بۇ شى كىردەۋە، داۋاى كىرد ئەۋەندە پى دانەگرىن لەسەر چەند خالىكى بېرىارەكە. بوۋە قسە و گىفتوگۆيەكى توند لەنئۆن وەزىر و كاك محەمەددا، كە زۆرى بۇ ھات و ئەۋى بەجى ھىشت. منىش بەھۋى ئاشنايەتى و ناسىاۋى پېشومەۋە لەگەل وەزىردا، و تىم: كاك نوورى، حەزم دەكرد ھىمىتر و نەرمتر قسەت لەگەل كاك محەمەددا بىكردايە، ئەۋەك دىگىر و زویر بى. ئەۋىش و تى: دەزانم كاك محەمەد لەبەر دىلسۆزى بى ئەندازەى بۇ كورد و مافەكانى، واى ئى ھاتوۋە لە ھەندى بۇچووندا توندپەرو بى. نمونە بۇ دىلسۆزى ئەۋەيە، پېش بەياننامەى ۱۱ى ئازار، نىۋەى موۋچەكەى دەنارد بۇ شوپش.

باس و خواس و قسەھىنان و بىردنى ئەو كۆنگرەيە، ھىچيان ئى سەوز ئەبوو. بۇيە دەست بەتال گەراينەۋە بۇ سلىمانى. ئەو ماۋەيە، "ناجى ئەلپراۋى" نووسىنىكى كورتى لە پوژنامەى "الثورة"ى زمانى ھالى ھىزى بەعسدا بلاۋ كىردەۋە. كورت و پەتىن واى نووسىبوو كە ((چەند مامۇستايەك، ژمارەيەك داۋايان لە پوژنامەى "التاخي"دا خستوۋەتە بەرچاۋ، لەگەل رېياز و شىۋازى كارى شوپشى ۱۷ى تەمووزدا ناكونجىن)).

ئەۋە بەراستى دىگرانى كىردم، چونكە سووكايەتییەك بوو بە مامۇستايان و داواكانيان و بە پوژنامەى "التاخي" ش. بۇيە ۋەلامىكى پىپىستى مانادارى بابەتیم بۇ نووسى و بە نووسراۋىك لە رېى سەندىكاۋە نىردرا بۇ ناجى ئەلپراۋى؛ چەند خالىكم تىدا پروون كىردبەۋە، لەۋانە:

۱- پوژنامەى "التاخي" زمانى ھالى ھىزىكە، نوینەرايەتیی كۆمەلىكى زۆرى عىراقى دەكات،

۲- يەكىتیی مامۇستايانى كوردستان سالى ۱۹۶۲ دامەزراۋە و خزمەتیی بەرچاۋ و سەركەۋتوانەى كىردوۋە و چەندەھا مامۇستاي دىرىنى پوژشنىر و دىلسۆزى تىدايە، ((لىس ولىدە الیوم كما يتصور البعض))،

۳- داواكانيان، بەپى مافى پەۋاى خۇيان، بە ھىچ شىۋەيەك لە چوارچىۋەى ئۆتۆنۆمى دەر ناچن.

۴- به یاننامی ۱۱ ی ئادار که دهسکه و تیکي شوپشی ۱۷-۳۰ ی ته مووزه، مافی زوری بو کورد تیدایه. داواکانی ئیمهیش رهنگدانه وهی به شیکي نهو مافانهن. چهند خالیکی تریش، که بیرم نه ماون.

وینه یه کی ئەم نووسراوه مان دایه مه کته بی سیاسی پارتی. پاش ماوه یه ک، وه لامي نووسراوه کم، به سوپاس و ستایشه وه، له نه قیبي سه ندیکا وه بو هاته وه؛ وتبووی: یه کیتی ماموستایانی کوردستان، به دریزایی خزمهت و میژووی، تانیستا ئاوا بابه تی و ژیرانه داوا و مافه کانی ماموستایانی نه خستوو ته پرو. له مه کته بی سیاسی شه وه سوپاسنامه درایی، تییدا نووسرابوو داواکاری ماموستایان تا ئەم کاته به و چروپری و ریکوپیکییه روون نه کراونه ته وه. ته نانهت داوایان لی کردم بینیرم بو پوژنامه ی "التاخي" بو بلاو کردنه وه. پی به پی ژماره یه کی زوری هاوپی و براده ران و ماموستایان پیروزیایی و دهستخوشییان لی کردم.

نه وه بوو سکر تار یه تی ماموستایان که خوالیخوشبوو سامی عه بدو پر ه حمان له پرووی حیزبییه وه سه ره رشتیی ده کرد، له گه ل کاک "سامی" دا داواکانی خوی تاووتوی و پوخته کرده وه، که وتی: حکومهت بریاری له سه ر ۸۰٪ ی داواکان داوه. ئەمه یش دهسکه و تیکي چاک بوو بو ماموستایان. ئیمه چهند جار یه که له گه ل "عه بدولخالق ئەسسامه پرائی" و "ناجح ئەلپراوی" و چهند بهر پر سیکی تری حیزبی به عسدا دانیش تین و له سه ر ئەم بریاراته پیه هاتین؛ وا که هر یه کیتی ماموستایانی کوردستان له ناوچه کوردنشینه کانی خانه قین و هه ولیر و سلیمانی و دهوک بنکه ی هه بی، له شاره کانی کهر کووک و مووسلیش لقی تاییه تی هه بی بو کاروباری خوی.

که گه پاینه وه بو سلیمانی، ئیمه ی ماموستایان داواکانمان بهر ز کرده وه بو مه کته بی سیاسی پارتی؛ نه وه مان تییدا ده رخست که پیویسته نه وانیش گفتوگو له گه ل بهر پرسانی به غدادا بکه ن بو دامه زانندی فه مانگه ی سه ره رشتیی پسپوری، وه ک چو ن له به غدا و به سه ر و مووسل هه یه. حکومهت، بریاری لی دا. سکر تار یه تی یه کیتی ماموستایانیش ئەمانه ی په سند کرد: بو زمانی عه ره بی، خوالیخوشبوو سه عده دین ئیبراهیم و نووری عه بدوللا؛ بو زمانی ئینگلیزی، که مال محمه د نه مین و فازل عیرفان؛ بو کیمیا، خوالیخوشبوو که مال جه لال غه ریب؛ بو فیزیا، ماموستا خدر "خضر"؛ بو کومه لایه تی، مسته فا شه عبان و خوالیخوشبوو عوسمان قوجه؛ بو

زمانی کوردی حسین پره شوانی، خوالیخوشبوو نه شنهت محمهده صه فوهت سه روکایه تیی فه رمانگه که ی پی سپیردرا، خوالیخوشبوو شه فیهق سایریش بو کارگیچی دانرا. بریار درا مه لبه نده که مان له هه ولیر بی، به وپییه که سه رپه رشتیی پسپوری وانه که ی خومان بکه ین له ناوهندی و دواناوهندی و پیشه ییه کانی شاره کانی که رکوک و سلیمانی و هه ولیر و دهوک و خانه قین و شاروچکه کانی شنکار و ناکری و ته له عفر و شیخانی پاریزگای مووسل.

چهند روژیک بوو دهستان به کار کردبوو له هه ولیر، وهزیری په روه رده و چهند به رپرسیکی پسپوری وهزاره ته که، واته "دکتور نه حمده عه بدوسسه تار نه لجواری" و سه رپه رشتی گشتیی به غدا و یاریده ده ره که ی و پاریزکاری وهزیر و به ریوه به ری گشتیی داراییی وهزارهت، سه ریان له فه رمانگه ی سه رپه رشتی دا. یه که م سه رپه رشتی پسپوری به غدا و مووسلیش هاتن. پاش نه وه ی عه بدولوه هاب نه ترووشیی پاریزکاری هه ولیر و به ریوه به ری گشتیی په روه رده ی هه ولیر و ماموستایانی فه رمانگه که پیشوازی و به خیره اتنیان کردن، وهزیر بریاری چه سپاندن (تثبیت) مانی له کاره که ماندا کرده دیاریی دهستی خوی و پیشکشی کردین؛ له کاتی که دا جینه جیکردنی مامه له ی نه و چه سپاندنه سال و نیویکی پی ده چوو، به لام وهزیر به دوو روژ بو ی ته واو کردین. جگه له وه، وهزیر پیی راگه یان دین ده یه وی خولیکی روژنیریمان بو ماوه ی چهند روژیک له هاوینه هه واری سه لاهه ددین بو بکاته وه و خویشی سه روکایه تیی بکات، تا به هوی بیرو راگورکیوه شاره زاییی زیاتر په یدا بکه ین بو گه شه پیدان و دهوله مندکردنی زه خیره ی روژنیریمان و ئاسانکردنی مامه له مان له بواری کاری پسپوریدا.

نه م خوله به شیوه ی چهند کوژیک بو حه فته یه ک ریک خرا، چوار روژی کوژه که وهزیر خوی و روژانی تری حه فته که "شاکر حومادی" ی سه رپه رشتی پسپوری گشت عیراق سه روکایه تیی ده کرد. میوانه کان له کوژاییی خوله که دا داویان کرد چاویان به خوالیخوشبوو بارزانی بکه وی. په یوه ندیمان به مه کته بی سیاسی پارتی یه وه کرد له ناوپردان. له وه لاما و ترا جیگه ی بیست که س ساز کراوه، ده توانن بفرموون. پیشوه خت ناگادارمان کردنه وه، چونکه نه گهر وا نه بوایه، ده بوو خومان خه رجیی بکیشین.

کهوتینه پێ به رهو (ناوپردان)، لهو جیگه ناماده کراوه دابه زین. "دکتۆر مهحمود عهلی عوسمان" ی کارگیری مهکتبهی سیاسی پارتی پێشوازی و به خیرهاتنی کردین. دواى نانی نیوه پۆ، ناگاداری کردینه وه وادهیهکی چاوپیکه وتنی "بارزانی" مان بۆ وهرده گری. پاشنیوه پۆ له گهڵ میوانهکاندا به ناوچه کهدا گه پراین و قسه مان بۆ کردن. سه زمان دا له شارۆچکهی گه لاله، به تایبتهت بازاره کهی و کۆشکی (سه لام)، ئەو شوینەى که ههردوو وهفدی پارتی و حکومهت لیی کۆ بوونه وه و دان و ستانیان کردو پریاری به یاننامه ی ۱۱ ی ناداری لێ پهیدا بوو.

دواى نانی ئیواره، به دوو لاندکرو زهر لهو شارهدا به کهندوله ند و پێچ و جیی سهخت و ناو دارستانی چرپا براینه (حاجی هۆمه ران)، مه لبه ندی دانیشتنی بارزانی. دوو کۆپته ر له گۆرپه پانی ئەوی نیشته بوونه وه، زۆری وه زیره کانی به غدایان هی نا بوو بۆ گفتوگۆ کردن له گه ل مه لا مسته فادا سه بارهت به چهند کیشه یه ک. براینه هۆلیکی گه وه ره، دواى چاره کیك چاوه پروانی، به پریزیان هاتن؛ به گهرمی به خیری هی ناین و به عهربی پێخۆش حالیی خۆی ده ربهری به چوونمان. پاشان محمه د ئیسماعیل هه ستا و یه که به یه کهی هه موانی به بارزانی ناساند و به کورتی باسی هه لبژاردنی سه ره پرش تانی پسپۆری کرد. ئەویش ده ستخۆشیی لهو کاره و پیروزیایی له هه لبژێردراوان کرد. سه ره پرش تیی گشتیی عیراق له وه لامی پرسیاریکیدا که ناوچه کانی سه ره پرش تیی ئەوانه کوئی عیراق ده گریته وه؟ وتی: قوتابخانه ی ناوه ندی و ناماده ییی پارێزگا کانی سلیمانی و که رکوک و هه ولیر و ده وک و شارۆچکه کانی مووسل و خانه قین. بارزانی پرسیی: که رکوک ی تیدایه؟ وتی: به لی. ئەمجا پووی تی کردین و به کوردی وتی: به راستی ئیوه حوکمی ئۆتۆنۆمی خۆتان وه رگرتووه. دواتر له بایه خی خویندن و په ره وه ده دووا دواى له مامۆستایان کرد هه قی سالانی رابردوو بکه نه وه و زیاتر خزمه تی خویندن بکه ن له کوردستان.

مامۆستا "مه ولوود ئەددووری" ی نامۆزای "عیززه ت ئیبراهیم"، که جیگری سه ره پرش تیی گشتیی عیراق و جیگری سه روکی مه کته بی مامۆستایانی سه ره به به عس بوو، هه ستا و وتی: ((بصفتك كزعم للشعب الكردي...))، قسه کهی پێ بری و وتی: ((إبني أوگف، ليس في العراق زعيم حقيقي بمعنى الكلمة)). له درێژه ی ئەو قسه یه دا، وتی: ئایا ئیمه توانیومانه بنجینه کانی برایه تی کورد و عهره ب له عیراق دا

بچه سپینین و سه قامگیری بکهن، به چه شنیك كه برایه کی عه ره بی به سره ههست به ئیش و نازاری برایه کی کوردی سلیمانی بکات، به پیچه وانه یشه وه؟! هه ر خوی وه لآمی دایه وه: نییه. له بهر ئه وه هیچمان زه عیم نین. که واته ئه وی ئه وه ههست و په یوه نندییه ی دروست کرد، شایانی ئه وه یه پیی بوتری زه عیم. زور کهس له دنیا دا داوای زه عامه تی کرد، کوان، چییان ئی هات؟! له وینه ی خرۆشوف و جه مال عه بد و نناصر و ده یانی تر، که هه موویان پویشتن؛ وه ک خوای به خشنده فه رموویه: ((منها خلقناکم وفيها نعیدکم ومنها نخرجکم تارةً اخری)). پاشان وتی: خۆزگه زانست هه ر بۆ خزمهت و پیشخستنێ مروۆ به کار بهاتایه، نه ک بۆ له ناو بردن و پیشپریکی خۆپرچه ککردن بۆ له ناو بردنی گهلانی ستهم لیکراو و به تالان بردنی خیر و داها ت. ههروهک "بی کهس" ده لی: ((تف له عیلم و سه نه عهت و...))، منیش بۆم ته واو کرد: ((سه د کاره با)).

بارزانی تا سه عات یازده ی شه و له لاما ن مایه وه. ئه گه رچی کاتی قسه ککردن خوالیخۆشبوو "ئیدریس" ی کوری هاته ژوره وه و به گویدا چرپاند تا بچیته لای میوانه وه زیره کانی، به لام نه چوو، مه جلسه که ی ئیمه ی پی خۆش بوو. ساده یی و ساکاری ئه و زاته له گهل هه ژاراند، وای ئی ده ککردن ههست به بوونی خویان بکه ن؛ له گهل ده سه لاتدارانی شدا، وای ئی ده ککردن ههستی خۆبه گه وه زانیان که م بییته وه. ئه و خه سلته، سه نگینی و گه وره یی و هه یبه تیکی پی به خشیبوو. "مه مه د مه ده ی ئه لجه واهیری" ی شاعیری گه وره ی عراقیش هه ر وای ئی پوانیوه:

باسم الأمين المصطفى من أمة بحیاته عند التخاصم تُقسَم
صلب الملامح تتقي نظراته شهب النسور ویدریها الضیغم

که گه راینه وه، خۆشی و کامه رانی سه رتاسه ری کوردستانی گرته وه. کۆمه لانی سه ر به بارزانی و مام جه لال به ناشتی و ته بایی و به هه ولی دلسۆزانی گهل و نیشتمان یه کیان گرته وه بۆ خزمه تی هاوبه ش. ئه م ریکه وتنه سه ندیکای مامۆستایانی شتی گرته وه، چوار مامۆستای باله که ی تر که بریتی بوون له به پیزان (دکتۆر که مال فوناد، جه مال عه بدوول، فوناد ئه نوهر قه ره داغی، که مال میرزا غه فوور) وه ک سه ره رشتی سه ندیکا دهست نیشان کران بۆ ئه ندامییتی مه کته بی سکرتریه تی مامۆستایانی کوردستان. ئه وانه، به حوکمی ئه وه ی ئه زموونیکی باشیان له په روه رده

بیره وهریه کاتم له نیتوان بینن و بیستندا

و خویندن و باری سیاسیدا هه بوو، به راستی شایسته ی ئه و شوینه و هه لسووپرینی کاروباری مامۆستایان و جیبه جیکه ری بریاره کانی سه ندیکا بوون.

یه که م کۆبوونه وه ی مه کته بی سکرته ریته ی مامۆستایان له ئوتیلی (هه ورامان) ی هه ولیر و به سه رۆکایه تی خوالیخۆشبوو "سامی عه بدو پرهمان" ی به رپرسی حیزیی مامۆستایان کرا، بیرو پای جیا جیای تیدا ده رپر دراو چه نده ها باسی په روه رده ییی گونجاو له گه ل بارودۆخی تازه ی سه رده مه که دا ورد کرایه وه، نوینه ری سه ندیکای مامۆستایانی کوردستان بۆ سه ندیکای گشتیی مامۆستایانی عیراق ده ست نیشان کرا، بۆچوون و بریاری مامۆستایانیش به لایه نه سیاسییه جیاوازه کانیه وه یه ک خرا. ئه وه بوو مامۆستا عه زیز شوان هه لبژیردرا به نوینه ری سه ندیکای گشتیی مامۆستایان له به غدا، وه ک جیگری سه رۆکی سه ندیکای گشتیی مامۆستایان. چه ند مامۆستایه کیش بۆ ئه ندامیته ی سه ندیکای گشتیی مامۆستایان هه لبژیردرا و ده ست نیشان کران. ئه گه رچی ئه م مامۆستا به ریزانه کارامه و شیاری ئه و ئه ندامیته یه بوون، به لام هه ندیکیان مامۆستای قۆناغی سه ره تای بوون. بۆیه داوا له کاک سامی کرا بریار بدات بکرینه سه ره رشت له خویندن گشتیی کوردیدا که په یوه ندیی به وه زاره تی کاروباری باکووره وه هه بوو، تا لای وه زاره تی په روه رده دیار و په چا وکرا و بن و سه ره رشتیی قوتابخانه کانی خویندن کوردیی سه ره تاییی هه ردوو پاریزگای مووسل و دیاله بکه ن.

به م پییه، مامۆستایان که وتنه جیبه جیکردنی بریاره کانی سه ندیکا. منیش دانرام به سه ره رشتی پسپۆری ئه و شوینانه که بۆم دیاری کرابوون و مه لبه ندی ره سمیم هه ولیر بوو. هاوکات بریار درا بیه ئه ندامی لیژنه ی چاودیری سه ندیکای گشتیی مامۆستایانی کوردستان. به رنامه یه کی به سوودم بۆ ریکخستنی کاره کانه دارشت. چه زم ده کرد بچه ئه و شوینانه که خویندن کوردییان تیدا تازه بوو، وه ک پاریزگای مووسل و خانه قین... هتد، تا بزانه ئه و کاره تا چ راده یه ک سه رکه وتوه، بۆ شاره زایی په یدا کردنیشم له ژیان و بارودۆخی ناوچه کوردنشینه کانی سه ر به پاریزگاکانی مووسل و که رکوک و دیاله و کووت.

یه که م سه ره رشتیی پسپۆریم له مووسل بوو. مامۆستا "عه بدولقادر عیزه دین" ی به رپوه به ری په روه رده ی مووسل به گه رمی به خیری هی نام؛ ناردی

بەشۈين يارىدە دەرى خۇيىندى كوردى لە مووسل و ئامادە بوو ھەموو پىئويستىيەكى كارەكەم بۇ دابىن بىكات، داوايشى كورد پۇژانى پىنجشەمە خۇم و خۇي و يارىدە دەركەكى و بەرپىسى خۇيەتى (ذاتىيە) پەرودەدى مووسل پىكەو لە سەعاتىكى نىو پۇدا دابنىشىن بۇ لىكۇلئىنەوھى لايەنە باش و خراپەكانى خۇيىندى لەو قوتابخانەدا كە سەرپەرشىيان دەكەم و ديارىكردنى ئەو قوتابخانە ئاوەندى و ئامادەيى و دىنيانە كە خۇيىندى كوردىيان تىدايە لە لايەن بەرپىسى خۇيىندى كوردىيەو. ئەمەو سەرپەرشى گىشتى پىي رايگە ياندوبوم سەرپەرشىيان وانەكانى عەرەبى و دىن بىكەم لە قوتابخانەكانى خۇيىندى عەرەبىي ئاۋچەكانى بۇم تەرخان كرابون بەسەريان بىكەمەو.

يەكەم ئاۋچە، روم كوردە (تەلەغەر) كە (۸۰ كەلم) لە باكورى پۇژاۋايەو دورە و ژمارەى دانىشتوانى لە ئەو دەھزار كەس زياتر بوو. شارەكە كورد و عەرەب و توركانى تىدا نىشتەجى بوون. ئاوەندى شار بەزورى توركانىشىن و دىھات و شارۇچكەكانى دەوروبەرىشى بەزورى كوردنىشىن بوون. ئەگەرچى دانىشتوانى زور بوو، حكومەت ھىچ بايەخى پى ئەدابوو و دياردەيەكى شارستانىي پىو ديار نەبوو. ھەر يەك شەقامى سەرەككىي بەناۋدا دەرۇيشت، لە مووسلەو دەھات و بەرەو شىنگار دەچوو. چوار قوتابخانەى ئاوەندى و دواناۋەندىي تىدا بوو، كە يەككىان ھى خۇيىندى كوردى بوو ئاۋەندىيەكى كچانىشى ئى بوو. خەلكەكى خىلەكى و تىرە تىرە بوون؛ چوار بەش بوو، ھەر بەشەى سەر بە ئاغاىەكى دەولەمەندى خاۋەن زەوىوزارى كىشتوكالى و ژمارەيەكى زورى جووتيار بوو.

بەرپىو بەرى ئامادەيى تەلەغەر بە كولەو پىشۋازىي كورد؛ شىخى بامەرنى و ھارپى كۇلچىم و سالىك مامۇستا بوو لە سلىمانى، ھەمىشە دلسوزى كورد و شۇرپشەكەى بوو. دەستبەجى جانتاكەمى ئاردەو بۇ مالى خۇيان. بىناى قوتابخانەى ئامادەيى لەوانى تر باشتر و بە تەرزى تازە دروست كرابوو، ھەردوو لى زانستى و ئەدەبىي كورانى تىدا بوو.

يەكەم شەو لە مالى فونادى بەرپىو بەر بووم، وتى: ھەر مىوانىكى حكومەت بىتە ئاۋچەكە، ھەرچوار ئاغاكە بانكى دەكەنەو بۇ يەكترناسىن و ئاخۋاردن، پىئويستە بچىتە لى ھەرچورايان، تا وا ھەست ئەكەن بە سووكى تەماشادەكرىن. لەم

قسانه دا بووین، مامۆستایهک و دووسی پیاوی ئاغایه کیان به دواى من و مامۆستایانی نامادهیی یه که دا هاتن بۆ ناخواردن.

خانوی ئاغا، کۆشکیکی گهره ی شیوه کۆن بوو. خهرمانی گهنم له بهردهم ماله کهیدا وهک دوو گردی گهره هه لدرابوه وه. دیواری دیوه خانه گهره که ی نه خش کرابوو به جۆره ها مافووری جوان. ئاغا، وا دهره که وت زۆر دهسه لاتدار بی. نه ریتیان وابوو ههر میوانیک نانی نیوه پۆیان له لا بخوات و چه ند رۆژیک له وناوه بمینیتته وه، ده بوو بۆ ئیواره و نوستنیش بچیتته لایان. ئاغا به کوردی و عهره بی و تورکی قسه ی له گه لدا ده کردم.

شه، که مامۆستا کان رۆیشتن و ههر مامۆستا فوئاد و بهنده ماینه وه، ئاغا هاته نزیکم و گله یی یه کی زۆری له کاربه ده ستانی حکومهت و مووسل کرد که ره گه زپه رستن و بایه خ بهم ناوچه به پیتته کشتوکالییه نادهن، له کاتی که دا سهر به ناوچه ی جزیره یه و بۆ دانه ویله و به تایبهت گهنم یه کاویه که؛ وتی: سهرمان له مه لا مسته فا داوه و پییمان وتوو ده مانه وی ناوچه ی ته له عفره بخریتته سهر ناوچه ی ئۆتۆنۆمی کوردستان کاتی جیبه جیکردنی یاسای ئۆتۆنۆمی له ۱۹۷۴دا.

له بهر ئه وه ی زیاتر مامه وه و پابه ندی نه ریتیان بووم، به پیوستم زانی ناوه ندی سهره کیم ته له عفره بی، تا له ویوه سهر په رشتیی قوتابخانه کانی ناوچه کانی ده وره بهر بکه م. یه که م شوین شنگار بوو که پرۆم تی کرد. نیوانی ته له عفره و شه نگار (۵۰ کلم) دوور و ههر دیهاتی کورد و ئیزدی بوو. له ناوه ندی و دواناوه ندی شنگار دابه زیم. به ریوه بهری قوتابخانه که که له وه ده چوو ئه ندامیکی به رزی حیزبی به عس بی، پیشوازی کردم؛ وتی: هاوسه ره که م هه ولیرییه. که وتینه باس و خواس، به تایبهت سه بارهت به ئیزدی هکان و گو قاری "کادر" که به کوردی و عهره بی دهره چوو. ههر که ناوی کوردی ناوچه که ده هیئرا، ئیزدی ئی جیا ده کرده وه. وتم: خه لکی ئه م ناوچه یه زۆریه ی کورده. وتی: نه خیر، ئیزدی زیاتره! ته نیا کوردی به مه زهه ب سوننه ی به کورد داده نا، وهک بنه ماله کانی عه لی سنجاری و سامی عه بدورپه حمان. له بهر ئه وه ی شنگار و ده ورپشتی ئیزدی بوون، به عهره بی له قه له م ده دان. منیش وتم: ئه گه ر ئه وان کورد نه بن، عیراق کوردی تی دا نییه، چونکه دینه که یان و کتیبی پیروزی (مه صحه فا رهش) یان به کوردییه، له دروشمی دینی (مه صحه فا رهش) دا نووسراوه:

بیره وریه کاتم له نیتوان بینن و بیستندا

((خوایه خوټ و عرشه کهت بیڼه وه بؤ کوردستان)). "موعاویه" و "ته حسین" ی جووته سه روکی نیژدیه کان دلسؤزی مهلا مسته فا بوون.

پاش ته و اوکردنی کاره کهم، چووینه ناو بازار و هیندی جیبی گرنکی شاره که مان دی. خه لکیکم بینی، پو شاکیکی تایبه تیان له بهردا بوو، وتیان نه مانه له چینی هه ژاری نیژدین. دوانیوه رپو چووینه ناوه ندیی شنکاری کچان. شه و نه مامه وه.

دووم سهردانم له مانگی مارتدا و له گه ل ماموستا خه زعل کاکه ییی سه ره رشتی سه ره تاییدا بوو، که وه زارتهی کاروباری باکوور نارده بووی. به وه یوه وه زور ناوچه ی کوردنشینی دووره دهستم بینی، وه ک شاروچکه ی (شمال) یا (سنوونی) که نیژدین، دیهاتی کوردنشینی ناوچه ی جزیره و قهزای (به عاج). ته عریب له و ناوچانه وه دهستی پی کردبوو، گوشاری نابوری و سیاسی پزیم، که هه موو پیگه یه کی درندانه و فاشیستانه ی گرتبوه بهر، به پرونی رهنگی ده دایه وه. نه و ناوچه سنوورییه کوردنشینه که پر له خیروبیری کشتوکالی و پیشه سازی بوو، دوچاری زهبری گوژانکاری به عس بوو بوو. قهزای به عاج که ناوچه یه کی پرپیتی کشتوکالیی جزیره بوو، ته عریب کرابوو. زولم وزوری به عس کاریکی کرد نه و چهند خیله کورده نیژدیه ی دانیشتوی نه و، ناوچه کانیاں به جی بهیلن و ناواره ببن و پروو بکه نه زاخو. کوژانی قایمقامی شنکاریش، نه وه نده ی تر پزیمی تیژ کرده وه و کردیه به هانه بؤ به ره ره کانیاں کورد، که دوور نییه دهستی خویشی تیدا بوو بی. له دووم سهردانی شنگارد، شه و له مالی بهرپوه بهری دوانا وه ندیه که ییدا مامه وه، که کابرایه کی به عسی توندرو بوو، هه موو رهفتار و قسه و مامه له یه کی، بهرنامه ی چه پهللی به عسی ده نواند.

شنگار، شاروچکه یه کی گه وره بوو، دانیشتوانی له سی هه زار که س زیاتر ده بوو و کورد ۹۰٪ ی لپیک ده هیئا. نه و ناوچه یه به ههنجیری زهره و گه وره ی شیرین به ناویانگه، که ده خرایه قوتووه وه و په وانه ی دهره وه ی عراق ده کرا. چیا ی شنگار، که بهرز و چر و به پشت شنکاره وه بوو، به وه ناسرابوو که مه له بده ندی که وی سپییه.

کاک فوئاد وتی: دییه کی (ناقا گه نی)، واته (ناوی گه نیو) ناو هه یه، گه وره و نزیک ی ته له عفر و قوتابخانه ی ناوه ندیی تیدایه، حکومهت ناوی گوپروه بؤ (عیوضیه)، پشت به ستوو به ناوی "عیاض بن غه نه م" ی فرمانده یه کی سهرده می

فتووحاتی ئیسلام. سهرم له دئییه که دا، بۆم دهرکهوت ناوچهیه کی فهرامۆش کراوه. ناوهندیه که ی، چوار مامۆستای ژیر و دانای کوردی ئی بوو، زۆر باسی کاری ناپه و او دهستدریژی حکومه تیان کرد بۆ سهر خه لکی دی. گۆرینی ناوی دئییه که، سهره تای ته عریب و قه لچۆ کردنی کورد بووه له ناوچه که دا.

حه فته ی داهاتوو سهرم له ناحیه ی (په بیعه) دا. پاش به سه رکردنه وه ی قوتابخانه که ی، سهرم له (ته ل کوچه ک) دا که مه لبه ندیکی سنورییه؛ به ریوه به ره که ی بۆی باس کردم: ئەم ناوچه یه له سهرده می "عه بدولکه ریم قاسم" دا دهشت و ساریه کی تاییه تی کورد بوو، به لام عه ره بی خیله کیی تیدا نیشته جی کرا، هه موو پیویستییه کی وه ک خانوبه ره و بیری ئیرتیوازی و قوتابخانه و... ی بۆ دابین کرا تا ببیته ناحیه. ئەوی، که لوپه ئی سووریی ئی بوو بۆ فروشتن.

پۆژی دوا یی که وتمه ری به ره و (عه یین زاله ی) (۹۰ کلم) له مووسله وه دوور، ناوچه یه کی پر نه وت و کانزایه. زۆر شادمان بووم که نووسینی (اتحاد طلبه کوردستان) م به سه ر دهرگای قوتابخانه ی دواناوه ندیه که یه وه دی. پاش راپه راندنی ئەرکی خۆم و دانیشتم له گه ل به ریوه به ر و مامۆستایاندا، مامۆستایه کیان پیشتر له سلیمانی وه زیفه ی هه بوو، ده مناسی؛ پرساری حال وباری ناوچه که م ئی کرد، وتی: ئەم ناوچه یه به شارۆچکه و دیه اتیه وه کوردنشینه، نه وت و کانزایه کی زۆری تیدایه. حکومه ت به هه موو شیوه یه که هه ول دهادت ناوچه که ته عریب بکات و کوردی تیدا نه هیلی. به لگه یش ئەوه یه که به ریوه به ریته ی په روه رده ی مووسل به هیچ جۆریک مامۆستای کورد نانیری بۆ قوتابخانه کانی ئەم ناوچه یه.

پۆژه که ی تر، چوومه ناوچه ی خیلێ (گه رگه ری) که کوردن، دوو قوتابخانه ی ناوه ندی له ناوچه که یاندا هه بوو: یه کیان قوتابخانه ی (زومار) و ئەوی تر ناوه ندیی (گرقرن) که به گشتی کورد بوون. پیش گه یشتنه قوتابخانه ی (گرقرن) قوتابیان به گه رمی پیشوازیان کردم، هه موو به یه که دهنگ ده یان وت: ((سه یدا هاتی، سه ر چاقی مه هاتی)). له گه رانه وه دا، سهرم له ناوه ندیی (ته ل هوگنه) دا.

پۆژیکی تر پروم کرده قوتابخانه کانی ناوچه ی (ئاگری). له ریگه، لام دایه ناوه ندیی (به رده ره ش) که (۴۰ کلم) له مووسله وه دووره. له وی، وتیان: ناوچه که سه رله به ر کورده. هیندی شیخی ده سه لاتداری، له شیخانی (هه شه زینی) ن و له وناوه

جېگىر بوون. (عەشائىرى سەبە) ىش ھەر لەو ناۋچەيەدان و كوردن، بەلام بەداخەوہ زۆربەى خىلى ھەركى و بەشىكى خىلى زىبارى ناۋچەكانى خۇيان بەجى ھىشتوۋە و لە مووسل و دەوروبەرى نىشتەجى بوون، زۆريان بەتايبەت لە ناۋچەى (حەمام عەلىل) گىرساۋنەتەوہ. زۆر دلگىر بووم كە ئافرەتياڭ لە تاو كەمدەرامەتى بۇ ئىش و كار كەپك بە گەپك و مال بە مال دەگەپان بۇ پەيداكردى بژيوى پۆژانەيان. ئەمە كەمتەرخەمىيى ھكۈومەتئىشى تىدا بوو، تا ناچار بن ناۋچەى خۇيان چۆل بكن.

دوانىۋەپۆى ھەمان پۆژ چوومە (ئاكرى). سەرم لە دواناۋەندىيەكەى دا، كە قوتابخانەيەكى تارادەيەك پىكۆپىك و خاۋىن بوو. شەو لە مالى مامۆستايەكى وانەى عەرەبى مامەوہ، كورپى "حاجى شەعبان"ى ناۋدارىكى ناۋچەكە بوو و خۇى لە لىپىرسراۋىكى پارتى دادەنا. زۆرمان قسە كرد، خۇيان بە كەمتەرخەم دادەنا كە ھىشتوۋيانە ئەو كوردانە جى و مالى خۇيان بەجى ھىلن.

بەيانىيەكەى، سەرمان لە پەيمانگە دىنيەكەى دا، قۇلىكى لەناو مزگەوتى گەورەى ئاكرىدا بۇ جيا كرابوۋە؛ مزگەوتىكى تا بللى فراوان بوو، ئەندازەيەكى بىناسازىي بەرزى ھەبوو، لە دوو نھۆم پىك ھاتبوو و چەندەھا گومەزى بلندى تىدا بوو، دىوارەكانىشى نەخشىكراۋ دەر دەكەوتن. ئىمام و خوتبەخۇيىنى مزگەوتەكە بەپۆۋەبەرى پەيمانگە بوو؛ پىاۋىكى ژىر و دانائو مەرد بوو، بە نەرىتى خۇى، من و ھەموو مامۆستايانى دواناۋەندى و پەيمانگەى داۋەت كرد بۇ مالى خۇيان بۇ نانى نىۋەپۆ خواردن. بە قسەكانى دواى ناخواردندا، بۆم پوون بووۋە كە ئىمام پىاۋىكى پۆشنىبىرى ئاگادار و بەخزمەتە بۇ ناۋچەكە.

ئاكرى، شارۆچكەيەكى دلگىرى كوئىستانىيە بە قەدپالى زنجىرە چىيايەكەوہ، ئەو دىۋى ناۋچەى بارزانە. ناۋچەكە كشتوكالىيە؛ جۆرەھا دانەۋىلە و مەرەزەى تىدا دەكرى. دارستانىكى چىرى ھەيە. ئاۋوھەواكەى فىنكە، زۆر دەست دەدات بىيىتە ھاۋىنەھەوار و جىي گەشت وگوزار.

پووم كرده (شىخان) كە (۳۰كلم) لە مووسلەوہ دوورە، زۆربەى خەلككەى كوردى ئىزدىيە. (باعەدرە) كە مەلبەندى پەرىستگە و سەرۆكە دىنيەكەيانە، گوندىكى پىرۆزى لاي ئىزدىيەكانە. چوومە بەردەم مەلبەندى پىشمەرگەى پارتى كە ھكۈومەت بە پەسمى دىناۋو و فەوجىكى پىشمەرگەى تىدا بوو. لەگەل فەرماندەى فەوجەكەدا

چوینه دواناوهندی شیخان، که قوتابخانه یه کی ریکویپیک دیار بوو. چوومه وانهی پوولی شه شه م، ماموستا که ی کوردیکی ناوچه که و توانا و لیزان بوو. به رپوه بهر پیی وتم تانیستا وانهی کوردییان نه خویندوه، چونکه ماموستای کوردی نییه. ماموستای عه ره بیم قه ناعهت پی کرد، نه گهرچی به زحمه تی زانی، بیلیتوه. چهند کتیپیکی کوردیمان پهیدا کرد، شیوهی وتنه وهیم بو پوون کرده وه و هانم دا به هه مان جوړی عه ره بیم که به سه ریدا زال بی. له سهردانیک تری (شیخان) دا، که چوومه وانهی کوردییه وه، بوم دهرکهوت نهو ماموستایه زور لیوه شاوویه و قوتابیه کانی لهو وانیه دا زیره کن، ته ناعهت پیشانگه یه کی وانهی کوردی بو راپورت و بلاوکراوه و باس و خواسی تایبته به وتنه وهی وانه کانی خویندن کردبوه وه. خویندن له قوتابخانه کانی سه ره به په روه رده ی مووسل دا، به به راورد له گه ل هی ناوچه کانی تری عیراق دا، له ناستیکی به رزدا بوو.

هه ره نهو ساله، سه رم له قوتابخانه کانی ناوچه ی خانه قین دا. دهرکهوت به یان نامه ی ۱۱ ی بازار کاریکی زوری کرده وه ته سه ر دل و دهرونی قوتابیان و ماموستایان و باری خویندن و په روه رده. به پیشنیاری به نده و ماموستا سامی حسین نازم، یه کیتی ماموستایانی کوردستان ماموستا فوئاد سه پرراف و چهند ماموستایه کی تری بو کرده وه ی چهند خولیک بو ماموستایانی خانه قین و ناوچه کانی دهروبه ری نارده نهو، تا ماموستای کارامه و توانا بو خزمه تی زیاتری خه لکی ناوچه که پی بگه یه نی. له سهردانه کانه ماندا، دل سوژی و په روشیم له چاری قوتابیان و خنده ی سه ر لیویاندا به دی ده کرد. چ ماموستایان و چ قوتابیان به هه ست و سوژیکی گهرم و دروشم و سرودی کوردییه وه پیشوازییان لی ده کردم.

پوژیک سه رم له ناوچه ی (نهفتخانه) ی نیوان خانه قین و مهنده لی دا؛ کوپانیا یه کی گه وهی نهوتی تیدا بوو، چندين خانوبه ره له دهروپشتی دروست کرابوو بو فرمانبه ران و کاربه ده ستانی کوپانیا ی نهوت. ناوچه که، به گشتی زوریه یان سه ر به خیلی (دهلوقن). چوومه ناوه ندی که، گهرم و گوپ به پیرمه وه هاتن. به رپوه بهر گله یی لی کردم که پیشوه خت ناگادارم نه کرده ته وه تا پیشوازییه کی گهرتم لی بکن، هاوکات ناردی به شوین لیپرسراوی حیزبی به عسی ناوچه که دا.

چوومه پوله کانی خویندن کوردی و حه زم کرد سه ره رشتی پوله کانی خویندن عه ره بی بکه م. به رپوه بهر وتی: پیویست ناکات. به لام قه ناعه تم نه کرد،

ده بینم ته نیا سئ قوتابی پۆلیکیان بۆ خویندنی عه ره بی بۆ ته رخاڼ کراوه، له کاتیکدا یاسای په روه رده و خویندن رینادات له پازده قوتابی که متر بی. نه وسای لپیرسراوه که ی به عس گه یشته جی. دوا ی یه کترناسین و ته و قه کردن، پیم وت: بۆچی ئەم پۆله بهم شیوه یه کراوه ته وه؟ وتی: به داوا ی هاوولاتیان خویان کردوو مانه ته وه، به لام مامۆستایه کی کورد ئیشاره تی بۆ کردم تا کۆتایی به گفتوگو که بهینم. دوا یی له و مامۆستایه م پرسسی: راستیی مه سه له که چییه؟ وتی: مامۆستا گیان خۆتان ئاگادارن که خانه قین له ته و ژمی ته عریب و دهر په راندنی کورد به دوور نییه، زۆری عه شیرته کورده کان دهر به دهر کراون. باوکی ئەم سئ قوتابییه کوردی ئییران، هه په شه یان ئی کراوه یا له عیراق دهر بکرین، یان مناله کانیا ن بنیرنه بهر خویندنی عه ره بی، هه تا پزیم دوا رۆژ نیشانی بدات که نه فتخانه عه ره بی تی دایه. باشتیرین نمونه ی درۆ که یان، به عه ره بی پی خویندنی قوتابییه!

له خانه قینه وه چوومه دوانا وه ندیی جه له ولای سه ره به خانه قین. قوتابخانه یه کی پیکوپیک ی پاک و خاوینی هه بوو، مامۆستا کانی ژیرو دل سۆز و خویندنی تی دا به کوردی بوو. زۆریه ی مامۆستایان زۆر شاره زایی یان له زمانی کوریدا نه بوو، به لام وره به رزی و دل سۆزیان بۆ خویندنی کوردی مایه ی سه رخستنی هه موو بواره کانی خویندن و په روه رده بوون له قوتابخانه که دا. مامۆستا "سه لاهی مه لا" ی به ریوه بهر، زۆر دانا و رۆشنییر و کورد په روه رده بوو. مامۆستا که ریم سه لمان، که ئەندامی سکر تار یه تی مامۆستایانی کوردستان و خه لکی مه نده لی بوو، وانه ی عه ره بیی ده و ته وه.

دوا ی به سه ره کردنه وه ی پۆله کان و دانیشتنم له گه ل مامۆستایاندا، وتیان: مامۆستا خۆت ئاگاداری پوو باری سیروان (جه له ولا) ده کات به دوو به شه وه. قوتابیانی نه و بهری قوتابخانه، خالی پشکنینی حکوومه ت، چ له هاتن و چ له گه رانه وه یاندا، هه ر پۆزه ی به هانه یه کیان پی ده گری، تا قوتابیان له خویندن دوا نه که ون و بیزار بن، به وه زیان به پڕۆزه ی خویندنی کوردی بگه یه نن. منیش وتم: مامۆستایان، ده بی وره ی ئیوه زۆر له م روودا وانه به رزتر و گه وره تر بی و نه بیته هوی سارد بوونه و تان له خویندنی کوردی. ده بی نارامتان هه بی و به عه قل و کرده وه ی چاک و ژیرانه و هیمنانه به رهنگاری کاری وا بینه وه.

له بهرنامه دا بوو که رکوک به سهر بکه مه وه. ئەم شاره کوردنشیننه که نه وتیکی به کجار زوری هیه، حکومەتانی یه که له دواى یه کی عیراق سیاسه تیکی دپندانه و دوژمنانه یان به رامبه ری پیړه و کردووه و جوړه ها سته میان دهره ق به خه لکه که ی نواندووه. پژیمی به عس به دپندانه ترین شیوه هه ولی شیواندنی مۆرکی کوردی شاره که ی داوه. بۆ نمونه، نه که هه ر په روه رده و خویندنی تیدا پشت گوئی خرا، به لکوو خویندن به زمانی کوردی له منالانی شاره که قه ده غه کرد.

بویه قوتابیان و ماموستایانی ئەم شاره به په رووشییه کی بی ئەندازه وه هاتنه مهیدان بۆ سه رخستنی پرۆژه ی خویندنی کوردی به یان نامه ی ۱۱ ی نازار. ماموستا "فاتح محمه د" ی یاریده دهری به پرپوه به ری گشتی په روه رده ی که رکوک نه خشیکی به رچاوی له کردنه وه ی ژماره یه کی زوری قوتابخانه کانی سه ره تایى و ناوه ندی و دواناوه ندیدا هه بوو، له وانیه که له بیرم بین: ناماده ییه کانی کوردستان و چه می په زان، دواناوه ندییه کانی ئیمام قاسم و شوپریجه و کاوه و ۱۱ ی نازار، ناوه ندی گۆران... هتد. ژماره ی قوتابیانی خویندنی کوردی دوو نه وه ندیه هی خویندنی عه ربی بوو. باشترین به لگه ی دلسوزی ماموستایانی که رکوک نه وه بوو، هه ر کاتی بیان بیستیه وانه یه کی قوتابخانه یه کی کوردی بی ماموستایه، به خیرایى خویان بۆ ته رخان ده کرد و زورجار به خوپرایى وانه که یان ده وت ه وه، تاکه مه به ستیان سه ره که وتنی پرۆژه که بوو. ئەگه ر ئەم پرۆژه یه به رده وام بوايه، ئەوا ۹۰٪ قوتابخانه کانی که رکوک خویندنیان تیدا ده بوو به کوردی. به لام ئەم پرۆژه یه به داخه وه هه ر له سه ره تاوه دوچارى ململانی و به ربه رده کانی توندی پژیمی به عس بوو. به لگه یی حاشاهه لنه گریش، دوورخستنه وه ی ماموستایانی چالاک و دلسوز و کوردیه روه ر بوو بۆ شاره کانی دهوک و هه ولیر و سلیمانی.

یه کی که له به نده کانی نهینی ۱۱ ی نازار، سه ر ژمییرکردنی دانیشتوانی شاره کانی که رکوک و مهنده لی بوو، تا دهر بکه وئی ناخو شاریکی کوردنشینن و مافی نه وه یان هیه بخرینه پال شاره کانی تری ناوچه ی ئوتونومی یان نا، که یاساکه ی له ۱۹۷۴ د داده پریژا و راده گه یه نرا. به لی، هه ر زو نه وه ی مهنده لی کرا، به ساخته و فروفیل کرایه شاریکی عه ربی. به لام له به ر نه وه ی دانیشتوانی کوردی که رکوک زور بوو، نه توانرا به زویى ساخته ی تیدا بکری و به شاریکی عه رب نشین له قه لهم بدری،

چونکه ناو شاری کهرکوک له سهرژمیری ۱۹۵۷ د، سهرباری فروفیلی حکومت، ۵۵٪ به کورد دهرچوو؛ نهوی تری کهمه نهته وه کانی تر و عه ره بیه که مترینان بوو، چواردهوری شاریش به گشتی کورد بوو. ههر دوولای سهرکردایه تیی کوردی و حکومت واپیک که وتن سهرژمیری کهرکوک بکری. خولیکی فیروونی سهرژمیری، بو نه مه به سته، له به غدا کرایه وه. نزیکه ی سهد فرمانبر و ماموستا نیردر بو به شداریکردن. به نده یه کیک بووم له وانه.

دوای وهرگرتنی چهند وانه یه کی تیوری له خوله که دا سهرباره ت به شیوه ی سهرژمیری، بریار درا به کرده وه له شاری (الثورة) ی به غدا کاره که تا قی بکهینه وه تا رابین. بویه ههر دووسییهمان به ناو شاره که دا بلاو کرایه وه. له دهرگای مالیکم دا، پیره ژنیک لپی کردینه وه؛ تیم گه یاند بو سهرژمیری هاتووین. وتی: نه گهر زه عیم (واته عه بدولکه ریم قاسم) ناردوونی، قهیناکه ((چونکه خه لکی نه وناوه له سهرده می عه بدولکه ریم دا له زه لکاو و بیابانه کانی باشووره وه گوینرانه وه، له وی نیشته جی کران)). منیش وتم: به لی، نه و ناردوینی.

خوله که مان ته و او بوو؛ نیاز بوو سهرژمیری کهرکوک بکری، به لام دوا خرا بوو سالی ۱۹۷۳. هه مان سال دووباره دوا خرایه وه، چونکه دلنیا بوون کورد له وه سهرژمیری به زورینه دهرده چی. له یادمه ته نیا یاسین رهمه زان که کار به ده سستیکی حکومت بوو، له گه ل چهند بهرپرستیکی تری به عسدا هاته کهرکوک. خوالی خوشبوو ئیدریس بارزانی و کاک "مه سعوود بارزانی" اش هاتن. کوپوونه وه یه کی جه ماوه ری له یاریگه ی کهرکوک کرا، تا ده سکه وته کانی ۱۷-۳۰ ی ته مووز به به یان نامه ی ۱۱ ی نازاریشه وه، له شیوه ی پرسیار و وه لامدا بو خه لکه که پوون بکرینه وه. کاته که ی عه سر بوو، جه ماوه چهند پرسیارکیان کرد. یه کیک له "ته ها یاسین رهمه زان" ی پرسی: نایا کهرکوک به شاریکی کوردی ده ژمیردی و مافی ئوتونومی ده یگریته وه؟ نه ویش وتی: هه ز ده که م کاک ئیدریس وه لام بداته وه. کاک ئیدریس وتی: ((به لی، کهرکوک دل کوردستانه و یه کیکه له شاره کانی ناوچه ی ئوتونومی)). نه و وه لامه جه ماوه ری سهرتاسه ر راجله کاند و خرؤشانند. چه پله و هاوار و بهر زکردنه وه ی دروشمی کوردایه تی، خو شی و شادی و جو شیکی سهریران خسته ناو خه لکه که. نه وساته، به راستی خه ونیکی نه ر خه وانی بوو.

یاریگه چۆل بوو. خه لکه که نه و مرژده خوشه یان برده وه بۆ هه موو کۆلان و گه رکه و شه قامیکه نه و شاره خوشه ویسته. نه و شه وه خه لکه دره نگانی که نه مچا خه ولی ئی که وت! له کاتی که دا ره وتی پروودا وه کان به پروونی نه وه یان ده سه لماند که پژی می به عس هه موو کۆششیکی خوی ده خاته کار بۆ پووجه لکردنه وه ی ناوه پۆکی به یان نامه ی ۱۱ ی نازار و نا هیلی چاوی نه م میلله ته سته م لیکرا وه ی پی روون ببیته وه. سیاسه تی چه په لی به عس به تایبه ت له بواری خویندن و په روه رده دا زیاتر رهنگی ده دایه وه. دوو پروودا بۆ به لگه ی راستی نه م قسه یه ده هیتمه وه:

یه که م- بهرنامه یه کی کاری سه ره پرشستی به نده و مامۆستا "دارا عومەر" ی سه ره پرشستی پسپۆری ماتماتیک، چوونه ناحیه ی (شوان) و شارۆچکه ی (پیدار) ی (۳۰ کلم) له کهرکوکه وه دور. چووینه ناوه ندی پیدار، به پۆه به ریگ و چوار مامۆستای دلسۆزی کوردی تیدا بوو؛ ریکوپیکی قوتابخانه که و خه مخۆری ده سته ی خویندن، زۆر کامه ران و دلشادیان کردین. پاشان به ره و شاری (کۆیه) که وتینه پی. دوا ی سی پۆژ به هه مان ریگه دا گه پراینه وه. دیمان ده رگه ی قوتابخانه ی ناوه ندی پیدار قفلی ئی دراوه! پرسیمان له خه لکه که ی، وتیان: مامۆستا کان براون بۆ عه سه که ری، مناله کانمان بی مامۆستا ماونه ته وه. نه م هه واله مان گه یانده به پۆه به ری په روه رده ی کهرکووک، به لام هیچ چاره سه ریگی بۆ نه کرا.

ریکه وت پاش (۱۰) پۆژیک کۆنگره ی سه ره پرشستی گشتی مامۆستایان گیرا به چاودیری "دکتۆر نه حمه د عه بدوسسه تار نه لجاوی" ی وه زیری په روه رده له به غدا. له یه که م ساتی کۆنگره دا داوا ی له سه رۆک نه حمه د حه سه ن به کر کرد بایه خیکی زیاتر به کۆنگره که بدات. به لی، سه رۆک هات و له نزیکه وه ئاگاداری گیروگرفت و کیشه کان بوو. گه لی پروودا ی په روه رده ی و خویندن خرایه پروو بۆ قسه لیکردن و لیکۆلینه وه و ریگه چاره دۆزینه وه بۆ سه رخستنی ئاستی خویندن. مامۆستا دارا به هه لی زانی پروودا ی له ماوه ی سی پۆژدا داخرانی قوتابخانه ی ناوه ندی پیدار به به هانه ی بردنی مامۆستایانیه وه بۆ خزمه تی عه سه که ری، وه ک چیرۆکی سه رسوپه یین بخاته پروو. خوالیخۆشبوو مامۆستا "حسین ره شوانی" ش وتی: سه ره پرشستی پسپۆری وانه ی کوردی له به غدا و باشووری عیراق بایه خی پی نه دراوه.

پاشان نه حمده حهسه ن به کر خوئی وه لآمی چه ند پرسیاریکی دایه وه، که وه لآمی نه و دوو پرسیاره ییشی تیدا بوو؛ وتی: بۆ پرسیارى یه که م، راسته جیی داخه که قوتابخانه یه که دابخری، به لآم به پیی به رنامه ی حیزیمان، سه ربازیکی زانا له سه ربازیکی نه زان چاکتره ((جندي عالم خير من جندي جاهل)). بۆ وه لآمی پرسیارى دووهمیش، پووی کرده وه زیری په روره ده و وتی: بۆچی سه رپه رشتی کوردیتان دانه ناوه؟ نه ویش وتی: خو پارتی دیموکراتی کوردستان هیچ مامؤستایه کی پالیوروی بۆ نه نار دووین تا فرمانیان بۆ دهر بکه ین.

دووم: رۆژیکى سه رپه رشتیم له قوتابخانه ی ناوه ندی (له یلان) ی ناو شارۆچکه ی له یلان، به رپوه به ری قوتابخانه وتی: پۆله کانی خویندنی کوردی و عه ره بیمان هه یه. سه رنجم دا پۆله کانی خویندنی کوردی ۲۵ قوتابی زیاتریان تیدا بوو، به لآم یه که پۆلی عه ره بی هه بوو، هه ر چوار قوتابی تیدا بوو. به رپوه به ر تورکمان بوو، لی م پرسى: بۆچی نه م پۆله بۆ چوار قوتابی کراوه ته وه؟! وتی: نه فه نی... کراوه ته وه! ئیتر تى گه یشتم راستی مه سه له که چییه. دوایى به ئوتومبیله که ی خو م به ناو له یلان دا گه رام. پاشتر دوو قوتابیم له وانه ی خویندنی عه ره بی له خالی پشکنین دی، بۆ ئوتومبیل وه ستابوون، منیش هه لم گرتن، لی م پرسین: له کوپوه هاتوون بۆ خویندنی؟ وتیان: ئی م له که رکوکه وه هاتوون بۆ سه رکه وتنی خویندنی عه ره بی له له یلان! دیار بوو وایان تى گه یان دبوون.

هه مان به رنامه له ناوچه ی (مه خموور) ی هه ولیریش جیه جی ده کرا. رۆژیک کاربه ده ستانی به عسیی وه زاره تی په روره ده، که یه کیان "مه ولوود نه ددووری" ی نامۆزای "عیززه ت نه لدووری" ی سه رپه رشتی گشتی پسیپۆری بوو، هاتن، سه ریان ئی داین و پیکه وه چووینه لای به رپوه به ری په روره ده ی هه ولیر. نه مجا هه موان سه رمان له "عه بدولو هه اب نه ترووشی" ی پارێزگار دا. کاتی وتووێژ کردن، که وتینه گله یی له مامؤستا و پارێزگار و باسی نه وه ی که خویندنی عه ره بی ناوه ندی و دواناوه ندی دیهاتی عه ره بنشین پشت گوئی خراوه. پارێزگار وتی: چ دییه که؟ وتیان: (عه دله) و (سه لآحیه). پرسى: نه م دوو دییه چه ند مالى تیدا یه؟ یه کیکی شاره ز له ئی مه وتی: عه دله ۲۰ مال و سه لآحیه ۵۰ ماله. ئیتر عه بدولو هه اب نه ترووشی پووی تى کردن و به تووریه یی یه وه وتی: ئی مه دی مان هه یه هه ر له ناوچه ی مه خموور ۵۰۰

ماله، ناوه نندی نییه. ئەی بۆچی قسهی خیر بۆ ئەوان ناکهن؟ یان له بهر ئەوهیه که ئەوانه کوردنشینن؟! ئیوه پهیرهوی سیاسهتیکی رهگهزهپرستانه دهکهن. وتیان: خویان له ریگههی حیزبی به عسهوه داویان کردوه.

دوای ماوهیهک، فرمانی کردنهوهی ناوهندی بۆ ههر دوو گوندهکه دهرکرا و بهرپوه بهر و ماموستایان بۆ دانرا. له هه مان کاتدا، یاریده دهری خویندنی عهره بی بۆ بهرپوه بهری پهروه دهری ههولیر دانرا. پاش نشوستیی شوپرسی ۱۱ی ئەیلوول له ۱۹۷۵دا، به عس زیاتر و بی پهروا بآلی کیشا به سهر ناوچهکانی کوردستان دا و کهوته تهعریبکردنیان و مهراهه گلاوهکانی خۆیی بهدی هینا.

پروداوهکانی دوای راگه یاندنی به یاننامهی ۱۱ی ئازاری تا سالی ۱۹۷۴، به ئاشکرا نیاز و سیاسهتی به عسیان دهخسته بهرچا و. به عس، وهک دهستی کرد به لهناو بردنی چه ند سهرکردهیهکی دیار و هه لکه وتووی خۆی، له وینهی "هردان تکریتی" و "هه ماد شه هاب" و "سالح مه هدی عه ماش"، به هه مان شیوه کهوته پیلانگێرپان و دووبه رهکی نانهوه له ناو کورددا. یه کهم پیلانی دهستوهردانه ناو شیخایه تیی بارزان بوو، به وهی که لایه نگرپی شیخ عوسمانی شیخ نه حمه د بارزانی کرد دژی شیخ محه مد خالیدی برای، کاتی خوالیخوشبوو شیخ نه حمه دی بارزانیی پهبهری شیخانی نه قشبه نندی بارزان کۆچی دوایی کرد، تا ببیته جینشینی باوکی. ئەوه بوو ئازاوهیهکی له ناو ئەو بنه ماله یه دا نایه وه، شهرو پیکدادانی که قهوما، ته نانهت چه ند نه فسهریکی سوپای عراقی تیدا کوزرا.

سالی ۱۹۷۳ له گه ل خوالیخوشبوو ماموستا "فازل عیرفان" و ماموستا "مه جید سیگردکانی" دا سهر په رشتیی قوتابجانهی ناوه نندی بارزانم کرد. وا ریکه وت مانگی ره مه زان و من بهرپۆوو بووم. ئیواره له مآلی بهرپوه بهر به ربانگمان کرده وه. شه وه که ی، بهرپوه بهر به چاکی زانی سهر له مآلی شیخ عوسمان بدهین. که نزیک بووینه وه، روانیمان شیخ له سهربانی مآله که ی خۆی له گه ل چه ند پیاویکیدا به تاریکی دانیشتون. به گهرمی پیشوازیی ئی کردین و هه وآلی ناوه ندی که ی پرسی. که زانیی ئیمه خه لکی سلیمانین، خۆشحالیی خۆی دهرپری و له دهر و دراوسیکانی کۆتاییی سالانی سی و سه ره تآی سالانی چلی پرسی، کاتی دوور خرابوونه وه بۆ سلیمانی؛ وه سفی چا که ی زۆری خه لکی شاره که ی کرد به سه ربانه وه.

پاشان بوی باس کردین چۆن چیاکانی چواردهوری بارزان، وهک چیا ی بی خیر، به فرمانی نهو موتوربه کراون به درهختی بسته که زیاتر له ملیونیک دهبوو، به لام به هیچ جوریک به لای باس و خواسی نیوان خوی و مهلا مسته فادا نه چوو.

نهو پیاوه، پاش هه لگیرسانه وهی شهپر له ۱۹۷۴ دا، نهیتوانی له بارزان بمینیتته وه؛ خوی و خیزان و تاقمه که ی په نایان برده بهر حکومت له مووسل. سه ره تا به گهرمی به پیریانه وه چوون. به لام که کوتایی به شهپر هیئرا، برانه هه ولیر. نهو ماله بارزانیانه یش که له ناوچه ی بارزان و میرگه سوور مابوونه وه، به گشتی که ههشت هزار کهس زیاتر دهبوون، پاپیچی ئوردو و گای (قوشته په) کران، تا جهنگی عیراق و ئیران که ئیتر حکومت هه موویانی نه نفال کرد. شیخ عوسمان و تاقمه که یشی به هه مان شیوه له ناو بران.

به عس، له دوی ریککه و تنه که وه، له پیلان و ئاژاوه گپیری خوی نه که وت. نموونه ی کاری نامه ردا نه ی زۆرن؛ له وانه، ناردن ی نهو دوو برا زانا دینییه جلوبه رگ ته قه مهنی ریژکراوه ی خه لکی (نه عزمیه) که هه میشه دژی سیاسه تی به عس بوون و ناو بانگیکی چاکیان هه بوو، گوایه بۆ نیوان خو شکردنی حکومت و شوپشی کورد و ته قاندنه وه یان له دووره وه بۆ له ناو بردنی مهلا مسته فا له (حاجی هومهران)، به لام هه ر نهو جووته و چایچییه که ی بارزانیی تییدا کوژران. شوپش، له پیی رۆژنامه ی "التآخی" یه وه، حکومتی به سه به بکاری رووداوه که دانا. هه ر حکومت خوی پاش ماویه که "دکتور نه حمده عه بدوسسه تار نه لجاوی" ی وه زیری په روه رده ی نارده لای بارزانی بۆ دلدانه وه و دلدانی بوون له سه لامه تی و ته ندروستی. به لام بارزانی پیی راگه یاند که گرنگ ده ست به کار بوونه بۆ جیبه جیکردنی به نده کانی ریککه و تننامه ی ۱۱ ی ئادار.

نهو یه که م پیلانه سالیکی نه برد، "نازم گوزار" ی به ریوه بهری گشتی نه من دوو کوردی سووریای ساز کردو به کاری هیئان بۆ هه ولدان بۆ کوشتنی مهلا مسته فا. نهو دوانه نه ندای پارتی دیموکراتی کوردی سووریا بوون، وا ئیردران بچنه ناو پارتی و پیزه کانی شوپشی کورد. به لام هه ر که گه یشتنه ناو شوپش، ده ریان خست به فیتی به عس ره وانه کراون بۆ له ناو بردنی بارزانی. هه موو ددان پییدانانیکی هه ردوکیان له سه ر شریتی به کره تو مار کرا. کاتی "عه بدولخالق نه سسامه پرائی"

وهک ئەندامیکی سهرکردایه تیی به عس به داوی بارزانی نیردرا بۆ ناگاداریبون له مهسه له که، به بیستنی ئیعتیرافه که یان سهرسام بوو، که ناگای له شتیکی وانه بوه، داوی لیبوردنیشی له بارزانی کرد. عهبدو لخالق ئەسسامه پرائی سهرکرده یه کی دیاری به عس و هه لویستی به رامبه به کیشی کورد دۆستانه بوو. ههر ئەو ماوه یه داوی کوده تاکه ی نازم گوزار به سهر "ئهحمده حهسه ن به کر"ی سهرکو ماردا، که سهری نه گرت و نازمی تیدا ئیعدام کرا، "عهبدو لخالق" یش تیوه گلینرا به تاوانی به شداری له و کوده تایه دا و حوکمی ئیعدام درا. به لام مهلا مسته فا تکای بۆ کرد، حوکمه که ی له سهر سووک کرا بۆ زیندانی هه میشه یی. که ئەحمده حهسه ن به کر له سهر حوکم لایرا، صه دام جیی گرت هوه، به تاوانی دهست تیکه لکردن له گه ل به عسی سووریا دا ئیعدامی کرد.

رووداوه کانی ۱۹۷۳ و سهره تای ۱۹۷۴ بپه رده پوونیا ن کرده وه به عس نیازی نییه پا بهندی پیکه وتن نامه ی ۱۱ ی ئادار بۆ و جیبه جیی بکات، به لکو له هه ولی پووچه لکردنه وه یدا یه.

شه ویکی سالی ۱۹۷۳ له (یانه ی نازادی) ی هه ولیر له گه ل چه ند براده ری کدا دانیشته بووین، ته له فزیوئی به غدا ئەحمده حهسه ن به کر و سکرتری (حیزی شیوعی) ی نیشان دا، خاله کانی پیکه وتنی به عس و حیزی شیوعی یان ده خوینده وه، که ناوه پۆکه که ی کردنه وه ی به ریه کی دووقۆلی بوو له نیوانیا ندا، حیزبه کانی تریش بۆیا ن هه بوو بچه ناویه وه. دووسی براده ری شیوعی له وی پیکه ی ئەو پیکه وتنه یان هه لدا و پیی سهرمه ست بوون. به لام من زۆری پی دلگران بووم، وام لیک دایه وه که ئەوه بۆ لیدان و به ریه ره کانی شوپشی کورده. ئەو شه وه له داخندا خه و نه چه و چاوم.

پۆژی داوی براده ریکی شیوعیم دی، ئەو پیکه وتنه ی به هه نگاویکی چاک دانا بۆ جیبه جیکردنی به نده کانی ۱۱ ی ئادار. منیش پیم وت: به پیچه وانه وه، پیکه وتنه که بۆ له ناو بردنی ئیوه و پارتیشه؛ له بهر ئەوه ی ئیوه که ریکه ستنتان له سهرتاسه ری عیراق دا هیه، به عس له کورد دوورتان ده خاته وه و ناچارتان ده کات بنکه و هیرتان له کوردستان بکیشنه وه و بچه پال خوی. ئەوسا ده بنه پاروویه کی چه رو ئاسان، ههر کاتی بیه وی قووتتان ده دات؛ ههر کاتی کیش ئیوه په یوه ندیتان

له گه ل کورد و شوپرشه کهیدا تیک چوو، نه وده مه دهوله تانی سوشیالیستی که هابیرتانی، پشتی نیوه ده گرن دژی کورد. نه وده ییش دهسکه وتیکی تره بۆ به عس و حکومته کهی. به لی، رۆژگار دروستیی نه و بۆ چوونه می سه لماندا!

نیتر که حیزبی شیوعی و به عس پیکه وه جه به یان کرده وه، چه نندین بنکه و باره گایان له شارو شارو چکه کانی کوردستان دا دامه زاندا. رۆژبه رۆژیش ساردیی نیوان شوپرش و حکومته تی عیراق زیاتر ده بوو. پیم وایه نه م جه به یه پیشترا له بیر حیزبی شیوعی دا نه بوو، به لکوو به گوشاری یه کیتی سوقیت بوو که نه و سه رده مه عیراقی پرچه که ده کرد، تا بیکاته دهوله تیکی هابو په یمان دژ به دهوله تی سه رمایه داریی نه مریکا. دیاره هه ر به رنامه یه کیش به رینوینی ده ره وه و بیگانه و بۆ خزمه تی راسته وخوی گه ل نه بی، هه رگیز خیر ناداته وه و قازانجی بۆ گه ل نابئ.

په یوه نندیی نیوان حیزبی شیوعی و شوپرش کورد ورده و رده پووی له ئالۆزی و شیوان کرد. یه که م پیلانی به عس له م مهیدانه دا تیرۆرکردنی چه ند نه دمامیکی حیزبی شیوعی سووریا بوو که هاتبوونه ناو سنووری عیراق بۆ چوونه ناو حیزبی شیوعی. حیزبی شیوعی و حکومته تاوانی تیرۆرکردنی نه وانه یان دایه پال شوپرش کورد و پارتی. به لام پارتی ره تی کرده وه و رایگه یاندا لی بی ناگایه. به لام پیداکرتن و پروپاگه نده ی به رده وامی هه ردوولا دژ به پارتی، کیشایانه وه بۆ گواسته نه وه ی بنکه و باره گای حیزبی شیوعی له ناوچه کانی ژیر ده سه لاتی پارتی یه وه بۆ هی ژیر ده سه لاتی حکومته له ناوچه ی (مه خموور). هابو کاری نیوان هه ردوولا زۆرتتر په ره ی سه ند. بۆ نموونه، کاتی هه لپژاردنی سه ندیکای مامۆستایان ده ستی پی کرد له شاره کانی کوردستان، حیزبی شیوعی به لیستی سه ره به خۆ و تایبه تی خۆیه وه هاته پیش. نه گه رچی به عسیه کان له هه ولیر و دهوک ده نگیان بۆ دا، به لام له هیچ ناوچه یه کی کوردستان سه ر نه که وت.

به ریکه وت کاری سه ره رشتیم له که رکوک هه بوو؛ براده ریکی شیوعیم دی، له سلیمانی یه وه هاتبوو، په یوه نندیان گه رم بوو. پرسیم له که رکوک چی ده کات؟ وتی: وه ک ده زانی دوو سه ندیکای مامۆستایان له که رکوک هه یه: هی مامۆستایانی پارتی و هی مامۆستایانی به عس. ئیمه ی شیوعی ویستمان لیستی هه لپژاردنمان له هه ردوولا هه بی، به لام حکومته ده لی: ده بی و هه ر بۆتان هه یه له گه ل سه ندیکای

مامۆستایانی پارتی دا هەلبژاردن بکەن (واتە تەنیا بەرەرهکانیی مامۆستایانی شۆرش بکەن). بەلام لەبەر ئەو زۆلمە ئاشکرایە کە حکومەتی بەعس لێی کردن و سەرزەنشت کران لەسەری، زانییان سەرکەوتن بە دەست ناهێنن، زوو کشانەو.

ماوەیهکی کورتی لەو بەدوا، لقی پینجی پارتی لە بەغدا داوای لە هەموو پیکخواه پيشه‌ییهکانی کوردستان کرد نوینەریان بنیڕن بۆ کۆبوونەوهریهکی نائاسایی. بەندە، یهکیکی ئەو نوینەرانە بووم. کۆبوونەوهریهکە لە هۆلی ئوتیلی (الصحاری) کرا، بە سەرۆکایهتی سەیدا سەلح یووسفی و ئامادەبوونی هەرسێ پارێزگارەکانی ناوچە کوردستان. خوالیخۆشبوو سەلح یووسفی و تەیهکی بەنرخێ خۆیندەو، کیشەکانی نیوان شۆرش و حکومەتی لەسەر جیبەجیکردنی حوکمی ئۆتۆنۆمی لە ۱۹۷۴دا تیدا پوون کردەو؛ لەوانە کیشە ی ناوچەکانی ئۆتۆنۆمی. وتی: حکومەت بە هیچ جۆریک نایهوی شارێ کەرکوک بخڕیتە سەر ناوچە ی ئۆتۆنۆمی، تەنانەت ئامادەیه سەرەخۆیی تەواو بەداتە هەرسێ پارێزگای کوردستان، ئەگەر واز لە کەرکوک بهینن. پاشان داوای کرد رای خۆمان لەو بارەو دەر بپڕین. ئیمەیش بەگشتی واما بپیهوهریهکە ((کەرکوک دانی کوردستانە و دەبێ بخڕیتە سەر ناوچە ی ئۆتۆنۆمی)). بپیری گشتی ئەو کۆبوونەوهریه خرایە بەردەمی بارزانی. ئەویش دەستخۆشی لێ کردین و وتبووی منیش لەگەڵ بپیری ئەندامانم.

هیندە ی پینەچوو حکومەتی بەعس، بەبێ بەشداریی پارتی، خۆی ناوچەکانی ئۆتۆنۆمی دیاری کردو بپیری لێ دا؛ ئەو بپیرە ی بەسەر ئەندامانی بەعس و زۆری جەماوەردا بەخشییهوهریه، وینەیهکی لێ نارد بۆ سەرکردایهتی پارتی. پارتی بپیرەکه ی رەت کردەوهریه.

گرژی و ئالۆزیی نیوان حکومەت و شۆرش پۆژبەپۆژ زیاتر دەر دەکەوتن. حکومەت تەنگی بە لقهکانی پارتی هەلچنی لە ناوچەکانی تری وەک مووسل و کەرکوک و بەغدا و شەنگار و... جگە لە هەرسێ پارێزگاکە، تا ناچاری کردن بارەگاکانیان چۆل بکەن و پوو بکەنە شوینی تر. بۆ نموونە، لقی کەرکوک هاتە (خالە بازانی)، پاشتر (ناحیه ی سەنگاو).

لەو پۆژانەدا، بەندە لەگەڵ خوالیخۆشبوو فازل عیرقان و کاک مەجید سێگرددکانی دا چووینە ناوچە ی دھۆک بۆ کاری سەرپەرشتی. لەپیشدا چووینە دبی

(بامه پنی). دواى به سه رکړدنه وى قوتابخانه ناوهندییه کهى، به پړیوه بهر ناگادارى کردینه وه که نانى نیوه پړو له لای "خاله نه سعه د خوښه وى" ی سه رله شکرى سوپای شوپش ده خوین و هندی که موکوپری قوتابخانه که یشی پی ده لاین. ناوبراو، بنکه کهى له فرۆکه خانه ی بامه پنی بوو، پیاویکی کاملى پروخوښى قسه شیرین بوو، به گهرمى به خیرى هینان. کومه لى پیاوماقوولى ناوچه که له لای دانیشتبوون، قه شهیه ک و مه لایه کیشی له لا بوو. له بهر نه وى موسلمان و مه سیحی له وناوه هه بوون، پراویژى به مه لا و قه شهیه یان ده کرد بو چاره سه رى کیشه کانیا.

کاتى پرسیارمان سه باره ت به حال وبارى نه وکاته ی شوپش لى کرد، وتى: به باشى ده زانم سه ر له "عه لى سنجارى" بدن له (سه رسه نگ)، تازه له دهره وى ولات هاتوه ته وه. چووین و پریارمان دا شه و بمینینه وه. کاک عه لى پیشوازییه کی گهرمى لى کردین. شه و، پرسیارى په یوه ندی نیوان شوپش و حکومت و هه لویستی ولاتانى دهره ومان به رامبه ر به شوپش لى کرد، ناخو هیچ ده وله تیکیش یارمه تیمان ده دات؟ وتى: ته نیا خواو نه و چیاو لوتکه به رزانه یارمه تیده رمان. بوى باس کردین چوڼ به نوینه رایه تى شوپش چوه ته لای ده وله تانى سوشیالیستی، تا زولم لیکراوی کورد و په وایی شوپشه کهى و هه لویستی دوژمنانه ی حکومتیان به رامبه ر به کورد بو پوون بکاته وه. وتى: پروپاگنده ی حیزبى شیوعى و حکومت کاریکیان کردوه نیمه به به کریگراوى شای ئیران و دژ به پړیمیکى نیشمانى و پیشکه و تنخوازى وه عیراق بزاند. له کونگره پوژنامه ییه که مدا، زوربه ی په یامنیرانى ده وله تانى سوشیالیستی به گشتى هیرشیان کرده سه رم که گوايه کریگرته ی ئیستعمارین. له وه لاما و تم: شوپشى کوردستانى عیراق له پیاویکی هه ژار ده چى، له خانویه کدا گیرى خواردی، شیریک به رده رگه ی پی گرتی و چاوه پروانى بی هه ر کاتى هاته دهره و بیخوات. ده لاقه یه کیش له پشتى خانوه که دا هه بی، خیرخوایه ک تاو نا تاویک پارچه یه ک نانى لیوه بو فرى بدات، تا له برساندا نه مرى. با ولاتان نه و شیرمان لى دور بخه نه وه، تا به ناسوده یی بژین. نیمه یش به لاین دده دین نه و ده لاقه یه بگرین و به هیچ جوړیک له شای ئیران و ده وله تانى ئیستیمارى نزیک نه بیینه وه.

حکومت که و ته خو سازدان و ناماده کردنى سوپا بو شه پړیکى نوى له گه ل کوردا. تارمایی شه پړیکى نه خواستراو کوردستانى گرتوه. سه رکردایه تى شوپش

هەموو هەول و کوششێکی خۆی خستە کار بۆ دوورخستنهوهی بەلای نەهامەتیی شەپ لە ولات. چەندەها وەفد نیردرانە بەغدا و بالۆیزی یەکییتی سۆفیتیش لە عیراق ناوێژی کرد. بەلام هەموو هەولەکەکان سەرەنجام بێهۆودە دەرچوون.

مارتی ۱۹۷۴ بۆ هەندێ کاروباری سەرپەرشتی هاتمە سلیمانی، لە مالی خوالیخۆشبوو "حاجی حەسەنی دارتاش"ی خەزورم لە گەرەکی (کانیسکان) دابەزیم. بەیانیی پۆژی دوايي که هاتمە دەرەو بەچمە بەرپۆهەریتی پەرەردە، بینیم دەبابەیهک لەلای فولکەي ئیستای (مامۆستایان)هوه وەستاوه. دەرکەوت هیژەکانی سوپای عیراق بەناو شاردا وەر بوون و دەبابە لە شوینە گرنگەکانی شاردا دانراوه. چوومە لای مامۆستا "سامی حسین"ی بەرپۆهەری پەرەردە، پرسیی: ناگات لە وەزەکە هەیه؟ کە وەم نەخیر، وتی: سەرکردایەتی و لیبیرسراوان و ئەندامانی شۆرش شاریان چۆل کردوو و داویانەتە شاخ. چەند پۆژیک بەبێ ئیش لە شار مامەوهو پۆژانە سەرم لە مامۆستا سامی دەدا. کە پۆژیکیان ویستم بچمە لای، دەرگەي ژوورەکەي داخراوو، وتیان لە شۆرشەوه داوای ئی کراره بچیتە دەرەوه.

بیستم "شیخ ئەحمەد نەقشبەندی"ی پیاوماقوولیکي بێلایەن و جیگری پارێزگای کەرکوک، هیئراوه بۆ بەرپۆهەردنی کاروباری شار وە پارێزگاری سلیمانی. ناشنایەتیم لەگەلیدا هەبوو، سەرم ئی دا تا لە راستیی وەزەکە دلنیا بم. پاش بەخیرهیئانی، وتی: داوام ئی کراره بەشیۆهیهکی کاتی ئەم وەزیفەیه وەربرگم. بە ئارەزووی خۆم نەبوو، چونکە کاری وا بەتایبەت لە بارودۆخیکي وا ئالۆزدا بە من ناکرێ. ئەگەر حکوومەتی بەعس ئیستا مافەکانی کورد پێشیل بکات، دواپۆژ هەر ناچار دەبێ ملکەچی داواکانی شۆرش ببێ.

گەرەوه بۆ هەولێر کە لیبی نیشتهجێ بووبوو. خالی پشکنینی پيشمه رگه م بە درێژایی رینگە بیني، حیزبی شیوعی لیبیرسراو و ئەندام و لایەنگرانیان بوون بە دوو کەرتەوه: کەرتی هەرە زۆریان لەگەل حکوومەتدا مانەوه، بەنیازی ئەوهی پلەوپایە چۆلەکانی پیشووی پارتی لەناو حکوومەتدا وەربرگن بۆ خویان؛ کەرتەکەي تریان دەرکی بە زۆم و چەپەلیی سیاسەتی بەعس کردو دایە پال شۆرشی کورد.

کاتی پيشمه رگه ي شۆرش دەشتی هەولێر و مەخمووری چۆل کرد، حیزبی شیوعی بنکە و بارەگای خۆی لەو شوینانەدا جیگیر کرد. هەندێ خویندەوار و

پۆشنییریشیان چەند جیبەکی لاوەکی کاتیان پێ بەخشا، وەك سەندیكای مامۆستایان و پێكخراوی تری پیشەیی. حكومەتی بەعس لەو پۆژانەدا بە بەیاننامەیهك لیبوردنی گشتیی بۆ هەموو ئەوانە دەرکرد كە چووبوونە پال شۆرش. هاوكات ریی لە كەسیش نەدەگرت كە بیهوی بچیتە دەرەو. لەبەر ئەو ژمارەیهكی یەكجار زۆری خەلك - بە پیاو و ژن و منالەو- لە هەموو شارو شارۆچكەكانی كوردستانەو هەلاتن و پەيوەندیان بە شۆرشەو كرد. خەلكانی ئاوارە و پاكردوو ئەوئەندە زۆر بوون، شۆرشى ناچار كرد پوو لە حكومەتی ئێران بنی ئۆردووگایان لە دیوی ئێران بۆ بكاتەو، تا سەلامەت و پارێزراو بن. ئەو ژمارە زۆرەى خەلك، بوو بە بار بەسەر شۆرشەو. هەلومەرجێك خولقا كە شۆرش بە تەواوی پشت بە ئێران بەستى. ئیتر شۆرش و هەموو داواكانی دەچوونە چوارچێوەی مەرامەكانی شاو، وا كە چۆنى بوی مامەلە و سازشیان لەگەڵ دەولەتانی دراوسێ و زلەیزدا پێو بەكات!

بێگومان حكومەتی ئێران بە راگەیاندى بەیاننامەى ۱۱ى ئازارى ۱۹۷۰ نیگەران بوو، چونكە جیبەجێکردنی بەندەكانی ئەو پێككەوتنە كوردی كوردستانی پۆژەلاتی دەجوولاند تا ئەوانیش داواى مافەكانی خۆیان بكەن، بۆیە بە هەموو شیوہیەك هەولێ دەدا ئەو پێككەوتنە پووچەل بكاتەو و نەهێلێ جیبەجێ ببێ، هەمان كات مامەلە بە شۆرشەو بەكات بۆ دەسكەوتی خۆی. وەك دەریش كەوت، ئەو مەبەستەى لە پێككەوتننامەى جەزائەردا سالی ۱۹۷۵ بە تەواوی بۆ بەدى هات.

شۆرش، ریزەكانی مامۆستایانی پێك خستەو و برپاری كردنەوێ چەند قوتابخانەیهكیشی دا، بە ناستە جیاجیاكانی خویندەو. پەیمانگە و زانكۆی سلیمانیی بە برپاری خۆی گویزایەو بۆ ناوچەكانی ژێر دەستی خۆی لە هەلەبجە و قەلادزێ. ئەم برپارە كە لە رادیوی شۆرشەو راگەیهنرا، بوو بە ماہی بۆردومانی هەردوو شار بە فرۆكەكانی حكومەت و ژمارەیهكی زۆریش شەهید و برینداری لی كەوتەو.

چاوەپوان بووم نامەیهكم لە مامۆستا محەمەد ئیسماعیلەو بەدەست بەكات. نامەكە گەیشت، ئەوێ تیدا پروون كەردبوو كە ئەگەر مەترسیم نییە و لە ژبانی خۆم و خێزانم دلنیام، چونكە منالم لە زانكۆ هەیه، مانەووم لە شاردا باشترە. بەلی، خۆیشم قەناعەتم پەیدا كرد كە مانەووم بەسوودترە، بەراستیش هەر وا دەرچوو.

کاتئ چووم بۆ کاری سه رپه رشتی له دواناوه ندیی (دبس) ی ناحیه ی (دووین) ی پاریزگای که رکوک، و ا پئی که وت گفتم به به ریوه به ره که ی دابوو له دووم جاردا نانی نیوه رۆ له مالیان بخۆم. به ریوه بهر و هاوسه ره که ی که ناوی "نه سرین" بو، هه ردوکیان مامۆستای زمانی عه ره بی بوون و باوه ریکی پته وی دینیان پیم هه بو. به ریوه بهر وتی: لیپرسراوی عه سه کیری کۆمپانیای نه وتی که رکوک نامۆزاهه، به خۆشی و شه ره فی جه نابته وه له گه ل چه ند نه فسه ریکی هاو رییدا داوه تیان ده کم بۆ نانی نیوه رۆ، منیش رازی بووم. هه ره وکاته مامۆستایه کی کورد به نه ینی پیی وتم: قوتابییه کی کوردی پۆلی شه شه م گیراوه، گوايه له بهر نه وه ی باوکی پشمه رگه یه و بۆرییه کی نه وتی نه و ناوچه یه ی ته قاندووه ته وه، بۆیه نه و داوه ته هه لیکه بۆ یارمه تیدانی قوتابییه که تا له به ندینخانه رزگاری بی.

نیوه رۆ له گه ل به ریوه به ردا رۆیشتمه وه. "نه سرین" ی هاوسه ری به ره و پیرم هات، منالیکی ساوای پی بو، داوای کرد دو عایه کی به سه ردا بخوینم. میوانه کانیش هاتن. به ریوه بهر به جوانی منی پی ناساندن، ته نانه ت وتی: ((الاستاذ ملا نوري حجة في اللغة العربية)). خۆشحالیی خویان ده ری. خوان ناماده کراو رازینرایه وه، خانه خوی فه رمووی لی کردین. منیش به پی دابو نه ریتی عه ره بیی خویان، وتم: نان ناخۆم، تا داوایه کم هه یه بۆمی جیبه جی نه که ن. وتیان: فه رموو. منیش پی شه کیی قسه کاتم به م نایه ته پی رۆزه ده ست پی کرد ((ولا تزر وازرةٌ وزرَ اخرى)). وتم: فلان قوتابی له بهر نه وه که کوری فلانه ده ستگیر کراوه، تاوانی جییه؟ بۆچی گوناحی باوکی ده خه نه نه ستۆی؟ تکاتان لی ده کم به ری بدن با له خویندن دانه پری. لیپرسراوه عه سه کیرییه که وتی: مامۆستا فه رموو نانه که ت بخۆ، هه رچه کم بۆ بکری دریعی ناکه م بۆ رزگار کردنی. پرسیی: له کوئی دابه زیوی؟ وتم: له ئوتیلی سه لام. وتی: هه والت بۆ ده نیرم. داوای رۆژیک هه والی نازادبوونی قوتابییه که ی بۆ ناردم.

دریژه م به کاری سه رپه رشتیی خۆم دا له هه ولیر. به لام بریارم دا دووره په ریژ بم و په یوه ندیی راسته و خۆم به پیاوانی حکومه ته وه نه بی. که سیروان جاف به پاریزگاری هه ولیر دانرا، سه رپه رشتانی پسپۆری هه موویان چوون بۆ پی رۆزبایی و به خیره ینانی. له گه ل نه وه یشدا که ناوبراو قوتابیم بو له ناماده ییی سلیمانی، نه چووم. پاشان سه رۆکی سه رپه رشتان پیی وتم: پاریزگار هه والی پرسیموم و توو یه تی خۆم سه ری لی ده دم، چونکه مامۆستایه کی به ریژه م.

ماموستانا که مال محمه د نهمین دوی چهند پوژیک ناگاداری کردمه وه که پاریزگار هز دهکات چاوی پیمان بکوهی. وتی: با بروین، چونکه هه والی پرسویو. به گهرمی پیشوازیی ئی کردین، تهنانهت کورسیه کهی خوی به جی هیشت و هاته تهنیشتمه وه دانیشنت. پرسویاری خوالیخوشبوو ماموستانا فازل عیرفانی کرد، وتم: له کاری سه پرهرشتییه له مووسل. وتی: یا خوا وایی! پاشان وتی: ده توانن مووچه کهی بو وهریگرن و بوی بهرنه ماله وه. وتم: نه گهر نیوه وهری بگرن و بیده نه دستمان، به ریزه وه بویان ده بهین.

دواتر باسی شوپرش کرا؛ وتی: ماموستانا حکومت لیبورنی گشتیی ده کردوه بو تاوانی رابوردوی ههر که سیک. به لام نهوی له مه ودا تاوانی په یوه ندیکردن به شوپرشه وهی بدریته پال، دوچاری نه شکهنجه و نازار ده بی. منیش وتم: شاری هه ولیر خه لکی خیله کیی زوره، گه لیکیان بو هه لیک ده گهرین به به هانهی لایه نگریمی شوپرشه وه تولهی تیدا بسیننه وه. تکایه ناگاداری نهم خاله بن و ماوهی رهفتاری وا مه دن. وتی: ماموستانا، دوی شه و فرماندهی عه سکه ری سوپای هه ولیر به تله فون قسهی له گه ل به ریوه به ری نهمنی هه ولیردا کردوه، به ریوه به ری فرماندهی پوسنت و تله فون به دزییه وه گوئی ئی گرتوون. به وه زانراوه و دستگیر کراوه. نه مپرو نازادم کردوه، له بهر نه وهی هیچ تاوانیکی نه کردوه. نه وهندهی بتوانم ناهیلیم خه لکی شار ناههقی و دستدریژیی بکریته سهر.

له دریژهی قسه کانیدا وتی: نه و کاربه ده ستانهی شوپرش که له ناو حکومتا بوون و رایان کرده دهره وه، دوینی نزیکهی په نجا خیزانی نه وانیهان هیئا تا بیاننیرنه دهره وه و بینه بار به سهر شوپرشه وه. به لام من په یوه ندیم به وه زیری ناوخوه کرد تا بیانگیرنه وه بو ناو هه ولیر و پیم وت نهم کاره ناره وایه، فرمان بدن بگهرینه وه. نه وه تا هیئراونه ته وه بو ناو هه ولیر، تهنانهت خیزانی دارا توفیق له مالی کاک نه نوه ری جیگرمه.

هه والی هه له بجه م ئی پرسی، به حوکمی نه وهی خوی خه لکی هه له بجه بو، وتی: چوون هه له بجه بو مباباران ناکری، که له رادیوه بلاوی بکه نه وه قوتابیان په یوه ندی به په یمانگه و زانکویانه وه بکه ن له هه له بجه؟! ناوی چهند خرمیکی خوی هیئا که شه هید و بریندار بوون. دویای وتی: ماموستانا نه ک پیاو خراپ بو ت تی بچینی.

بیره وریه کاتم له نیوان بینن و بیستندا

ژماره ی تهله فۆنی ماله وه و پاریزگای دامی تا له کاتی پیویستدا په یوه نندی پیوه بکهم. ناردی به شوین کاک نهوهری جیگریدا تا ناگای لیم بن، چونکه دراوسیمان بوو. به لی، رۆژیک ئوتومبیلیکی پۆلیس له بهر دهرگه که ماندا وهستا، خیرا کاک نهوهر ناماده بوو و پرسپاری لی کردن، دهرکهوت بۆ مالیکی ترهاتبوون.

بهم چهشنه، شهروشور بالی رهشی بهسهر کوردستاندا کیشا. حکومتهتی بهعس حیزبه کارتۆنییه دستکردهکانی خوئی له بهغداوه هیئایه وه بۆ شاری ههولیر. سهروک جاشهکانیش زیاتر کلکیان به حکومتهته وه گری داو بنکه و بارهگایان له ناو شارو شاروچکهکانی ژیر دهسهلاتی پژیما کرده وه و به گهرمی کهوتنه بهر بهرکانی و شهری شوپرش.

حکومتهت داوای له و حیزبه دستکردهانه کرد نوینهری خویمان بۆ پۆستی ئەمینداریتی گشتی دهست نیشان بکن، ههر خویشی زۆربه یانی دانا. بهم بۆنهیه وه، ئاههنگیکی گهره ساز کرا، "تهها محیدین مهرووف" ی جیگری سهروک کۆمار وهک نوینهری حکومتهت ناماده بوو، سوپاسی حکومتهتی بهعسی کرد که دهسکهوتی زۆرن و حوکمی ئۆتۆنۆمی جیبهجی کردوه؛ دژ به شوپرش دوواو مۆری کریگرتییه دهولهتانی ئیستیماری پیوه نان، ئەمجا پیکهینانی ئەنجومهنی ئەمینداریتییه گشتیهکانی له ههولیر راگهیاندا.

ئهو ی زۆر جیی داخ بوو بۆ بهنده، دانانی مامۆستا عهلا دین سهجادی بوو به ئەمینداری گشتییه ئەوقاف. به پهژاره وه بیرم دهکرده وه ئەو زاته که بههرهکانی له ئەدهبیات و نووسین و کاری ناو گوڤاری "گهلاویژ" دا پهنگیان دایه وه و خویندهواری کوردی به کوردایه تییهکی راسته قینه و رۆشنیرییهکی خۆمالیی رهسهن ناساند، چۆنه وا ئیستا بووته داردهستی ههره سهختترین دورژمنی کوردا؟! هینده پیی نارهحهت بووم، دلم بروایی نه دا بچم بۆ سهردان و بهخیرها تنی. بهلام مامۆستا "محهمه د حهویژ" ی ئەندامی مهجلیسی تهشریعی زۆری لی کردم بچینه لای، وتی: مامۆستا عهلا دین ههوالی پرسپاری.

ههرچۆنیک بن، مامۆستای گهرهم بوو. داوای سلاولیکردن و دانیشتن، بهبن ئەوهی هیچی لی بپرسم، وتی: کاک نووری، بیرت بۆ ئەوه نهچئ که ئەم وهزیفهیهی حکومتهتم به دلی خۆم وهر گرتبئ. کاتی داوام لی کرا، کاک "موکه رهم تاله بان" م

پاسپارد له حکومت بگپړته وه که داوای لیبورډن ده کم و وازم ئی بهینی. به لام زورم لی کرا و ناچار بووم پازی بم. شتیکی تریش هیه حهز ده کم بیرت بینمه وه که شوپشی کورد تا نه و رادهیه بیرى کوردایه تیی خستووه ته میشکی خه لکه وه که تا ۲۰ سالی تریش له باریدایه خه لک بخاته سهر که لکه له ی راپه پین و شوپش.

نیتر دواى هیندئ قسه ی خوښ و نه سته قی تر، که به هره و سیفه تیکی ناسایی ماموستا عه لادین بوو، داوای کرد بچمه قوتابخانه ی (النضال) ی خویندنی عهره بی، تا "دانا و زانا" ی جووته کوری له وی ناونوس بکه م.

دوو ماموستای تری براده ریشم که شیوعی بوون، کرابوون به نه مینداری گشتی. پوژیکیان سهریان له فرمانگه ی سهرپه رشتی پسیپوری دا. دواى به خپره اتنیان، گفتوگو سهاره ت به جی وریان له و هزیفه نوییه یاندا کرایه وه. وتم: سهره پای نه وه، حکومت چهنده ها قوتابخانه ی کوردی له ناوچه کانی مووسل و دیاله و کهرکوک داخستوه. وتیان: ناگادارین، داوامان کردوه بریار بدرئ سهرله نوی بکړینه وه. ئیمه تا بتوانین دهسکه و ته کانی شوپشی کورد ده پاریزین. له کاتیکیدا راستی نه وه بوو که حکومت کاربه ده ستانی کوردی هه ر پو رواله ت به کار هینا و هیچ دهسه لاتیکی له لا نه هیشتیوونه وه.

شهر به رده وام بوو، شوپش زه بری گورچکپری ده گه یانده هیزه کانی حکومت و سهرکه وتنی به ده ست ده هینا. به لام هاوزه مان دوژمنان و ده وله تانی زله یز خه ریکی پیلانگپران بوون له شوپشی کورد بو قازانجی خویان. نه و پوژانه له رادیوی (مونتی کارلو) وه بیستمان "زاخاروف" ی زانای مه زنی فیزیک و نه تومی پووسیا رایگه یانده وه شوپشی کورد تووشی پیلانیکی گه وری نیوده وله تی ده بی و ههره سی پی ده هیئرئ. زوربه ی خه لکی کوردستان پروای به م قسانه نه بوو، چونکه شوپش له وپه پری هیز و سهرکه وتندا بوو.

به داخه وه، نه و پیشبینیه هاته دی؛ ریکه وتننامه ی جه زائیری نیوان حه مه ره زا شای ئیران و صه ددام حسین به ناوبژی "هه واری بو میدیه ن" ی سهرکوماری جه زائیر و پینوینی و پیلانی "هیزی کیسنجه ر" ی وه زیری دهره وه ی نه مریکا، که نیوه ی شه تول عهره بی عراقی تییدا درا به ئیران، به مرچی ده ست هه لگرتنی ئیران له کومه ک و پشتیوانی شوپشی کورد، کوتایی به و شوپشه گه وریه هینا.

بیره وهریه کانم له نیتوان بینن و بیستندا

سالیك له وه به دوا كه مه لا مستهفا بارزانی شیپه نهجی سی ناچاری کرد ئیران بهجی بهیئیی و پروو بکاته ئه مریکا، له ریگه لای دایه فه پهنسه و له مالی په حمه تی "کامهران به درخان" دابه زی. چاوپیکه وتنیکی پوژنامه وانیی له گه لدا ساز کرا و چه ند پرسیاریکی لی کرا. نه وی له و چاوپیکه وتنه م بیر ماوه که له رادیوی مؤنتی کارلووه بلاو کرایه وه و خووم گویم لی بوو، نه مه ی خواره وه یه:

پرسیار: شوپشه که تان له وپه پری سه رکه وتندا بوو، بوچی به م نه نجامه گه یشت؟ وه لام: شوپشه که مان دوچاری پیلانیکی کوشنده ی نیوده وله تی بوو.

پرسیار: نه و پیلانه کاریکی کرد واز له شوپرش بهینن؟

وه لام: به لی، نه مانی شوپرشیک په سندرته له نه مانی گه لیک، چونکه تا گه ل بمینن، ده توانن هه رکاتی بوی هه لکه وت شوپرش به رپا بکاته وه.

پرسیار: نایا حکومه تی عیراق دواي نشوستی هینانی شوپشه که تان په یوه ندیی پیوه کردن؟

وه لام: به لی، "نه عیم هه دداد" ی نوینه ریان په یوه ندیی پیوه کردم، گوايه حکومه تی عیراق ناماده یه هه ر کوپیه کم بوی له کوردستانی عیراق، ته رخانی بکات بو خووم و خزم و که س و کارم و چه ند چه کداریک.

پرسیار: له به رچی نه م پیشنیاره ی حکومه تی عیراقت رت کرده وه؟

وه لام: له به رئه وه ی رازیبوونمان به م حال وباره و گه رانه وه مان بو عیراق، ملکه چی ده کردین بو داواکانی حکومه ت و ناچاری ده کردین هه مان پری نه وان بگرینه به رو ده ست به دروو ده له سه بکهین. یه که م درویش نه وه بوو که ددان به وه دا بنین که رکوک شاریکی کوردنشین نییه!

* * *

لیروه کو تایی به بیره وه ریه کانم ده هیتم. هیوامه توانییتم هه م راستگو یانه به شیکی پروداوه گرنه گه کانی نه و قوناغه ی رابردوی ژیانم بجه مه پروو، هه م داوا ی هه ندی هاوری و خوشه ویستم به دی هیئابی که زورجار پرویان لی ناوم بیره وه ریه کانی خووم بنووسمه وه؛ به ئومیدی نه وه ی نه گه ر بتوانین پاشماوه ی نه و بیره وه ریه کانه له به رگیکی تردا کو بکهینه وه و له چاپی بدهین.

به لگه ی

وه زیفه و وینه

بنکه ی ژین

www.zheen.org

بنکه‌ی ژین

www.zheen.org

كات فوري به الله

بسم الله الرحمن الرحيم
 المديرية العامة للتربية والتعليم
 في محافظة السلطنة
 وحدة الاشراف الاختصاصي
 التربوي

* كل شيء من اجل المصير *

العدد / ١٤
 التاريخ / ١٠ / ١٩٨٨

- أمداداري -

م / الاشراف على الامتحانات وتدقيق نطاق السعي السنوي
 والامتحانات النهائية

تتفذا " لط جاء في الصفحات ١٩ ، ٢٠ ، ٢١ من النسخة الاشرافية لوحدة الاشراف الاختصاصي
 في القار لعام ١٩٨٧ - ١٩٨٨ حول النهارت الاشرافية للامتحانات واستنادا " الى المصلحة المغولة
 لنا بموجب الامر الاداري المرقم ١٣٦٥ في ١٩٨٤/٥/٢١ - الفقرة السادسة - *
 تقرر توزيع المدارس المتوسطة والثانوية والاعدادية والمهنية على السادة الاختصاصيين التربويين وفق
 القائمة المرفوعة طيا " للقيام بالامام المذكورة في الصفحات اعلاه وفي المواعيد المذكورة في اذناه *

- (١) من ١٩٨٨/١/١٦ - الى ١٩٨٨/١/٢١ امتحانات نصف السنة (الشفهية والتحريرية)
- (٢) من ١٩٨٨/٢/٩ - الى ١٩٨٨/٢/١٦ مطبوعة امتحانات العوميلين وتقديم درجات نصف السنة
- (٣) من ١٩٨٨/٢/٢٧ - الى ١٩٨٨/٥/١٧ تدقيق نطاق السعي السنوي للمصنف، المتنوية وغير المتنوية
 ونطاق الاعفاء واعداد جداول الامتحانات النهائية
 والشفهية والتحريرية وتوفير مستلزمات الامتحانات للمصنف، غير
 المتنوية * ..
- (٤) من ١٩٨٨/٥/١٨ - الى ١٩٨٨/٥/٢٩ الاشراف على الامتحانات النهائية (الدور الاول)
 (للمصنف غير المتنوية)
- (٥) من ١٩٨٨/٦/١ - الى ١٩٨٨/٦/٣٠ تدقيق نطاق الامتحانات للمصنف، غير المتنوية

كامل محمد أمين
 الاختصاصي الاول

- نسخة منه الى / -
- * الاطاعة العامة للتربية والتعليم العالي / قسم الاشراف / للمفضل / بالعلم / من التقدير *
 - * المديرية العامة للتعليم الثانوي / مديرية الاشراف الاختصاصي / للمفضل / بالعلم / من التقدير *
 - * المديرية العامة لتربية محافظة السلطنة / مكتب السيد المدير العام / للمفضل / بالعلم / من التقدير *
 - * المديرية العامة لتربية محافظة السلطنة / الامتحانات / للمفضل / بالعلم / من التقدير *
 - * مديرية عنبة الحكم الذاتي / للمفضل / بالعلم / من التقدير *
 - * مديرية حسابات الثانوي والتمني / للمفضل / بالعلم / من التقدير *
 - * محاسب الثانوي / للمفضل / بالعلم / من التقدير *
 - * حضرات السادة / للمفضل / بالعلم وتقديم المذكرات تبعا " عن المدارس التي يصعد تكم لتوحيدها ورفعه
 الى الجهات المعنية * .. من التقدير *

١٢ / كانون الثاني

ت	الاسم	المدارس التي يتعهد
١	السيد فؤاد عزة مصطفى	اختصاصي ادارى روشبير/ره/كئين/شورش/طائفة كلار/اعدادية الثورة في كلار/طائفة شيروان/متوسطة بيشكه وتين في كلار *
٢	السيد نشأة غفور سعيد	اختصاصي ادارى متوسطة بنار/طائفة السلطانية المسائية للبنين/ طائفة (٧) نيسان المسائية/اعدادية رانية/متوسطة رانية للبنين / طائفة رانية للبنات/طائفة كيوه ره ش متوسطة قريته /طائفة رانية المسائية
٣	السيد نورى عبدالله صالح	اختصاصي تربوى طائفة بكره جو/متوسطة بكره جو للبنات/طائفة السلطانية المسائية للبنات/متوسطة زقي/طائفة شعوى/طائفة احمد مختار/اعدادية حلبجة للبنين
٤	السيد عبدالخالق حسين اسطهيل	اختصاصي تربوى اعدادية السلطانية للبنات/طائفة فيشعه/طائفة سيروان/طائفة خايزاد/طائفة طاسلوجة/متوسطة القادسية/متوسطة بانهان/متوسطة ته كيه كاله مد طائفة الكندي في قادر كرم
٥	السيد محمد في جمع صالح سعيد	اختصاصي تربوى طائفة سرجنا للبنين/طائفة سرجنا للبنات/متوسطة نالي/سلكه سه ر/به سته سين/توه سوران
٦	السيد خسر وهب الله	اختصاصي تربوى اعدادية ازهر/متوسطة روزمه لات/ت زانستى المسائية اعدادية قلعه دزه /متوسطة ٧سوس/متوسطة بيمالك قلعه دزه المسائية/طائفة قلعه دزه للبنات
٧	دارا عمر عبدالله	اختصاصي تربوى م.٢ الوطنيين/متوسطة سه ربه ستي/اعدادية صالح الدين/طائفة شميرين /متوسطة تازادى
٨	السيد صباح محمد زكي	= طائفة الجمهورية/متوسطة خم بات/طائفة نه وروز/ طائفة سيد صادق للبنات/متوسطة سيد صادق للبنات شاندري/عريت *
٩	السيد نورى طارق محمد صالح	= متوسطة ختباري/طائفة رزگار/طائفة احمدى شاني طائفة الدراسات الاسلاية/طائفة جوارقوره/ متوسطة سروي جاوه /متوسطة بيتواته
١٠	السيد عبدالرحمن جمه جاوه ش محمود	= طائفة كا زاو /متوسطة فيان /متوسطة كايسكان/ متوسطة كاوه /سوسى /خلكان /متوسطة شهن سه لام
١١	السيد فهد داود يوسف	= متوسطة برايه تي /متوسطة كيتي /متوسطة سه روك طائفة زين /اعدادية هه لگورد /متوسطة بايان المسائية

يعتبر راجعاً

بسم الله الرحمن الرحيم
الجمهورية الجزائرية الديمقراطية الشعبية

((ان الورداء اكرم منا جميعا))

المديرية العامة للتربية
في محافظة أسيما

العدد / ٢٥٨٢٤
التاريخ / ٢٤ / جوان / ١٤١١ هـ
التاريخ / كانون الاول / ١٩٩٠ م

((مديرية الذاتية))
ذاتية الموظفين

((امراداري))

١٤ / ٩

الموضوع : احالة مهندس اختصاصي على التقاعد

استنادا الى البلاحة المخولة لنا بموجب الامر التسيبي الرقم / ٨٩٩ في ٣ / ١٢ / ١٩٨٨ الصادر من الاكاديمية للتربية والتعلم المالي - مديرية الشؤون الادارية والمالية - الشؤون الادارية .

تقرر احالة السيد (نوري عبدالله صالح) المصنف اختصاصي في وحدة الاشراف الاختصاصي التربوي على التقاعد اعتبارا من ٣١ / ١٢ / ١٩٩٠ ب.ظ وفق احكام المادة الثالثة الفقرة الرابعة مسن قانون التقاعد المدني رقم / ٣٣ لسنة ١٩٦٦ - المعدل - .
وان راتبه الحالي كان (٧٠٠) دينارا .

حكيم انور مولود
المدير العام
١٩٩٠ / ١٢ / ٤

نسخة منه الى /

- الامانة العامة للتربية والتعلم المالي / مديرية الشؤون الادارية والمالية - الشؤون الادارية مع التقدير
- الامانة العامة للتربية والتعلم المالي - الملاكات / مع التقدير
- الامانة العامة للتربية والتعلم المالي / مديرية الشؤون الفنية / الاشراف التربوي / مع التقدير
- مديرية خزانة الحكم الذاتي
- نقابة عملي صداقة الحكم الذاتي - فرع المصنفات / مع التقدير
- مديرية تقاعد محافظة اسيما / مع المصنفات
- وحدة الاشراف الاختصاصي التربوي / للتفضل باجراء اللازم / مع التقدير
- ذاتية الثانوي / (٢) السيد رفيع
- ذاتية الموظفين / الملاكات / (٢)
- ذاتية الموظفين / اللفة المخصصة / (٢)
- حسابات الثانوي / (٢) لاجراء اللازم رجاء
- سجل الخدمة - للتأشير رجاء
- القوى العاملة
- السيد /

السيد نوري صالح
مع الاعتزاز الكبير له
قد سندها ان الربيعي
وتتمنيا بالرفعة والتميز
١٤١١ هـ / ١٢ / ٢٥

به رى / ١٢ / ٢٥

بسم الله الرحمن الرحيم

الجمهورية العراقية

المدد / ١٤٦٨

التاريخ / ٩ / ١٩٩١

المديرية العامة للتربية

في محافظة السليمانية

مديرية الذاتية

(ذاتية الثانوى والمهني)

(امرادارى)

م / تماقد

بناءً على ماجاء بكتاب الامانة العامة للتربية والتعليم المالي / مديرية الشؤون الادارية والمالية
الذاتية المرقم ٢٨٢٢ في ١٩٩١/٩/٤ المستند الى كتاب رئاسة المجلس التنفيذي لمنطقة كردستان
المرقم ٢٥٢٣ في ١٩٩١/٨/٣١

تقرر التماقد مع السيد نوري عبدالله صالح الاختصاصي التربوي في وحدة الاشراف الاختصاصي التربوي
سابقاً " والمهال على التقاعد حالياً " وينسب الى مديرية الاعداد والتدريب للاشراف على الدورات
واعتباراً " من تاريخ الجاشرة .

نشأة فقير سميد

المدير العام وكالة

١٩٩١/٩/٨

نسخة منه الى /..

اللائحة العامة للتربية والتعليم المالي / مديرية الشؤون الادارية والمالية - الذاتية / كتابكم اعلاه
مع التقدير

ذاتية الثانوى والمهني / (٢)

ملفات الموظفين / مع المرقق للحفظ في ملفته الشخصية

حسابات الثانوى

مديرية الاعداد والتدريب / لاعلاصنا بتاريخ الجاشرة

السيد نوري عبدالله صالح

كزال / ٩ / ٨

به ناوی خوای به خشنده و مهوره بان

همه ری کوردستانی میرانی

زطاره / ۱۲۲۹۹
به روار / ۱۱۱ / ۱۹۹۲

به ریو به رایبه تی گشتی به روه رده

له پاریزنگای سلطانی

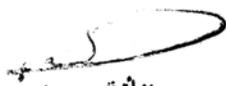
به شی به رنامه و کتیب

بو / و ه زاره تی به روه رده ی همه ری کوردستان

نو سینگی و ه زی

ل / داوای رازی بوون

- تکامل و ایبه بغه رمون بو د ه رکردنی غه رطانی ره زامه ندیتان له سه رشم کارانه ی خواره و ه
- ۱ له بیناوی بو جهل کردنه و ه ی بریاره که ی رزی به هس که ریگی نه شه دا ثابین به کوردی بخویند رهی بهاریک ده رکرت که له مه و دوا خویندنی شه و اونه به ده بهت به کوردی له سه رانسه ری کوردستاندا له هه موویله کانی خویندن دا به پره وه ی بکرت .
 - ۲ شمه و ه ک ده ست بهسخه ری ری به ک لیژنه به کی بسپوریو شماره زاطن بهک هیناره له م به ریزانه ی خواره وه زور به بان داوای ده رجونی به پانه بهروزه که ی ۱۱ ازاری / ۹۲۰ له گورینی کتیبه کانددا به شدار بوون و ه ک شه م به ریزانه .
 - ۱- به ریز نشأت فقور سمید
 - ۲- نهی عبدالله صالح - سه به رشتاری بسپوری زطانی عمه ره بی (خانه نشین) سه روک
 - ۳- نهی فارس حمد خان - نو سه ریگی شماره زای ثابینی
 - ۴- صالح محمد عبدالفتاح - کادری جالاک له به که ی مه شقدان و راهینانی ماموستایان
 - ۵- هینز عبدالله صالح - بسپوری زطانی کوردی
 - ۶- محمود احمد محمد - به ریو به ری کتیبه خاندی شه و ثانی سلطانی (نو سه ری ثابینی)
 - ۷- همر محمد اجین - ماموستای به پاننگای اسلاهی له سلطانی
 - له لیژنه به که هه رشم و غه رطانه بان بی گمبخت خیرا که وشه خوود ه ستیان به کاره کانیان کرد .
 - ۸- و ه تا یاده بهنکی باش له شمه کانیاندا بهشکه و توبون به م زوانه به رهه یکی و ه ک لهزمه ی فریای خویندنی شه م سال ده که ویت .
 - ۹- هه رله نیستا و ه تا کاداری شه و ه بین که له دانانی برسیاره کانی تاتی کردنه وه ی گشتی بو بولی چو ناوه ندی ره جاوی شه و ه بکرت وه به کوردی بر سیاری بو دابترت .
 - ۱۰- له میزانی سالی داها توو باره ته رخان بکرت بهو جاب کردنی شه و کتیبهانه بو سالی خویندنی ۱۹۹۳-۱۹۹۴ له گه ل ریز طاندا

نشأت فقور سمید
به ریو به ری گشتی
۱۹۹۲/۱۱/

وینه به ک بو /

نو سینگی تایبه تی
لیژنه ی و ه رگبرانی کتیه کانی ثابینی شملاهی
به شی به رنامه و کتیب - بو سوراخ کردنی کاره که

ھەرىمى كوردستانى عىراق

بەريۆەبەريۆى گىشتى پەرورەدە
 لە پاريزگاى سلېمانى
 { خويى ھەرمانبەران }

ژمارە : ٤٧٧ / ٢٠٠٠
 بۆژ : ١٠ / ٢٠٠٠
 سەرگەلا ريزان / ٢٧٠٠

١٤٤٩
 ١٦ / ٤٩

ھەرمانى کارگىزى
بابەت : خانەنشىن کردنەوہ

نیشانە بە ھەرمانى سەرۆکايەتى ئەنجومەنى وەزيران / نوسینگەى تايبەت / ژمارە ١٤٢١ لە بەرورارى ٢٠٠٠/١٠/٧
 ھەرامبەر بە ١٥ / پەزىر / ٢٧٠٠ وە ئامازە بە نوسراوى وەزارەتى پەرورەدە / بەريۆەبەريۆى گىشتى کارگىزى و دارايى
 ژمارە / ٦٦٦٦ لە بەرورارى ٢٠٠٠/١٠/١١

بەريۆەدرا بە خانەنشىن کردنەوہى ئەم بەريۆانەى كە لە خوارەوہ ناوونيشانيان ديارى كراوہ كە بەدەر لە
 مەرجى تەمەن گەرابونەوہ سەر كار وە ئىستا تەمەنيان لە (٦٨) ساژ سەر تەرەوہ لە بەرورارى (٢٠٠٠/١١/١) وە ٠.

زىچەرە	ناوى ھەرمانبەر	ناونيشانيان
١	بەريۆ نورى عبدالله صالح	سەرپەرشتياري پىسپۆرى / يەكەى سەرپەرشتياري پىسپۆرى
٢	بەريۆ محمد فرج حمە صالح	-
٣	بەريۆ انور فخرى واصف	سەرپەرشتياري پەرورەدەيى لە ديوانى پەرورەدە
٤	بەريۆ بھجت سعيد كابان	سەرپەرشتياري پەرورەدەيى لە يەكەى سەرپەرشتياري
٥	بەريۆ عمر على أمين	سەرپەرشتياري ھونەرى لە چالاكى قوتابخانەكان
٦	بەريۆ على عبدالله صوفى محمد	-
٧	بەريۆ عمر شريف محمد	سەرۆكى تيبينەران لە ديوانى پەرورەدە / بەشى ھاتوو
٨	بەريۆ عثمان محمد سلیمان	- لە ناوھەندى شۆرش
٩	بەريۆ عبدالرحمن معروف عبدالرحمن	- لە مەلھەندى ھۆى فيزىكرىن
١٠	بەريۆ على ميرزا عارف	- لە بەريۆەبەريۆى گەنجينەكان
١١	بەريۆ نورى كريم محمد	- لە بەريۆەبەريۆى چالاكى وەرزشى
١٢	بەريۆ محمد أمين حسن عارف	سەرپەرشتياري ھونەرى لە بەريۆەبەريۆى ئامادەکردن و پاهيتان

حسين مصطفي علي
 بەريۆەبەريۆى گىشتى

ويئەھى بۆ

- * وەزارەتى پەرورەدە / بەريۆەبەريۆى کارگىزى و دارايى / خۆيەتى - بۆ ئاگادارىتان - لەگەن ريزماندا
- * بەريۆەبەريۆى خانەنشىنى سلیمانى - (١٥) بۆ كارى پىويست / تكاپە
- * يەكەى سەرپەرشتياري پىسپۆرى
- * يەكەى سەرپەرشتياري پەرورەدەيى
- * بەريۆەبەريۆى ژمىزيارى
- * خۆيى ھەرمانبەران / ميلاكات / كاك رفيق / ٤
- * خۆيى ھەرمانبەران / ٦٣ لەگەن ھاوپىچ
- * ژمىزيارى نواناوەندى
- * ژمىزيارى سەرئايى [بۆ كارى پىويست تكاپە
- * گىشت بەريۆەبەريۆەتياكانى سەرەوہ
- * گىشت خويئەنگاكانى ديارى كراو [بۆ كارى پىويست تكاپە
- * نۆسەيى خولاو
- * بەريۆ /

كردن / ٢٠٠٠/١٠/١٨

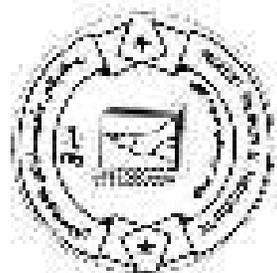
پروفیسر ڈاکٹر مسرت بیگم

پروفیسر مسرت بیگم

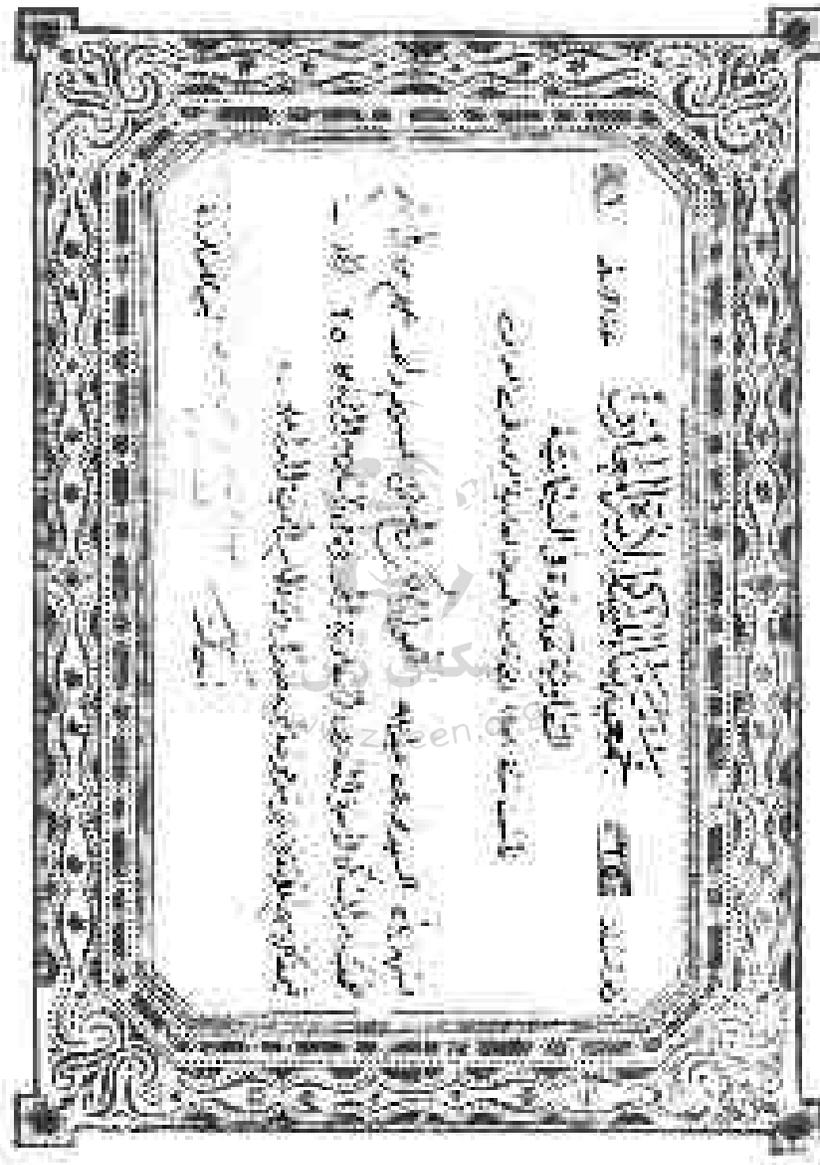
پروفیسر ڈاکٹر مسرت بیگم

پروفیسر ڈاکٹر مسرت بیگم

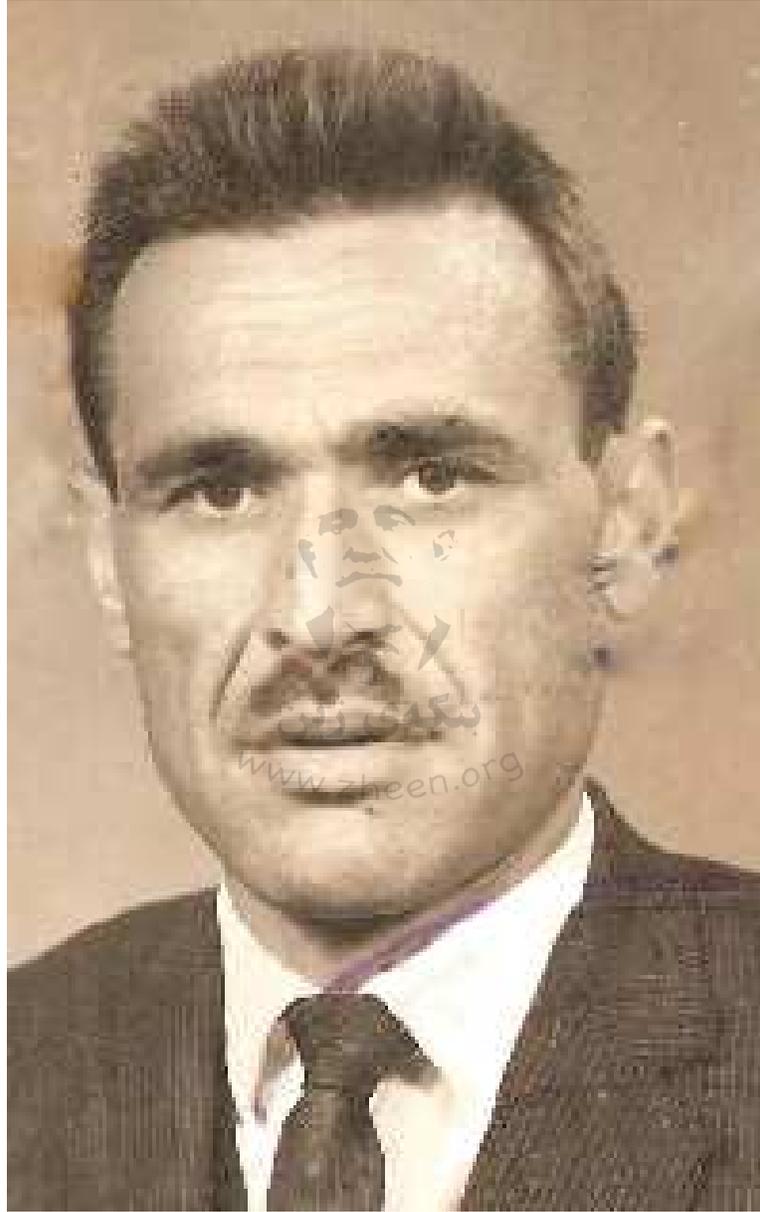
پروفیسر ڈاکٹر مسرت بیگم
پروفیسر ڈاکٹر مسرت بیگم
پروفیسر ڈاکٹر مسرت بیگم
پروفیسر ڈاکٹر مسرت بیگم
پروفیسر ڈاکٹر مسرت بیگم

پروفیسر ڈاکٹر مسرت بیگم

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

نووری عہدوللا

(نووری عهبدوئلا له ناوه پراستدا)

(دووه م کس له پراسته وه: نووری عهبدوئلا)
که رکوک، ۱۹۵۱، نژیکی مالی شیخ مسته فای شیخ باقی

۱- دارا ۲- نوری عهبدوللا ۳- شیروان
 ریگهی بهسره- عیماره، ۱۹۶۹/۲/۲۴

لهچهپهوه: ۱- نوری عهبدوللا ۳- محهمهد سهعید- قوتابی)
 چادرگهی قوتابیان، شاری عیماره

پهیمانگه‌ی ماموستایانی سلیمانی، ۱۹۶۹

۱۹۶۹/۱/۲۰

سالار محمەد بچکۆل، محمەد جەزا محمەد سالیح، ئاوات محمەد، بەکر غەریب، حەمە عەلی رەحیم،
نووری عەبدوڵلا، سەر بەست بابە شیخ، عەبدوڵهادی عەبدوڵقادر

مامۇستايانى پەيمانگەي مامۇستايانى سەلىمانى، ۱۹۶۹/۱/۱
عەبدولقادىر نوورى، نەزاد ئىسماعىل ھەقى، عەبدولخالىق جەبارى، مستەفا وەيس، جەمال يوسىف،
ئەنۋەر مەمەدسەلىمان، نوورى عەبدوللا، فايەق عارف، فازل عىرفان

قوتابيانى پۆلى چوارەمى ئەدەبى، ۱۹۵۷-۱۹۵۸
فازل مەمەد، نوورى عەبدوللا، رە ئوف رەشىد، سالار بەھادىن، تەيموور مەمەدئەمىن، سەفۋەت
رەشىد، ھەسەن ئىسماعىل پىشدرى

پۆلى چوارەمى زانستى، ۱۹۵۷-۱۹۵۸

پۆلى پىنچەمى ئامادەيى، ۱۹۶۶/۱/۲۱

پىزى ۱: سەررەت سەئىد، پاشا، ئاۋات مەحمۇد، نەۋرەس، ئۆفل بابا، لاۋچاك، نوورى عەبدوللا،
 مامۇستا ئەحمەد، مەمەد حەسەن، ئەبۇبەكر لەتىف. پىزى ۲: مەمەد عەزىن، ئىلسۇ، ئازاد پەشىد،
 ؟، قادر فازل مەحمۇد، عەلى پەئۇف، كەرىم، سالار ئەحمەد

نووری عەبدوللأ، مەسعود ئەمین، محەمد سالح قەزاز-
مامۆستایانی سانەویی سلیمانی، ١٩٥٤

هۆلی سانەویی سلیمانی، ١٩٦٩/١/١٥
نمایشی شانۆنامە (بەیارو ئەنجام)
لە لایەن قوتابیانی پەیمانگە مامۆستایانی سلیمانی یەو

دیی (دیلیژره) - قهره داخ، ۱۹۷۰/۱۱/۱۸

کۆنگره‌ی جهوتهمی مامۆستایان له بهغدا، ۱۹۶۹/۲/۱۷

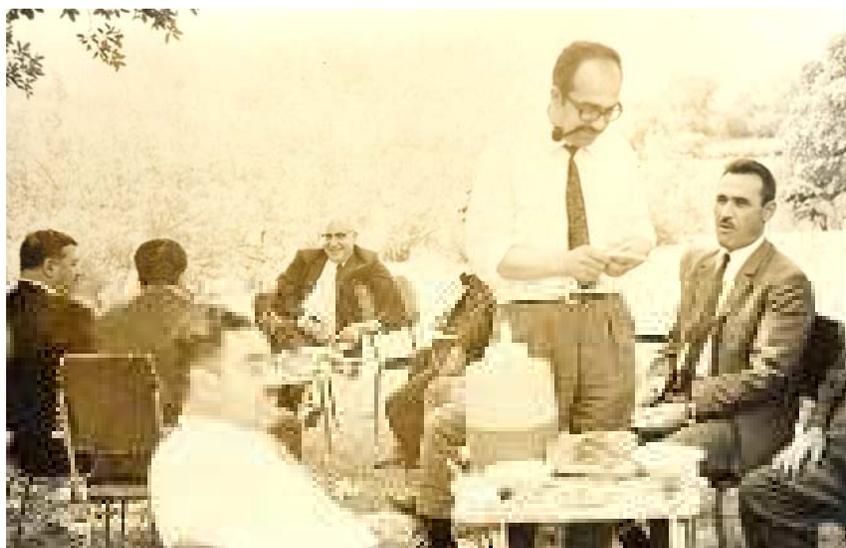

نووری عەبدوللا - بەرپۆه بەری پەیمانگەى مامۇستایانى سلیمانى، ۱۹۶۹

کانى خان، ۱۹۷۲/۴/۲۶

نوورى عەبدوللا، عەبدولغەفوور مەلا عەلى، نەشئەت محەمەد سەفووت

(هه‌مان بۆنه): نووری عه‌بدوللا، کاوس قه‌فتان، موسا صه‌مه‌د،
شاگر هه‌مادی (پشکنی‌ری گشتی)، حسین ره‌شوانی

زاهیر ئه‌حمه‌د هه‌ناری، مسته‌فا شه‌عبان، نووری عه‌بدوللا، عه‌تا غی‌دان (یاریده‌ری پشکنی‌ری گشتی)،
نه‌شه‌ت محه‌مه‌د سه‌فوت، س‌ال‌ج عه‌لی (پشکنی‌ری په‌روه‌ده‌ی سه‌لی‌مانی، حه‌سه‌ن عه‌بدو‌په‌رچه‌مان
(یاریده‌ری پشکنی‌ری گشتی)

(هه‌مان بۆنه): شاکر جه‌مادی، سامی حسین نازم، نووری عه‌بدوللا،
 نه‌شئه‌ت محهمه‌د سه‌فوه‌ت، عه‌تا غی‌دان

مزگه‌وتی (شا عه‌باس)، ئه‌سه‌فه‌هان، ۱۹۶۸/۷/۱۴

تاق بوستان - کرماشان، ۱۹۵۷

نووری عه‌بدوللا، صوبجی، تورکیا

دۆلمه باغچه‌سی، نه‌سته‌مبوول

قەلای سولتان محەمەد فاتیح، ۱۹۶۹/۷/۱۹

ئەستەمبول، توركيا

گنکۆی مستهفا کهمال ئەتاتۆرک، ئەنقەرە- تورکیا

بەنداوی دووکان، ١٩٧١

کهمال جەلال غەریب، بەهجەت سەعید کابان، جەمال میرزا عەزیز، سامی حسین نازم، مەحمودی حاجی رەحیم، نووری عەبدوڵلا، بەرپۆهەرو ئەندامیکی یەکەى مەشق پیکردن

نہستہ مہیوول، تورکیا

قوتابخانہی ہونہر، نہنقہرہ- تورکیا

كۆنگرەي مامۇستايانى كوردستان، ناويردان، ۱۹۷۱
نوورى عەبدوللا (دووم لەچەپەو)، مەلا مستەفا بارزاني (لەناوەر استدا)

نووری عەبدوڵلا، نووری فارس حەمەخان، نەشەت غەفور، غەفور کانی سپیکەیی

شیرین پەزا کەریم
(هاوسەری دووهم)

نووری عەبدوڵلا،
حەپسەخان (هاوسەری یەكەم)